

בעזרש"ת

קונטרס

בני התאחדות

יוצא לאור ע"י

התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק - אלעד

גליון מוגדל

חג הפסח תשע"א לפ"ק

תוכן הענינים

❖ מדור אמרין טבין ❖

לקח טוב.....עמוד ו
דבש תמרים.....עמוד ט'
פרפראות לחכמה.....עמוד י"א
דבר בעתו.....עמוד י"ד

❖ מדור למען תדע ❖

ודרשת וחקרת.....עמוד כ"ב
לילה כיום יאיר.....עמוד כ"ז

❖ מדור כהלכות הפסח ❖

חוקים להורותם.....עמוד כ"ט
זכרו תורת מש"ה.....עמוד ל"ג

❖ מדור למען תספר ❖

מלחמה באותות ובמופתים.....עמוד מ"ב
והיו מספרים.....עמוד ס"ז
משולחן מלכים.....עמוד ק"א

דבר המערכת

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא...

ביער עבות ומסובך טייל לו המלך בכבודו ובעצמו, פסע בניהוהות במשעולי האילנות העבותות, ולפתע תעה בדרכו ולא מצא את פתחו של היער, כל פסיעה ופסיעה שהלך ראה שהוא מעמיק וחולך יותר בין סבכי הענפים, ככה הסתובב שעות ארוכות מבלי שיראה אור בקצה דרכו, ביני לביני התגבר עליו רעבונו וצמאונו, עד שנפל מתעלף במקום ציה ושומם מבלי וישב.

ולפתע עבר כפרי אחד אשר היה גוזז עצים במקצועו ומה מאוד גברה חרדתו כשהבחין כי לא אחר מהמלך הרם בכבודו ובעצמו שוכב ביער מבלי מושען ומשענה, מיד רץ לביתו והכין מטעמי ומעדנים כפי יכולתו, ונגש בחיל ורעדה אל המלך ועוררו מעלפונו והאכילו והשקהו, והחיה את נפשו, והראה לו את הדרך אשר ילכון בה, וככה הציל את המלך מחרפת רעב.

המלך זכר את רוב טובו וחסדו של אותו כפרי, הביאו ברוב כבוד לתוך ארמונו, וגידלו ונישאו מעל כל השרים ומינהו לשר אוצר המלוכה, וככה עלה מעלה בפסגת הגדולה והשררה, עד שוישמן ויבעט והתחיל לזלזל בעבודתו, וכשהשרים הנאמנים ראו בתעלוליו, באו וקיטרגו לפני המלך שאותו האיש אשר בחר בו מכל השרים בז לו ולמלכותו ומועל בכספי המלוכה.

המלך נזדעזע למשמע אזה, ויחרד וילפת, ושלח להגיד לאותו השר שהוא בכבודו ובעצמו יבא לביתו לחקור ולדרוש את האמת לאמיתו, והוא יבוא לבדוק בשבע עינים את ספרי אוצר המלוכה.

כמוכן, שאבריו של השר האוצר רעדו ועצמותיו ריחפו, כי ידע גם ידע שקצפו של המלך יתגבר ויתחזק כשיבדוק את ספריו, וכשירגל בביתו ויראה את גודל היקף מעילותיו, אמנם נצנצה לו עצה נבונה, כשהמלך יגיע לביתו יכין לו אותו מאכלים שנתן להמלך בשעה שמצאו ביער ובכך יחמו מעיו עליו בזכרו את גודל החסד שעשה לו בשכבו כדומן על פני השדה, ואכן המלך הגיע בסבר פנים חמורות, וכשהשר הגיש לו את המאכל הלז, מיד נכמרו רחמיו, ופרס בשלומו בסר פנים יפות, וחיבבו כמקדם.

הנמשל הוא, שהקב"ה בכבודו ובעצמו עבר בתוך מצרים הוא ולא אחר, ולא שליה, וחיפש את העם הנבחר אשר יעבדון את האלוקים על הר סיני, וקוב"ה הסתובב בארץ מצרים וראה את בני יושבים ואוכלין את הקרבן פסח על מצות ומרורים, ראה אותם יוצאים ממצרים כשבציקם על שכמם, מיד לקחם להיות לו לבניו, חיבקם והגיבהם במעמד הר סיני.

מני אז הלכו ישראל גולה אחר גולה ובעוזה"ר מרדו באביהם, והמקטריגים עומדים ומקטרגים על כלל ישראל בהטענה הישנה של "מה נשתנו אלו מאלו", ואכן כדאיתא בזוה"ק שבכל ליל פסח הקב"ה אומר למלאכיו שהוא יורד לבתי ישראל לראות את כל המפעל, ואנו לוקחים את העצה היעוצה של אותו כפרי, ומקבלים את פניו של המלך באותו המאכל – המצה די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים, ועי"ז יומתק דינינו ומעוררים את מדת טובו וחסדו יתברך.

לוח הזמנים

ס"ז חפ"ז

אכילה שריפה

11:36	10:17	ברוקלין
11:37	10:17	קרית יואל
11:36	10:17	מאנסי
11:37	10:18	לעיקוואוד
12:04	10:48	מיאמי
11:34	10:17	לאס אנדזשעלעס
11:33	10:13	מאנטרעאל
11:35	10:14	טאהש
11:57	10:37	טאראנטא
11:20	10:02	ירושלים
11:23	10:05	בני ברק
11:38	10:16	לאנדאן
11:24	9:54	מאנטשעסטער
12:20	10:58	אנטווערפן
11:20	10:05	מעלבירן
11:45	10:37	בוענאס איירעס
11:33	10:12	ווייען

לוח הזמנים

לפרשת אחרי

הדלה"ג מוצשיק

8:48	7:20	ברוקלין
8:50	7:22	קרית יואל
8:49	7:21	מאנסי
8:49	7:20	לעיקוואוד
8:57	7:29	מיאמי
8:38	7:09	לאס אנדזשעלעס
8:54	7:25	מאנטרעאל
8:56	7:27	טאהש
9:14	7:46	טאראנטא
8:25	6:29	ירושלים
8:23	6:48	בני ברק
9:11	7:42	לאנדאן
9:24	7:54	מאנטשעסטער
9:52	8:20	אנטווערפן
7:05	5:36	מעלבירן
19:43	18:15	בוענאס איירעס
20:59	19:30	ווייען

לוח הזמנים

ס"ז אפיקומן

חצות

12:55	ברוקלין
12:56	קרית יואל
12:56	מאנסי
12:56	לעיקוואוד
1:20	מיאמי
12:52	לאס אנדזשעלעס
12:53	מאנטרעאל
12:55	טאהש
1:17	טאראנטא
12:38	ירושלים
12:40	בני ברק
1:00	לאנדאן
1:08	מאנטשעסטער
1:42	אנטווערפן
12:19	מעלבירן
00:52	בוענאס איירעס
00:54	ווייען

לוח הזמנים

יו"ט פסח

עריריט מוצריט

8:53	7:23	ברוקלין
8:55	7:25	קרית יואל
8:53	7:24	מאנסי
8:53	7:23	לעיקוואוד
8:59	7:30	מיאמי
8:41	7:12	לאס אנדזשעלעס
8:59	7:29	מאנטרעאל
9:01	7:31	טאהש
9:19	7:49	טאראנטא
8:27	6:31	ירושלים
8:25	6:50	בני ברק
9:18	7:47	לאנדאן
9:31	7:59	מאנטשעסטער
9:59	8:25	אנטווערפן
7:00	5:32	מעלבירן
19:38	18:12	בוענאס איירעס
21:04	19:34	ווייען

לוח הזמנים

שביעי של פסח

הדלה"ג מוצריט

8:59	7:29	ברוקלין
9:01	7:31	קרית יואל
8:59	7:31	מאנסי
8:59	7:29	לעיקוואוד
9:02	7:33	מיאמי
8:45	7:16	לאס אנדזשעלעס
9:07	7:37	מאנטרעאל
9:09	7:39	טאהש
9:26	7:56	טאראנטא
8:32	6:36	ירושלים
8:29	6:54	בני ברק
9:28	7:57	לאנדאן
9:42	8:10	מאנטשעסטער
10:08	8:35	אנטווערפן
6:52	5:24	מעלבירן
19:31	18:05	בוענאס איירעס
21:13	19:43	ווייען

לוח הזמנים

שבת חוה"מ

הדלה"ג מוצשיק

8:56	7:27	ברוקלין
8:58	7:29	קרית יואל
8:56	7:28	מאנסי
8:56	7:27	לעיקוואוד
9:00	7:32	מיאמי
8:43	7:15	לאס אנדזשעלעס
9:03	7:34	מאנטרעאל
9:05	7:36	טאהש
9:23	7:54	טאראנטא
8:30	6:34	ירושלים
8:28	6:52	בני ברק
9:23	7:53	לאנדאן
9:36	8:07	מאנטשעסטער
10:03	8:31	אנטווערפן
6:56	5:27	מעלבירן
19:34	18:07	בוענאס איירעס
21:09	19:40	ווייען

ארגון שיעורי תורה

שעל ידי

התאחדות אברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ס מרן אדמו"ר הגה"ס שליט"א

סרית יואל - בני ברק

מודעה רבא לאורייתא

בשמחת התורה אנו מודיעים בזה לציבור אנשי שלומינו
קהל עדתינו זקנים עם נערים הע"י

כי אי"ה ביום ה' ב' דחזה"מ פסח הבעל"ט
בין מנחה למעריב

ידרוש

מורינו הגה"צ ראש ישיבתינו שליט"א

דברי פלפול אגדה ומוסר מענינא דיומא

בבית מדרשינו בשיכון

ביקרא דאורייתא

הגבאים

ארגון שיעורי תורה

שעל ידי

התאחדות אברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ס מרן אדמו"ר הגה"ס שליט"א

סרית יואל - בני ברק

מודעה רבא לאורייתא

הננו מודיעים בזה סדרי שיעורי תורה הנאמרים בימי חוה"מ פסח הבעל"ט
בבית מדרשינו בשיכון

אחה"צ בין מנחה למעריב

יום ד' א' דחוה"מ

הרב הגאון רבי יוסף מאיר אלטמאן שליט"א

אב"ד חוג חתם סופר

יום ה' ב' דחוה"מ

מורינו הגה"צ

ראש ישיבתינו שליט"א

בדרוש פלפול מוסר ואגדה

זמן תפילת מנחה

בשעה 6.45 בדיוק

לפנה"צ בשעה 12.00

בימי ד' ה' ו' - א' ב' ג' דחוה"מ

הרה"ג ר' פנחס ברוך לעבאוויטש שליט"א

בהלכות ציצית

קשירות הציצית / קליעת הציצית /
נקב הציצית / דין אם נפסקו חוטי
הציצית

"אבות ובנים"

יתקיים כל יום מימי חוה"מ

בין השעות 1:00 - 2:00

ונזכה להגדיל תורה ולהאדירה ולהרמת קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו
ומלכינו כ"ק מרן רבינו שליט"א בראשינו בב"א

בברכת שמחת יו"ט

הגבאים

מדור

אמרי

טוב

לקח טוב
עמ' ו'

דבש תמרים
עמ' ט'

פרפראות לחכמה
עמ' י"א

דבר בעתו
עמ' י"ד

לקח מִזֶּבֶךְ

לִיקוּמִים יְקָרִים, מִפְּנֵי סוּפְרִים וּסְפָרִים,
עַל דֶּרֶךְ מוֹסֵר וְחִסְדוֹת נְאֻמְרִים

שִׁיר הַשִּׁירִים

הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגָּנִים חֲבֵרִים
מִקְשִׁיבִים לְקוֹלְךָ הַשְּׁמַעֲנִי,
דֹאִיתָא בִּסְפָרֵי יִרְאִים שִׁבְשַׁעַת
תּוֹרָה וְתַפִּילָה יַעֲלֶה בְּדַעְתּוֹ שֶׁהוּא
בְּגֵן עֵדֶן וְכָל הָאֲבוֹת וְהַנְּשֻׁמוֹת
הַקְדוּשׁוֹת שֶׁבִּגְזַע כּוֹלֵם מִקְשִׁיבִים
לְקוֹלוֹ וּמִתְעַנְּגִים בּוֹ, אֲךָ מָה הַקּוֹל
שֶׁל הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגָּנִים וּשְׁמִקְשִׁיבִים
הַחֲבֵרִים, הוּא מָה שֶׁאֵנוּ צוֹעֲקִים
הַשְּׁמַעֲנִי, שֶׁהַשִּׁירִית יִשְׁמִיעֵנוּ תַּמִּיד
הוֹרָאת דְּרָכָה בְּאֵמֶת.

(קְדוּשַׁת לֹוִי)

שְׁנֵי שְׁדִיךְ כְּשֵׁנֵי עֶפְרַיִם,

יּוֹבֵן עַפְיִי שְׁמַחֲוֹל בּוֹכּוֹת עֲנֹהָ זָכָה
מִשָּׁה לַתּוֹה, וּלְפִיזִי אִיכָא לְמִימֵר

בְּגַמ' אִפִּי עֲנִי שְׁבִישְׁרָאֵל לֹא
יֵאכֹל עַד שִׁיבָה,

דְּהֵנָּה הָגַם שְׁמַצוֹת הָעֲנוּהָ הִיא
טוֹבָה מְאֹד, מִ"מ הַתְּכֵלִית מִמֶּנָּה
הוּא שִׁילָה אַחֲ"כ עַל יָדָה לְגִדְלוֹת
עֲבוֹדָתוֹ ית"ש, כְּמִ"ש וַיִּגְבֶּה לְבוֹ
בְּדַרְכֵי ה' לְהַתְּבוֹנֵן בְּגִדְלוֹת הָאֵין
סוֹף בָּהּ, וְלַעֲבֹד בְּהַרְחַבַת הַדַּעַת
וְגוֹדֵל הַתְּלַהּבוֹת, כִּי בִבְחִי
הַקְּטָנוֹת לֹא יַעֲרֹב לְבוֹ לְגִשְׁת
לְעֲבוֹדָה, וְזֶהוּ אִפִּי עֲנִי שְׁבִישְׁרָאֵל
רַצִּ"ל אִפִּי בְּהִיּוֹתוֹ עֲנִי וּשְׁפַל מֵאֵד,
עִכְ"ז לֹא יֵאכֹל, הִינֵנוּ לְעֲבוֹד
הָעֲבוֹדָה, עַד שִׁיבָה עַד שֶׁבָּא
לְגִדְלַת הַבּוֹרָא בִּ"ה, כִּי הִסִּיבָה
מִרְמֹז עַל גִּדְלוֹת וְכּוֹבֵד.

(דַּעַת מִשָּׁה)

וְעִשִּׂית פֶּסַח לַה' אֱלֹקֶיךָ,
עֲפִימִ"ש וְעִבְרַתִּי בְּאַרְץ מִצְרַיִם
בְּלִילָה הַזֹּאת,

לְשׁוֹן הָעֲבֵרָה וְהַעֲלַמַת עֵינַי, כִּי
הַשִּׁירִית אֵינֵנו מִסְתַּכֵּל כָּלֵל בְּתוֹכָן
רוֹעַ מִפְּעֻלָּנוּ וּמִקְבַּל בְּרִצּוֹן אֶת
מַעֲשֵׂינוּ וּמִסְתַּפֵּק בְּמִיעוּט וְקוֹצֵר
הַשְּׁגָתֵנוּ, וְזִ"ש הַמִּשְׁפִּילִי לְרֹאוֹת
בְּשָׁמַיִם וּבְאַרְץ, לְשׁוֹן רוֹאֵה אֲנִי אֶת
דְּבָרֵי אֲדָמוֹן כִּי נִרְאָה לִנְכוֹן לִפְנֵינוּ,
שֶׁכִּבְיָכּוֹל מִשְׁפִּיל עֲצָמוֹ לְקַבֵּל הַכֵּל
בְּרִצּוֹן, וְזֶהוּ נִקְרָא חֵג הַפֶּסַח לְשׁוֹן
דִּילּוֹג וְקִפְצָה שֶׁהַשִּׁירִית פּוֹסַח
וּמַעֲבִיר עֵינָיו מִרְאוֹת בְּרַע לִכְן כָּל
הַמַּצּוֹת שֶׁהָאֵדָם עוֹשֶׂה בְּכָל הַשָּׁנָה
יֵשׁ לָהֶם עֲלֶיהָ בַּחֵג הַפֶּסַח, וְזֶה
וְעִשִּׂית פֶּסַח לַה' אֱלֹקֶיךָ.

(תַּפְאֶרֶת שְׁלֹמֹה)

עִי הַתְּשׁוּבָה נִתְקַבֵּל הַתְּפִילּוֹת מִיָּד

וְעַתָּה הִנֵּה צִעְקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי. וְנִ"ל דְּהֵנָּה רוֹאִים כְּמָה פְּעָמִים מִתְּפַלֵּל
הָאָדָם וְאֵינוֹ נִעְנֶה בְּתַפִּילָּתוֹ, וְצִרִיךְ לְהַבִּין הַסִּיבָה, הִיא הַשִּׁירִית שׁוֹמֵעַ תְּפִילַת כָּל
פֶּה, וְהַתִּירוֹץ לִזֶּה כִּי עוֹנוֹת הָאָדָם גּוֹרְמִים חִ"ו שֶׁלֹא יִתְקַבֵּל, כִּי הֵם מִסַּךְ
הַמְּבַדִּיל בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנֵנוּ ית"ש, וְהַתְּקַנָּה לִזֶּה לְהַרְהֵר בְּתְשׁוּבָה מְעוּמָק הַלֵּב, וְתִיכֶף
סֵר מִמֶּנּוּ תּוֹאֵר רִשְׁעוֹ, וְהוּא סְגוּלָה גְּדוּלָה לְקַבֵּל הַתְּפִילָּה, וּבּוֹדָאֵי יִשְׂרָאֵל הֵיוּ
מִתְּפַלְלִים בְּמִצְרַיִם מִקּוּשֵׁי הַשְּׁעָבוֹד, אֲמֵנָם לֹא נִתְקַבְּלוּ תְשׁוּבָתָם עַד עַתָּה שֶׁעָשׂוּ
תְשׁוּבָה בְּסֵתֶר, וְעִי הַתְּשׁוּבָה נִתְקַבְּלָה מִיָּד תְּפִילָּתָם, וְנוֹדַע דָּאִין וְעַתָּה אֵלֹא
תְשׁוּבָה, וְהַטֵּעַם כְּתָב הַרְחִידֵנוּ ז"ל, כִּי תִיכֶף בְּהַרְהוּרֵי תְשׁוּבָה בְּאוֹתוֹ רִגַע יִפְרֹד
מִהַקְלִיפּוֹת וְיִתְחַבֵּר בְּקְדוּשָׁה, וְזֶהוּ וְעַתָּה, כְּלוֹמֵר עַתָּה כִּרְגַע בְּהַרְהוּרֵי תְשׁוּבָה תִּיכֶף
עֹבֵד וּמַהֲנִי, עִכְ"ד.

וְזֶהוּ כּוֹנֵנֵת הַפֶּסֶח וְעַתָּה שִׁישְׁרָאֵל עָשׂוּ תְשׁוּבָה הִנֵּרְמֹז בְּתִיבַת וְעַתָּה, לִכְן צִעְקַת
בְּנֵי בָאָה אֵלַי, מִשָּׁא"כ קוֹדֵם הַתְּשׁוּבָה לֹא בָאָה, כִּי הָעוֹנוֹת הַבְּדִלּוֹ, וְתִיבַת הִנֵּה
רוֹמֵז לְשִׁמְחָה, כְּמוֹ הִנֵּה הוּא יוֹצֵא לְקִרְאָתְךָ וְרֹאךְ וּשְׁמַח בְּלִבְךָ, וּבִכְאֵן הָרָאָה
הַשִּׁירִית עוֹצֵם חִיבָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל כִּי שְׁמַחָה לִפְנֵינוּ ית"ש כֹּאשֶׁר בָּא תְּפִילָּתָם לִפְנֵינוּ
ית"ש.

(אֲמַרִי יוֹסֵף)

וּשְׁמֵרְתָם וְשִׁמְרַתָם
הַמַּצּוֹת,

הַזֹּהִירָה הַתּוֹרָה
לְשִׁמּוֹר אֶת הַמַּצּוֹת
שֶׁלֹא יִבְאוּ לְיָדֵי
חִימוּץ, וְכֵן מַצּוֹת לֹא
תַעֲשֶׂה שֶׁלֹא לֵאכּוֹל
חִמְץ, וְהָרִי יוֹתֵר טוֹב
הִיא אֵילּוֹ לֹא יֵאכֹל
מִצָּה וּמִמִּילָא לֹא יִבָּא
לְיָדֵי חִימוּץ, אֲךָ לֹא
לֵאכּוֹל אֵין זֶה עֲבוֹדָה
לְאָדָם, עִיקַר הָעֲבוֹדָה
הִיא לֵאכּוֹל וּלְשִׁמּוֹר
עֲצָמוֹ מִן הָאִיסוּרִים
שֶׁבְּתּוֹרָה.

(עֲמוּד הָאֵמֶת)

אברהם אבינו שקיים כל התורה הוא ג"כ בזכות ענוה שאמר ואנכי עפר ואפר, וידוע למעלות משה א"א לאדם לבא שנאמר ולא קם כמשה, וזהו מאמר חז"ל שיאמר אדם מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי דייקא, וזהו שני שדיק היינו ב' תורות שבכתב ושבע"פ יהיו מקויימים כך כשני עפרים שאמר אאע"ה ואנכי עפר ואפר ובשביל זה זכה לתורה, וכפי הענוה והשפלות שיהיה כך כך תזכה לתורה.

(דגל מחנה אפרים)

שביעי של פסח

אך אשר יעשה לכל נפש,

היינו פרנסה, הוא לבדו יעשה לכם, היינו הקב"ה בעצמו, ונרמז ענין זה אצל שביעי של פסח כי אז זמן הפרנסה כמרומז בדברי חז"ל שמוזנותיו של אדם כקריעת ים סוף, שכתוב לגזור ים סוף לגזרים אצל נותן להם לכל בשר, וק"ל. (ילקוט עטרת צבי)

הגש"פ

ושאינו יודע לשאול את פתח לו,

היינו מי שאינו יודע לבקש ולהתחנן על עצמו מאת הקב"ה, יאמר בעל ההגדה, רבש"ע את פתח לו שיערי רחמים, כמו שהיה אז בשעת יציאת מצרים את ערוותא דלעילא, כמ"ש גדולים מעשי ה' דרושים לכל חפציהם, והיינו שדורשים בעצמם ושואלים לכל איש ישראל על חפציהם.

(בארת המים)

רשע מה הוא אומר,

חלילה לומר שבעל ההגדה מדבר ברשע גמור, אך הענין שאומר נואש מתשובה, שמחזיק א"ע משוקע כ"כ ומדמה בנפשו כי אין לו תועלת בכלל ישראל, ולזה יקרא כופר בעיקר כי מוצא עצמו מכלל ישראל, ואף אתה הקהה את שיניו וכו', שגם במצרים היו משוקעים במי"ט שיערי טומאה ואעפ"כ גאל אותם הקב"ה, וכן

עתה מחויב כל איש ישראל להאמין שעשה ה' לי דייקא, כי גם עתה בלילה הזאת מתורר הכח הזה שאפילו מי שמשקיע מאד ובדייוטא התחתונה, בכח האמונה והאחדות, יכול לצאת מאפילה לאור גדול.

(ישמח ישראל)

כאן הבן שואל,

שואל הוא מלשון שאלה ובקשה, בזה הלילה יוכל כל איש ישראל שנקראים בניס למקום לשאול ולבקש מהש"ת כל צרכו ברוחניות ובגשמיות.

(תפארת שמואל)

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות,

שבאנו היום למדריגה יותר מכל הלילות, והיינו שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, ר"ל ששולט בנו יצה"ר, והלילה הזה כולו מצה שאין שולט בנו יצה"ר כ"כ.

(הרה"ק מהר"י מבעלזא ז"ע)

כוונת הרשע דאין עבודה לה' באכילה ושתיה, ולכן כפר בעיקר

רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם. הענין הוא כך, כתוב אחד אומר עצרת תהיה לכם, וכתוב אחד אומר עצרת לה', אחז"ל חציו לכם וחציו לה', ר"ל לכם היינו אכילה ושתיה, ולה' היינו תורה ותפילה, וידוע שיש י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן וכנגדן יש י"ג עיקרי הדת ועבודת ה', והעיקר השלישי שהבורא ית"ש אינו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף, הוא מקביל לבחינת הכלל כלל ופרט שבי"ג מדות, כי למשל אם אדם קנה לעצמו עבד נאמן, הוא משתדל לעשות כל הצורך לטובת אדונו שקנאו, ומה שהבין שאין לאדונו שום צורך וטובה בזה, אין מחויב לעשותו, אבל אנחנו עבדי הקב"ה שאין לנו שום השגה בו, ואין לו שום צורך למעט בכל עשיותנו ועבודתנו, לכן מוטל עלינו לעבוד את ה' בכל עשיותנו, כמ"ש שוית ה' לנגדי תמיד ובכל דרכיך דעה, וזה כוונת כלל ופרט, שצריך לעבודו בפרט הוא תורה ותפילה בלתי לה' לבדו בלי שום פניה, ובכלל היינו אכילה ושתיה וכדו', לעבוד בזה את ה', כמ"ש צדיק אוכל לשובע נפשו, שיהיה לו כח לעבוד את ה'.

ובאשר שאל הרשע מה העבודה הזאת לכם, שהיא אכילה ושתיה כנ"ל, כוונתו שבזה אין עבודה לה' ומגלה דעתו הבויה, שאין לעבוד את ה' בכלל, רק בפרט, היא תורה ותפילה, וא"כ הוה ליה כופר בעיקר של דעתו הבויה השיג מה שיש צורך לה' בו, ומה שאין צורך בו, וכפר בעיקר השלישי שאנו מאמינים שאין לנו שום השגה בו ואין שום צורך בכל עשיותנו וצריך להיות כל עשיותינו בלתי לה' לבדו.

(בוציא דנהורא)

התאחדות אנרכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות ב"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

קרית יואל – בני ברק

המשרד: רח' קדושת יו"ט 17 שיכון קרית יואל בני ברק, טלפקס: 6168833

הודעה משמחת

הן ידוע לכל בר בי רב גודל מעלת התפילה בחוה"מ אשר מבואר
מפי ספרים וסופרים התיקונים הגדולים והשפעות קדושות
אשר יכולים להשיג בימים אלו

אשר ע"כ שמחים אנו להודיע כי אנו מארגנים

מנין מיוחד

לתפילת שחרית בצוותא

בכל יום מימי חוה"מ

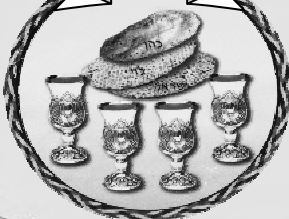
בשעה 9.00

בהיכל בית מדרשינו הגדול בשיכון

זה יהא בעזרינו כי ע"י התפילות כראוי וכיאות לכבודה של חג נזכה
לשפע קודש מנוה אפריון עדי נזכה לביאת גואלינו, רוח אפינו,
ומלכינו מרן רבינו שליט"א בראשינו, בב"א

בברכת חג כשר ושמח

הגבאים

דבש תמרים

בנינים יקרים, מבאר חפרוזה שרים,

רבותנו הקדושים עצי התמרים

ואוכלי הפסח צריכין להודות ולהאמין לזה להנהגת האמיתי והניסי של הקב"ה, ומי שהוא במדרגה הוה יוכל לאכול הפסח המרומז לזה, אכן מי שאינו מאמין לזה באמת ובלב שלם וחושב דרכים שונים לדמות את בנוי לאוה"ע וסובר שע"ז בנקל יותר למצוא פרנסתו, גורם רעה לעצמו שלבסוף מי שיראה אותו ואת בנו הוה לא יאמין בשום אופן שמבטן אב הוה יצא הקרח הזה, כי לאביו יש עוד צלם אלקים על פניו ומעשיו המה לש"ש, ובנו זה משונה צורתו לגמרי משל אביו ומשעיו בפרט מכוערים כ"כ, והוה כב"ן הנכ"ר, וכ"ז הוא רק מחמת שאינו מאמין באמת בהשגחה פרטית שהקב"ה מוזין ומכין מרף לכל בריה אך למעלה מדרך הטבע, וממילא שאין לו שום שייכות לאכילת פסחים המרומז האמונה הנסי של הקב"ה היפק מחשבתו, וז"ש זאת חוקת הפסח כל ב"ן נכ"ר, היינו בן זה שהוא נכ"ר לאביו שאין לו שייכות אצלו כלל לא במעשיו ולא בכל עניינו, הרי זה לא יאכל בו, כיון שזה אין לו שייכות כלל לאכילת פסחים, שאינו מאמין בהנהגה הנסיית המרומז בפסח. (קדושת יו"ט)

ולמען תספר באוני בנך וגו' וידעתם כי אני ה', ויבאר עפ"מ ש"ס ביי"פ דמי שעושין לו גם בנדרה ומתנת חנם צריך לתת שבח והודאה לכלי להיות כפוי טובה, משא"כ מי שפורעין לו ממה שמגיע לו מהדין א"צ ליתן הודאה כי את שלו הוא נוטל, והנה ישראל בשעה שיצאו ממצרים היו ערום ועריה בלא מצוות ומעש"מ, וזה שאמר למען תספר וגו', והיינו כי יספרו ויהללו הודו, משום שהגאווה היתה בתורת חסד ונדרה, ואז וידעתם כי אני הו"ה מלא רחמים, אשר החסד שעשה עמנו ה' היה רק ברחמים. (עצי חיים)

כל דכפין ייתי וייכול כל דצריך ייתי ויפסת, נראה ע"פ הידוע דמין הק' הדברי חיים זי"ע מר פ"א קודם אכילת אפיקומן שהרב מאיהעל (מן בעל ישמח משה) ראה

ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה, הנ"ל דהנה ידע דהשי"ת שומע תפלת כל פה, והנה עבודה שבלב זו תפילה, כמו שדרשו חז"ל על הפסוק ולעבדו בכל לבבכם, והנה תפלה בעת צרה היא מצות עשה שתפלה דאורייתא לכו"ע, לכך המתפלל בעת צרה עובד השי"ת וראוי שיענהו, משא"כ כשאנו מתפלל להשי"ת רק שואג ומתאנח מכאב לבו ואינו קורא להשי"ת כלל ודאי אינו ראוי שיענהו השי"ת, רק אם מרוב עבודה נסתם עינו ולבו ודעתו ושכלו עד שאין לו לב להבין לקרוא להשי"ת אונם רחמנא פטריה ונחשב כאילו צועק להשי"ת, והיינו ויאנחו סתם וכן ויזעקו ולא נאמר אל ה', כי מגדל הלחץ והדחק שמעביר את האדם על דעתו, וע"ד קונו לא שמו אל לבם לצעוק אל ה', רק סתם כצועק מכאב לב, אעפ"כ ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה, ר"ל מבחינת עבודה זו תפילה. (ישמח משה)

והוצאתי אתכם תחת סבלות מצרים, ופירש"י הבטחתיו ואח"כ יצאו ברכוש גדול, נשאלתי למה הביא רש"י סיפא דקרא ברכוש גדול, והשבתי דכתיב למעלה וישומו עליו שרי מסים וגו', ונלחץ רש"י לפרש מה המס ויבן ערי מסכנות לפרעה וגו', אבל יתכן כי העניינים בנו והעשירים היו פורים א"ע במס שנתנו להעמיד אחרים במקומן, ואח"כ רבתה המשא עד שמכח זה נעשו עניים, ואפשר שמה שאמר למען ענות"ו בסבלותם היינו לעשותן עניים, ומפני זה אמר כאן והוצאתי אתכם לא מיבעיא מגוף סבלותם, אלא אפילו מן העניות ע"י המס שנתנו במקום סבלותם, וזה שפירש"י כי כן הבטחתיו לעשותן עשירים, שנאמר יצאו ברכוש גדול. (ייטב לב)

זאת חוקת הפסח כל בן נכר לא יאכל בו, דהנה ענין פסח הוא לאות שהקב"ה מתנהג עמנו אף למעלה מדרך הטבע לאשר פסח על בתי בני"ו ולא נתן המשחית לנגוע בהם אף שאין בית מבתי המצרים אשר אין שם מת,

עין בעין האך אלי' הנביא מקריב התמידין, וכמו שמקריב התמידין כמו"כ מקריב כל הקרבנות כולם וגם הקרבן פסח, ואעפ"י אינו נאכל אלא למנויו, צדיקי הדור הם המנויים, ואלי' הנביא מביא להם והם אוכלים בשר הפסח ממש, וא"כ אכל מרן הק' בעל ד"ח, והמסובים שמה היה נדמה להם כאילו אוכל ממש הק"פ, וזהו דברי המגיד כל דכפין ייתי ויכול, זה קאי על אכילת מצה שזה יכול ללאכול כל דכפין, כל דצריך ייתי ויפסח, דצריך בלשון ארמי הוא לשון כח ויכולת (עי' בדברים לב ז בתרגום ומה שפי' רש"י והרא"ם), וז"ש כל דצריך, היינו צדיקים שיש להם כח ויכולת להגיע למדרגה נשגבה, ייתי ויפסח, דיכולים ללאכול גם הקרבן פסח בפועל.

ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, והיא שעמדה לאבותינו ולנו וכו', דכירנא מילתא מה ששמעתי מפי מרן בק"ד וללה"ה שאמר בדרך צחות שהרכוש גדול שהיה לבני ישראל לשחד בזה את האוה"ע, היא שעמדה לאבותינו ולנו, שנוכל לבטל הגזירות שונות שנוזרים על ישראל, עכ"ד. וי"ל עפ"י דרכו באופן אחר קצת, עפ"י מש"כ בקדושת לוי (לפרים) על הכתוב (אסתר ה ט) ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב, ולכאורה איך יתכן שמחה וטוב לב להמן והלא מדה זו הגונה ומיוחדת רק לצדיקים, אלא שזכה לזה ביום ההוא דייקא, ממה שנהנה מסעודת אסתר שהיה בקדושה ובטהרה, וזה היה כוונת אסתר במה שזימנה אותו, כי לולי זה היה כולו רע ולא היה אפשר לה להכניע מגדל אחיזתו בקליפה, אך אחר שבסעודה דבקה בו קצת טוב ונפרד ממקור הקליפה, על כן היה ביכולתה להכניעו ולהשפילו, עכ"ד. וזה שאמר ואח"כ יצאו ברכוש גדול היא שעמדה לאבותינו ולנו, כי ע"י שיש לנו רכוש לתת להרשעים, ע"י יכולים אנו להכניעם ולהשפילם, כי מתדבק בהם ניצוצי הקדושה.

חכם מה הוא אומר מה העדות וכו' אשר צוה ה"א אתכם ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, יחבאר עפ"י מש"כ בתולדות יעקב יוסף בשם הבעש"ט הק' שהרמב"ן אמר לבנו שידע בעצמו שאם בעסקו בתורה עוסק בה לשמה, כשיתמלא יראה ואהבה בעוסקו בתורה, ידע שתורתו עולה לרצון לפניו ית' עי', וזה ששואל החכם מה העדות והחוקים ומשפטים אשר צוה ה"א אתכם, כלומר מהיכן אתם יודעים שכל עבודתכם לש"ש רק בשביל אשר תוה

ה"א אתכם, ועל זה באתה התשובה ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, והטעם כדי שישיאר טעם מצה בפיו, והכוונה עפ"י מש"כ השל"ה הק' דמצה מורה על חירות והיא לחם עוני בחינת אהבה כלול מיראה כי אהבה מביא לידי יראה עכרה"ק, ובכן זהו המובחן אם נשאר בפי טעם מצה הוא אהבת ויראת ה', שזכיתי לזה ע"י קיום המצוות, אז אני יודע שהיתה עבודתי לש"ש.

מנהג צדיקי בית בעלזא זי"ע וכן נהג בק"ד וללה"ה שבעת שמתחילין לומר הארבע קושיות להכות בידהם כף אל כף. ונתן הגה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע טעם לדבר דהנה הכהן גדול כשהיה נכנס לבית המקדש היה צריך שיחיו לו פעמונים, כמו שנאמר ונשמע קולו בבואו אל הקודש, ועל כן כשאנו נכנסים אל הסדר בליל התקדש מכין גם כן בכף בבחינה זו, ונשמע קולו בבואו אל הקודש. ויש לבאר דבריו הקדושים עפ"י הרמב"ן עה"פ ונשמע קולו בבואו אל הקודש, וירמוז לדברי חז"ל שגם המלאכים לא היו באוהל מועד, על כן צוה להשמיע קולו כמו שיקרא הוציא כל איש מעלו, ויבא לעבוד את המלך ביחוד, וכן בצאתו, לצאת ברשות, ושירוע הדבר כדי שיוכלו משרתי המלך לשוב לפניו ובפרקי היכולת ידוע זה הענין, עכ"ד. והנה מתאמרא משמיה דהגה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע לבאר מה שאומרים הא לחמא עניא וכו' בלשון ארמי, מפני שאז היה גילוי שכינה כאמרנו ובמורא גדול זו גילוי שכינה. ואיתא בנמרא שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי, ואיתא שם שהחולה שאני שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי וכו', והנה כאן נאמר ובמורא גדול זה גילוי שכינה, על כן אומרים בלשון ארמי להראות שיש גילוי שכינה ומותר לומר בלשון ארמי, עכ"ד. ומעתה יובן דבריו הקדושים, דמהאי טעמא מכין כף אל כף בתחילת אמירת ההגדה, שהוא בבחינת ונשמע קולו בבואו אל הקודש, להורות דכמו שהיה הכהן גדול צריך להשמיע קולו כדי שיסתלקו המלאכים שהיו באוהל מועד, ויניחו אותו להתייחד עם הקב"ה לבד, בעבור זה נוהגין להכות כף אל כף בליל הסדר, להורות להמלאכים שמעלים התפילות בכל השנה, שבלילה הזו אינם צריכים להעלות תפילותינו, בשביל שיש גילוי שכינה בתוך בני ישראל, ותפילתם מתקבל לרחמים ולרצון לפני השי"ת לא על ידי המלאכים משרתי עליון.

(מורינו הגה"צ ראש ישיבתנו שלי"א)

ישיבת מהרי"ט דרבינו יואל מסאטמאר קרית יואל בני ברק

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה

בס"ד

אשריכם תלמידי חכמים

מתוך לב מלא רגשות קודש מרוממים על כל גדוהו, ושמחה רוחנית עלאה מיוחדת במינה. ומתוך רון שיר ושבח לחי עולמים הננו בזה להוקיר ולפאר את יקר תפארת גדולת מעשיהם של

הבחורי חמד תלמידינו המופלגים שיהיו

כל אחד ואחד בשמו הטוב והולך ויבורך

אשר זכו לקצור ברינה פרי יגיעתם בהצלחה רבה ועצומה כאשר התייצבו בפני מלכים מאן מלכי רבנן להבחין על

כל מסכת בבא קמא

מרישא ועד גמירא

אצל הגאון הגדול המפוי רבי שמואל אליעזר שטערן שליט"א

רב מערב בני ברק וחבר בד"צ דמן בעל שטת הלוי שליט"א

אשר הביע התרגשות והתפעלות עצומה אחרי שבחן אותם זמן רב דף אחר דף והשיבו בבקאות נפלאה

ומתוך התרגשותו הניכרת התבטא בכתב בזה ל':

"...רחב לבי בראותי את שלישתם הרחבה והמלאה בכל מוכמני מסכת בב"ק, נהירין היו להם שבילי המסכת בהבנה ובבקיאות מופלאה קניין"

איה עט ואיה סופר יוכלו להביע ולתאר עלי גליון
גודל השמחה לראות הני צעירי הצורכי דרבנן נוחלים
רכוש עצום בתורתנו הקדושה, מסכתא שלימה הדין

ובברכות התורה, אליכם אנו פונים, שתזכו עוד רבות לימים ושנים, להשתעשע בעסק התורה, ולהרבות בה קנינים לארכה ולרחבה, ומתוך הרחבת הדעת ומילוי כל משאלותיכם תזכו לשוב ולשמוח בשמחתה כמוצא שלל רב, וזכות עסק תורתנו הק' תעמוד לנו גאולתינו לקרב, בביאת משיח צדקנו ומלכינו בראשינו השתא בעגלא ובזמן קריב.

העברכים פעוץק האב בברכת חג כשר ושפח

הנהלת הישיבה

מאת הגאון הגדול

רב מערב העיר בני ברק וחזן"ץ בבית"צ שבט הלוי

בו מביע את התפעלותו המרובה מבקאותם הנפלאה
של תלמידי הישיבה גדולה שיחיו שנחנו אצלו
על כל מסכת בבא קמא

המחבר

הרב ב"ר יצחק דוד ווייס ומועד עליסה

מלאך ישיבת תלמידי חכמים

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

בית חם 7.7.1954

[illegible]

ה'תש"ח
א. ז. פ. ר.

עונג וגם שמחה היו מנת חלקי בעת עמד
לפני על המבחן, בחורי חמד, תלמידי ישיבת
מור"ט-טאטמער, הנותנסט לתארה בעירינו,
רחב לבי בראותי את שילטתם הרחבה והמלאה
בכל מכמני מסכת בבא קמא. והחיוני להם שביילי המסכת
בבהבנה ובבקיאות מופלאה ואמרת עליהם, אשרי מי שבא לכאן ותלמידו בידו,
שגור על לשונם וחוקק על לוח לבם, קולעים אל השערה ולא יחטאו,
פרי הלולים לגאון ולתפארת מכוחו של הגדול שעומד על גביהם
ה"ה כבוד מעלת הרה"ג ראש הישיבה שליט"א, תחת גליו ונשיאותו של
כ"ק מרו אדמו"ר הרה"ק שליט"א.

יהי רצון מלפניך נותן התורה, שלא יבש המעין ולא יקצץ האילן, פרי עץ חיים וקיים.

ביקרא דאורייתא

שמואל אליעזר שטערן

מה נהדר

מה נהדר הי' מראה המרומם עת עמדו הצורבא מדרבנן בחורי החמד תלמידי ישיבתנו הק', בכור המובחר על מס' בבא קמא, ובמהלך הבחינה הציע בפניהם הגאון הבוחן שליט"א שאלה חמורה אשר עלה על שולחנם של גדולי ההוראה שליט"א, וביניהם הגאון... וכמה וכמה ספיקות נסתפקו בזה והרבה מהפרטים תלויים בעניינים המובאים במסכתא רבתא דנן, ובחורי החמד שיחיו גילו את עוצם בקיאותם עת העלו מקורות רבים ממסכתין על כך, זה בכה וזה בכה.

ולחביבות הענין נעתיק בכאן את עצם השאלה עם צדדי הנידונים בזה.

אברך אשר הגיע למהווה חפצו בירושלים ת"ו, בשעה מאוחרת סמוך ונראה לכניסת השבת, ומוחמת נחיצות הזמן הניח את רכבו (מאשי"ן) במרחק מה מהישוב החרדי, ובמקום חנותו ישנם כלי רכב הנוסעים [לדאבונינו] בשב"ק.

ובעצם יום שבת קדשינו חלף עבר סמוך לו מאשי"ן אשר נסע בחוסר זהירות ופגע קשות בהמאשי"ן הנ"ל והזיקו באופן כבד, והיות שעפ"י חוקים הנהוגים במקומינו אסור להמזיק הנ"ל להמשיך בדרכו עד שישאיר פרטיו האישיים במקום (כדי ליתן אפשרות להניזוק לתבוע את שלו) עשה המזיק מעשה (חילול שבת נוסף) ורשם ע"ג נייר את פרטיו המדויקים והותירם ע"ג המאשי"ן הניזוק והמשיך בדרכו, ובמוצשב"ק בהגיע בעל המאשי"ן הנ"ל ראו עיניו את כל המאורע.

ובנידון זה נתעורר השאלה האם יכול הוא עפ"י דת ודין לפטות להמזיק הנ"ל ולתבוע את תשלומי נזקו.

(ובפרט עפ"י דברי הקצות החושן ריש סימן כ"ח שעפ"י דברי רש"י בבא מציעא (דף צא.) אמר' דכל שפטור מדין קם לי' בדברא מיני' מהני בזה תפיסה, לפי"ז כ"ש כשנותן מעצמו יהא מותר לקחת ממנו).

אבל התוס' כתבו **בבא קמא עא** דמי שפטור מלשלם מדין קם לי' בדברא מיני' ורוצה מעצמו לשלם משום שאין יודע הדין שהוא פטור, צריך הניזוק להודיעו שהוא פטור מלשלם לו עפ"י הדין. [ורק אם יאמר לו שאעפ"י כ"רוצה לשלם לו כדי לצאת ידי שמים וכדו', יהא מותר לו ליטול ממנו].

וא"כ לכאור' נראה למעשה שבאופן דיון אסור לו ליקח ממנו התשלום, וכל שכן דאסור לו לפנות להמזיק ולבקש ממנו תשלום דמי נזקו.

אלא ייש לבדוק כל המציאות בפרטיות דבאופן שהתשלומים לא יחולו על המזיק עצמו אלא על חברת הביטוח וכדו', בודאי בזה לא שייך כל הכלל דקם לי' בדברא מיני' דהרי הם לא נתחייבו שום חיוב מיתה במעשה חילול שבת שלו וא"כ אין שום סיבה לפוטרים מחיוב תשלומי הממון היוצאים ע"י פעולה ההוא.

*

ויש לציין הערה עצומה שהעיר ת"ח חשוב בענין זה, שכל הענין דקם לי' בדברא מיני' באופנים כאלו, שייך גם כשאירע המאורע בימות החול ולא רק בשב"ק.

נסיעה במדורות מופרות

שאדם הנוסע בכביש באופן מופקר שמסכן את חיי העוברים ושבים, הרי דינו כרודף וכל הנוקים שעשה בשעת נסיעה מופקרת זו פטור מלשלם מדין קם לי' בדברא מיני', כדאיתא

בבא קמא קיז: שכל רודף השובר כלים ומזיק בשעת הרדיפה פטור על כל הנוקים שעשה מפני שבמעשה הרדיפה נתחייב בנפשו (שמותר כל אחד להרגו כדי להציל הנרדף) ולכן פטור מחיוב ממון שמתחייב בשעת אותה מעשה מדין קם לי' בדברא מיני', וצ"ע.

הנידון לפטור מתשלום

דהנה ידוע בכמה וכמה מקומות בש"ס הכלל דקם לי' בדברא מיני'. וכדאי' **בבא קמא לה:** המדליק את הגדיש בשבת פטור שקים לי' בדברא מיני'. דאיכא חיוב מיתה באותה מעשה של חיוב הממון אמר' קים לי' בדברא מיני', ואין מחייבין אותו אלא על החיוב החמור ולא החיוב הקל, וכהנה וכהנה רבות.

ולפי זה בעניינינו שהמזיק עשה בשעת נסיעתו חילול שבת וחייב ע"כ עונש חמור דמיתה כדן מחלל שבת, א"כ לכאור' הול"ל דפטור מחיובי הממון על ההיקק שעשה באותה נסיעה.

תצדדים בזה

והצדדים שיש לדון בזה דאפשר דדוקא בזמן שהיה חיוב מיתה בפועל על המחלל שבת אז שייך לומר דפטור מתשלומין, אבל בזמן הזה שאין נוהג ממש מיתה בפועל על המחלל שבת בכהאי גוונא לא שייך לומר קם לי' בדברא מיני'.

וגם אפשר דדוקא כשעבר איסור במויד דחייב מיתה שייך קם לי' בדברא מיני', אבל כשהוא שוגג כגון תינוק שנשבה שאין ידוע איסור חילול שבת, ואינו חייב מיתה בפועל לא שייך לומר קם לי' בדברא מיני'.

מ"מ ידוע שיתת תנא דרבי חזקי' **בבא קמא לה**, שבענין קם לי' בדברא מיני' לא מחלקינן בין שוגג למזיד, שאף בשוגג שאין מחיוב מיתה מ"מ כיון דאילו הי' מזיד הי' מתחייב מיתה פטרי' לי' מממון גם כשיעשהו בשוגג, ולכאור' שייך זה גם בנקודה הא' שבזמנינו כשאין מענישין עונשי מיתה דאורייתא מ"מ כיון דבעצם מעשיו נתחייב מיתה פטרי' לי' מממון. ולכאורה לפי כלל זה אין לניזק הנ"ל יכולת לתבוע את המזיק על תשלומי נזקיו.

*

אלא דיש לדון למעשה דהלא חזינן דהמזיק הנ"ל רוצה ומוכן לשלם את נזקיו ולכן השאיר את פרטיו שיוכלו לתובעו, ואולי נימא שאף שמדין קם לי' בדברא מיני' אין להוציא ממנו ממון בדין, אבל מאן ימר דכשרוצה ליתן לו התשלום יהא אסור ליקח ממנו.

פרפראות

**מאמרים נחמדים, על דרך הרוש מיסודים,
בפתור ופרה משוקדים**

והדין שאין קנין בלילה לכן האיר הקב"ה בלילה הזה בכדי שיחול הקנין, וז"ש "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות" שהלילה הזה האיר כיום ותרין לפי ש"עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ה' אלקינו משם ביד חזקה" וזה הקנין ואין קנין בלילה לכן היה צריך להאיר.

(לחם עוני)

ואפילו כלנו חכמים כולנו נבונים וכו' כולנו יודעים את התורה:

קשה כיוון שאמר "כולנו חכמים כולנו נבונים" בודאי הכוונה בחכמת התורה א"כ למה אמר שוב "כולנו יודעים את התורה", וי"ל ע"פ מה שאמרו בגמרא (שבת י"א.) חברים שהיו עוסקים בתורה מפסיקים לק"ש ואין מפסיקים לתפילה, א"ר יוחנן לא שנו (שלא מפסיקים לתפילה) אלא כגון רשב"י וחביריו שתורתם אומנתם אבל אנו מפסיקים גם לק"ש ולתפילה, וז"ש "ואפילו כולנו חכמים" וכו' "כולנו יודעים את התורה" שתורתנו אומנתנו שאנו לתפילה אין מפסיקים אבל לספור יציאת מצרים חייבים כולם להפסיק.

(כרם חצבי)

מעשה בר' אליעזר ור' יהושע ור' אלעזר בן עזריה ור' עקיבא ור' טרפון:

אבותיהם של תנאים אלו לא נשתעבדו במצרים משום שר' אליעזר ור' אלעזר בן עזריה ור' טרפון כהנים היו ור' יהושע היה לוי ושבט לוי הרי לא נשתעבדו ור' עקיבא היה ממשפחת גרים, החידוש הוא על אף שאבותיהם לא נשתעבדו במצרים בכל זאת הרבו לספר ביציאת מצרים עד שהגיע זמן קריאת שמע, ורמז לזה "וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, וכ"ל ר"ת ו'גרים כ'הנים ל'זים אפי' שלא נשתעבדו ובכל זה מרבה לספר הרי זה משובח.

(שמחת הרגל)

כל דכפין ייתי וייכול, כל דצריך ייתי ויפסח: י"ל למה היה צריך לכפול "כל דכפין" ו"כל דצריך", י"ל לפי שיטת הר"ן (ערבי פסחים) שבמצה ומרור אין שום קפיידא אם יאכל שבע או רעב ויכול לאכלם אין שירצה רק שלא יקוץ בהם, וז"ש "כל דכפין ייתי וייכול" אוכל כשהוא רעב "כל דצריך ייתי ויפסח" אוכל על השובע כמו הפסח וזה רק "השתא הכא" בזמן הזה שאין פסח ואוכלים רק מצה ומרור אבל "לשנה הבאה בארעא דישראל" ויהיה גם קרבן פסח אז יאכלורק על השובע.

(ר' מרדכי גימפל יפה)

לשנה הבאה בארעא דישראל:

לאחר שהזמינו הרעבים לסעודה כפי שאמרנו "כל דכפין ייתי וייכול" אנו מבקשים לשנה הבאה בארעא דישראל שכן הגאולה העתידה יהיה בזכות הצדקה כדכתיב (ישעיה א' כ"ז) "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" וכן איתא (ב"ב י'). גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה, רמז יש לדבר "עשו צדקה" בגימטריא תקע"ה (575) כמנין "גאל ישראל" תקע"ה (575).

(מים חיים)

לשנה הבאה בני חורין:

חמישה שלוחים לגאולת ישראל: גאולת מצרים היה ע"י משה רבינו, מגלות בבל נגאלו ע"י עזרא הסופר, מגלות מדי ע"י מרדכי, מגלות יון ע"י מתתיהו, והגאולה מהגלות האחרון יהיה ע"י משיח צדקנו, רמז לדבר: סופי תיבות של שמות חמשת הגאולים הוא "חורין" משיח משה רבינו עזרא הסופר מרדכי מתתיהו כהן לאמר "לשנה הבאה נהיה בני חורין" מכל הגלויות.

(מטה אהרן)

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילה וכו' עבדים היינו לפרעה במצרים:

י"ל הסמיכות לפי מה שאמרו המפר' הטעם שהאיר הלילה כיום ביצי'מ כדאיתא בזוהר (חלק ב' ל"ח:) משום שפרעה הקנה את ישראל להקב"ה בקנין גמור

אמר ר' אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה:

כתבו המקובלים שנשמתו של ראב"ע היתה ניצוץ שמואל הנביא שחי נ"ב שנה וביום שמינו אותו לנשיא היה בן י"ח שנה ונגד זה צמדו לו י"ח שורות לבנות בזקנו, וז"ש "הרי אני כבן" נ"ב שנים של שמואל יחד עם י"ח שנה של ר' אלעזר ב"ע "שבעים שנה".

(שפת הים)

☆

ואת אתה הקהה את שניו:

הקהה את שניו הנאמר אצל רשע פשוטו שצריך לעקור רשעתו ולא לאבדו כמו שאמרו (ברכות י'). ייתמו חטאים מן הארץ" חטאים כתיב ולא חוטאים, רמז לדבר: רשע בגימטריא (570) שניו בגימטריא (366) תוריד ממנין רשע מנין שניו ישאר (204) כמנין צדיק וזה שאמרו הקהה רשעתו של רשע ולא הרשע עצמו.

(מים חיים)

☆

ברוך שומר הבטחתו לישראל:

קשה וכי זה הוא שבח להקב"ה שמקיים הבטחתו הלא כל ב"ד נאמן מקיים הבטחתו, ו"ל כשהבטיח הקב"ה לאברהם "ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וכו' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" לא פירש לאיזה זרע הכוונה האם ליצחק או לישמעאל, ע"כ אנו מודים להקב"ה על ששמר הבטחתו לישראל דווקא ולא לבני ישמעאל, וז"ש "ברוך שומר הבטחתו" דווקא "לישראל" ולא לישמעאל.

(יד החזקה)

☆

ברוך שנתן תורה לעמו ישראל:

"ב'רוך שינתן תורה" ר"ת שבת לרמז שהתורה ניתנה בשבת, והטעם שע"י מצות שבת מוכח שאנו בנינו למקום ובן משתמש בשרביטו של מלך ולכן אמרו (סנהדרין נ"ח:) עכו"ם ששבת חייב מיתה, ואיתא (שבת פ"ח:) בשעה שעלה משה למרום לקבל התורה טענו המלאכים להקב"ה תנה הודך על השמים כי הם באו בטענת בר מיצרא לפיכך כדי שלא יהיה למלאה"ש פ"פ ניתנה התורה בשבת שמשם מוכח שיש לנו דין בנינים וגבי בן לא שייך דינא דבר מיצרא.

(פרסומי ניסא)

☆

בארץ לא להם:

אמרו חז"ל (ב"ב קי"ט.) א"י מוחזקת לנו מאבותינו, וא"כ א"י כבר היתה של האבות וכנען תפסו שלא כדין כמו שכתב רש"י על הפס' (בראשית כ"ג ד') גר ותושב אנוכי עמכם אם תרצו הריני גר ואם לאו אהיה

תושב ואטלנה מן הדין שא"ל הקב"ה לזרעך אתן את הארץ הזאת: לפי"ז "בארץ לא להם" הכוונה שישראל יהיו גרים בארץ "לא להם" שאינה שייכת לעם שיושב בהם.

(פנים יפות)

☆

ויאנחו בני ישראל מן העבודה:

רש"י: מלמד שנצטרע והיה שוחט תינוקות ישראל ורוחץ בדמם, לפי"ז קשה מדוע אמר הכת' ויאנחו וכו' מן העבודה" הלא האנחות היו על שחיטת התינוקות ולא על העבודה, ו"ל, ע"פ מה שתרגם ויתנן "ופקיד לקטלא בוכריא דבני ישראל" פרעה צוה להמית את הבכורים דווקא וידוע שהעבודה בביהמ"ק היתה עתידה להיות ע"י הבכורים לכן אמר הכת' "ויאנחו בני ישראל מן העבודה" עבודת ביהמ"ק וזו גם הסיבה למכת בכורות מדה כנגד מדה.

(שתי ידות)

☆

חושך:

על הפס' "ויהי חושך על ארץ מצרים" אמרו במדרש (שמו"ר י"ד א') הה"ד "שלח חשך ויחשיך ולא מרו את דברו" אמר הקב"ה למלאכים ראויין המצרים ללקות בחשך מיד הסכימו כולם ולא המרו, ויש להבין מדוע דווקא במכת חשך הסכימו כולם, וי"ל כיוון שהמלאכים קטרגו על ישראל ואמרו רבש"ע ולא עבדו ישראל ע"ז במצרים ואתה עושה להם ניסים, אבל במכת חשך כיוון שמתו כל הרשעים פסק הקטרוג לכן הסכימו כולם כאחד ולא מרו דברו.

(ישועות מלכו)

☆

ויוציאו ה' ממצרים – לא ע"י מלאך:

ידוע מה שאמרו בשם האר"י הק' משום כך הוציא הקב"ה את ישראל ממצרים בעצמו ולא ע"י מלאך כי מצרים היתה מקור של טומאה שאפי' למלאכים היה מסוכן לבוא שם שמא ישלשו כמו שנכשלו בני האלקים בדור המבול, לפי"ז דרשו תשובת משה למלאכים כשבא לקבל את התורה הם טענו "מה לילוד אשה בינינו" השיב להם משה "כלום למצרים ירדתם" הלא הקב"ה חשש לשלוח אתכם מצרים אולי תחטאו שם ואילו בני"י היו במצרים רד"ו שנים ולא חטאו ואתם אומרים "מה לילוד אשה בינינו".

(קרבן פסח)

☆

אשר פסח על בתי בני ישראל בנגפו את מצרים ואת בתינו הצילו:

לכאורה יש כאן כפל לשון, ו"ל ע"פ דברי חז"ל שהמצריים הולכו את בכוריהם לבתי ישראל כדי להציל אותם מן המכה אבל הקב"ה הרג גם שם, וז"ש

הכת' "אשר פסח על בתי בני ישראל" אלו הבתים שהיו בהם רק ישראלים עליהם פסח המשחית לגמרי "ואת בתינו" אלו הבתים שהיו בהם בכורי מצרים ושם נכנס המשחית בכדי להרוג את הבכורים המצרים "הציל" גם שם הציל את בכורי ישראל שלא ניוזקו.

(דובר שלום)

☆

ואמרתם זבח פסח:

מדרש: מכאן שדורשים בהלכות פסח קודם פסח למ"ד יום, י"ל הגימטריא של חצי האות פ' הוא אות מ' והגימטריא של חצי האות ס' הוא ל' והגימטריא של חצי האות ח' הוא ד' יחד למ"ד וזה שאמר "ואמרתם" הלכות הפסח "זבח" כשתחתוך תיבת "פסח" לחצי ויהיה למ"ד היינו שלשים יום.

(מים חיים)

☆

כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו וכל הבת תחיון:

קשה למה היה הכת' צריך להוסיף "וכל הבת תחיון" בכדי לספר רשעתו של פרעה די היה במה שאמר "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", י"ל אמרו (פסחים ק"ג.) בתך בגרה שחרר עבדך ותן לה, שכן גדול צערה של בת הבוגרת ולא נישאת וזה הצער בקש פרעה ברוב רשעתו לגרום "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו וכל הבת תחיון" ואם יהרגו הבנים הבנות לא יוכלו להנשא.

(לב העברי)

☆

יבנה ביתו בקרוב וכו' קל בנה וכו':

י"ל כיון שאמרו (ר"ה י"א.) בנינו נגאלו ובנינו עתידין להגאל, וכן אנו אומרים לשנה הבאה בירושלים וגם בנין ביהמ"ק לעתיד יהי בליל ט"ו כדברי רש"י (ר"ה ל.) והא קיימא לן במסכת שבועות (ט"ו:) דאין בנין בית המקדש לא ביום טוב ולא בלילה, הני מילי בנין בידי אדם, אבל בנין העתיד לבא בידי שמים הוא: וז"ש "במהרה יבנה ביתו בקרוב" שאנו מצפין שיהיה בנין ביהמ"ק בקרוב אפי' בלילה הזה שהוא יו"ט וע"ז קשה הלא אין בנין ביהמ"ק בשו"ט ע"ז אמר א"ל-בנה" כיוון שאתה הוא הבונה אז מותר.

(מרבח דברים)

☆

זרע בכורי פתרוס מחצת בחצי הלילה חילם לא מצאו בקומם בלילה:

י"ל ע"פ מה שהקשו המפר' איך העניש הקב"ה המצרים במיתה ובממון הלא אמרו (כתובות ל"ב:) כדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבו ואין אתה

מחייבו משום שתי רשעיות, ותירצו במיתה בידי שמים מת ומשלם, וכאן היה מיתה בידי שמים שהקב"ה בעצמו הכה כל בכור, וז"ש "זרע בכורי פתרוס מחצת" אתה בעצמך בחצי הלילה לפיכך "חילם לא מצאו בקומם בלילה" כי בזה האופן עונשים שניהם מיתה וממון.

(בינת אהרן)

☆

כן עשה הלל בזמן שבית המקדש היה קיים היה כורך מצה ומרור וכו' לקיים מה שנאמר:

קשה פתח המגיד "כן עשה הלל" משמע שהוא מנהג ואח"כ מסיים לקיים מה שנאמר משמע שהוא גזה"כ, י"ל הנה יש שני טעמים על מה שאוכלים מרור האחד משום שט' באב חל באותו יום שחל בו יום ראשון של פסח ואנו איכלים מרור בלילה הזה זכר לחורבן, ועוד טעם אמרו שהוא גזירת הכת', והנ"מ בין שניהם הוא שהטעם של זכר לחורבן אינו שייך רק בזמן שאין ביהמ"ק קיים אבל הטעם משום צווי ה' שייך גם בזמן שביהמ"ק קיים, וז"ש "כן עשה הלל בזמן שבית המקדש היה קיים" ממילא א"א לומר הטעם של אכילת מרור משום זכר לחורבן עכ"ל הטעם הוא "לקיים מה שנאמר" היינו משום גזה"כ.

(משען המים)

☆

ההרים רקדו כאילים גבעות כבני צאן, מה לך הים כי תנוס וגו' ההרים תרקדו כאילים וגו' מלפני אדון חולי ארץ:

י"ל ע"פ מה דאיתא (ע"ז מ"ה:) אמר רבי עקיבא כל מקום שאתה מוצא הר גבוה וגבעה נשאה ועץ רענן דע שיש שם עבודת כוכבים, והקשו המפור' א"כ איך בנו את ביהמ"ק על הר המוריה, ותירצו שההר עצמו לא נאסר כדאיתא (סנהדרין מ"ז:) את אלהיהם על ההרים הרמים על ההרים אלהיהם ולא ההרים אלהיהם, אך לפי מה דאיתא (חולין ט"ז.) דתלוש ולבסוף חיברו הרי הוא כתלוש, א"כ בשעת קרי"ס רקדו ההרים והגבעות ונעקרו ממקומם והרי הם תלוש ולבסוף חיברו ודינם כתלוש לפי"ז הדק"ל איך הותר לבנות את ביהמ"ק על הר המוריה, אלא י"ל כל זה דווקא אם לבד רקדו ונעקרו אבל ההרים יחד עם הארץ אז אין הוא תלוש, וז"ש "מה לך הים וגו' ההרים תרקדו כאילים" הלא עי"ז תהיו אסורים שתהיו תלושים ומשיב הכת' "מלפני אדון חולי ארץ" היינו שגם הארץ נתחלחלה ונעקרה מפתח הקב"ה לכן לא נאסרו ההרים כלל.

(הלולא דפסחא)

אנשי שלומינו

הכּונו

ע"י החזקת
צדקת רבי מאיר בעל הנס
כולל עצי חיים
ביוםא דהילולא רבא כ"ו ניסן

ליוםא דהילולא רבא

דבר בעתי

לקט אמרי קודש מפי צדיקי עליון
בגודל קדושת ליל התקדש הפסח

קדושת החג

אל מוציאים ממצרים. נראה על דרך אומרים ז"ל בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, על כן אמרו יודעי פנימיות התורה, כי כל ליל פסח מתבררים כוחות הקדושה מהקליפה, ונוספים בעם ישראל, והיא הבחינה עצמה של יציאת מצרים, וזהו אל מוציאים, כי לא יציאה ראשונה לבד אלא בכל שנה מוציאים כנוכר. (אור החיים)

*

מכח הפסח נשפע על הנפש, כח להשכית השאור מנפשו בקדושת אכילת המצה, וגם בדורותינו אלה שאין לנו מקדש להקריב הפסח, הקיווי של כל נפש ישראל אשר מצפה לזה שאם הי' ביכולת בכל לבו ונפשו הי' מוכן להקריב הפסח, הרי זה נחשב לפני השי"ת כאלו הקרבנו הפסח להיות נשפע קדושתו זאת עלינו כמאז, ורחמנא לבא בעי. (פרי צדיק)

*

אמר הרה"ק מסלאנים זצ"ל: פס"ח בנימי' נצ"ח, כמד"א מהאריז"ל, וענינו כי הזמן מסוגל לנצח בו את היצר שבקרבנו. (תורת אבות)

*

לא תאפה חמץ חלקם נתתי אותם מאשי קודש קדשים הוא. נראה לי דאיתא בתבי האר"י זלה"ה הנזר ממשהו חמץ מובטח לו שלא יחמא כל השנה, על כן צריך האדם לשמור עצמו בכל מה דאפשר, ולכן נקראת מצה שמורה, וזה אי אפשר לאדם שיוהר ממנו, כי אם הקב"ה ישלח את המלאכים הממונים על השמורה וישמרו אותו, וזה פירוש לא תאפה חמץ חלקם, לשון חלק בלי שום נידוד חמץ, נתתי אותם מאשי דהיינו שאשלח לך מלאכים שישמרו אותך, שהמלאכים נקראים אשי. (אור לשמים)

ובחג הזה מתעורר הנס כמו בעת יציאת מצרים, והנה ביציאת מצרים הי' הדעת בגלות, ובחג הזה בא להם בחינת דעת, וכמו כן לדורות, וזה הרמז בסימן מוציא מצה, היינו כמו מצא אבידה הנ"ל שימצא האדם מה שנאבד מאתו. (חסד לאברהם)

*

חג הפסח הוא המוח של כל המועדים מחמת שהוא מועד ראשון תיכף בעת יצי"מ. (אוהב ישראל)

*

בכל מועד הקדושה אינה באה לאדם בפעם אחת רק צריך להמשיך עליו הקדושה בתפלת ערבית ושחרית ומנחה אבל בפסח בא הקדושה לאדם בפ"א כלשון פסח. (עבודת ישראל)

*

החג הזה נקרא פסח, מלשון דילוג ופסיחה, שהקב"ה מעביר על מדותיו, ואינו מסתכל על כובד הפשעים ומעללים רעים של בני ישראל, ומעביר עיניו מראות ברע, כדי לקבל מעשיהם ברצון ולעורר הרחמים וחסדים. (תפארת שלמה)

*

הנה בפסח הוא העת והזמן שנתגלה אורות גדולים ויקרים בלי אתערותא דלתתא אבל אחר הפסח נוטלים אלו האורות ואין משפיעים אלו האורות עוד רק ע"י אתערותא דלתתא, על ידי תורה ומצות ומעשים טובים להיות כלי מוכן לקבל אור וקדושה. (בת עין)

*

בכל שנה ושנה בפרוס חג הפסח זוכים בני ישראל להתעוררות עליון להוציא מקרבם כוחות הטומאה ולהכניסם לשערי הקדושה. (בדך משה פ' אחרי)

סגולת החג

ח"ג המצות" בנימטריא שמור"ה עה"כ. והרמוז בזה כי בחג המצות זוכה האדם לשמירה על כל השנה כמאמר הכתוב שמורים הוא וכו' שמורים לכל בני ישראל לדורותם. (חסד לאברהם)

*

לחם עוני, שעונין עליו דברים הרבה. כי על ידי הלחם הזה מיכלא דמהימנותא עונין דברים הרבה, היינו כל התפילות ובקשות לבקש רחמים מעל היכולת המשיגה בפרטים.

*

היום אתם יוצאים בחודש האביב. איתא בזוה"ק (פר' תצוה דף קפ"ג ע"ב) דזכות מה שישאל אוכלים מצות בפסח הם ניצולים בדין בראש השנה, ויש לרמוז זאת בפסוק הזה, היום, נקרא ראש השנה כמ"ש בזוה"ק (פר' בא דף ל"ב ע"ב), וז"ש היום אתם יוצאים, בר"ה אתם יוצאים בדימוס, בחודש האביב, בזכות המצות שאוכלים בחודש ניסן בפסח.

*

פוסקים מלומר גשם בחג הפסח, דהנה גשם הוא פרנסה, והנה אכילת מצה לחם עוני הוא סגולה לפרנסה, כי מאכילת מצוה הלזו נמשך פרנסה לכל השנה, על כן בפסח נידונין על התבואה, על כן מצה לחם עני בנימטריא גשם.

*

מצה ראשי תיבות מ'כל צ'רה ה'צילנו, וגם מצות מצה בנימטריא רע"ו, שהוא ר"ת ו'באוני ר'אתה ע'יני, וסיפר לי הרב מבארניב זצ"ל, כי בעת שהיה המשפט של הגביר ר' העניך צוקער בעיר פעסט, כי העלילו עליו אשר הסית אנשי בליעל לשוןף את ביתו וחנותו לקבל הרבה פרס, והגביר ר' העניך הוא אוהב נאמן וידיד של הרב [מבארניב], ושלח טעלגראף אל הרב לירושלים שיתפלל עבורו, והרב שלח לו ממצה אפיקומן שלו, וציוה שיחזיק המצה בידו בעת שיעמוד לפני שופטי נפשו, ואמר כי מצה היא ר"ת מ'כל צ'רה ה'צילנו, ואמר שבעיר מגורו בארניב בחן כמה פעמים שנתן לחולי לאכול ממצה אפיקומן ופעל לטובה כמו לחולי שליקארץ ושגעון רח"ל, וגם ר' העניך מפעסט שלח לו טעלגראמע ברוך ה' יצא זכאי במשפטו.

(מנדיל ישועות מלכו)

איתא בשם אא"ז הרה"ק החידושי הרי"מ זצ"ל שאמר: פסח מסוגל לפרנסה. והמעם כי בעת הזאת יצאו ישראל למדבר שממה, מקום שאין שם מזון, ובטחו בה' שיספיק להם צרכם, ומהאי טעמא בפסח נידונים על התבואה (ר"ה ט"ז ע"א). עוד אמר מעם מפני שאיתא בגמ' (פסחים ק"ח ע"א) קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף.

*

אמר הקדוש מו"ה פנחס מקאריץ טעם למה בפסח נידונין על התבואה, לפי שכל הרודף אחר הכבוד וכו' וכל הבורח מן הכבוד הכבוד רודפו, כן הוא מי שרוצה להרבות במאכלים ואוכל מטעמים ותבשילים מבושמים כדי שיהי' רוחא לבסומי אז המאכלים בורחים ממנו ומתמעט ח"ו פרנסתו. ובהיפוך כשאוכל מאכלים בלא מטעמים בכדי שיספיק לו מעט מן המזון אז המזון רודף אחריו. והנה מאכל המצה אין בה טעם על כן בפסח נדין על התבואה להרבות מזונות לישראל עכד"ק וש"י. (בני יששכר)

*

בפסח נידונים על התבואה אין הכוונה על התבואה בלבד, אלא גם על כל אשר יחסר להאדם יוכל להמשיך לו השפעות באווות נפשו, ועל כן כל דיכפין ייתי' וייכול, ולא זו בלבד אלא גם כל דצריך כל הצטרכותו ייתי' ויפסח, שיפתח לו ה' את אוצרו הטוב.

*

ושמרתם את הדבר לחק לך ולבניך עד עולם. רומז בכאן בני חיי ומוזני, כי לח"ק ל"ך הוא מוזני, כי ח"ק לישנא דמוזני כדאיתא בגמרא (ביצה מז). ולבני"ך הוא בני, עד עולם הוא חיי כמעם חיי עולם, ור"ל כי עי"ז שתשמרו הדבר הזה יומשך לכם בני חיי ומוזני ולכל ישראל. (אמרי יוסף)

*

איתא בשם אא"ז החידושי הרי"ם ז"ל שאמר, פסח נותן חיות בכל יהודי, והמעם כי פסח ומילה הם שני מצוות עשה שבאם עוברים עליהם מחוייבים כרת, ומדה טובה מרובה, שאם מקיימים אותם הם נותנים חיות ואריכות ימים שהיא ההיפך מן הכרת.

(ליקוטי יהודה)

מרכז המוסדות דרבינו יואל מסאטמאר

נתייסד ע"י כ"ק מרן רבינו הקוה"ט זיעוועכ"א - בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

קרית יואל - בני ברק

תלמוד תורה - ישיבה לצעירים - ישיבת גדולה - בנות ארץ ישראל בית פייגא

מה רב טובכם

בפרוס ימי חג הפסח, נישא בזה שיר הלל ושבת,
ובשער בת רבים נשגר ברכת הזדה, מרחוק מקום וקירוב ליבה

קדם מע"כ אחינו הקרים
ידידים חסידים ואנשי מעשה

אנשי שלומינו מעיר ניו יארק הע"י

על אשר היטו אוזן קשבת לקול זעקתינו ובקשתינו
נוכח המצב הכספי הקשה של מוסדותינו הק'

ובנדבת לבבם השתתפו ונטלו חלק
ב"קמחא דפסחא קאמפיין"

ואודות תרומותיהם הנכבדים זכינו לשמח את
הכלי קודש ובני ביתם, להכניס אור במושבותם,
שלום להם לקראת חג הפסח חלק ממשכורתם

ובזה זכו להחיות נפש צדיק

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לקיים פקודת הקודש לכל אנ"ש ברחבי תבל בכל עת ועידן
לבוא בעזרת מוסדותינו הק' פה בארה"ק

יה"ר שכאשר זכיתם לעשות רצון צדיק כן תזכו להתברך מפיו בברכה המשולשת
בתורה, ובשכר הארת בתי הכלי קודש תתמלא ביתכם כולם אורה, ובוודאי זכותם
של מרנן רבותיה"ק מייסדי מוסדותינו בעל דברי יואל ובעל ברך משה זי"ע יעמוד
לכם, להתברך באושר ועושר בכל גבולכם, עדי נזכה לאור חדש על ציון משכן
כבודינו, בביאת משיח צדקינו, ומלכינו מרן רבינו הגה"ק שליט"א בראשית, בב"א.

האותמ"ס בגזש' הוצאה ויקר,

בברכת

גא פסח אהא וכסר

מוסדות סאטמאר

בני ברק י"ז

Congregation
HISACHDUS AVREYCHIM
Beis Shmuel Binyomin
D'Satmar - Montreal
5870 Park Ave, Montreal Quebec H2V 4H3

בית המדרש התאחדות אברכים
בית שמואל בנימין
דקל יטב לב דסאטמאר - מאנטרעאל ביז
בירגסיות ב'ק'פ' וברוקלין ר'ע
בגשיאות ב'ק'פ' מן רש' והר"ק שליט"א

בינה שית

מה טובו אוהליך יעקב

י' וס בשורה הא אל, בשורה שהיך והורח בקהלנוס, בעד חבד ק'ק סאטמאר מאנטרעאל, קהלה אה חסידה
ע' על התורה מאד נשכר, שורה בשפ חפצה רוח נרבה, ע"י האי איש וזי ורב פעלים לתורה ועבודה
קה' לו סכר שם טוב משון, בפעלים שפעל ברוח סאטן, לרוס ולפאר שמו **התורה**
ב' והי"ד "בית שמואל בנימין" קרית יואל' בני תלפיות לתורה ותפלה עם כל התמכרות, לשכונת ראובן התורה
ז' כי גדלה גם בחלק נפלה לעמוד ליסין ב'ק רבנו הגר"ק שליט"א **בהנהלת הישיבה ומתיבתא הקדושה**
ע' וס אין בפעל על פסולות המשכונת והמפורסמות עבד ה"ע **טעם סאטמאר** שיהי' ע"ד המון **עבודה**
ס' כסם האדיר שהיך, איפשר לאשוי שלומנו ד"י בני ברק, לבנות להם ה"מקוה הכשרה" ומסורה
מ' היה הא בחובבי מצות ופסולות טובות, כפי המסאר במס' אבות, שכל מצוה טרדת מצוה בתורה
א' אותה מזה באה לידי גילוי במלא הדרה, אצל יודינו עזי בלב ונפש חפצה, טמל חסידים במסורה
נ' גרע בדרקת פורנו געלה ובלגון, רחם ומוקד רבן, אדוק בעמוד **גמילות חסדים**

ה"ה הרבני הנכבד והמפואר, מוכתר בכל מדה נכונה ותואר, כש"ת

הרה"ח ר' יעקב זוסמאן סופר ה"ז

חבר הנהלת המתיבתא הק' - ועומד תמיד לימין הקדוש מן רבנו הגר"ק שליט"א

הלא הוא הגבר שזכה להפריש סכום אדיר ונכבד מכיסו, לזכות
ביהמ"ד התאחדות אברכים דסאטמאר "מאנטרעאל"

המתנעס לתהילה ותפארה לבית אולפאן רחבת ידים לתורה ועבודה מועד הרחבת הדעת, לאשוי
שלומנו חבד הקהילה, תחת דגלו ונשיאות קדשו של ב'ק מן רבנו עטרת ראשית שליט"א,
וזכות בית מדרשו המפואר יקום לזכותו ולעילוי נשמתו של אביו ד"ל, ומענה נקראת על שמו:

"בית שמואל בנימין"

לשמו ולזכרו של אביו היקר באנשים

הרה"ח ר' שמואל בנימין ב'ק מרדכי אפרים פישל וז'

שהי' מחובבי ונכבדי קהלנוס הק' רבות בשנים, ובה זכה להקים עילה של תורה, תבצבה.

אשריך רבי יעקב זוסמאן! שזכית לך!

זכונתם האדירים שמבצעים ועלים מהיכל הבית אולפאן לתורה ועבודה ונמילות
חסידים בעז ועטרת, תעמוד לזכותו ולכבודו וחלק בחלק יאכל בחיווק
ובהרמת קרן התורה בהיכל הביהמ"ד לעד ולמשמרת.

וזאת הברכה, פאלק המעריכה וישפע לו אלף פעמים ככה, ברכ' ובחשכה, לעד ולחיים ולשלם, משנה ועד שלם.

החוננים בהרצה שמוקד, אשר בעסק לבבית חקוקה:

רבנן ותלמידיהו

הנהלת הקהילה

והריקותי לכם ברכה עד בלי די

י'עלה ויבוא ברכותינו ותודתנו מתוך רגשי הודאה הוקרה והעריכה באותות אהבה וכבוד
עלי ראש האי גברא קירא, לבו ער וחם לכל דבר שבקדושה תדירא, כשמו כן תהילתו
קבע לעצמו זכות אדיר ונשגב לזכות את הרבים באמירת "אמן" בהתלהבות ובסוגת הלב
ברוח נדיבה עומד במיוחד לימין מוסדותינו ובזכותו משמיעים הצאן קדשים קול יעקב

כש"ת הרבני הנגיד הנדיב המפואר

מז"ה יעקב דוב

מרמורשטיין הי"ד

יזום ומקים ארגון בני אמונים לאלפי אלפים תלמידים בארה"ק
לעז"נ אביו דיקר באנשים מפורסם לשם ולתהילה בקרב אמוני עם סגולה
ובפרט הקפיד כל שנותיו על ענין נשגב זה של עניית אמן וקדושת ביהכנ"ס
הרה"ח ר' חיים בן ציון בן הרה"ח ר' אהרן צבי ע"ה

על אשר היטה י"ד עזרה וסיוע למשפחות אנ"ש ברוכות הילדים
לשלווח להם מנועלים לכבוד חג הפסח הבעל"ט

וברכותינו שגורה שזכות הטובים והישרים וזכות הבל פיהם של
תשב"ד יעמוד לו ולזרעו להופקד בדבר ישועה ורחמים ברכה
הצלחה בכל מעשי ידי עושר ואושר נחת והרחבת הדעת, וכו"ס.

בברכת חג פסח כשר ושפח
הנהלת הקהילה

מדור
למשך
תדע

ודרשת וחקרת

עמ' כ'

לילה כיום יאיר

עמ' כ"ב

בְּהַרְבֵּית טוֹבוֹת אֵלֵי כִי הַמִּלֵּת חֲסִדֵי יִשְׂרָאֵל

מ"ה אשיב לך

מְעוֹמֵק לִבֵּינוּ, וּבֶשֶׁם מֵאוֹת כְּלֵי קוֹדֶשׁ בְּמוֹסְדוֹתֵינוּ, נִבְעֵי רִגְשֵׁי הוֹדָאָה וְהוֹקָרָה, לְמַעַן יִדְּיֵנוּ הַמְרוֹמָם
אֲשֶׁר עוֹשֶׂה וּמַעֲשֶׂה צְדָקָה וְחֶסֶד תְּדִירָא, מְפֹרָסִם לְשֵׁם לְתַהֲלִילָה וּלְתַפְאָרָה, הָאֵי גִבְרָא רַבָּא וְיִקְרָא
יְדִיו רַב לֹא בְּהַנְהִילָתָה וְהַרְחַבְתָּ מוֹסְדוֹתֵינוּ בְּקִרְיַת יוֹאֵל הַמַּעֲטִירָה, נוֹדַע בְּפַעֲלֵיו הַכְּבוֹרִים וְהַרְבִּים עַד בְּלִי ד'
רַב פְּעִלִים מִקְבְּצֵיאל, הוּא בְּנִצְיָבִין וּמַצוּדָתוֹ פְּרוּסָה עַד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, לְטוֹבַת הַחֻקֹּת מוֹסְדוֹתֵינוּ מִתְמַסֵּר

הַרְבֵּנִי הַנְּגִיד הַחֲשׁוֹב וְהַנִּכְבָּד

מוה"ר מאיר הירש שליט"א

מִנְהַל מוֹסְדוֹתֵינוּ הַק' קִרְיַת יוֹאֵל יַע"א

עַל אֲשֶׁר הִשְׁלִיךְ עֲצָמָיו מִגֵּד וְאָזַר כִּגְבוֹר חֲלָצִיו בְּהַתְמַסְרוֹת עֲצוּמָה בְּכָל נַפְשׁוֹ וּמֵאוֹדוֹ
וְדֹאֵג לְהֵאִיר בְּאוֹר הַמֵּאִיר רַת בְּתֵי הַכְּלֵי קוֹדֶשׁ שְׁלִיט"א בִּקְרֵב מוֹסְדוֹתֵינוּ הַק'
לְמַעַן יוֹכְלוּ לַעְרוֹךְ אֶת חֵג הַפֶּסַח בְּדִיצָה וּבִהְרַחֲבָה כִּרְאוֹי וּכְיָאוֹת

אֲשֶׁרִיךְ ר' מֵאִיר אֲשֶׁרִיךְ, מִזְמוֹר לְתוֹדָה נִרְיַע אֵלֶיךָ, בְּפִי יִשְׂרָאֵל
נִסְפֵּר תְּהִילָתְךָ, יִשְׁלֹם ה' פַּעֲלֶךָ, וְיִשׁוּב לְךָ בְּרָאשֶׁךָ גְּמוּלָךְ

זֹאת הַבְּרָכָה, שֶׁבְּכָל אֲשֶׁר תִּפְנֶה תִּשְׁכִּיל בְּהַצְלָחָה, מִתּוֹךְ הַרְחֵבָה וְהַרְוּחָה, וְתַפִּילֵתֵינוּ יַחַד
עִם תַּפִּילוֹת הַתִּשְׁבָּ"ר קִדְּם רַבּוֹן עֹלָם וְעֹלָמֵיָא, שֶׁתִּשְׁרַח שְׂכִינָה בְּכָל מַעֲשֵׂי יְדִיךָ בְּרַב
סִיעָתָא דְשִׁמְיָא, וְתוֹכֵל לְהַמְשִׁיךְ בְּפַעֲלֵיךָ הַבְּרוּכִים בְּהַרְחַבְתָּ גְבוּלֵי הַקְּדוּשָׁה,
בְּבִרְיוֹת גּוֹפָא וְנִהוּרָא נְפִישָׁא, וְכִט"ס.

הַוּוֹתִימִס אֶמֶן שֶׁן בִּאֲהָבָה וּבְהַעֲדָרָה, אִסְיִי תְּהוּדָה וְהַבְּרָכָה

בְּבִרְכַּת עַל כֶּסֶף וְשֶׁל אֶמֶן

הַנְּהַלֵּת מוֹסְדוֹת סֵאטְמָאן כֶּה בְּנֵי בִּרְק יצ"ו

וירשת וחקרת

בענין אכילת אפיקומן
ועצתו של האבני נזר

וכשמגיע לחצות הלילה ורואה שאין בידו להספיק לאכול האפיקומן קודם חצות, מובא בהרבה פוסקים להלכה למעשה שידלג על המאכלים ויקצר בסעודתו, וכן הובא במעשה רב שכן נהג הגר"א זצ"ל כשאירע לו כגון דא, וכן הובא במחזור דברי יואל שרביה"ק נהג בן בליל א' לעצמו ולהשאר אמר להמשיך הסעודה, וכן יש בזה מבוכה גדולה בד' הפוסקים אי מותר לבטל שמחת יו"ט, ואין המקום כאן להאריך.

☆

אמנם הגאון האבני נזר המציא עצה נפלאה (בשור"ת או"ח ח"ב סי' שפא סק"ה) שאם בתחילת הסעודה או באמצע רואה שהוא קרוב לחצות, יאכל כזית מצה על תנאי דהיינו אם ההלכה כר"א בן עזריה שמצותה עד חצות, יהיה כזית מצה זו לשם אפיקומן, ויפסיק מלאכול עד אחר חצות ואח"כ ימשיך סעודתו, ואח"כ יאכל שנית אפיקומן ויצא ידי חובתו ממה נפשך כי אם ההלכה כר"א בן עזריה יצא חובתו באפיקומן הראשון שאכל קודם חצות, ואם ההלכה כר' עקיבא שזמנה כל הלילה יצא חובתו באפיקומן השני,

ויסודו מבוסס עפ"י ההנחה שמחדש שלר"א בן עזריה שמצותה עד חצות, לשיטתו ההלכה שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן הוא דווקא עד חצות, אבל אח"כ מותר לאכול, דהרי טעם שאסור לאכול אחריו הוא כדי שישאר טעם פסח ומצה בפיו, ודא פשיטא שאין ענין שישאר הטעם מצה בפיו אחר זמן המצה, כמו דלר' עקיבא אין איסור אחר העלות לאכול דבר אחר, וא"כ הרי יכול לאכול כזית לשם אפיקומן קודם חצות, לצאת שיטת ר"א בן עזריה וימתין עד לאחר חצות, ואז הרי כבר יכול לאכול לשיטת ר"א בן עזריה כי כבר אינו זמן מצה, ואילו לשיטת ר"ע פשיטא שיכול עוד לאכול כיון שעדיין אינו סוף זמן אכילתה, ואח"כ יאכל כזית

הנה בעצם אכילת אפיקומן יש ראשונים הסבורין שהוא עיקר אכילת כזית מצה שנצטוונו בליל פסח ובה אנו יוצאין חובת המצה, ואף שמברכין ברכת על אכילת מצה על הכזית הראשונה כשבוצעין הלחם משנה, מ"מ הכזית הראשונה אינה אכילה לשם חובה, והא דמברכין הברכה עליהו כי אין לברך הברכה לאחר שמילא כבר כריסו ממנה ואז יחזור ויברך הברכה, ע"כ תיקנו הברכה על הכזית הראשונה, כן הוא דעת רש"י ורשב"ם בפסחים (ק"ט).

אולם הרא"ש (שם) סבר שאכילת אפיקומן אינה לשם חובה, אלא אוכלים אותה זכר לקרבן פסח שהיה נאכל על השובע באחרונה, ולפי שהוא זכר לקרבן פסח יש ליתן לה הדין של קרבן פסח, שלא לאכול אחריה כלום,

והמג"א (סי' תעז סק"א) הביא בשם המהרי"ל שלכתחילה טוב שיקח שני כזיתים, אחד זכר לפסח ואחד זכר למצה הנאכלת עמו, וכן הובא להלכה במשנ"ב.

☆

להלכה נפסק בשו"ע (סי' תעז) לענין אפיקומן: ויהא זהיר לאכול קודם חצות, והטעם לדין זה כי בגמ' מבואר שיטת ר"א בן עזריה שפסח אינו נאכל אלא עד חצות, והוא הדין מצה שהוקשה לקרבן פסח, ור"ע חולק עליו וסובר שזמן אכילתה הוא עד עלות השחר, וממילא הוא הדין שמצה זמנה כל הלילה,

ורוב הראשונים סבורים להלכה שבעצם זמנה עד חצות, ויש שהוסיפו שאפי' ר"ע שחולק וסובר שזמנה עד העלות השחר היינו שעד אז יכול לקיים המצה מדאורייתא, אבל הוא יודה שמשום הרחקה שלא ימשך אחר סעודתו צריך לכתחילה לאכול עד חצות הלילה, ועיין בביאור הלכה (שם) שמאריך לבאר דין זה בדברינו,

אפיקומן בסופו יוצא ידי חובתו לשיטת ר"ע, עכ"ד ודפח"ח.

☆

בהגדה מבית לוי (לבית בריסק) מביא שהגרי"ז זצ"ל אמר על דברי האבני נזר כי נאה הדבר ללמי שאמרו, אבל בעצם אין צריכים כלל להתנות תנאי על הכזית שיאכל קודם חצות, שהוא יהא לשם אפיקומן אם ההלכה כר"א בן עזריה, כי הרי אין שום כזית מסויימת שהיא נקראת "אפיקומן", כי רק הכזית האחרונה מסעודתו היא לשם אפיקומן, ואינו תלוי כלל בכזית האוכל, אלא הוא ממילא כך,

ולפי"ז ינהג כך שכשיבא קרוב לחצות יאכל כזית מצה, ולא צריך שום תנאי, ואם ההלכה שזמנה עד חצות, א"כ הוא נחשב לו לאכילת אפיקומן, ולאחר חצות מותר לאכול שאר סעודתו וכפי שביאר האבני נזר, ואח"כ יאכל עוד כזית ויעלה לשם אפיקומן, שאם ההלכה הוא עד עלות השחר כשיטת ר"ע א"כ הכזית האחרונה היא לשם אפיקומן.

☆

ובשו"ת להורות נתן (ח"ד סי' מג) מעיר על ד' הגרי"ז שמבאר שאין צריך לכזין שהוא לשם אפיקומן, שלפי שיטת הרא"ש שאפיקומן הוא זכר לקרבן פסח שנאכל על השובע (שיטתו מוצג בריש דברינו בהרחבה), א"כ יתכן שצריך שיאכל כזית באחרונה לשם אפיקומן, כדי שאכילה זו תהא זכר לפסח הנאכל על השובע, ואף שבדיעבד אין הכוונה לשם אפיקומן מעכבת כמבואר בשו"ע (סי' תעז ס"ב) ובמשנה ברורה (שם), מ"מ לכתחילה נראה שצריך לאכול לשם אפיקומן, ע"ש.

☆

ובשו"ת הנ"ל מביא פלוגתת האחרונים אם אכל כבר כזית לשם אפיקומן, ונמלך ועוד רוצה לאכול אם יכול לאכול ואח"כ יאכל כזית אחרת לשם אפיקומן כשיגמור סעודתו, דדעת השו"ע הרב (סי' תעז) שמותר לאכול עוד מצה ואח"כ לאכול עזה"פ כזית לשם אפיקומן, אולם דעת החיי אדם (כלל קל) שאסור לאכול אפיקומן שני פעמים, והביאו המשנ"ב (סי' תעב סק"כב)

וכן בפי' רבינו מנוח על הרמב"ם (פ"ח מהל' חמץ ומצה הי"ג) סבר שאסור לו לאכול אחר

שאכל כזית לשם אפיקומן, ואפי' מצה שמורה שיאכלנו לשם אפיקומן עיי"ש,

לפי זה יצא לנו דבר חדש שהרוצה לקיים עצתו של הגאון האבני נזר צריך להתנות כשאוכל הכזית קודם חצות כדי לצאת חובת שיטת ר"א בן עזריה, אבל צריך להתנות ולומר שאם ההלכה כר' עקיבא אינו רוצה לצאת בזה חובת אפיקומן, ואז ממילא לר"ע הוי רק כאכילת מצה בעלמא ורשאי לאכול אחריו שאר מאכלים, דאל"כ ייאסר עליו שוב לאכול לדעת האוסרים,

ועפי"ז מה מאוד יומתקו דברי האבני נזר דבעינן תנאי להתנות דדייקא אם ההלכה כר"א בן עזריה הוא אוכלו לשם אפיקומן, ודלא כד' הגרי"ז הנזכרים, (ויש לעיין בזה טובא וישמע חכם ויוסף לקח).

☆

באוצרות יוסף (חי' יו"ד מהגאון ר' יוסף ענגעל ז"ל) מביא מפי השמועה חידושו של האבני נזר, וכותב על מה שחידש שאין חיוב שישאר טעם מצה בפיו אלא בזמן המצוה, כמו שלא מצינו לר"ע שיש חיוב אחר העלות שלא יאכל כדי שישאר טעם מצה בפיו,

ומעיר ע"ז דאולי י"ל שהאיסור לאכול אחר האפיקומן הוא נמשך כל הלילה אפי' לר"א בן עזריה, כדי שלא לחלק בין עונה אחת לחברתה, כמו שמצינו בגמ' פסחים (ב:) וכי היכן מצינו שיהא מקצת היום מותר ומקצתה אסור, וא"כ ה"נ אפ"ל דכל הלילה אסור לאכול אפי' לר"א בן עזריה, וא"כ אין עצה ואין תבונה לצאת שני השיטות של ר"א בן עזריה ור"ע,

אמנם מסיק שכיון שענין ההידור שיהיה טעם מצה בפיו הוא רק חוספה דרבנן לגוף מצות אכילת מצה דאורייתא שזמנה עד חצות, א"כ שפיר יש לחלק בחיוב דרבנן בין קודם חצות לאחר חצות, כיון שהוא רק כהוספה והנהגה בדין הדאורייתא וכל הדין דאורייתא הוא רק עד חצות, וא"כ שפיר יכול לאכול אחר חצות לפי שיטת ר"א בן עזריה,

☆

ועוד העירו הרבה אחרונים על דברי האבני נזר ממה שיש לעיין אם מהני תנאי במצוה, והוא שאלה כללית בכל המצוות, ובעצם הוא מחלוקת האחרונים דבשו"ת חת"ס (אהע"ז ח"ב סי' צז) כתב

ואמנם לדעת רש"י ורשב"ם שאפיקומן בא כוכר למצה הנאכלת עם הפסח, א"כ המצה מצד עצמה אינו צריך שיהיה על השובע, וגם ברמב"ם לא נזכר שהמצה צריך ליאכל על השובע, ויתכן שגם לשיטת הרא"ש שהיא זכר לפסח, מ"מ אינו ממש כפסח שהיא צריך לאכול על השובע ממש, וצ"ע.

☆

ובס' מועדים וזמנים (ח"ז סי' קפח) בראש דבריו מתייחס להשמועה הנפוצה שהגאון הגר"ח מבריסק ז"ל נהג כעצתו של האבני נזר, ומפקפק מאוד בשמועה זו, ואף מוסיף ששמע מהגרי"ז ז"ל שאביו הקדים מאוד לאכול מצה ולגמור הסדר, ולא נראה שאיחרו באפיקומן עד חצות,

ועוד מעיר על עצם העצה שלפי שיטת הגר"ח בוודאי לא יתכן, שהגרי"ז מביא בשם אביו הגר"ח על דברי התוספתא פסחים שאין הפסח נעשה נותר אלא בעלות השחר ע"ש, ומבאר שאפי"ל ר"א בן עזריה הדין כן כי רק המצות אכילת הפסח הוא עד חצות, אבל עיקר קדושת הקרבן זמנה כל הלילה כחטאת וכאשם, ומשום כך מה שנותר מן הפסח נאכל כל הלילה לכו"ע, ורק מצד מעשה אכילה דקרבן פסח הוא רק עד חצות כגון לאכול צלי דייקא וכדו' הוא רק עד חצות, ולכן אינו נעשה נותר עד עלות השחר, עכ"ד.

ולפי"ז אף שצריך לאכול עד חצות דייקא, אבל כיון שזמן הקרבן לכו"ע הוא כל הלילה, נראה שלענין שישאר טעם הפסח בפיו הוא גם כל הלילה, דדין פסח על הקרבן הוא כל הלילה ורק מעשה האכילה הוא עד חצות, וא"כ הוא הדין מצה שהוא זכר לקרבן פסח אף דמעשה האכילה הוא עד חצות, מ"מ להשאיר טעם המצה בפיו הוא כל הלילה, עכתו"ד.

ואפשר לעיין בדבריו טובא, ובפרט לפי"ד האור שמח (פ"ו מהל' חמץ ומצה ה"א) שמבאר שלר"א בן עזריה שזמנה עד חצות, א"כ מחצות ואילך עד העלות השחר, הוא זמן אכילה מצד קרבן של קדשים קלים ואוכלו כל הלילה מדין שלמים, וממילא לפי"ז לא שייך לחייבו שישאר טעם מצה בפיו כל הלילה, כי לאחר חצות הוא רק מדין קדושת שלמים, וצ"ע.

שיוצאים ידי חובת מצוה ע"י תנאי ומביא כמה ראיות ע"ז, וכן איתא במג"א (סי' תפז סק"ז) שפסק שהמתפלל עם הציבור מבעוד יום מונה עמהם ספירת העומר, ומתנה תנאי שאם יזכור בלילה אינו יוצא ידי חובת ספירה בספירה זו, ומשמע מינה דשפיר מהני תנאי במצוה,

וכן משמע בחי' רקע"א (על שו"ע או"ח סי' מו ס"ט) שכותב שיכולין לקרות קריאת שמע על תנאי, במי שמתפלל עם הציבור וירא שהציבור יעברו זמן ק"ש, יכוין על הק"ש שאומר קודם התפילה בדרך תנאי, שאם יעברו יהא יוצא בזה, ואם לאו לא ייצא בזה חובתו עיי"ש.

וכן הביאו האחרונים עוד כמה ראיות ברורות שמהני תנאי דבשו"ע או"ח (סי' לד ס"ב) כתב שירא שמים יניח שני זוגות תפילין של רש"י ושל ר"ת וכוין דאותן שהן אליבא דהלכתא בזה אני יוצא ידי חובת הנחת תפילין, והשאר הם כרצועות בעלמא, ע"ש.

אמנם איכא דסברי שלא מהני תנאי, ובשו"ת עונג יו"ט (סי' ג') מעיר דהרי קי"ל דמילתא דליתא בשליחות ליתא בתנאי, והאיך יוצאים ידי חובת מצוה (ובפרט מצוה שהוא חובת הגוף) ע"י תנאי, עיי"ש מה שהאריך בזה, וע"ע בשו"ת ערוגת הבושם (או"ח סי' קסח) ובאמרי בינה (או"ח סי' יד) שהאריכו בענין זה.

☆

בס' להורות נתן (ח"ג סי' כז) העיר עוד, שעדיין יש מקום לעיין בחידושו של האבני נזר כי הנה מה לאכול הפסח בסוף אכילתו יש בזה שני דינים, א' שהפסח נאכל על השובע דווקא, ועוד יש דין אחר שאסור לאכול אחר הפסח כדי שלא יפוג טעמו,

ומעתה לפי מה שכתב הרא"ש שאפיקומן הוא זכר לפסח שנאכל על השובע, א"כ גם האפיקומן אם אינו אכל על השובע לא יצא ידי חובתו, וכן פסק הפמ"ג (סי' תעז סק"ב) שיש לאכול האפיקומן על השובע, וא"כ לא יתכן עצתו של האבני נזר אם עדיין לא אכל סעודתו ואו רוצה לאכול כזית לשם אפיקומן לצאת שיטת ר"א בן עזריה, כיון שהרי אינו על השובע,

מפרסמין עושיי מצוה

מהדרי ציון וירושלים נרים ונישא קולנו בברכת תודה וברכה קדם
אחינו לדיעה אנשיי שלומינו ברחבי ניו יארק, רבתי

אשר נענו לקול זעקה אשר הגיע מארצנו הק' על הנצב הקשה בה שרר המוסדות הק' פה עתה
אשר זה כמה ודשים לא קבלו חבלי קודש משבורם שלימה

ולקחו חלק בה - \$180 קמחא דפסחא קאמפיין

ותרמו סכומים נכבדים אשר על ידה נתאפשר לנו
להביא אור בבתי הכלי קודשי דמוסדותינו הק'
בחלוקת רוב מהמשיבויות לרגל חג הפסח העשירי

ברכת צדיק

ב"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

יחולו על ראשיכם

אשר עינו ולבו אלינו ודעה על לב אהרן תמיד לשנן ולשלש בכל עת ובכל זמן
גדל החיוב המוטל על אנשי די בכל אתר ואתר
להחזיק את קופת הקודש
מוסדות יטב לב בארה"ק

ובוראי זכות החזקת התורה על טהרת הקודש, בעיר ד' מקום מוכן לעלות תפילות ישראל
השימינה, וזכותם הנדול של רבותינו הק', מרן בעל דברי יואל זי"ע ומרן בעל ספר משה זי"ע,
יעמוד לבם להתברך בכל מילי דמיטב, בני חיי ומוזני דווחי וסייעתא דשמיא מרובה, עדי מכה
לעלות לציון ברינה, ונאכל סים מן הזבחים וזמן הסתחים אשר יגיע דמם על קיר מזהב, כביאת
מלכא משיחא, ומלכינו רבינו שליט"א בראשיתו, כב"א

הכ"ח בברכת כורא אשר יקים את דבני התורה הזאת
הנהלת מוסדות יטב לב ד'סאטמאר
פעי"ה ק"ק ירושלים תובב"א

מוסדות יטב לב
ד'בינו יואל
מסאטמאר

וידוע כי כל מי יבין בנו ויהי ישר
יחזיק את כל מה שיהיה לו חלק
במשיאת כל מי שיהיה לו חלק
עודק ירושלים תובב"א

לילא כיום יאיר

בענין מה דאיתא בזוהר הק'
 בני ליל יציאת ישראל ממצרים
 היה נהיר בתקופת תמוז

מבוא:

בעמדינו לפני ליל התקדש חג הפסח זמן גאולתנו ופדות נפשינו שמצוה עלינו לספר ביציאת מצרים ואחד מן הניסים הוא שלילה כיום יאיר, כפי דכתיב בזוה"ק (ח"ג לח.) וז"ל: ותאנא הוה נהיר ליליא כיומא דתקופה דתמוז [ותנא שאותו לילה של מכת בכורות היה מאיר באמצע היום דתקופת תמוז] וחמא כל עמא דינוי דקב"ה [וראה כל העם דינוי של הקב"ה] הה"ד (תהלים קלט יב) ולילה כיום יאיר כחשכה כאחד, עכ"ל, ודנו המפרשים בזה אם היה ממש יום או לאו, ע"כ ועוד במאמר שלפנינו.

איך מלו בלילה הרי מילה אין זמנה בלילה:

והקשו המפרשים על דברי רש"י שמלו בלילה הרי מילה אין זמנה בלילה (יבמות עב.), ותירצו הרבה אחרונים קושיא זו עפ"י דהזוה"ק הנ"ל, וכן מביא החיד"א בהגהותיו ניצוצי אורות על הזוה"ק (שם), ובהכי ניחא דארז"ל בשמות רבה דהיו קצת שמלו בלילה ההוא ואיכא למ"ד (יבמות עב.) לילה אינו זמן מילה, ולכך כתיב הוא הלילה הזה לה'.

היה דינו כיום לכל הדינים שבתורה

וכן תירץ בשו"ת יד אליהו (סי' נ"א) וז"ל, דהא כתבו (בזוה"ק הנ"ל) דאותו לילה כיום יאיר והי' ליה כמו יום לכל הדינים שבתורה, ואיתא שפיר אפי' למ"ד לילה לאו זמן מילה לילה זו אין בכלל.

איך קיימו מצוות התלויות בלילה כמו אכילת פסח ואכילת מצה:

ובשו"ת תורת חסד (או"ח סי' כה אות ו') תמה על תירוצו של היד אליהו, וז"ל, והוא דוחק

בני ישראל מלו בליל יציאת מצרים

ברש"י על הפסוק (שמות יב ו) והיה לכם למשמרת, כתב וז"ל, ולא היו בידם מצות להתעסק בהם כדי שיגאלו, שנאמר (יחזקאל טז ז) ואת ערים ועריה, ונתן להם שתי מצות, דם פסח ודם מילה שמלו באתו הלילה, שנאמר (שם פסוק ו') מתבוססת בדמיםך, בשני דמים, ע"כ, חזינן מזה דהמילה היתה "בליל" יציאת מצרים, ומקור דברי רש"י הם בפרקי דר' אליעזר (פרק כט) בני יעקב נימולין היו, ובני יעקב מלו את בניהם ואת בני בניהם והנחילים לחק עולם, עד שעמד פרעה הרשע מגזר גזירות קשות ומנע להם ברית מילה, וביום שיצאו ישראל ממצרים נמולו כל העם מקטן ועד גדול שנאמר (יהושע ה) כי מלים היו, והיו ישראל לוקחים דם ברית מילה ונותנין על משקוף בתייהם, דם ברית מילה ודם פסח, ונתמלא רחמים על ישראל שנאמר (יחזקאל טז ז) ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמייך בדמך לא כתיב אלא בדמייך, בשני דמים דם ברית מילה ודם פסח, ואומר לך בדמייך חיי, הרי לנו מפורש מדבריו שכתב דביום שיצאו ממצרים נמולו ולקחו דם פסח ומילה ונותנים על משקוף בתייהם.

אם רק מחצית הלילה האיר כיום:

והנה בספר נחלת יעקב ואבני שהם (פר' בא) הביא וז"ל, אמרו רבותינו ז"ל באותו חצי הלילה נעשה נס והחמה היתה זורחת כיום עכ"ל.

והחיד"א בהגדתו שמחת הרגל (על דברי ראב"ע) תמה על דבריו וז"ל, ולא מצאתי לשון זה במדרשים אשר אתי, ומלשון הזה משמע קצת דכל הלילה האירה הארץ מכבודה, גם ממ"ש הרב יד אליהו בשו"ת סי' נ"א דכיון דאותו הלילה כיום יאיר והוה ליה כמו יום לכל דינים שבתורה ואתי שפיר שנימולו בלילה ההוא, אף למ"ד שאין מלין בלילה זו אינו בכלל עכ"ד, מוכח דכל הלילה היתה מאירה דהא נמולו קודם אכילת הפסח עכ"ל.

קריאת ההלל בליל הסדר:

עוד דבר מצינו שעושים בליל הסדר והוא קריאת ההלל, ולכאורה הא אין קורין את ההלל אלא ביום, ותי' הבני יששכר בספרו והיה ברכה על מס' ברכות (יב:) וזל"ק: בליל צאתנו מארץ מצרים לילה כיום יאיר שהיתה הלילה מאירה כתקופת תמוז כמבואר בזוהר וע"כ אומרים הלל גמור בלילה הזה, עכ"ל.

וכדברים אלו מבאר בשפת אמת (פסח תרמ"ד) וזל"ק: בנוסח דמה נשתנה הלילה הזה, כי על אותה הלילה נאמר ליום כיום יאיר דנקרא בתורה יום כדכתיב והגדת לבנך ביום וכו' ואמרין בשעה שיש מצה ומרור מונחים, הרי שנקרא יום, ולכן אומרים בלילה זה ההלל, אעפ"י שאין קורין הלל רק ביום כדאיתא במגילה דכתיב ממזרח שמש וכו' זה היום עשה וכו' עיי"ש, רק דלילה זה נקרא יום ונשתנה מכל הלילות, עכ"ל.

מרשעים מנע הקב"ה את האור ההוא

ובאור החיים הק' (שמות יב ל) מפרש הטעם דבפרעה כתיב לילה דמרשעים מנע הקב"ה את האור והיה לילה, וזל"ק: ויקם פרעה לילה, טעם אמרו לילה, יתבאר ע"ד אומרים ז"ל

דכיון שקיימו בלילה זו ג"כ מצות התלויות בלילה כמו אכילת הפסח ואכילת מצה מבערב ואין סברא שהיה אז תרתי דסתר, שנידון כלילה לענין מצות התלויות בלילה וכיום לענין מצות התלויות ביום.

היה דינו כלילה לענין מצות מילה:

והנה כדברי היד אליהו רצה לתרץ בשו"ת בית יצחק (יו"ד סי' קטט) אולם חזר בו וסובר שאין דינו כיום, וז"ל, ובדרוש הערתי דכיון דבלילה פסח במצרים לילה כיום האיר כמבואר בזהר הקדוש פ' בא דאותו לילה נהיר ליליא כיומא וכו', ע"כ היו מותרין למול בלילה, ומצאתי אח"כ בספר היקר גדול בנימין להמקובל החסיד המפורסם מ' בנימין הכהן ח"ב סוף דרוש זה לחגהמצות שקדמנו בזה, אמנם זה דרך דרוש כי באמת היה דינו כלילה לענין מצות מילה ע"ד כ' דהואיל והיתה שעת הדחק עשו כראב"ש שמילה שלא בזמנה מותר בלילה, עכ"ל.

אכלו את הפסח במקום המקדש ששם

היה כבר לילה

ובספר מרכבת המשנה על המכילתא (פרשה יג פסקא ו' עמ' כה:) הקשה קושיא זו דהוי תרתי דסתר, ותי' ישוב נאה, וז"ל, ועתה קשה קושיא עצומה איך קיימו ישראל אכילת פסח דכתיב בה ואכלו את הבשר בלילה הזה שהרי לילה זו ליום י"ד יחשב, ויראה ליישב דמהאי טעמא מבואר בתרגום יונתן פ' יתרו ע"ד (שמות יט ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים דאובילו יתהון לאתר בי מקדשא ושם אכלו הפסח ושם במקום המקדש לילה היה שכבר היה שם שקיעת החמה עכ"ל,

ולדבריו יוצא שמילת בני ישראל היה במצרים שם היה הלילה מאיר כיום ועדיין לא שקעה חמה, ואח"כ הובילם הקב"ה למקום המקדש שיקיימו מצות התלויות בלילה דהיינו אכילת פסח מצה ומרור.

(זוה"ק בא) כי אותו הלילה היה כיום יאיר כצחות היום, ורמזתו רמז זה בפסוק (שמות יג ח) והגדת לבנך ביום ההוא, כי יכוין לומר שגייד גם נס הלילה שנעשה יום, ושמו תאמר כי זרח אור בלילה דרך כלל לרעים ולטובים, לזה אמר ויקם פרעה לילה כשקם הוא לקרא למשה ולאחר

מנע ה' מרשע אורה והיה לילה פירוש חשך כאמרו (בראשית א ה) ולחשך קרא לילה, עכ"ל.

אותו הלילה:

וכתב השל"ה הק' (מסכת פסחים מצה שמורה ד"ה מעשה) שסיפור זה נכלל במעשה דר' אליעזר שישבו כל אותו הלילה, דלכאורה היה לו לומר "אותה" הלילה, כי לילה לשון נקיבה, ולא "אותו" שהוא לשון זכר, וכתב שם

וזל"ק; ועל דרך הפשט נוכל לומר דאותו הלילה הוה מאירה כיום כמו שיהיה לעתיד, ולילה כיום יאיר, אמר 'יאיר' לשון זכר, ולא 'תאיר' כי לילה תהיה כיום שהוא זכר, כן היתה גאולת מצרים היתה מאירה כיום על כן אמר לשון זכר "אותו הלילה".

מה נשתנה ליכט:

וכתב בספר ילקוט אברהם (חלק או"ח סימן תע"ב אות ק"ד וז"ל: מה דנהיגו עלמא לקרות בשם הנרות הללו שאנו מדליקין בלילי פסח בשעת אמירת הגדה בשם כל ישראל מה נשתנה ליכט ונוהגין כל אנשי מעשה להדליק

נרות גדולות ויפות, ונ"ל לומר בעזה"ת טעם לשבח לזה על פי מה שכתב בזוהר (פר' בא) וזה לשונו ותנא הוה נהיר לילא כיומא דתקופת תמוז וחמא כל עמא דינוי דקוב"ה הה"ד ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה עיי"ש, על כן כדי לרמז נס גדול זה שהיה אור ומאיר כל הלילה, מדליקין

נרות גדולות ויפות וקורין אותן מה נשתנה ליכט כי הלילה הזה נשתנה מכל הלילות, שהיו מששת ימי בראשית עד אותו הלילה שיצאו בני ישראל מארץ מצרים, ועל פי טעם זה נראה לי דראוי ונכון להדליק נרות בלילי פסחים גדולים שיאיר כל הלילה, עכ"ל.

הטעם שעשה הקב"ה שיאיר הלילה כיום:

והנה עלינו לברר למה עשה הקב"ה שיאיר הלילה כמו היום

ומה התועלת הוציא מכך, אלא מצינו להגאון רבי העשיל מקראקא בספרו חנוכת התורה (פר' בא אות סד) מבאר דהיות שהקב"ה קנה אותנו לעבדים מידי פרעה ומכיון שאין קנין בלילה לכן הוצרך להאיר שיהיה כאור יום בכדי שיחול הקנין, וז"ל: הטעם דהיה צריך להיות נהיר כמו יממא משום דפרעה היה לו קניית הגוף בישראל, והנה עכשיו בשעת ממצרים הוצרך לשחרר אותם ולחזור ולהקנותם להקב"ה, וזה צריך קנין וקיימא לן דאין קנין בלילה לכן הוצרך אותה לילה להיות מאירה כיום וכדאיתא בפוסקים דאף בלילה יש קנין כשמדליקים נרות דהוי כעין יומא. עכ"ל.

ביום ההוא הכונה שיש לספר הנס שבמצרים היה לילה כיום יאיר

והגדת לבנך, קשה אמרו ביום ההוא ובסמוך גמר אמר בעבור זה ודרשו רבותינו ז"ל (מגילה ובהגדה) בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך, והוא בלילה ולא ביום ואם אכן לא היה לו לומר אלא והגדת לבנך לאמר בעבור זה ואני יודע זמן ההגדה שהוא בלילה, ונראה דהודיע במתק לשון צדיק כי הלילה ההוא יום יקרא לא לילה והוא אמרו (תהלים קלט) ולילה כיום יאיר, ולא תש שתטעה לומר יום ממש ממה שגמר אמר בעבור זה שהוא בשעת מצה כאמרם ז"ל, ואולי כי סמך ביום ההוא עם והגדת, כי גם זה בכלל מצות ההגדה.

(אור החיים)

די רבי'ס כולל!

דער טאטע ז"ל האט מחדש געווען דעם כולל עצי חיים בחיים חיותו. ער האט דאס געפילט פאר א הייליגע זאך, ווייל ער האט געוואוסט און געדענקט פון דערהיים ווי דער זיידע (מורן העצי חיים) ז"ל האט זיך געפלאגט מיט דעם ביז ער האט דאס אויפגעשטעלט. דאס איז גישט געגאנגען אזוי פשוט. דער זיידע ז"ל דער קדושת יום טוב האט אים אנגעזאגט פארן הסתלקות, ער האט געפילט פאר אזוי וויכטיג, אז דאס איז געווען איינס פון די זאכן וואס ער האט אנגעזאגט, אז מען זאל מאכן א כולל אין ארץ ישראל פאר אנשי שלומינו.

מנדק דברות קודש פון מורן רבינו שליט"א
דינער הראשונה לטובת כוללנו

סעודת הילולא רבא

מגבית השנתי

לטובת כולל עצי חיים לצדקת רבי נחמן בעל הדס

סעודת הילולא רבתי

של רבינו הגדול בעל מנחת חינוך

מוצק'ן פון קדושים הבעל"ט • ביהמ"ד הגדול קרית יואל

דער טראפסט

מדור

בהלכות הפסח

חוקים להורותם
עמ' כ'

זכרו תורת משה
עמ' כ"ב

קול התאחדותנו

חוקים להוריות

הלכות ודעים, מפסקי הראשונים והאחרונים,
עם תוספת ביאורים ומעמים שונים

נערך ונסדר ע"י הרב יחיאל מיכל אברבם פרידמאן שליט"א

דיני עשיית מלאכה בערב פסח

דיני עשיית מלאכה בערב פסח

(ג) משום דמדא' ערב פסח הרי הוא בכלל כל המועדות, דבפסוקי המועדות (ויקרא כג) כתיב "בחדש הראשון בליל עשר יום לחדש פסח לה'" (ג"א שם ופנ"י בסוגיא).
ובפמ"ג דן אי איסורו מה"ת או מדרבנן, ובפשטות לפי הטעמים הרי הוא מדרבנן.

בערב פסח מחצות ואילך (ומן חלות לילה במילת גלוינו) אסור בעשיית מלאכה, והעושה אז מלאכה משמתין אותו (שו"ע סי' תס"ח סעי' א'), ואינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה (אחרונים) דמה שהוא משתכר במלאכה זו יהיה לו הפס כנגדה במקום אחר.

ב' אופנים בעשיית מלאכה:

(א) מלאכה בשכר, (ב) מלאכה בחינם

טעמי האיסור

(א) משום שאז הוא זמן שכל ישראל חייבים בשחיטת קרבן פסח, ובזמן שביהמ"ק היה קיים ביום שאדם הביא קרבן אותו היום היה כיום טוב שלו, ואסור בעשיית מלאכה כעין יום טוב, לפיכך בערב פסח מחצות שהוא זמן הקרבת הפסח לכל ישראל הרי הוא יום טוב שלהם ואסור בעשיית מלאכה, ואף למי שפטור מהקרבת הפסח כגון שדר בחוץ לארץ כיון שהוא יו"ט לרוב ישראל המקריבים בו פסח.

מלאכה בשכר
עשיית מלאכה לאחרים בעבור קבלת שכר - אסור אפילו מלאכה שאינה גמורה כמו תיקון קל בבגד, ואפילו במלאכה לצורך יו"ט אסור כשזה בשכר (סעי' ז').
ואם אין לו מה לאכול מותר לעשות מלאכה בכדי להשתכר (שם, משנ"צ סק"ו בשם אחרונים).

ואפילו בזמן הזה דליכא קרבן עדיין האיסור במקומו כיון שנאסר במנין (פוסקים ומוצא בשו"ע"ר וצמח"ש בשם הירושלמי).

ויש לדון באלו העובדים באפיית מצות בשכר לאחר חצות, דאף שבעלי האופה מותר להם להעבידם כיון שהם צריכים פועלים, אולם לפועלים בפשטות יש איסור נטילת שכר, וצ"ל דסומכים על השו"ת נוב"י סי' ק"ד ומובא בשעה"צ י' דהתיר מעשה הדיוט בשכר ודלא כהשו"ע"ר שהחמיר.

(ב) בכדי שלא יהא האדם טרוד וישכח לבער החמץ ולתקן המצה לצורך הלילה, דמצוה לטרוח מבעוד יום כדי להסב מהר (רש"י פסחים נ', ומוצא צמח"ש"ל).

מלאכה בחינם

מלאכה לעצמו או לאחרים בחנם, אינו אסור כי אם מלאכה גמורה, אבל מלאכה שאינה גמורה מותר.

מלאכות גמורות שאסורות:

← תפירת בגדים

← **כביסת בגדים** (ולהכניס הזגדים במכונה לפני חלות מותר, אף שימשיך לפעול לאחר חלות, דרך עצם עשיית המלאכה אסורה).

← **כתיבת סת"ם** (דמלאכה גמורה היא שצריך לדייק בכתיבתו).

← **תספורת** (ולכן צריך ליזהר למהר להסתפר לפני חלות, דלאחר חלות אסור אף אם היה טרוד, ורק ע"י עכוס יש אומרים דמותר, ובאופנים דמותר בחוה"מ מותר גם צער"פ).

← **ומצוה להסתפר בערב יו"ט** (ובס' נטעי גבריאל הביא מס' שער המלך לפסח דצער"פ יש ענין מיוחד לגלגל השערות, כי השערות רומזים על דין ופסח הוא חסד, ורמז לזה "לא יראה לך שער" בכל גבולך").

מלאכות המותרות:

← **גיהוץ בגדים לצורך יו"ט** (דגם בחוה"מ מותר).

← **נטילת ציפורניים** בדיעבד אם שכח ליטלם לפני חצות, מותר, ולכתחילה יש ליטלם לפני חצות (אחרונים שם).

← **צחצוח נעליים** בדיעבד מותר, אולם לכתחילה יש לצחצחם לפני חצות (דכמה פוסקים אוקרים חלואות, קינור של"ה ועוד, ויש הממירין אפי' בחוה"מ, לכן לכתחילה יש להחמיר קודם חלות).

← **תיקון בגדים ישנים**, כגון תפירת כפתור שנפל, או תפירת בגד שנקרע.

← **תיקון כלים ישנים**, שנשברו קצת.

← **כתיבה בעלמא שכותב לעצמו** (בשו"ע איתא דמותר כתיבה דרך לימוד, ובאחרונים כתבו הטעם דכיון שכותב לעצמו אינה נראית כמלאכה גמורה שודאי אין מתכוין לכתיבה הגונה והוי כתיקון בעלמא, ובשו"ע"ר כתב דה"ה כתיבת דברי תורה שיהיו לו לזכרון מותר אפי' כמלאכה גמורה).

כללי המלאכות

וכל המלאכות המותרות, מותר לעשותם רק לצורך יו"ט, ודוקא בחנם ולא בשכר כנ"ל.

ועי' עכו"ם מותר בכל המלאכות (מחלוקת צמח' וכן פסק הרמ"א, ובשו"ע"ר ה' צ"א) שלא אמרו אמירה לנכרי שזאת אלא בשבת ויו"ט וחוה"מ, אבל ער"פ אין צו קדושת יו"ט כלל).

ברכת הודאה

בשער בת רבים נברך ונאמר שירה חדשה, ונשגב סל מלא ברכות ה' במידה גדושה, קדם ידידנו היקר והנאמנים, עושים צדקה וחסד בסבר פנים, מנהלי מוסדותינו הק' מרחוק מקום בהתמסרות נפלאה, בכל עת ובכל שעה, עיניהם וליבם איתנו, לבל יחסר המזג ממנו, ותהי ידיהם אמונה לשאת את משא הקדושה, באחריות מלא ובנהוג נפישא,

הלא המה הני אנשים חשובים קרואי מועד ואנשי שם רמי מעלה
**חברי הנהלת מוסדות
יטב לב הע"**

**על אשר היטו אוזן קשבת לקול זעקתינו ולא
שבתו יומם ולילה ועמלו קשות ורבות,
ותלי"ת עמלם עשתה פרי כאשר גדלו
והצליחו לשלוח לנו סכום ענק ולכסות בזה
את כל ההתחייבויות עד חג הפסח ועד בכלל.**

לפיכך אנחנו חייבים להודות לכם ולשבחכם
ולפארכם על פעלכם הטוב ויגיעתכם המרובה
למענינו, ודיו אילו ימי לא נוכל להביע רגשי
נפשינו אליכם על אשר זכיתם להאיר את בתי
הבלי קודש בתוככי מוסדותינו הק'

זכות הגדול והנשגב של רבנו הקדוש מייסד המוסדות, תעמוד לכם להושיע
בכל מיני ישועות, ויגן בעדכם משמו מעל, שתשכילו ותצליחו על כל צעד ושעל,
ותאכו להגביר חיילים בעוז ובתפארה, בהרמת קרן מוסדותינו הק' הדגולים על
השיטה הטובה, ובשכר זאת תתברכו ברב שמחה ואורה, עדי מטה לבוא אל
הנחלה ואל המנוחה, בביאת מלכא משיחא, ומליכנו מרן רבנו שליט"א
בראשית, במהרה בימינו, אמן.

הכ"א בברכת ג' אספ' כס' תש"א
הנהלת מוסדות סאטמאר ב"ב

הלכות ברכות

הלכות המצויים בכל השנה וביותר בימי הפסח

בירך מזונות על עוגה בפסח

[מ'מישט זיך מיטט] – לכן נוצר בו שאלה לענין זימון

שלשה או עשרה אנשים שאכלו ביחד וכל אחד מקפיד שלא לאכול מהשני

אם כל אחד מהם מקפיד שלא לאכול מהשני, אז אינם יכולים להצטרף ואינם מברכים בזימון (שו"ע ס' קצ"ו סעי' ג', לגבי שלשה שנדרו הנאה זה מזה וכדו' שאינם מצטרפים, והטעם צוה הוא מפני שכל צירוף לזימון אינו אלא כשהם יכולים להתחבר יחד בצילתן לאכול לחם אחד, משא"כ כשכל אחד מזה מהשני, ואם שהם אסורים לאכול אחד מהשני מעיקר הדין, משא"כ צוה דאסור רק מחומרא, עכ"ל הריהו סיבה שלא לזמן כמו שהביא דעת ס' קצ"ו בשם תשו' מהר"ם מרומנובוב דאם אין אוכל מחזירו מחמת רפואת חולשת המזג הוא סיבה שלא לצורך זימון וצו"ת שצ"ח ח"ח קי"ח מדמיו לענינו)..
והם נמצא ביניהם אחד שכולם סומכים עליו ואינם מקפידים שלא לאכול ממאכליו - יכולים כולם להצטרף, (רמ"א שם, דע"ז כולם מתחברים יחד לזימון).

ומצוי בשלש סעודות או בסעודת ברית שאוכלים כמה אנשים ביחד, שאם מקפידים אינם מצטרפים.

ואם אולים אצל רבי [כגון בטיש] או אדם חשוב שכולם סומכים עליו, יכולים לזמן. ואם יש ביניהם אחד שאינו מקפיד שלא לאכול מאחרים יכולים לזמן, אף ששאר האנשים מקפידים (שם).
ובזה המנהג שאינו מקפיד הוא המברך ברכת הזימון (משנ"צ סק"ט בשם המ"א, והוסף שזה בתנאי שאין שם כהן, דאם יש כהן צין האחרים יצרך הכהן למצוה של וקדשתו עדיף ממנהג הנ"ל).
ג' אנשים שאכלו ביחד ואחד אוכל מצות יד והשניים אוכלים מצות מכונה –

מיני עוגיות שאופים בפסח ונעשים מקמח תפוחי אדמה, או מאגוזים ושקדים טחונים וכדו' שברכתם שהכל, מצוי שמחמת ההרגל בכל השנה טועינם ומברכים עליהם מזונות – אם בירך עליהם מזונות יצא ואין צריך לחזור ולברך

(ציאור הלכה ס' קס"ז סעי' ד"ה במקום הביא מהא"ר בשם הדרישה דברכת צורא מיני מזונות היא ברכה כוללת כמו שהכל ויוצא על כל דבר המצוי חוץ ממים ומלח, וכן כתב בח"א כלל נ"ח, והוצא דבריו במשנ"צ ס' ר"ח בשעה"צ ל"א בטעם לצירוף לצורך מזונות על אורח, וכן פסקו בעוד גדולי האחרונים, אולם עי' בשדי חמד ברכות א' לו' ובה"ח ר"צ סק"ט שהביאו חולקים הסוברים דמזונות מהני רק לזין ותמרים שהם משביעים, אבל לשאר דברים לא מהני אף שנקראים מזון, וכ"כ בערוה"ש ס' קס"ז סעי' י"ט דלא יצא.

ומסתבר דנכון דאם אפשר ללכת ברכת שהכל בשמיעה מאחר או ע"י אכילת דבר אחר שברכתו שהכל).

בירך על המחיה על הנ"ל

אכל ממיני עוגות לפסח וטעה ובירך לאחריהם על המחיה – לא יצא (דדוקא ברכת מזונות מנינו דינא כיון שכל המאכלים משביעים ונכללים בכלל "מזונות", משא"כ בעל המחיה אינם נכללים, ולא מנינו מי שיאמר ש"ל).

ומסי' ר"ח בסעי' י"ג שכתב המח' דברכת על המחיה אינה פוטרת צער ודגים, אין להביא ראיה, דהתם איירי שלא צירך לפטור הבשר לחוד אלא נתכוין שם לפטור מיני מזונות ולכן אמרין שהברכה חל רק על המזונות, אבל כשמברך רק על המאכלים אחרים על המחיה אין ראיה דלא יצא).

זימון בפסח

היות והרבה נוהגים בפסח שאינם אוכלים אלא משל עצמם ולא משל אחרים

יברך זימון משני מי שאוכל משני מיני המצות (שו"ת שנה"ל ח"ת קיי"ח עפ"י הג"ל).

ומצוי זה בכל השנה כגון שג' אנשים אוכלים ביחד, וא' אוכל בשר והשני חלב או גבינה קשה, ומבואר הדין בסי' הנ"ל בפוסקים

ברכת ה"בארשט"

מנהג העולם לברך על מי בישול הסלק [בארשט] - ברכת שהכל (והנידון בזה דבקי' ר"ה פסק המחבר דעל המים שצטלו בזה ירקות ברכתם כזרמת הירקות, ובאחרונים הוסיפו תנאי שהצטול הוא גם לצורך אכילת הירק וגם לצורך המים, אבל אם הצטול עיקרה לצורך הירק או עיקרה לצורך שתיית המים אין מצרכים על המים אלא שהכל).

ולפי"ז תלוי ברכתו במטרת ציטולו - דאם הדרך לבשול אדמתא לאכול גם את הסלק אזי מצרך על המים אדמה, וכ"כ במשנ"צ סק"ת, ואם אין הדרך לבשול למטרת אכילת הסלק, ואף אלו המשחמשים עם הסלק אינם אוכלים אותם ביחד עם ה"בארשט" אלא עושים ממנו מאכל בפני עצמו כגון חרי"ץ לכן מצרכים שהכל.

ועוד טעם לצרך שהכל עפ"י מה שהביא המג"א בשם המרדכי וכעיי"ו הביא המשנ"צ (בקי' ר"צ ס"ק ל"ד) בשם הגר"א דוקא במשקים שדרך לטבול בהם פת, ולכן כהיום שהמשקה "בארשט" עומד לשתייה בדרך כלל, לכן ברכתו שהכל.

ובאחרונים כתבו עוד טעם לצרך שהכל כיון דצומניו מתקנים אותו בזמנא דתבליים כצ"ע ועוד.

וכ"כ בק' מרא דשמעתתא דהגא"ד רמ"א פריינד זי"ל אמר דעל ה"בארשט" בכל ענין ברכתו שהכל.

ובמקומות שהדרך לאכול את הבארשט [כמרק] וגם הדרך לבשול בשביל הסלק - אזי ברכתו אדמה.

וכשמעורב ב"בארשט" גם תפוחי אדמה - מברך אדמה על התפ"א (להנהיגם לצרך עליהם אדמה), ושהכל על הבארשט.

מיץ תפוזים ושאר פירות

מיץ פירות היוצא על ידי סחיטה מברך עליו שהכל (שו"ע ס' ר"צ סעי' ח', דכל המשקים היוצאים מהפירות אינם נחשבים למשקה, מפני שהם כזיעה בעלמא, חוץ מהמים היוצאים מזיתים וענבים דנחשבים למשקה, וצטעם הדבר שהם כזיעה בעלמא ואינם דומים למי ציטול ירקות שברכתם כזרמת הירק נחלקו הראשונים בזה, דעת הרשב"א מפני שרוב הפירות אין דרכם לעשות מהם משקים, משא"כ ירקות דדרכם לבשול, ולהרא"ש הטעם הוא מפני שאין נכנס טעם הפרי במים כל כך כשסוחטם).

ואפילו מיני פירות שרובם עומדים לסחיטה, [כגון מיץ תפוזים] מברך שהכל, (משנ"צ בשעה"צ ס"ק נ"ד, דתלוי במחלוקת הראשונים לעיל דלהרשב"א ברכתם כזרמת הפרי כיון דדרכם בסחיטה, להרא"ש ברכתם שהכל כיון דיוצאים ע"י סחיטה ולא ע"י ציטול, ופסקי' דמצרך שהכל ואפשר שטעם ספק פסקי' כן.

וכן מובא בתשובה מרבינו הק' בעל צרך משה ז"ע דלשי' הרשב"א אם הי' דרכם של רוב התפוחים שמיחדים לסחיטה לעשות מהם משקה הי' צריך לצרך העץ על המיניהם, אולם כיון דאין הדבר ברור אם הוא כן, ובספק ברכה מה הדבר ברור שצריך לכתולה לצרך שהכל. וידוע דעת החזו"א (סי' ל"ג) דקוצר דמצרך עליהם העץ והטעם דיתכן שגם הרא"ש מודה שפירות שעיקר דרכם בסחיטה המשקים היוצאים מהם חשיבי כפירי עצמו ולכן כיון שלהרשב"א ודאי ברכתו העץ ואין הכרח שהרא"ש חולק לכן ברכתם העץ, עיי"ש).

ולכן מיץ תפוחים, מיץ תפוזים, מיץ פירות, לימון, מיץ גזר - ברכתם שהכל. ואפילו אם נשארו במיץ חתיכות פרי קטנות גם כן ברכתו שהכל (כיון דכוונת האדם לעשותו לשתי' ולא לאכילה ואין צריכי ממשות ודבר חשוב לכן המשקה עיקר, עי' שו"ע ר"צ סעי' ד' דמשמע כן, וכתשובות והנהגות כתב דהחתיכות בטילות לגבי המשקה).

קחו ברכה אל תוך בתיכם

מסורת הבתים

שקל הקודש

ווען איר גייט ארויס אין גאס
ווען איר שליסט א געשעפט
ווען איר פראוועט א שמחה
ווען איר גייט דורך שווערע צייטן ל"ע
א.א.וו. סיי וואס עס קומט אייך נאר אונטער
שטענדיג באגלייט אייך דער
הייליגער תנא רבי מאיר בעל הנס

כך נהגו אבותינו ורבותינו הק'!

א קשר תמידי מיט רבי מאיר ...

מיט בלוז

א דאלאר
א טאג

שקל
הקודש

\$360

(\$30 לַחֹדֶשׁ)

שאפט אייך א קשר תמידי
מיט'ן הייליגן תנא!

ווען איר גייט ארויס אין גאס,

ווען איר שליסט א געשעפט,

ווען איר פראוועט א שמחה,

ווען איר גייט דורך שווערע צייטן ל"ע,

א.א.וו. סיי וואס עס קומט אייך נאר אונטער

שטענדיג באגלייט אייך דער

הייליגער תנא רבי מאיר בעל הנס

כך נהגו אבותינו
ורבותינו הק'!

לאות הברת הטוב באקומט איר א זכות צו קענען אריינגעבן אייער טאמען אדער א לעגלי
משמת, וואס די רומענישער תלמידי חכמים לומדי תורה בטורה אינעם היכל 'הכולל אברכים'
שע"י קופת רמבער'ג ואלן דערנאכטן פארן התחלת הסדר הלימוד, איינמאל א יאר!

אלקא דמאיר ענגנו!

זְכוּת תּוֹרַת מֹשֶׁה

הַלִּיכוֹת וְהַלְכוּת עֵינֵינוּ חַג הַפֶּסַח
אֶצֶל כ"ק מֶרֶץ רִבְעֵנוּ הַגָּה"ק בַּעַל בְּרַךְ מֹשֶׁה זְצַלֵּלָהּ

הַגָּנוּ נוֹתְנִים לַפְּנִימָה בְּרַכָּה, זֹאת הַבְּרַכָּה אֲשֶׁר בְּרַךְ מֹשֶׁה, הַנְּהַגוֹתָיו וְהַלִּיכוֹתָיו שֶׁל כ"ק מֶרֶץ רִבְעֵנוּ הַגָּה"ק זְצוּק"ל בַּעַל בְּרַךְ מֹשֶׁה, אֲשֶׁר יוֹמָא דְהִילּוּלָא דִּילֵי חַל תִּיכֵף לְאַחַר חַג הַפֶּסַח בְּיוֹם כ"ו נִסָּן הַבַּעַל"ט.

כֹּאשֶׁר עֵינֵינוּ תַּחֲזִינָה מִיִּשְׂרָאֵל לֹא הוֹכַנְסוּ בְּכַאֵן כָּל הַלִּיכוֹת מַלְכֵי בְּקוּדֶשׁ בִּימֵי חוֹדֶשׁ נִסָּן, כִּי הַדְּבָרִים הַפְּשׁוּטִים הַנְּהַגוּתִים בְּתַפּוּצוֹת יִשְׂרָאֵל לֹא מִצְאָנוּ לְנִמּוֹן לְהַעֲתִיק שָׁכֵן נֶהָג גַּם רִבְעֵנוּ כְּמִנְהַג שְׂאֵר יִשְׂרָאֵל קְדוּשִׁים, וְטִרְחָנוּ בַּעֲקֶר לְהַבִּיא רַק אוֹתָן הָעֵינִינִים שִׁישׁ בָּהֶם מִשּׁוּם חִידוּשׁ, וְגַם אוֹתָן הָעֵינִינִים שֶׁאִמְרָם רִבְעֵנוּ בַּעֲצֻמוֹ אוֹ שֶׁהִזְהִיר וְעוֹרֵר עַל זֶה בְּמִיּוּחַד.

הַלִּיכוֹת וְהַלְכוֹת אֵלּוּ אֲסַפְנוּ מִפִּיהֶם וּמִפִּי כְּתָבָם שֶׁל יוֹצֵ"חַ שֶׁל רִבְעֵנוּ זְצַלֵּלָהּ, וְכֵן מִתְלַמְּדֵי הִשְׁיִיבָה שִׁזְכוּ לְהַסְתוּפֵּף בְּצֵל קִדְשׁוֹ אֶצֶל הַסְּדֵרִים, וּבִימֵי חוֹדֶשׁ נִסָּן, וּמִפִּי הַמִּשְׁמָשִׁים בְּקוּדֶשׁ שִׁזְכוּ לְשִׁרְתָּ בְּקוּדֶשׁ כְּמִשְׁךְ יָמִים הָאֵלּוּ, וְגַם הוֹסַפְנוּ הַנְּהַגוֹת וּמִנְהַגֵּי בֵּית סִיגוֹט שֶׁהוּבָאוּ בְּסִפְרֵי וִיגַד מֹשֶׁה¹. וְטִרְחָנוּ לְבַרֵּר כָּל דְּבָר בְּמִקְוֵרוֹ עַד כְּמָה שִׁידִינוּ מִגִּיעַת.

וְתוֹדֵתֵנוּ נִתְּנָה לְמַעֲרַכְתָּ "בֵּית וַעַד לְחֻכְמִים" אֲשֶׁר עֲרַכְנוּ אֶת הַמֵּאמֶר הַנִּפְלָא הַזֶּה בְּקוּבֵץ הַחֹדֶשׁ שִׁזְהָ עֵתָה יֵצֵא לְאוֹרָה, וְנִהְיָ בְּנוֹ טוֹבֵת עֵין לְמִסּוֹר אֶת הַחִלּוּקוֹת וְהַחֲלָקוֹת הָאֵלּוּ בְּכַדִּי לִזְכוֹת בָּהֶם אֶת הַרְבִּים צִיּוֹר קוֹרְאֵינוּ הַנֶּאֱמָנִים, יִשְׁלַם ה' פַּעֲלָם וְתִהְיֶה מִשְׁכּוֹרָתָם שְׁלִימָה².

¹ הַמִּנְהַגִּים הַנִּזְכָּרִים בְּסִפְרֵי וִיגַד מֹשֶׁה, מִקּוֹרֵם מִקּוֹר טְהוֹר כֹּאשֶׁר כָּתַב הַמּוֹ"ל שֶׁם בְּהַקְדַּמְתּוֹ וז"ל: מִנְהַגֵּי הַגָּה"ק בַּעַל קְדוּשַׁת יוֹ"ט ז"ל אב"ד סִיגוֹט, שְׁמַעְתִּי מִפִּי בְּנוֹ אֲדָמוֹר הַגָּה"ק רַב־ש"י מַהֲרִ"י ט"ב שְׁלִיט"א אב"ד סַאטְמָר יצ"ו [וּמִנְהַגֵּי עֲצֻמוֹ הַבְּנִיתִי אֵז דַּעַת קִדְשׁוֹ שֶׁלֹּא נִיחָא לִיהָ לְהַדְפִּיסָן]. - וּמִנְהַגֵּי הַגָּה"ק בַּעַל עֲצֵי חַיִּים ז"ל אב"ד סִיגוֹט, שְׁמַעְתִּי מִבְּנֵי הַגָּה"צ הַמְּפֹרָסִם מוֹהֲר"ר מֹשֶׁה ט"ב אב"ד סִיגוֹט. [וּבְמִקּוֹם שֶׁכָּתַבְתִּי סֵתֶם מִנְהַג סִיגוֹט הַכּוֹנֵה עַל שְׁנֵיהֶם הָרַב בַּעַל קְדוּשַׁת יוֹ"ט וּבְנוֹ בַּעַל עֲצֵי חַיִּים ז"ל], עַכ"ל.

² זְכוּרוֹת אֵלּוּ נִעְרַכְנוּ ע"י יִדֵּינֵנוּ הָרַב יוֹאֵל יִצְחָק שְׁטַעֲרֵן, חֲבֵר הַמַּעֲרַכָּה. וְתוֹדֵתֵנוּ נִתְּנָה לְכָל אֵלּוּ הַתְּלַמִּידִים שֶׁמִּסְרוּ לָנוּ רִשְׁמִיּוֹתֵיהֶם וְעִמְדוֹ לִימִינֵנוּ בְּכַדִּי שִׁינֵּא מִתַּח"י דְּבַר נָאָה וּמִתּוֹקָן, וּבְמִיּוּחַד לִידֵּינֵנוּ מוֹ"ה שְׁמַעוֹן יִצְחָק פִּילֶאפֶּף נ"ו שֶׁהִצְאִי לָנוּ מֵאֲמֵרוֹתָיו הִיקָרִים זְכוּרוֹת יָמֵי חַג הַפֶּסַח בְּצ"ק שֶׁל רִבְעֵנוּ זְצַלֵּלָהּ. וְאֵתָּה עִמּוֹ הַר"ר שְׁמוּאֵל הַכֵּהֵן פְּרִיעֵדְמָן שְׁלִיט"א, מִשְׁב"ק, הַרֶה"ג ר' נִפְתָּלִי הִירֶצְקָא צוּיבֵל שְׁלִיט"א, הַרֶה"ג ר' יַעֲקֹב וִויִיס שְׁלִיט"א.

כְּמוֹ כֵּן יִזְכְּרוּ לְטוֹבָה הַרֶה"ג ר' זֶלְמָן לִיִּיב מִיִּזְלִישׁ שְׁלִיט"א נִכְדֵּי רִבְעֵנוּ, הַרֶה"ג ר' חַיִּים לִיִּיב זִלְבֶּרְשְׁטֵין שְׁלִיט"א, הַר"ר יִצְחָק מִיטְטֶעֱלֵמָן, הַר"ר שְׁמוּאֵל שְׁלֵמָה טַעֲלַלֶּר, הַר"ר יוֹאֵל (בְּרִי"ש) וִויִינְבֶּרְגֶּר, הַר"ר יוֹאֵל (בְּרִי"א) גַּלְדֶּבֶרְגֶּר, הַר"ר דּוֹד וִויִיס, חֲבֵרֵי מַעֲרַכַת "מֹשֶׁה מוֹרֶשֶׁה" בּוּמֶס, הָרַב יַעֲקֹב שְׁלֵמָה רוֹבִינְפֶּלְד, הָרַב יוֹסֵף צִבִּי בִּנְעוּט, וְהָרַב זָאב אֶהֱרָן טַעֲלַלֶּר חֲבֵרֵי הַמַּעֲרַכָּה, שֶׁעָבְרוּ עַל תּוֹכֵן הַמֵּאמֶר וְהוֹסִיפוּ לָנוּ הָעֲרוֹת טוֹבוֹת וּמוֹעִילוֹת.

מיוחדת נערך לזה ע"י רבינו בעצמו ובתוכו הרבה בנן של קדושים ושלה להם סכום הגון להוצאת החג⁶.

ה. בן עסק רבינו רבות בימים אלו להגבות מעות לצורך קמחא דפסחא לטובת מוסדות יטב לב בארה"ק, ובהמשך הימים הנהיג הקמחא דפסחא אקציע לטובת המוסדות יטב לב⁷.

הכנות לחג הפסח וחומרותיה

ו. בימים אלו המשמשים ובאים לקראת חג הפסח היה רבינו עסוק מאוד בכל עניני הכנה לחג הפסח, ובסדר הלימודים שלו שרגיל היה רבינו ללמוד בכל בוקר כמה שעות גפ"ת משיעורי הישיבה, שינה ולמד קודם החג מעניניו של חג כמה סימנים בטור וש"ע ונו"כ⁸.

ז. בן עמד על המשמר על נקיון הבית שיהי' המל על דרך החומרות שנהגו בו מבית אבותיו הקדושים

א. בימי חודש ניסן מר"ח ניסן ואילך עד י"ב בחודש נהגו בבית מדרשו של רבינו לקרוא את הנשיא מתוך הס"ת אחר תפילת שחרית, וכמנהג בית סיוט³. אמנם לא הרשה רבינו לטלטל הספר תורה לבית אחר לצורך קריאת הנשיא⁴.

ב. בענין אמירת יהי רצון אחרי קריאת הקרבנות, לא היה לרבינו מנהג קבוע בזה. וכשהיה אומרו, אמר נוסח היה רצון הנדפס בסידור תפילה ישראל⁵.

ג. במשך חודש ניסן בסעודה שלישית, ובפרט בסעודה שלישית שבה"ג היה מרבה לעורר בענין חודש הזה אשר ישועות בו מקיפות, ועורר על הגאולה העתידה, והיה מסיים כל התורות בחודש ניסן במאמר חז"ל בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל.

ד. עבודה גדולה ומיוחדת היה לו לרבינו בחלוקת מעות חטין, וסכומים עצומים נשלחו ע"י רבינו לעניים ומדוכאים ולתלמידי חכמים, רשימה

⁶ רבינו קיבל חצי משכורתו מקופת הקהילה בימים שקודם חג הפסח, וכל המשכורת פיזר לצדקה, וענין זה הזכיר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בהספידו ככלות השבעה לפטירת רבינו בביהמ"ד הגדול בקרית יואל.

⁷ רבינו עסק בזה בטירחא דגופא וממונא, שכמה פעמים נשלחו ע"י רבינו משב"ק ובאי ביתו לקבץ בשליחותו צדקה לטובת משפחת בני עניים ולטובת מוסדות יטב לב, וכן שלח כמ"פ בחורים תלמידי הישיבה שיקבצו לצורכו ובשליחותו ממון לאיזה ענין וכדומה. ומספר הרה"צ ר' שלום אליעזר שליט"א שפע"א כאשר נתוודע לרבינו מצב המוסדות יטב לב בארה"ק לא נתן מרגוע לנפשו ולא היה יכול לישן בכל הלילה, ובבוקר השכם באור היום התחיל לצלצל לעשרים ע"י הטעלעפאן עד שעלה לו לקבץ הסכום הדרש והלך להתפלל תפילת שחרית. וכזה עסק גם בעניני שאר הצדקות שרגיל היה בימים אלו לצלצל לעשרים וכדומה לבקש מהם מעות חטים לעניי עירינו ואנשי שלומינו ששלח להם רבינו סכומים הגונים לצרכי החג.

⁸ מרשימות הרה"ח ר' שמואל הכהן פריעדמאן שליט"א, משב"ק.

³ כ"ה בליקוטי מהרי"ח שק נהגו מרן הקדוש מצאנז זי"ע, ומרן הגה"ק רבינו בעל יטב לב זי"ע. וכ"כ בספר שער אפרים על קריאת התורה (שער ח, דין טו). וכן נהגו גם בימי ב' וה' שקראו התורה בפשת השבוע, עכ"ז הוציאו עוה"פ הס"ת לקריאת הנשיא, ועי"ע מש"כ בזה מרן רבינו בשו"ת דברי יואל (סי' ט).

⁴ פעם התפלל רבינו בחודש ניסן בביהמ"ד שבביתו, והספר תורה הקטנה של רבינו היה למעלה בחדרו, ולא הניח רבינו לטלטל הס"ת לצורך קריאת הנשיא אלא עלה למעלה וקראו שם את הנשיא (מפי הר"ר יעקב ווייס שליט"א).

⁵ כן כתבו לנו כמה תלמידי רבינו שאכן אמרו מתוך סידור בארדיטשוב. ופע"א גם עמד רבינו על לשון היה"ר דמתרחשין כצפרין, והזכיר הענין המבואר בקב הישר (פרק פח) עי"ש. אמנם בערוב ימיו (משנת תשנ"ב ואילך) היה ממעט באמירת יהי רצון בכלל, כגון לאחר אמירת תהלים וכדומה, ועפי"ר לא אמר גם יה"ר זה לאחר קריאת הנשיא (מרשימות הר"ר יעקב ווייס שליט"א).

נבג"מ⁹. והיה מזהיר תמיד שלא להזניח בשום אחד מההנהגות שראה או קיבל מבית אבותיו הקדושים לבית סיגוט¹⁰.

⁹ בחג הפסח מצינו בו ענין מיוחד בחומרות כל בית אבות לעצמו, ועי' מענין זה בס' מועד לכל חי (סי' ב אות יז) דבחומרות חג הפסח ליכא משום לא תתגודדו, וגם אין לחוש ליוהרא, כי משפחה ומשפחה מנהג אבותיהם בידיהם, וכו' אפ"ה בחג הפסח מוטב לו שיקיים אשרי יושבי ביתך וכו' עכ"ל. וכן נהגו בכל דור שהחמירו בחומרות חג הפסח גם ענינים שלא היה להם מקור מוסמך בהלכה, כל שהחמירו בזה בבית אבותם, וידוע מש"כ בתהילה למשה שהחמיר בכל חומרא שראה באיזה ספר גם אם שחק מזה עי' לקמן שהתקנהו לענין הקאווה.

וכן מהראוי להעתיק דב"ק של רבינו בענין זה, שהשמיע בס"ג שבה"ג שנת תשמ"ז ונדפס בהגדה של פסח אצל שולחן ערוך, וז"ל איתא בשולחן ערוך (סימן תע"ו) כל דבר שטעון שחיטה אסור לאכול צלי במקום שנהגו שלא לאכול צלי, וכתב הב"ח דמבושל שרי לדידן, אבל במקום שנהגין להחמיר לאסור בשר בסתם, פשיטא דאסור, עיי"ש. ובטורי זהב (סק"ג) כתב שאין זה מנהג כשר, דאם כן מבטל משמחת יום טוב, עיי"ש בדבריו. והנה הגם שלמעשה נקטינן כדברי הטורי זהב שאוכלין בשר סתם כדי שלא לבטל משמחת יום טוב, אך עכ"פ במקום שהיו נוהגין להחמיר פשיטא דאסור וכדברי הב"ח, ומזה אנו רואים עד כמה יקר וקדוש הוא כל מנהג ומנהג ושורשו בגבהי מרומים, עד שמבטלין שמחת יום טוב שהוא בבשר בשביל המנהג. ואשר על כן בחג המצות הזמן גרמא שנקבל עלינו להזהר בדקדוקי מצות דאורייתא ודרבנן, וכל אחד יזהר להקפיד על כל המנהגים שנהגו אבותיו מדור דור כל אחד כפי מקומו ומנהגו, כי כל מנהג ומנהג יסודתו בהררי קודש ויש לכל אחד טעמים ידועים ונעלמים, וצריך כל אחד להשתדל לקיים מנהג אבותיו, כי זהו כל מעמדינו להתחזק ולקיים את כל אשר קבלנו מדור דור, ולא להקל במנהג אבות ובפרט בחג הפסח. ובזמנינו אלה אנו רואים שיש בני אדם המשתדלים להשיג כל מיני מאכלים וכל מיני מעדנים על חג הפסח, ובאמת אין להבין מדוע לא יסתפקו בלא זה, בעת שאבות אבותיהם נזהרו והקפידו בחג הפסח גם על דברים אשר אין עליהם שום חשש חימוץ, ובכן יראה כל אחד להקפיד שלא להכניס שום מין מאכל לביתו רק מה שהכניסו אבותיו. ואמרנו בהפטרות שבת הגדול (מלאכי ג כד) והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, שהזמן לזה היא בחג הפסח שיתנהגו הבנים במנהגי אבותיהם,

ח. בימים אלו הקפיד רבינו והזהיר את באי ביתו שאל ישתמשו בחמץ באותן החדרים שכבר ניקו לצורך חג הפסח, וכן שלא להשתמש בספרי הקודש במקום שמכניסים בו חמץ, ואם ראה מישחו שלא דקדק בזה עורר אותו ע"י¹¹. גם היה לו לרבינו בעיקשטשע מיוחדת שאכל בהם החמץ בימים אלו, ולא הכניס הבעיקשטשע בשאר מקומות שבבית, בכדי לשמור על הנקיות לצורך חג הפסח¹². כן אכל מאכלי

ואם משמרים את מנהג האבות בחג הפסח, מתנהגים ככל מעשיהם גם במשך כל ימי השנה, וכדברי האר"י הקדוש זללה"ה (הובא בבאר היטב סי' תמ"ז סוסק"א) שהזהר ממשוהו חמץ נשמר בכל השנה מכל חטא ופשע, וזהו על ידי הזהירות בפסח וההקפדה על כל מנהג שקבלנו מאבותינו הקדושים.

¹⁰ בשנת תרפ"ה, כשנתייתם רבינו אחר פטירת אמו הרבנית הצדיקת ברכה סימא ע"ה, שנפטרה ימים ספורים לפני חג הפסח (ה' ניסן), נסע אז רבינו אל זקינו הרה"ק ר' שלום אליעזר זי"ע לראצפערט, ושבת אז את חג הפסח בצל זקינו, והיה רגיל רבינו לספר שזכה אז לראות הרבה ממנהגי הקודש בחומרות חג הפסח, שמקורם היה טהור שהביאה אמו הרבנית ע"ה מבית צאנו. וסיפר שזקנתו הרבנית הצדיקת שרה מרים ע"ה א"ח הגה"ק הרבי שלום אליעזר זי"ע שהיתה בת הגה"ק רבי מאטעלע הורניסטיפלער זי"ע חדב"ן מרן הגה"ק מצאנו זי"ע, שהיתה נכדת בית טשערנוביל שהיה לה גם הרבה חומרות שהביאה מבית אבותיה נבג"מ לבית טשערנוביל. וראוי לציין שעכ"ז רבינו נהג א"ע בעיקר בחומרות שקיבל מבית אבותיו הקדושים לבית סיגוט.

¹¹ ידוע בין התלמידים שכמ"פ כשראה רבינו בעת סעודה שלישית שלא לקחו הסידורים מהשולחנות שאכלו עדיין חמץ ע"ז, דקדק רבינו ע"מ שאינם נזהרים בזה שלא יהיו הסידורים עם חמץ. וכן הקפיד בסעודות ברית שהיו בביהמ"ד - כן סיפר לנו מעי"ז האברך מו"ה נפתלי משה ווייס הי"ו, שבא בקישור החיתוך ביום ר"ח ניסן, והתנאים התקיימה בביתו נאווה קודש של רבינו, והביאו מזונות לכבוד השמחה, ואחרי שטעם רבינו מזה, לא הרשה שיקחו הציבור מזה כדי שלא יתפזר פירורי חמץ בתוך הבית.

¹² כן סיפר לנו מוה"ר פנחס אלימלך ווייס נ"י, שפע"א התקיימה בביהמ"ד הגדול סעודת ברית לא' מקרובי המשפחה של רבינו, ובקש את רבינו שיבא לפאר את הסעודה ויטעם דבר מה לכבודו של בעל הברית, וענה

החמץ בימים אלו במקומות מיוחדים שעדיין לא ניקו לצורך חג הפסח, וגם רגיל היה רבינו בימים אלו ללמוד בתוך הבוידעם שלמעלה מביתו בכדי שלא להפריע להכנות לחג הפסח.¹³

ט. פעם אחת בימים שקודם חג הפסח כשיצא מבית מדרשו בביתו לאחר תפילת מעריב, ראה כמה אברכים עומדים ומשוחחים ביניהם, הוכיחם ואמר להם שהם עוברים על מצות עזוב תעזוב עמו, כי בימים אלו בני ביתם עמלים בהכנות לחג הפסח, ואם מבטלים הזמן על דא ועל הא הם מבטלים מצות עזוב תעזוב, וראוי לחזור לביתם ולעזור לבני ביתם.

י. כל הכלים החדשים שהשתמשו בהם לצורך חג הפסח בבית רבינו¹⁴ צוה רבינו להגעילם לפני חג הפסח, וכן הגעילו כמובן הכלים שהשתמשו בהם במשך השנה והוצרכו לצורך חג הפסח, ועמד רבינו בראש שיחא הכל נעשה בדקדוק הדיון, ועל צד היותר טוב.¹⁵

רבינו ואמר, שאי אפשר לו, שבימים אלו יש לו בעקישת מיוחד שאינו משתמש אלא באכילת חמץ, ובבעקישת שאוכל חמץ אינו נכנס לשאר חלקי הבית, וע"כ אינו רוצה לאכול בבעקישת שיש לו עכשיו, ואז הלכו לביתו של רבינו והביאו הבעקישת, ואחרי שהחליפוהו השתתף רבינו אצל הסעודת ברית.

¹³ כן מספר הר"ר נפתלי הירצקא צוויבל שליט"א שהיה מן הלומדים קבועים עם רבינו.

¹⁴ הכלים חדשים החמיר להגעילו כיון שיש בו חשש מחמת שומן וכדומה (עי' בשו"ת קנין תורה בהלכה מה שדיבר בזה עם מרן בעל דברי יואל זצ"ל), וכן הובא חשש מעי"ז שאפשר כבר השתמשו בכלים אלו בשו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' צד), ועי' מענין זה גם בחק יעקב (תנא, סק"ב).

¹⁵ עבודה מיוחדת היתה בהגעלת כלי כסף וכלי זהב שהיה לרבינו ירושה לו מבית אבותיו הק' נבג"מ, ומינה ע"ז את בנו יקירו הרה"צ רבי שלום אליעזר שליט"א, שהוא עסק בהגעלת הכלים מידי שנה בשנה. ובין כלים האלו היה כמה כלים שהפקידם רבינו בידי בנו רש"א הנ"ל, והוא היה מגעילם לפני בוא חג הפסח בביתו,

יא. רבינו בימי זקנותו היה לו שינים תותבות מיוחדות לחג הפסח, ולא השתמש באותן שינים שאכל בהם כל השנה¹⁶. ועכ"ז החמיר להגעילם בכל שנה לפני חג הפסח. וכן הגעילו השינים הרגילים (של כל ימות השנה) כדי שיהיו מוכנים באם יתקלקלו בתוך המועד¹⁷.

יב. אם נפל כלי על הארץ בתוך המועד צוה רבינו שלא להשתמש בכלי זה בחג הפסח, עד אחרון של פסח¹⁸.

יג. בבית רבינו לא השתמשו בשום סוג של שמן אלא בשומן עוף מהותך¹⁹, ולא השתמשו בשמן זית

והכלים הגדולים יותר הביאו להגעילם בבית רבינו כאשר רבינו עומד ומשגיח על ההגעלה שיחא כדת וכהלכה.

¹⁶ וראוי להביא מה שסיפר לנו הרה"ג נפתלי הירצקא צוויבל שליט"א בענין זה: עז היה רצונו של רבינו בכל השנים להשיג שינים תותבות מיוחדות לחג הפסח ולא עלה לו, מחמת הקושי שהיה בזה בימים אלו, ובכל פעם אמר לו הרופא שקשה מאוד לסדר שיהי' בפעם אחת, והוא יסורים גדולים. למעשה אחרי שהפציר רבינו קיבלו הרופא והתחיל בהטיפול לסדר השינים מיוחדים לחג הפסח, וכה ישב רבינו תחת ידי הרופא לכמה שעות ברצף אחד, עד שסיים מלאכתו. ואח"כ אמר הרופא בתמהון שאינו מבין כלל האיך יש באפשרות לשבת כל כך שעות ביסורים כה גדולים, ענה רבינו ואמר: איין שעה אויסהערן אידישע צרות איז פיהל שווערער ווי די אלע יסורים, עכ"ל"ק.

¹⁷ אשר כידוע יש בה חכמה ומלאכה, כדי שיהיו המים מעלים אבעבועות כדי שיהי' ההגעלה כדק, ומצד אחר מים שהם רותחין ביותר יכולין לקלקל השינים, ועמד רבינו ע"ז בעינא פקיקא לראות שהכל נעשה עצהיו"ט. ופע"א אחרי שכבר הגעילו השינים צוה רבינו להגעילו עוה"פ באומרו שלא נגעל כראוי.

¹⁸ חומרא זה הביא רבינו מבית אבותיו הק' לבית סיגוט, שבבית צאנז לא הקפידו על זה אחרי שטיפה ורחיצה [וכאמור לעיל הקפיד רבינו בעיקר על המנהגים שירושה לו מבית סיגוט].

¹⁹ ידוע מחלוקת האחרונים בענין זה אי כל השמנים נאסרו מחשש שמן קטניות או לא, וכן מחשש שכלי המכתשת נשרה בו חמץ, עי' בדרכי משה סי' תנג, ברמ"א

אף להדלקת הנרות²⁰, וכן לא השתמשו בצוקער, או קאווע²¹, רק ממה שבישלו [אויפגעקאכט] וסיננו קודם חג הפסח. וכן לא השתמשו בבית רבינו בפאטעטא סטארטש כלל²².

המרור לצורך ליל הסדר

יד. הכנת המרור וברירתו מתולעים נעשה בדקדוק יתירה בבית המדרש שבבית רבינו ע"י תלמידיו הישיבה על פי הוראת רבינו שעמד והשגיח על כל הנעשה. רבינו עמד שם בעת הבדיקה, והסביר להבחורים בלשונו הצח, הסדר מיוחדת ואופן הראוי איך לבדוק העלין שיהיו נקיים מתולעים²³.

שם. ובענין 'שמן זית' עי' מג"א או"ח סי' תנג סק"ב, ושם בדגול מרבה, ובמחצית השקל, ועוד. ולמעשה החמירו ע"ז מאוד בבית סיגוט, כאשר יוכיח ע"ז מכתבו של הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע הנדפס להלן, וכן דרשתו של רבינו בשבה"ג.

²⁰ מפ"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א, ואמר רבינו שכן יוצא ממקור הדין מדברי הדג"מ (בסימן תנג) שבדבריו מבואר החומרא שלא להשתמש בשמן זית בפסח, ומיירי שם גם לענין הדלקת הנרות, ועי' בקובץ הנפלא בית וועד לחכמים מאמר בענין זה.

²¹ ידוע מה שהביא בתהלה למשה שמרן הישמח משה לא שיהא קאווע בתוך הפסח, מחמת שבספר זכרון יוסף איתא שהוא קטניות, 'אם שהוא שחק מזה' מ"מ החמיר עליה מכיון דאיתא כן בספר אחד. ועי' בזה גם בייט פנים דיני בדיקה שכתב שלא להשתמש בקאווע הצומח בגערטנער שהוא קטניות דגדל בשרביטין, ועי' עוד בענין זה בשבות יעקב המובא שם בשע"ת ועוד.

²² מפי כ"ק אדמו"ר שליט"א.

²³ תלמידי רבינו מאותו זמן מספרים בגעגועים מה נהדר היה המראה כשנכנס רבינו בביהמ"ד שבביתו, וצהלתו בפניו כאשר ראה פרחי החסידים עוסקים בטירחא דמצוה, והיה נהנה במיוחד ממה שכל הביהמ"ד הוא מלא במרור ומים. ופעם אחת כשמצאו איזה תולעת בתוך החסא נהנה והגיב "אה, מען קוקט גוט".

טו. סדר הבדיקה²⁴ שהנהיג רבינו הוא כדלהלן²⁵: שמתחילה פירדו העלים מהקלחין שלהם, והעלים העליונים שאינם ראויים לאכילה זרקו לאשפה, ושאר העלין הפנימיים הניחו בכלים מיוחדים ולקחו אותם לבית התבשיל המיוחד לפסח ורחצו אותו תחת זרם קשה של מים. אח"כ החזירו אותו לביהמ"ד ובדקו אותם היטיב תחת אור הפלארעסענ"ט, והתירו כל קמט וכדומה כדי לראות בבירור שהוא נקי מתולעים. אחרי שסיימו הבדיקה הראשונה החזירוהו לבית התבשיל לרחצו פעם שנית, והחזירוהו לביהמ"ד לבדיקה שני, ואח"כ החזירוהו לבית התבשיל לרחוץ עוה"פ, ושוב החזירוהו לביהמ"ד לבדיקה השלישית ואחרונה²⁶.

טז. אחרי תום הבדיקה והניקוי, הניחו העלים להתייבש, בכדי שלא יהי' להם דין כבוש, שאין יוצאין בו ידי חובת מרור²⁷, ואח"כ הניחו אותם בפריזשידער עד ליל הסדר²⁸.

²⁴ כן נמסר מכמה וכמה תלמידים שעסקו בבדיקת המרור באותן הימים.

²⁵ הבחורים שעסקו בבדיקת התולעים היו מסודרים בשלשה קבוצות, ובכל פעם נבדקו העלין ע"ז קבוצה אחרת של בחורים, כך שכל עלה נבדק ע"ז ג' בחורים.

²⁶ זבשנה אחת גם אחרי שכבר בדקו העלין ג"פ כפי הסדר שהנהיג, עכ"ז ביקש רבינו לפני הסדר מא' המקורבים שיבדוק עוד הפעם העלין שהוכנו בעבורו במיוחד.

²⁷ כן העלו להלכה במגן אברהם (סקי"ג), וכ"כ בחק יעקב (סקי"ט) שכן דעת כל הפוסקים, וכ"כ בשו"ע הרב (סעיף כט).

²⁸ וראוי להעתיק מה שהזכיר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בדרשתו בשבת הגדול בשנת תשס"ג בענין זה, וזל"ק: ודכינא עובדא דהוה אצל כ"ק מרן אדמו"ר (שליט"א) זצ"ל זה יותר משלשים שנה, כי אבא מארי (שליט"א) זצ"ל הקפיד תמיד לבדוק בעצמו החסא, ואחרי שנתגדלתי צוה עלי פע"א אחר שבדקם שגם אני אבדוק אותם, ובהיותי צעיר לימים סקרו עיני בדייקנות שנמצאו תולעים על החסא והראיתיו לפני, ובראות אבא מארי

שם 'כשר לפסח', שזהו נגד המסורה המקובלת לנו שאין משתמשין בחג הפסח אלא מה שנעשה בבית.

כ. כמ"פ גם עורר ומיחה נגד הפירמא'ס שמייצרים דברים אלו שאינם הכרחיים לחג הפסח, ובכללם מוני ממתקים וכדומה עם הכשר שהוא כשר לפסח, ובמיוחד עורר בשנת תשכ"ח במחאה על איזה פירמא שהתחילו לייצר שמן מזרעונים (הנקראים קאטענסי"ד אוי"ל) בהכשר שהוא כשר לפסח, שראה בזה רבינו נט"י מדרך האבות.³¹

כא. גם עורר על בדיקת החסא מתולעים, שיש לזיהר בזה מאוד, ומי שאינו יודע לבדוק אותן כראוי יאכל 'חריין', ולא יכשיל א"ע באכילת תולעים.³² גם עורר פעם על איזה אנשים המוציאים לעז על הכשרים מרבנים החרדים לדבר ה', והמליץ ע"ז לשון הכתוב שומר פיו ולשונו שומר מצוות נפשו, שמו ששומר פיו שלא לאכול דבר איסור, צריך לשמור גם את לשונו שלא יכשל באיסור לשון הרע.³³

כן עורר פעם רבינו בדרשת שבת הגדול שכל ישתמשו בכלים שיש חשש שהחנות השאלו אותם כבר לאחרים שישתמשו בהם ואח"כ להחזירו

יז. בשנים קדמוניות כשאר כיהן רבינו ברבנות עיר זענטא, ועיר סיוט, דרש דרש משה בדרשת שבת הגדול, וכן אח"כ כששימש כאב"ד דק"ק עצי חיים סיוט,²⁹ רבינו היה מתחיל הדרשה בדברי פלפול באיזה סוגיא במס' פסחים ע"פ רוב, כנהוג בבית סיוט, ושילבו אח"כ בדברי דרוש ואגדה ודברי התעוררות לקראת ימי החג הממשמשין ובאין.

יח. בעת הדרשה נהג רבינו כמנהג בית אבותיו וכל גדולי ישראל, ללמוד קצת עניני החג, הלכותיה ופרישה, דיני בדיקת חמץ, דיני הגעלה, וקצת דיני הסדר,³⁰ וגם היה רגיל להזכיר הזמנים לחג הפסח, סו"ז אכילת חמץ ושריפתה.

יט. גם רגיל היה רבינו להשמיע דברי מוסר ועורר על פירצות בחומת הדת, ובמיוחד דרש תיקונים בעניני חומרות חג הפסח שלא להזניח כלל ולקיים ואל תטוש תורת אמוך, שלא להזניח בכל החומרות שקיבל כל אחד מבית אבותיו. ובמיוחד התריע כמ"פ נגד אלו המקילין לעצמם וקונים כל הבא לחנות תחת

(שליט"א) זצ"ל התולעים נשתנה צורתו וסיפק את כפיו, ומרוב צער ודאגה זלגו עיניו דמעות, ולא היה יכול לתת מרגוע לנפשו עד שהתיישב לילך אל כ"ק מרן דו"ז זללה"ה, והלכנו יחד לביתו נאוה קודש וסיפר אאמו"ר (שליט"א) זצ"ל את כל העובדא ושאל את מרן דו"ז זללה"ה מה יכולים לעשות לזה, ענה מרן ז"ל שבבדיקה מעליא יכולים להישמר מזה, אבל עדיין לא נתיישרה דעתו בזה עד שניחמו מרן ז"ל ואמר אם כן אתן לך משלי, וצוה להביא החסא מבית התבשיל ומסרם לאבא מארי שליט"א. ובליל התקדש החג צוה מרן אאמו"ר (שליט"א) זצ"ל להכריז בבית מדרשו שכל אחד יחזור ויבדוק את החסא, ומי שחושב שאינו יכול לבדוק היטב, מוטב שלא יאכלם רק יאכל חריין. עכ"ל.

³¹ בשנה אחת האריך בקדשו בסעודה שלישית שבת הגדול, בענין מה שנפרץ בימינו כל מיני מאכלים על חג הפסח, והזכיר במיוחד שעושין כל מיני טשאקאלאד, ונדפס במהר"ם ט"ב לפסח עמוד כב, עיי"ש ותמצא נחת

³² כבר הזכרנו לעיל המעשה עם רבינו בעל דברי יואל זצ"ל.

³³ עיי' בזה בחידושי תורה מהר"ם ט"ב - כן יצא חוצץ בשנה אחת נגד כת אחת שיצאו בדברי בוז וקלון והחציפו נגד דודו מרן הדברי יואל זצ"ל, ודברים אלו נעתקו בס' ומשה היה רועה (ח"ד דף רעח) ע"ש. וכן עורר פעם נגד אלו המקילין לעצמן במניעת פרי בטנם שזהו הגורם הגדול לצרות ישראל. (ע"ע שם בומשה היה רועה).

²⁹ ומחזה מיוחדת היו דרשות אלו שהשתתפו בה הרבה מזקני תלמידי רבינו הדברי יואל זצ"ל ומרן העצי חיים זצ"ל, היות ורבינו בעל דברי יואל לא דרש בשבת הגדול בשנים אלו (באמריקא).

³⁰ כדרך האזהרות שנדפסו בייטב פנים לשבת הגדול.

להחנות³⁴. ובתוך הדברים עורר גם כמ"פ שינקן השטריימל שמצוי הדברי שיהיו בתוכו פירורי חמץ.

כב. כאשר העתיק רבינו משכנו כבוד לעיר בארא פארק בשנת תשכ"ה נהג רבינו לומר שני דרשות, הראשון בשבת שלפני שבת הגדול בעיר וויליאמסבורג, והשני בבית מדרשו בעיר בארא פארק. ומשנת תשל"ג כאשר מינה רבינו את בנו כ"ק אדמו"ר שליט"א לרב הביהמ"ד בויליאמסבורג הנהיג שהוא יאמר הדרשה בבית מדרשו בויליאמסבורג, ומרן זצ"ל אמר הדרשה רק בבארא פארק³⁵.

גג. בשנים שאח"כ כאשר עלה רבינו על כס הנשיאות למלא מקום דודו מרן רבינו בעל דברי יואל זצ"ל בקהילתנו הק' קהל יטב לב דסאטמאר, לא דרש רבינו עוד הדרשות בשבת הגדול בעצמו³⁶, אבל

³⁴ עי' בקובץ בית וועד לחכמים שנעתק הכת"י שהכין רבינו לעצמו לדרשת השבה"ג.

³⁵ ונעתיק מכתב שכתב רבינו בשנת תשכ"ו בו מזכיר את הסוגיא שדרש בשבת הגדול, וז"ל, חג כשר ושמח וקט"ס לכבוד ידידי היקר הה"ג החו"ב אוצר בלום כש"ת מוה"ר חיים ליב לערנער נ"י. קבלתי מכתבו ושמחתי בו באמת. הייתי על קברות אבותי הקדושים בסיגעט ובאוהעל זי"ע בידד עם בני היקר החתן שיחי' [ה"ה כ"ק אדמו"ר שליט"א], הזכרתי גם את מע"כ נ"י, השי"ת ירחם, החורבן שם נורא מאד בגשמיות וברוחניות, החתונה של בני שיחי' תהי' בארץ ישראל בעה"ת למז"ט בשטומ"צ, כפי הנראה תיכף אחר חג השבועות, מה מאוד הייתי שמח אם כבודו יקח חבל בשמחתינו. על שבת הגדול למדתי סוגיא הבודק צריך שיבטל, בזה ידרוש גם הוא [כ"ק אדמו"ר שליט"א] בעה"ת בויליאמסבורג, אין אני רואה שום קושיא בדברי האוה"ק, ולהיות טרוד מאד נניח גם את זה לדבר פא"פ. הנני בזה ידידו דושת"ה באהבה רבה, מברכו בחג כשר ושמח וקט"ס לנצח (חי"ק) [המכתב נדפס בס' אמרי חיים להג"ר ר' חיים ארי לערנער הנ"ל].

³⁶ משנת תש"מ ואילך מינה רבינו את בנו הגדול כ"ק אדמו"ר שליט"א שידרוש במקומו את דרשת שבה"ג בביהמ"ד הגדול בויליאמסבורג, והחזיק בה עד שנת תשמ"ה שנתמנה אז לרב ואב"ד דק"ק קרית יואל

גם אז עורר כמה פעמים בסעודה שלישית בשבה"ג ושבועות שלפניו שילמדו הלכות חג בחג³⁷, וכן היה רגיל לעורר בדברי כיבושין וגעגועין על הגאולה העתידה שאנחנו מצפין אליה³⁸. גם היה רגיל לעורר שישתתפו בעין יפה למענות חיטין לעניי ארץ הקודש, ולעניי חוץ לארץ ובתוכם עניי אנשי שלומינו.

החיתים למצות מצוה

כד. החיטין שמהן אפו המצות לרבינו לא היה קוצרין ע"י הקאמביין מאשין אלא היה תולשין את השבלין בידים³⁹, והובילו לרבינו כשהן בשבלין. ואח"כ הובילו אותן מאורזים להשיבה בקרית יואל, ששם היו בחורים ממונים על החיתים של רבינו⁴⁰.

ובשבת שקודם שבה"ג דרש הדמ"ץ שליט"א כל פרטי הדינים וההלכות הנוגעות לחג הפסח, ורבינו ז"ל בעצמו דרש דרשה גדולה בדברי אגדה ופולפל משולב עם דברי מוסר והתעוררות בא' מימי חול המועד. ומשנת תשנ"ו ואילך דרש כ"ק אדמו"ר שליט"א דרשה זה.

³⁷ ופעם המליץ לאמור שהשטן כבר מסכים לכל, רק שלא ילמדו הל' חג בחג, כי אם ילמדו הל' החג הרי ירגישו טעם המתקנות שביו"ט ומצותיה, משא"כ אם לא ילמדו אזי לא ירגישו כלום, ע"כ השטן מתגבר א"ע ע"ז מאוד.

³⁸ עי' כל זה בקוטרסי מהר"מ ט"ב על חג הפסח, שם נעתקו במילואם דברי תורה אלו, ודברי ההתעוררות שהשמיע רבינו בשל"ס בשבת הגדול.

³⁹ כ"כ בפרי מגדים (סי' ת"ס) דאף דע"פ הלכה ודאי דיוצאין גם בנקצר ע"י גוי, מ"מ אם אפשר ודאי יקצור ע"י ישראל לשמה, ע"ש, ועי' בזה בשו"ת חת"ס סי' קכח, וכהיום שקוצרין ע"י הקאמביין מאשין הנהיגו הרבנים שיהא ישראל עומד על גבי המנהיג בעת הקצירה, וגם שישראל ידליק המאשין, אך רבינו החמיר ולעצמו קצרו את השבלים בידים.

⁴⁰ וגם הדישה היה נעשה באופן מיוחד ע"י ישראל גדול ובר דעת (עי' בשדי חמד מערכת חמץ ומצה סי' יא אות כ) דגם בדישה אם נעשה ע"י עכו"ם, או ישראל קטן, יהי' ישראל גדול עומד על גביו. ואופן הדישה בחטים אלו, היה שלוקחים מקלות גדולות ודשים בהם עד שנפרדו

כה. בהישיבה הגדולה⁴¹ היו שני ממונים שהשגיחו על החיטים שהובאו לשם לצורך בית רבינו, והם עמדו על המשמר שיתנהל הכל על צד היותר טוב. יום אחד היה מיוחד לברירת החיטים, ביום זה טרחו כל תלמידי הישיבה בטירחא דמצוה לברור החטים שיהיו נקיים ממבוקעות ומצומחות. ובעת שהיה רבינו נוכח שם הזהיר שלא להשליך ארצה חטים שאין בהם חשש חימוץ, והיה אומר כמה יגיעות עובר על החטה בחרישה וזריעה קצירה ודישה, והניצוצין הקדושין שבהם עומדים ומצפים להגיע לשולחן יהודי שיברכו עליו כידוע מספרים גודל התיקונים, ובפרט לקיים בו מצות אכילת מצה, ועל כן צריך להקפיד שלא להשליך בחנם⁴².

השבלים מהחטים, ואח"כ שפכו החטים ממקום גבוה למקום נמוך, ובאופן זה נפלו משם כל הפסולת, וכה היו החטים מוכנים לבירור ממבוקעות ומצומחות.

⁴¹ כן היה בעת שכיהן רבינו כאב"ד סאטמאר, ובשנים הקודמים ראה מה שהביא בספר ומשה היה רועה (ח"ד דף רפג) בשם הרה"ח ר' חיים אלטר בראך שליט"א אשר בראשית השנים אחרי שביררו תלמידי הישיבה החטים לצורך מצות מצוה של מרן בעל דברי יואל, היה שם קבוצה בחורים שביררו מידי שנה בשנה החטים לצורך המצות של רבינו בעל ברך משה בהיותו אב"ד סיגוט. ואח"כ כאשר יסד רבינו את ישיבת עצי חיים סיגוט בירו בחורי הישיבה החטים לרבינו, וכן היה כמה שנים שאברכי הכולל עצי חיים בב"פ בירו החטים לרבינו תחת פיקוחו והדרכתו.

⁴² ברוב השנים לא היה רבינו נוכח בעת ברירת החטים, וכ"ק אדמו"ר שליט"א היה רגיל ליכנס בעת ברירת החטים לביהמ"ד שבישיבה להשגיח שהכל נעשה כראוי. פעם אחת נפל לארץ הכלי שבו קיבצו החטים אחרי הברירה, ובחור אחד בתומו הלך ורחצו אצל במים, והורה אז כ"ק אדמו"ר שליט"א שכל ישתמשו באלו החטים שהניחו אח"כ בהכלי.

כו. רבינו הקפיד שכל המצות הנאפים לצורכו ולצורך באי ביתו יהיו נעשים מחיטים שנמחנו ברחיים של יד⁴³.

כז. סדר טחינת החטים לצורך בית רבינו נשתנו במשך השנים, באשר עז היה רצונו של רבינו לטחון את החטים שלו לצורך מצות מצוה ברחיים של יד הנעשה מאבנים, ולא מהחדשים הנעשים משל ברזל. ואכן בתחילת השנים הובילו החטים אחר הברירה בחזרה לבית האופה דקהילתינו בויליאמסבורג שהיה שם ריחיים גדולה שנעשה משל אבן ובהם טחנו את החטים לצורך בית רבינו⁴⁴.

כח. בהמשך הימים כשאר נתקלקל ריחיים זה, השיגו לצורך רבינו רחיים קטנים שנעשו מאבן ממדינות אחרות⁴⁵, ולא עלו יפה, ואחר כמה שנים נתקלקלו כולם, ואז התחיל רבינו להשתמש ברחיים של ברזל.

כט. רבינו השתתף בעצמו בטחינת החטים בבנין הישיבה גדולה בקרית יואל, ועסק בו בטירחא דמצוה,

⁴³ עי' בליקוטי מהרי"ח שהביא דברי השערי תשובה בסימן תס שכ' דיש נוהגין סלסול בעצמן שאין טוחנין מצות למצוה רק ברחיים של יד, ואין בזה משום יוהרא, עכ"ל. ובענין הריחיים שמשמשין כהיום שהוא ע"י עלעקטעריק עי' מעי"ז בשו"ת דברי חיים (ח"ב או"ח סי' לה) בענין הריחיים של דאמפף.

⁴⁴ בשנים אשר נתן רבינו ההשגחה על הקערעסטירער מצה בעקעריי הלך רבינו בשעת טחינת החטים אשר היה בהשתתפות כמה בעקרייען שטחנו את החטים בריחיים גדול שע"י המים. וגם אז בשנים אלו טחון רבינו את החטים שלו לצורך ביתו בריחיים הגדול שהיה בהמצה בעקעריי דקהילתינו.

⁴⁵ בשנים אלו עסק מו"ר ר' קלמן פילאפף נ"י בענין זה להשיג הריחיים של אבן לצורך רבינו, ומספר שכאשר השיג הריחיים הלך לבית רבינו לבשרו שכבר הגיעו הריחיים, ושמחתו של רבינו היה בלי גבול על שיוכל להמשיך במנהגו לטחון אך ורק ברחיים של אבן.

וגם עמד והשגיח בעינא פקחא על כל הנעשה⁴⁶. כאשר בא רבינו אל בנין הישיבה לראות האידן שהבחורים טוחנים הקמח לצורך אפיית המצות, לבש חתיכת נייר על בגדו, והכניס החטים לתוך הריחיים ועסק בעצמו בטחינתם זמן מה, ושפשותיו מרחשין 'לשם מצות מצוה', ואח"כ גם ריקד בעצמו כמות של קמח במרקד הגדול המיוחד לזה, ואח"כ מילאו הבחורים מקומו והתחילו בטחינת החטים וברקדתם.

ל. במשך זמן הטחינה הזהיר שלא לדבר כלל שלא יותר מפיחה רוק על הקמח, וכמו כן הקפיד להפסיק מדי פעם בפעם לבדוק אם לא נתחמם הריחיים כדי שלא יזיע⁴⁷. וגם בעת הטחינה עמד ע"ז והקפיד שכל העוסקים יהיה בחורים גדולים עם חתימות זקן⁴⁸.

אפיית המצות

לא. חוץ ממה שאפה רבינו המצות לבני ביתו אחרי חג הפורים, והמצות שלו שאפה אח"כ ביום ערב פסח, גם ביקר כמה וכמה פעמים בבית האופה במשך ימות החורף. בשנים הקודמים כאשר כיהן פאר כאב"ד סיגוט, ושימש אז כרב המכשיר על בית האופה דאנשי אונגארין⁴⁹, ואח"כ בבית האופה

⁴⁶ רבינו בא לזה בנסיעה מיוחדת מעיר וויליאמסבורג לקרית יואל, בכדי להיות נוכח בשעת טחינת החטים, וכמבואר בשו"ע (סי' תנג ס"ח) ואנשי מעשה רגילים לילך בעצמם אל מקום הריחיים, לראות הם בעצמם לטחינת קמחיהם. ואכן הקפיד רבינו ע"ז להשתתף שם בכל שנה ושנה, ופע"א לא היה יכול להגיע, ומינה לכך את בנו כ"ק אדמו"ר שליט"א לשליח על הטחינה.

⁴⁷ ועי' כן בחיי אדם (נשמ"א סי' כב) שיש ליזהר בזה.

⁴⁸ כמבואר בדברי הפוסקים שהשמירה לצורך מצות מצוה צריכין ע"י ישראל גדול דוקא.

⁴⁹ יחד עם ריעו ועמיתו הגאון הצדיק מצעהלים זצ"ל, שבהמשך הימים פתח הבעקעריי החדשה של

דקערעסטיר, פעל ותיקן הידורים רבים בבית האופה, וגם עסק בעצמו בעינא פקחא על כל עניני הבעקעריי, ולא סמך א"ע על שום אחר⁵⁰. וגם נסע בתקופת השנה לקצירת החטים עם שאר הרבנים שנתנו ההשגחה על הבעקעריי⁵¹, ובכמה מהשנים שלח את בנו כ"ק אדמו"ר שליט"א עם שאר הרבנים לקצירת החטים.

לב. גם בשנים שאח"כ בשבתו על כס ההנהגה, דאג במיוחד בכל עניני בית האופה ובמשך ימי החורף ביקר כמה וכמה פעמים בבית האופה להשגיח במו עיניו על כל הנעשה בבית האופה ולראות שהכל מתנהל עצהו"ט כראוי⁵².

קהלתו פאפא-צעהלים משצה בעקעריי, ואז עבר הבעקעריי דאנשי אונגארין לקערעסטירער מצה בעקעריי, שנתן אז רבינו ההשגחה ע"ז בעצמו [עי' כל זה בס' ומשה היה רועה ח"ד].

⁵⁰ כן נהגו בזה רבותינו הקדושים נבג"מ, וכאשר כתב בזה רבינו הדברי יואל זצ"ל במכתב הנדפס באגרות מהרי"ט (מכתב מב) וזל"ק: כפי אשר ראיתי אצל אצל מארי הגה"ק [בעל קדויו"ט] זלה"ה, וכן היה מנהגי כל ימי באלו הענינים, ליתן דעתי והשגחתי בעצמי [על אפיית המצות] לא ע"י אחרים יהי' מי שיהי', עכ"ל.

⁵¹ בין הרבנים שנסעו עמו לקצירת החטים היה הגה"צ רבי משה ניישלאס זצ"ל אב"ד שיכון סקווירא, ומלפנים אב"ד סערדיהעלי. ומספר כ"ק אדמו"ר שליט"א שבשנה אחת שהתלווה עם רבינו לקצירת החטים, ולקחו אז ג' אגופים מהחטים לבודקם ומצאו שהיה שם בערך ו' פעמים ס', והיו שמחים בזה, ועורר ע"ז כ"ק אדמו"ר שליט"א אשר לכאורה הלא אין זה שמירה לשמה לדברי השואל ומשיב (שכיון שיש בזה מוצמחות איגלאי מילתא שנתלחלו מחמת הגשמים), וענה הגה"צ רבי משה זצ"ל ואמר "לא ניתנה תורה למלאכי השרת, הלא אי אפשר למצוא חטים נקיים יותר מזה" עכ"ל. כן סיפר פעם כ"ק אדמו"ר שליט"א, וסיים - תלי"ת שעכשיו זכינו בס"ד להחטים הגדילים בעיר אריזאנא - כאשר הנהיג כ"ק מון רבינו הק' בעל דברי יואל זצ"ל בשנות תשכ"ז-תשכ"ח - ויש האפשרות לקיים גם דברי השואל ומשיב.

⁵² רבינו התעניין בכל פרט ופרט, ובמיוחד אם ראה איזה שינוי במהלך האפי', כגון שבשנה אחת הבחין רבינו שהתחילו ללוש הבצק בפלאסטיק הענטשיך. כן אם ראה

ליל בדיקת חמץ

לו. רבינו הכין בעצמו העשרה פתיתים לבדיקת חמץ, ועל פי רוב נטל ככזית פת רכה, וחילקו לעשרה פתיתים, וטמנם תוך נייר קשה⁵⁶. ואח"כ הניח העשרה פתים על השלחן בחדר הספרים שלו⁵⁷.

לו. לבדיקת חמץ נטל רבינו נר של שעווה ובדק בה כל החדרים, וגם השתמש עם הנוצה של עוף⁵⁸.

לח. אחר שהכין הי' פתיתים אמר רבינו יהיה רצון והברכה מתוך סידור היעב"ץ והקפיד על זה לומר מתוך סידור זה בבדיקת ובשריפת חמץ, ואמר שכן נהג אביו מרן העצי חיים.

לט. בזקנותו מינה רבינו קודם הבדיקה כמה שלוחים [כיתות של ב' ב'] שהם יבדקו שאר חלקי הבית אחרי שיאמר רבינו הברכה. אחר הברכה התחיל רבינו בבדיקה, ולראשונה קיבץ הי' פתיתים שמעל השולחן, ואח"כ הלך לבדוק את כל החדרים, וטיפס ועלה, וטיפס וירד לבדוק היטב כל החורין וסדקין.

לג. בכל פעם כאשר ביקר רבינו בבית האפי' עיין והלך לראות שם כל העבודה מתחילה ועד סוף אם הכל נעשה כהוגן⁵³, והביט על כל מהלך האפי' אם לא נתחדש בה שום דבר, ובכל פעם שראה שום דבר הצריך תיקון עורר ע"ז את הפועלים במענה רך.

לד. בענין מה שנדפס חומרתו של רבינו הדברי יואל זצ"ל בדברים שנפלו לתוך העיסה, אמר רבינו שהחמיר בכל דבר שאם נפל איזה דבר לתוך העיסה לאסרו, וכשיטת הגר"א בסימן תס"א⁵⁴.

לה. החבורה שאפו המצות לצורך בית רבינו היה ע"פ רוב בשעות הלילה, ובכוונת האזהרות למרן הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע דאיתא (אות ט"ו) יזהר שלא ללוש לעת ערב רק לאותו היום עכ"ל. ביאר רבינו כוונתו בשם מרן בעל דברי יואל זצ"ל שעיקר קפידה היה משום עובדים כל היום שהם יגיעו מעבודת היום, ובאם מחליפים הפועלים יש לאפות גם בלילה, וכן באותן הפועלים שאפו ביום אין להתיר גם אם יש אור העלעקטערי⁵⁵.

בזה ואמר לי כי דעת מרן זצ"ל היה שעיקר הקפידה הוא משום העובדים כל היום שהם יגיעו מעבודת היום. אבל אין שום חילוק אם יש שם עלעקטערי לאור או לא, ובחול"ל היה האפי' במקום שאינו מגיע שם זרחי השמש ועבדו בכל היום לאור העלעקטערי עכ"ל בשם רבינו. וע"ש עוד שהביא שם שכן אמר לו הגה"ק רמ"א פריינד זצ"ל שהמצות המהודרות שאפו לבית רבינו הדברי יואל אפו תמיד בלילה, ע"ש, וכן ידוע דבר זה לכל אנ"ש שכן היה מנהגו של רבינו הדברי ואל כאן באמערקא.

⁵⁶ וסיפר רבינו שראה אצל אביו מרן העצי חיים זצ"ל שתי דברים שלא הניח למשמש לעשותם אלא הקפיד לעשותם בעצמו, בינוד דעם לולב, און די צעהן ברעקלעך פאר בדיקת חמץ עכ"ל (מפי הר"ר יעקב ווייס שליט"א).

⁵⁷ ולא הטמינם כמנהג העולם, וכנראה שכן נהוג בבית אבותיו הק', וכן היה מנהג דודו מרן רבינו בעל דברי יואל זצ"ל.

⁵⁸ אבל עם הכף של עץ לא השתמש מעולם.

מי שהוא מפועלי הבעקעריי שאינו נזהר כראוי עוררו בלשונו המענה רך, ולהיפך היה כמ"פ אומר דבר טוב להפועלים שעבדו כהוגן.

⁵³ רבינו היה נכנס לבית האפי', ולבש הברילע"ן, ועיין היטיב בכמה וכמה "וועלגער העלצלעך" אם המה נקיים כראוי, ואח"כ עמד אצל מקום המיוחד ללישה, וכבדו אותו בנתינת המים, אח"כ נעמד אצל שולחנות של הוועלגער'ס לזמן מה, ומשם הלך לשולחן הרעדליר'ס, ומשם להתנור, ואח"כ נתכבד רבינו בהפרשת חלה. כן היה בערך הסדר בכל פעם כאשר ביקר רבינו בבית האפי'.

⁵⁴ בהגדש"פ דב"י היה נדפס שרבינו הדברי יואל החמיר לאסור העיסה אם נפל בה סיד וכדומה, והעיר ע"ז רבינו במכתבו הנדפס בריש שו"ת וישב משה שאין לדבר זה שום שייכות לסיד דוקא רק היה זהיר שלא יפול שום דבר בהעיסה, וכמו שהחמיר הגר"א ז"ל בסימן תסא, עכ"ל.

⁵⁵ כן הביא הגרמ"ז זארגער שליט"א בהערה להסכמת רבינו בספרו הנ"ל ששאל את פ"ק רבינו זצ"ל

מ. אחרי שסיים רבינו הבדיקה ישב בחדרו וחיכה על השלוחים, ולא טעם כלום עד שכלו כל השליחים שסייעו את הבדיקה, ואח"כ שכולם סיימו אמר כל חמירא וכו'. אחרי שאמר רבינו כל חמירא, נטל החמץ והצניעו היטיב תוך שק המיוחד לזה, ותלה אות על משענדעליר בתוך הגבאי שטוב.

מא. המצות לצורך בית רבינו נאפו על פי רוב ביום ה' או ז' ניסן לעת ערב⁵⁹, ביום הקודם אחר תפלת מנחה בא לבית האופה לשאוב מים שלנו, ושאב מן המעיין עד שנתמלא כלי אחת, והיה רגיל לאמר ושאתם מים בששון ממעיני הישועה⁶⁰, והיה בשמחה רבה, אחר זה מילאו עוד כלים כפי הצורך לאפי', והלך לבקר קצת בבית האופה ולהשגיח על המקום בה יאפו ביום המחרת.

מב. בליל י"ד אחר תפלת מנחה נסע לבית החרושת של מו"ה יצחק שלעזינגער ע"ה, שם היה מעיין, ואחר ששאב רבינו עלה לבית החרושת, טעם לחיים, ודיברו סיפורי צדיקים ומוקיניו הקדושים בעניני אפיית מצה ומים שלנו⁶¹.

שריפת חמץ

מג. ערב פסח בבוקר התפלל רבינו בזמן מוקדם מהרגיל, ואח"כ אכל פת שחרית בחדר קטן בזהירות יתירה שלא לפזר פירורי החמץ.

⁵⁹ עי' לעיל מה שהבאנו מה שאמר רבינו בענין האפי' בלילה.

⁶⁰ ולא ראו את רבינו שימנה ויאמר א' ב' וכדומה.

⁶¹ ופעם סיפר רבינו שבעת היותו בבית זקינו הרה"ק ר' שלום אליעזר זצ"ל מראצפערט שמע ממנו איך שנתלווה עם אביו מרן הדברי חיים זי"ע לשאיבת מים שלנו בשנתו האחרונה, והיה אז בשארית כוחותיו, וכאשר הגיע עם העגלה סמוך לבאר המים קפץ הדברי חיים מתוך העגלה ורץ בשמחה נפלאה בכדי לקיים מצות שאיבת מים שלנו.

מד. מיד בהגיע סוף זמן אכילת חמץ יצא רבינו לחוץ עם החמץ, וסידור היעב"ץ בידו לשריפת החמץ, והמתין רבינו שהחמץ ישרף לגמרי, וכמ"פ ציוה שיטלטלו החמץ ממקום למקום כדי שישרף היטיב, ואח"כ אמר כל חמירא מתוך סידור היעב"ץ בהתרגשות יתירה, וכנ"ל.

מה. כחצות היום הלך רבינו אל המקוה לטבילה, ומשם לאפיית המצות בבית האופה דקהילתנו הק', רבינו היה חבוש פאר עם השטריימעל שהיה לו בירושה מאת דודו מרן רביה"ק הדברי יואל זצ"ל. ועמד רבינו בעינא פקחא על כל הנעשה, ובדק בעצמו הבעקין שיהי' נקי ומיובש היטיב, בדק את הוועלגער העלצלעך, וחילק את הטייגלעך, וכן הזהיר שכל העוסקים באפיית המצות יהיו גדולים בני י"ג ושיהי' להם חתימות זקן.

מו. אחרי שחזר רבינו מאפיית המצות הביאו המצות לביתו והניחם על השולחן כדי שהרבנית תפריש חלה ממנה. ובאפיית המצות שהיה לצורך בית של רבינו בחודש ניסן היה רבינו מפריש חלה בעצמו, גם היה רבינו מחלק ממצות ערב פסח לאנשים חשובים וראשי הקהילה, וגם ציוה שיתנו מצות לכל אלו שהשתתפו באפיית המצות ובמחירת החטים⁶².

מז. אח"כ סגר רבינו המצות בתיבה מיוחדת ומסוגרת במנעול, שהמפתח היה בידי רבינו, והיה מקפיד מאוד שלא יכנס לשם שום אחד בלי רשותו, ולפני כל סעודה טרח בעצמו ליכנס לשם ולקח המצות הדרושות לסעודה זו.

⁶² פעם אחת בא הרה"ח ר' ישעי' קארנבלי ונתן לו רבינו כמה שברים של מצות, וכשהלה תמה על כך, אמר לו רבינו בבדיחותא, הלא זהו עבודתך בבית מדרשינו לתקן כל השברים. כן בא פעם הרה"ח ר' סנדר דייטש ז"ל הראה"ק ומנהל המוסדות, ונתן לו רבינו מצה עבה וקשה, וכשהלה הסתכל על כך, אמר לו רבינו כך צריך להיות ראש הקהל קשה וחזק.

ואילך אמר כמ"פ מתוך הגדת כוס ישועות שג"כ נדפס בה פירוש הנ"ל⁶⁸.

נא. מאוד הידר והקפיד רבינו שיהיו לו אורחים על ליל התקדש החג, וברוב השנים ממילא היה לו אורחים רבים, ובפרט מעת שכיהן כאבדק"ק סאטמאר שאז השתתפו הרבה חתנים בכל סדר וסדר. ובהמשך השנים היה כמ"פ שלא הרשו החתנים ליכנס, מסיבות שונות וכדומה, הקפיד רבינו לקרוא לכה"פ אורח אחד חוץ מבניו יוצ"ח ובני ביתו⁶⁹.

שבהגדת החת"ס נאמר אחרי אני ולא מלאך אני ולא שרף, והעיר רבינו שמזה רואין שמדרגת משה רבינו היה עוד גדול ממלאך ושרף. כן הזכיר רבינו את דב"ק של החת"ס שראה בעת ההגדה בדרשת הכינוס כללי בחוה"מ פסח בשנה ההוא.

וראוי להעתיק מה שרשמו כמה תלמידים שבאותו שנה בעת אכילת הסעודה בשולחן עורך נענה רבינו ותמה על ריבוי הד"ת הנדפסים בהגדת החת"ס שיש להבין מתי אמר כל תורות אלו, שכאשר ידוע שמרן החת"ס תירגם כל תיבה ותיבה מדברי ההגדה, והסביר ההגדה בלשון המדוברת באריכות לבני ביתו, וא"כ מתי אמר כל דברי תורה אלו. ולא אמר רבינו הסבר לזה, כ"כ לנו הר"ר יצחק מיטטעלמאן הי"ו ברשימותיו, [והעירנו ידידנו הרה"ח מוהר"ר שמעון יצחק פילאפף נ"ו מה שהעירו בס' "בני הנעורים" למרן החת"ס שבנו הגה"ק הכתב סופר זצ"ל נולד בשנת נ"ב לימי חיי משה, וא"כ יתכן שעד שנולד לו בן זה היה מנהגו לומר ד"ת בעת ההגדה ורק אח"כ היה מפרש ההגדה בלשון המדוברת].

וכן היה בכל יו"ט ויו"ט שהיו אורחים בביתו של רבינו שרבינו היה מעיין בעין פקחא בכל מאכל ומאכל אם הביאו מכל דבר לכל האורחים, ולא החסירו אף אחד.

⁶⁸ אבל הגדה הישנה הנ"ל היה מונח לפניו בכל השנים, ובכמה שנים הזכיר בגעגועין האיך שאמר דודו רבינו הדברי יואל זצ"ל בהגדה זו מתוך השתפכות הנפש, ובפרט באמירת הלל, נשמת, ובזמר אדיר הוא יבנה ביתו בקרוב (מרשימות הרה"ח ר' שמואל הכהן פר"מ שליט"א, משב"ק).

⁶⁹ עפ"ר ממילא היו חתנים, ובשנים לפני שכיהן רבינו כאב"ד סאטמאר מספר הרבני הנגיד ר' משה כהנא הי"ו

מת. בליל ב' הלך רבינו במקוה קודם הסדר להכנה להסדר⁶³.

מט. לפני שנכנס רבינו להסדר הדליקה הרבנית ע"ה הנרות לכבוד היום⁶⁴.

נ. רבינו נכנס אל הסדר עם ארבעה הגדות, א' ההגדה הישינה שאמר מתוכה ק"ז הקדושת יו"ט שיש בו כמה פירושים עתיקים וגם הפירש מרבי שמשון אוסטרופלא⁶⁵, ב' הגדת החיד"א, ג' הגדת חתם סופר, ד' הגדת מהר"י ט"ב. ועל פי רוב אמר ההגדה בראשית השנים מתוך הגדת שמחת הרגל להחיד"א⁶⁶ ובהמשך השנים אמר גם מתוך ההגדה הישינה עם פירוש הנ"ל. ובאזיה מהשנים אמר גם תוך הגדת חת"ס בלילה הראשונה⁶⁷, ומשנת תשנ"ג

⁶³ פעם בעת שהלך רבינו למקוה אמר בשם אביו מרן העצי חיים זי"ע שבבית סיגוט לא היו מרבים בטבילת מקוואות אף לא קודם מצוות הבאים מזמן לזמן, אבל הלכו למקוה קודם הסדר השני בליל שני, וקודם מעריב בליל שמחת תורה והקפות. (חוץ מתקיעת שופר, שגם אז הלך למקוה, כן אמר לנו כ"ק אדמו"ר שליט"א), ועי' בזה בספר שמע ישראל שהביא ג"כ שמרן העצ"ח זצ"ל הלך למקוה קודם ההקפות (מפי הר"ר יעקב ווייס שליט"א).

⁶⁴ וכמנהגו של רבינו שביום טוב לא הדליקו רק אחרי שובו מביהמ"ד.

⁶⁵ ההגדה נדפסה בשנת תרי"א לפ"ק בעיר לבוב, ובהגדה זו אמרו כבר זקינו הגה"ק מרן הקדשת יו"ט זצ"ל, ואחריו הגה"ק מרן העצי חיים זצ"ל, ואחריו דודו מרן הגה"ק רבינו הדברי יואל זצ"ל בכל השנים. בהגדה זו יש כמה פירושים וליקוטים עתיקים, מהגאוה"ק הר"ש מאוסטרופאלי, מגלה עמוקות, מעשה רוקח, רבי שאול מאמסטערדאם, ונודע ביהודה זצ"ל.

⁶⁶ וכמנהג אביו מרן העצי חיים זצ"ל שאמר בהגדה זו, כן הביא בספר ומשה היה רועה (ח"ה דף רפז) מפ"ק כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.

⁶⁷ ובשנה שבה אמר מתוך הגדת החת"ס (שנת תשנ"ג) העיר רבינו על נוסח הפיסקא אני ולא השליח

הקערה

נב. רבינו היה לו עין פקיהא במשך כל הסדר על האורחים שיהיו מסודרים בכל הענינים, ובל יחסר להם שום דבר⁷⁰.

מראה"ק בב"פ בן הרה"ח ר' יוסף מרדכי כהנא ז"ל שבשנתו הראשונה אחר חתונתו הזמין רבינו שיבא לסדר אחד לעשות את הסדר אצלו, והשני ילך לחמיו, וכמובן קיבל ההזמנה, ומני אז עד שהעתיק רבינו משכנו כבוד לעיר וויליאמסבורג אכל סדר אחד בבית רבינו.

בשנת תשנ"ו כאשר עבר רבינו האפערציע ולא היה כ"כ בקו הבריאות, ולא הכניסו החתנים לסדריו של רבינו, אז ביקש רבינו משני מקורביו שגרו בשכניו של רבינו שיבואו אל הסדר בביתו כי רוצה שיהיו לו אורחים גם חוץ מבניו ובני ביתו.

כן הקפיד רבינו שגם בשאר הסעודות יהיו אורחים, כאשר סיפר לנו הר"ר יעקב ווייס שליט"א שבשנת תשמ"ז ביום א' דפסח כשחזר מביהמ"ד ונכנס לביתו שאל את ההויז בחור, האם אין לנו אורחים לסעודת החג (כך היה באותה שנה שלא היו אורחים רק לבילי הסדר), וענה שיענקל ווייס איז דא, ונח דעתו.

⁷⁰ פע"א כאשר הבחין שבאו עוד בחורים שלא נסדרו כראוי דאג בעבורם שבל יחסר להם מחסורם, ופירש אז הא לחמא עניא וכו', כל דכפין ייתי ויכול כל דצריך ייתי ויפסח. וביאר בדרך צחות כפילות הלשון, שגם אחרי שהזמין כבר אורחים לליל הסדר, אם באים אורחים חדשים אזי "כל דצריך ייתי ויפסח", ומזמנים גם אותם להשתתף בהסדר.

וכן המליץ פעם שחוץ ממה שצריך להזמין אורחים צריכין גם לדאוג שבל יחסר להם כל מחסורם, ופירש בכפילות הלשון "כל דכפין ייתי ויכול כל דצריך ייתי ויפסח". שלראשונה מזמנים האורחים שיבואו להשתתף בסעודת הסדר, ואח"כ כשבא לאכילת קארנן הפסח שאינו נאכל אלא על השובע, מזמנים עוה"פ האורחים שיבואו להשתתף, ואומרים "כל דצריך ייתי ויפסח", אמנם שצריכין משו"ז ליזהר שאק גם האורחים יהיו נאכלים על השובע.

בשנה אחת כאשר הבחין רבינו שהאורחים לא אכלו כראוי בעת שולחן עורך, שמיהרו לאכילת האפיקומן ומחמת זה לא חילקו להאורחים הבשר לסעודת יו"ט, היה לו לרבינו עגמ"נ מזה שהקפיד שיתנו להאורחים הסעודה רחבה ובל ימהר א"ע לאכילת האפיקומן ואמר שהאורחים עשו "קיצור שולחן ערוך", ואז אמר לו אחד

נג. הסדר היה ערוך ביופי מיוחד, השולחן ערוך עם כמה וכמה כלים שונים מכלי הזהב הכסף שבבית רבינו, ובהם גם כמה כלי כסף שהיה לרבינו משה מורשה מזקניו הקדושים נב"מ ומדודו מרן בעל דברי יואל זצ"ל.

נד. בראש השולחן עמד הקערה הנהדרה, טס של כסף שעמד על שלשה רגלים, ותחתיה היה מונח המצה-טאש, ותחתית המצה טאש היה מונח טס של כסף שהיה לו בירושה לרבינו מעוזבון אבין מרן העצי חיים זי"ע⁷¹. והקפיד שלא ישתמש עם קערה רק של ג' רגלים, (ולא עם דלתות כנהוג היום) ואמר שכן ראה אצל אביו ואינו רוצה לשנות⁷².

נה. רבינו נכנס לעריכת שולחן הטהור ליל התקדש החג, מלובש בבגדי לבן, הקיטל מעוטר בחוטי זהב וכסף על גלילי ידיו ובאמצעו וחושו בגארטל הלבנה,

החתנים שכל האורחים יצאו שביעים, ושו"א לא נשאר ברעבון, ונהנה רבינו מזה. ואמר אז רבינו שכן היה נוהג גם דודו מרן הדברי יואל שלא היה מקפיד שיאכלו המסובין את האפיקומן קודם חצות, רק שיאכלו את הסעודה כראוי, ולא הקפיד ע"ז רק לעצמו [וראו לציון שבהיות כ"ק אדמו"ר שליט"א אצל הסדר אצל דודו מרן הדברי יואל זצ"ל נתן גם לו כזית מהאפיקומן שיאכל קודם חצות, הגם שלא הקפיד כן לשאר המסובין, עי' ס' ומשה היה רועה ח"ד].

⁷¹ טס כסף זה נפל בחלקו של רבינו מירושת אביו מרן העצי חיים, ובעת עזבו עיר מולדתו בימי הרס עולם הטמינו רבינו תוך איזה באר מים, ואר המלחמה לא נודעו עקבותיה, ובהמשך הימים מצאתו בתו הרבנית הצדיקת חיה ע"ה בארץ ישראל בחנות לדברי עתיקות, [עי' בס' ומשה היה רועה שמה נדפס כל הסיפור במילואו].

⁷² באחד מהשנים כשבחור המשב"ק נתחתן וקיבל ממחותנו קערה מפוארת של כסף עם דלתות, והניחו אצל מקומו של רבינו שהיה ברצונו שישתמש עמו רבינו, וכאשר נכנס רבינו אל הביהמ"ד שבביתו אמר שיסלקוהו ולא רצה להשתמש בזה בשום אופן, כי אינו רוצה לשנות מאשר ראה אצל אביו.

והטלית על כתיפיו, ועטרת השטריימעל חבוש על ראשו, ותחתיו הקאפעל הלבנה.

נו. רבינו הכניס שלשת המצות⁷³ תוך המצה-טאש, שלשת המצות תוך כיס אחד, ולא חילקם לשלשת הכיסים⁷⁴ אלא הניח כולם לתוך כיס אחד⁷⁵.

נו. רבינו אמר שאביו הק' בעל עצי חיים נהג בפסח שחל בשבת לומר שלום עליכם וכו' עד מלך תמים דרכו, אשת חיל אתקינו סעודתא ואזמור בשבחי⁷⁶.

קדש

נה. כל אחד מן הסימנים היה אומר בקול בנעימה, קדש, ורחץ וכו', ואח"כ היו נכדי רבינו הפעוטים חוזרים על הסימנים ופירשו אותן בלשון אידיש כפי שלימדו בת"ת, וכמקובל מדור דור.

נט. הד' כוסות שתה רבינו ממאסט שנעשה במיוחד בשבילו ע"י כמה מאנשי שלומינו, והקפיד מאוד רבינו על זה⁷⁷.

⁷³ רבינו לקח רק ג' מצות לליל הסדר, כמנהג אביו, ודודו מרן הדברי יואל זצ"ל, וכן הביא בספר ויגד משה סי' ב ס"ו ששמע ממרן בעל דברי יואל כן על מרן הגה"ק בעל קדושת יו"ט ז"ל שג"כ לקח רק ג' מצות להסדר [וק"ז היש"מ לקח ו' מצות מפני שהיו לו מצות קטנים מאוד].

⁷⁴ וכמנהג בית סיגוט, וכן נהג מרן הגה"ק בעל עצי חיים ז"ל שלא הפסיק במפה בין מצה למצה. ויגד משה סי' ב ס"ט.

⁷⁵ ולא אמר רבינו כהן וכו' הנדפס בסיפורים, וכמנהג רבותינו הקדושים שהיה כל ענינים אלו באיתכסיא.

⁷⁶ ויגד משה דף פ"ו ודף רצ"ב.

⁷⁷ וגם בשנים האחרונות כאשר שתיית המאסט עלה לו בקושי גדול וגרמו לו יסורים על רגליו, עכ"ז לא שינה ממנהגו - היו כמה חסידים ואנשי מעשה שהיה להם החזקה לשלוח מאסט לצורכו של בית רבינו, ועפ"ר השתמש רבינו עם המאסט שנעשה לצורכו ע"י הרה"ח ר'

ס. רבינו השתמש בכוס של זהב או של כסף כנהוג ברוב תפוצות ישראל. וסיפר שזקינו רבינו הק' מצאנו היה לו עבור הארבע כוסות כוס של זכוכית ולא של כסף, וגם אמר רבינו שהיה נוכח אצל הסדר של זקנו הרה"ק מוהר"ר שלום אליעזר מראצפערט הי"ד זצ"ל וגם הוא השתמש בכוס של זכוכית⁷⁸.

סא. בדרך כלל אמר רבינו דברי תורה במשך הסדר באמירת ההגדה, אבל היה מן הפעמים שהשמיע דברות קודש גם לפני אמירת הקידוש, ודיבר בהתרגשות בענינים הגבוהים מליל התקדש החג.

ורחץ

סב. הביאו לרבינו ספל של כסף ורחץ ידיו לאכילת הכרפס שטיבולו במשקה, ורחץ ידיו כשאר נטילה לאכילת פת, ושאר המסובין לא רחצו ידיהם⁷⁹.

כרפס

סג. לכרפס הביאו לו צנן [רעטיך], ולא לקח רבינו מחתיכת הכרפס שהיה מונח על הקערה⁸⁰. ודקדק רבינו שיאכל רק השיעור הקטן ביותר, שלא יהי' כזית, וכמבואר בשו"ע. והיה רגיל רבינו לחלוק הצנן לח'.

שלוש נחמן פילעפך ע"ה. גם נשלחו לרבינו מאסט ע"י יבלחט"א כ"ק הגה"צ רבי אביש הורוויץ שליט"א האדמו"ר ממעליץ-ליזענסק, הרה"ח ר' משה פאלקאוויטש הי"ו מנאמני ביתו של רבינו, הרה"ח ר' צבי הכהן שווארץ ע"ה, ועוד.

⁷⁸ קונטרס עקבי חיים בסוף הגדת של פסח דברי חיים אות ס"ו.

⁷⁹ כידוע שייך לראש המסובין, עי' הגדה ד"ח וכו' בויגד משה בשם מרן הקדויו"ט.

⁸⁰ כ"ה בשמו בס' ויגד משה, הוספות לסי' יז סכ"א שהגה"ק בעל עצי חיים ז"ל נהג שלא ליקח מהכרפס המונח על הקערה.

חלקים, ואחרי שטיבלם במי המלח, לקח לעצמו חלק א' מהשמונה, וחלק השני שלח להרבנית ע"ה.

סד. רבינו אכל הכרפס שלא בהסיבה, ואמר שכן היה מנהג אביו הק' בעל עצי חיים הוא שלא לאכול את הכרפס בהסיבה⁸¹.

מגיד

סה. אחר כך אמר רבינו מגיד בקול, ואחריו נכדיו הילדים כנוסח הידוע. והתחילו באמירת ההגדה, בנוסחו הנעים והידוע, ואמר רבינו כל ההגדה בישיבה, וכן היה אומר שאביו בעל עצי חיים נהג שלא לעמוד באמירת ההגדה אלא בקידוש⁸².

סו. באמירת הא לחמא עניא היה מפסיק ברוב הפעמים באמירת דברי תורה, וסדר אמירת התורה היה עפ"ר באופן שאלה ותשובה, שרבינו הציג איזה קושיא ליוצ"ח במסובין, והם ניסו לתרצו ונתהווה קצת פלפול בי מדרשא, וכן שאלו המה קושיות בעניני ליל הסדר ויציאת מצרים, ורבינו יישבם באופנים נפלאים המשמחת לב שומעיהם⁸³.

⁸¹ כ"ה בשמו בס' ויגד משה, הוספות לס' יז סי"ט שהגה"ק בעל עצי חיים ז"ל נהג לאכול הכרפס שלא בהסיבה.

⁸² כ"ה בשמו בס' ויגד משה סי' כ ס"ה שהגה"ק בעל עצי חיים מסיגט ז"ל נהג לומר כל סדר ההגדה בישיבה חוץ מקידוש.

⁸³ בזה היה רבינו נוהג כמנהג בית אבותיו ולא פירש את ההגדה בלשון המדוברת, רק היה מפסיק באמירת דברי תורה בכל משך הסדר, בס' ומשה היה רועה מביא מפ"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א שרבינו אמר לו פעם שבצאנו נהגו ג"כ לפרש את כל ההגדה בלשון המדוברת המובן לקטנים ולנשים, וכן הוסיפו לספר סיפור יצ"מ בלשון המדוברת, והיה נוהג הרה"ק מצאנו לספר השתלשוות בריאת העולם עוד מאדם הראשון, אמנם בסיגוט לא נהגו כן, וכן היה נוהג רבינו.

סז. כמה פעמים האריך רבינו בדברי תורה ומוסר בדברי תורתו על פיסקא הא לחמא עניא, ובשנה אחת הרחיב את הדיבור בענין קדושת האכילה⁸⁴. כמה פעמים נתארך אמירת הד"ת מרבינו ושאר המסובין בני המשפחה לזמן ארוך, ונהנה רבינו מזה, אך לא רצה שיתארך כל כך שיאחרו אכילת האפיקומן לפני הצות הלילה⁸⁵.

סח. אמירת ההגדה בנוסח המיוחדת לאמירת ההגדה, ורבינו אמרו בקולו הנעים בהתלהבות יתירה, ושאר המסובין אמרו ההגדה עם רבינו בלחישות.

מה נשתנה

סט. לפני מזיגת כוס השני התחיל רבינו בקול ואמר בנעימה, "מוזגין הכוס וכאן הבן שואל" בנוסח ההגדה. ופע"א סיפר רבינו שראה גם אצל דודו מרן הדברי יואל בעיר קראלי שאמר לשון זה בנוסח ההגדה⁸⁶.

ע. אחרי מזיגת הכוס התחילו יוצאי חלציו של רבינו לשאול הד' קשיות מרבינו, בגדול החל ובקטן כילה, כל יוצ"ח של רבינו⁸⁷ שאלו הד' קושיות

⁸⁴ עי' כל זה בס' ומשה היה רועה (ח"ד, ובח"א בענין קדושת האכילה).

⁸⁵ כמו"כ היה נהנה כשמרן רבינו שליט"א היה אומר לו חידושים משלו, אך בשנה אחת שהיה מאוחר אמר בשם החתם סופר, חכם מה הוא אומר, שיש לחכם הרבה לומר, אבל אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, שצריך לאכול קודם הצות, ע"כ.

⁸⁶ מפי הרה"ג רבי חיים לייב זילבערשטיין שליט"א, מנה"ר ומגי"ש דיישיבה קטנה בק"י.

⁸⁷ בניו ונכדיו בני בניו ובני חתניו, משא"כ חתני וחתני בניו. - ומנהג רבינו בזה ה' שונה ממנהגו של הגה"ק בעל הקדושת יו"ט, וכמ"ש בויגד משה (סי' כא ס"ט) אצל הגה"ק בעל קדושת יו"ט ז"ל היה המנהג דרך בן אחד שאל מה נשתנה ולא כל בניו המסובים.

כשרבינו יושב במאור פניו ומקשיב לאמירת המה נשתנה. ואח"כ היתה נכנסת הרבנית הצדיקת ע"ה עם כמה מנכדי רבינו הפעוטים שג"כ אמרו מה נשתנה כפי שלימדו בתלמוד תורה.

עא. אחרי ששאלו כולם המה נשתנה, ספק רבינו ידו מכף אל כף⁸⁸, והמשיך רבינו באמירת המה נשתנה.

עב. אחרי אמירת מה נשתנה, התחיל באמירת עבדים היינו, והמשיך באמירת ההגדה, כאשר מפסיק כמ"פ באמצע לאמירת דברי תורה עד שהגיע לאמירת פיסקא והיא שעמדה, שם עמד כמעט בכל שנה והפסיק באמירת דברי תורה וסיפר בתו"ד גלגולי חייו, והתלאות שעברו בימי הרס עולם, ואיך שראו עין בעין שהקב"ה מצילינו מידם, וכמ"פ סיפר ג"כ האיך שאפו המצות במסיו"נ בהלאגער. ורבינו סיים בדברי כיסופין ואמונה שכששאר בזמן ההוא לא היה מי שהאמין שעוד יעמדו דור בנים ובנות לשם ולתפארת, וזכו לזה, כן יש לנו להאמין שעוד מעט ונזכה לביאת משיח צדקינו בב"א⁸⁹.

⁸⁸ כמנהג בעלזא, ועי' בהגדת אמרי קודש-בעלזא כמה הסברים לענין זה.

⁸⁹ כן היה רגיל רבינו לעורר על נגע הדור, והוא קליפת הציונים כאשר פירש פעם שבכל דוד ודור עומדים עלינו וכו', שבימים אלו הם המה העומדים על הדור וציונים ימ"ש, ואמר שגם על זה יש לנו ההבטחה "והקב"ה מצילינו מידם".

והיה רגיל רבינו לפרש בכמה שנים סמיכות שני פיסקאות אלו, "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול והוא שעמדה לאבותינו". שבדאי הרכוש של אברהם אבינו ע"ה לא היה רק התורה הקדושה, שנאמר בה כי טוב סחרה מכל סחורה, וזאת היתה ההבטחה שהובטח אברהם אבינו ע"ה וארי כן יצאו ברכוש גדול, והיינו קבלת התורה שקבלו אחר יציאת מצרים. וזה כוונת בעל ההגדה "והיא" היינו כח התורה שקיבלו אחר יציאת מצרים, "שעמדה" עמד להם לבני ישראל בכל דורותיהם.

עג. באמירת והיא שעמדה שנוהגין לכסות המצות, ולהגביה הכוס כנדפס בהגדות, לא הגביה רבינו הכוס, רק אחז הכוס בידיו, וכן בשאר המקומות שנדפס לאחוז בהמצות (כגון במצה זו) מעולם לא נגע רבינו בהמצות אלא רמז על זה באצבעו בתנועה קלה⁹⁰.

עד. אני ולא מלאך וכו', אמר רבינו כנוסה שהיה נדפס בההגדה הישינה שהיה לו בירושה מבית אבותיו, כסדר הזה, אני ולא השליח, אני ולא מלאך, אני ולא שרף⁹¹.

זריקת יין באמירת הי' מכות

עה. באמירת דם ואש ותמרות עשן, וכן האמירת העשר מכות, והסימנים שלאחריה דצ"ך עד"ש באח"כ⁹², נהג רבינו כמנהג בית אבותיו לשפוך היין מהכוס בעצמו ולא ע"י האצבע, ואחז רבינו הכוס בידו בה' אצבעותיו ובה שפך היין מהכוס, ופעם אמר טעם לזה ע"פ הלכה⁹².

⁹⁰ כן כתבו לנו כמה תלמידים, וכן נהג דודו מרן הדברי יואל זצ"ל.

⁹¹ וכן נדפס כהיום בהגש"פ מהר"י ט"ב, ברך משה, ובהגדש"פ כוס ישועות.

⁹² ונדפס בהגדה של פסח ברך משה דף פ"א, וזל"ק, כתב בדרכי משה או"ח סי' תע"ג סק"ח ונוהגים לזרוק מן הכוס באצבע לרמז על מה שנאמר שמות ח' ט"ו אצבע אלקים היא, ודלא כמו שמצאתי כתוב בהגהות מנהגים דיש לזרוק בזרת שהוא הקטן, עכ"להדרכי משה. ברם מנהג אבותינו הקדושים נבג"מ על פי סידור האריז"ל לשפוך מן הכוס בעצמו ולא על ידי אצבע. ויש לומר הטעם לזה עפ"י הלכה, דהנה במגן אברהם שם סק"ח כתב בשם המדרש פרדר"א פמ"ז שבקמיצה הכה הקב"ה למצרים, ועל זה נאמר אצבע אלוקים היא, ואם כן יש לזרוק בקמיצה, עי"ש. ומאחר שנחלקו האחרונים איזה עיקר, על כן אווזים את הכוס בכל האצבעות ושופכים ביד כדי לצאת כל הדעות, עכ"ל.

עו. לאחר שפיכת היין בעשר מכות, המתין עד שהוציאו מן החדר כל היין שנתקבץ ממה ששפכו כל המסובין⁹³. ומלאו את הכוסות עוה"פ לכל המסובין.

עז. בכל דור ודור התחיל רבינו בנוסח מיוחדת, וכנוסח השמונה עשרה של הימים נוראים, ואמרו בהשתפכות הנפש ובהתלהבות גדולה, ואמר שמחים בבנין עיריך באותו נוסח הידוע על הים ראה וינוס⁹⁴.

מוציא מצה

עח. אחר ששתה רבינו כוס השני מארבע כוסות בדרך כלל היה כבר הזמן מאוחר מאוד, אמר רבינו רחצה וזירו א"ע לנטילת ידיים כדי שיוכלו להגיע לאכול האפיקומן קודם חצות. בעת שנטל רבינו את ידיו לאכילת המוציא צוה גם להרבנית ע"ה שתטול ידיה.

עט. אחר נטילת ידיים אמר רבינו מוציא מצה⁹⁵ בקול, ובירך רבינו המוציא ועל אכילת מצה בהתלהבות ובהסתער בדרכו.

פ. אחרי שבירך רבינו על אכילת מצה, לקח חלק ממצה העליונה, וחלק ממצה האמצעית, (ולא הטבילים במלח) והשכיב א"ע גם ברגליו על גבי כסא ההסיבה⁹⁶, ובעת האכילה פניו כלפיד אש, ובעת קיום

⁹³ מפ"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א.

⁹⁴ וכן שמע רבינו זאת בכל השנים מפ"ק מרן רבינו בעל דברי יואל צ"ל.

⁹⁵ כן היה המנהג לומר מוציא מצה אחר נטילת ידיים, וכן הביא בס' ויגד משה (סי' כד ס"ח) ששמע כן מרבינו בעל דברי יואל צ"ל, שיכול לומר לשם יחוד אחר הנטילה.

⁹⁶ כן נהג רבינו באכילת מצה, ולא בשאר ההסיבות [של ד' כוסות] וכן הביא בספר ויגד משה (סי' ח ס"ד) משמו של רבינו שאמר כן על אביו הגה"ק בעל עצי חיים

מצוה זו אפס קצחו ראו התלמידים התלהבותו של רבינו, שעפ"ר ניסה להסתירה מעיני בני אדם.

פא. לפני שנטל רבינו את ידיו לאכילת מצה, שלח להרבנית מהמצות אשר היו לפניו⁹⁷, והקפיד שלא יתנו להנשים יותר משיעור המחויב למצוות מצה. ופעם אמר רבינו שאף במקום שמחמירין ואוכלין שני כויתים, מ"מ הנשים פטורין מזה ודי להם לאכול כזית אחד.

פב. בליל שני לא מיהרו א"ע כל כך כיון שממילא לא אכלו האפיקומן קודם חצות, עכ"ז הורה רבינו שאין מן הנכון לאכול הכויתים (של מצות מצה) אחר חצות, גם בליל שני⁹⁸.

על אכילת מרור = כורך

פג. מנהגו של רבינו לא היה קבוע באכילת המרור, בראשית השנים נהג רבינו לקחת שאלאטן למצות אכילת מרור, וכזית 'חררין' [תמכא] לכורך, וברבות השנים הוסיף ג"כ שאלאטן לכורך ולקחם שניהם ביחד, ובהמשך השנים הפסיק מליקח חררין בכורך בכלל ולקח רק שאלאטן לכורך⁹⁹. וכן היה

ז"ל שהיה נהג בכל הסיבה "שבאכילת מצה", שהיו מלאו קומתו על מטתו.

⁹⁷ כן אמר לנו כ"ק אדמו"ר שליט"א, שלא שלח לה רבינו מהלחם משנה, וכן הביא בויגד משה סי' כד סכ"ח מנהג סיגוט שעוד לפני ברכת המוציא היו מחלקים כזיתים להמסובים משאר מצות שהביאו לצורך זה, ואח"כ בירכו על הג' מצות שבקערה ואכלו מזה בעצמם.

⁹⁸ כן אמר כשנשאל פעם רבינו אם מותר לברך על אכילת מצה בליל שני של פסח אחר חצות, (ועי' בהש"פ ויגד משה דף קצ"ו אות ל"ט מעינין זה).

⁹⁹ מפ"ק כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.

מנהגו של רבינו העצי חיים שלאכילת מרור לקח שאלטאין, ולכורך לקח חריין¹⁰⁰.

שולחן עורך - צפון

פד. על השולחן היה מוכן 'ואלץ-מעסטל' עם מלח, אמנם שלא השתמש עמו רבינו בליל הסדר¹⁰¹, ולא היה שם אלא לנוי.

פח. אחרי שאמר רבינו שולחן עורך, הביאו לפניו ביצה מבושלת, וטבל רבינו את הסכין במי המלח ונתן ממנו על הביצים, והקפיד שלא לטבול הביצה כדי שלא להוסיף על שתי טבילות שתקנו חז"ל¹⁰².

פו. אח"כ הביאו לפניו סעודת יו"ט זה אחר זה, הדגים (קארפ פיש כמנהג בית אבותיו¹⁰³), ואח"כ המרק, והבשר ולפתן שבצדו, ואכל רבינו במהירות וטעם מעט מכל מאכל. ומיד אח"ז קרא 'צפון' לאכילת אפיקומן, כי שיוכל לאכול האפיקומן לפני חצות.

פז. אף שרבינו הקפיד לעצמו לאכול קודם חצות, מ"מ לא הרשה למהר הסעודה להאורחים בשביל זה, ואדרבה הקפיד שיתנו להאורחים בהרחבה ושלא ימהרו א"ע בשביל אכילת

¹⁰⁰ ויגד משה דף רי"ז אות ב' ד"ה אמנם, בשם רבינו ע"ש.

¹⁰¹ כמבואר ברמ"א שאין טובלין במלח בליל הסדר.

¹⁰² ועי' כן במג"א סי' תעו ס"ב.

¹⁰³ רבינו לא אכל בימי חג הפסח אלא קארפ פיש וכמנהג בית אבותיו, שדגים אלו היה קל יותר להשיגם חיים. ואף לאחר שחידשו להשיג דגים אחרים כשהם חיים, לא רצה לשנות ממנהג בית אבותיו, כמו כל המאכלים שהקפידו בפסח שלא לאכול רק מה שראו אצל האבות.

האפיקומן לפני חצות¹⁰⁴. ואחר שסיים רבינו אכילת האפיקומן עוד היו האורחים אוכלין סעודת יו"ט, והיה רבינו מחכה עליהם בטוב עין, כאשר בשעת מעשה היה מעיין בפירושי ההגדות אשר לפניו, ומשוחח בעניני ליל התקדש החג עם יוצ"ח.

ברך

פח. אחרי שגמרו כל האורחים לאכול סעודתם, אמר רבינו ברך בקול, ואמר שיר המעלות, נטל מים אחרונים, ובירך בעצמו על הכוס בשני הלילות.

פט. אחר ברכת המזון מזוג את הכוס הגדול המיוחד לאלהיו הנביא מאותו 'מאסט' שהשתמש בו רבינו לשתיית ד' כוסות. ואחרי מזיגת הכוס פתחו את הדלת לאלהיו הנביא.

צ. אחרי פתיחת הדלת [הפנימי] התחיל רבינו באמירת 'שפוך חמתך' כשהוא יושב, והיה נשמע קולו של רבינו ברגש ובבכי, בכיסופין ובתפילה לה' על הגאולה הקרובה העתידה לבוא. וסיום התפילה 'תרדוף באף' אמר רבינו בנוסח הידוע באמירת הלל על 'יראי ה' בטחו בה'.

הלל

צא. לאחר שפוך חמתך חלקו לכל המסובין מכוס של אליהו, ומזה מזוג כוס רביעי.

צב. באמירת ההלל והלל הגדול ונשמת לפעמים הפסיק בין הפרקים ואמר תורה¹⁰⁵.

¹⁰⁴ עי' לעיל בפסקא 'הא לחמא עניא' שהעתקנו כמה ענינים מזה.

¹⁰⁵ עי' בזה בספר ויגד משה סימן ל"א סוף סעיף ב' מה שהעיר בזה מקורו טהור.

באמירת ההלל בעת הסדר לא שר רבינו כלל, אלא אמר הכל בנוסח ההגדה¹⁰⁶.

צג. ואח"כ זימור רבינו שאר הזמירות הנדפסים בהגדה, הפיוטים ויהי בחצי הלילה ואמרתם זבח פסח ניגנו עם הניגון המקובל מבית ראפשיץ שהיה דרכו של רבינו לנגן בליל שב"ק על אזור בשבחין, הפיוטים אדיר במלוכה ואדיר הוא יבנה ביתו ניגנו עם הניגון העתיק הנובע מבית מדרשו של המגיד ממעזריטש ז"ע שמנגנים בהקפה השביעית בבית בעלזא, והפיוטים אחד מי יודע וחד גדיא ניגנו עם הניגון המקובל מהרה"ק החוזה מלובלין ז"ע שמנגנים בחצרות הצדיקים על לאל אשר שבת. ומספרים התלמידים האין שהארץ בשירת אל בנה בנה ביתך בקרוב, בנגינה זמן ארוך ודמעות נושרות מעיניו, וכן היה רגיל רבינו לספר בהתרגשות אין שהיה נראה אמירת פיוט 'אדיר הוא' אצל כק"ד רבינו הדברי יואל זצ"ל.

געבראקט'ס

צד. רבינו היה נזהר מאוד בעת אכילת המצה שלא יבוא עליה מים כלל, וכן הקפיד מאוד לכסות המצות תוך הכיסוי שלהן. ואמר רבינו שאצל אבותיו רבותה"ק מסיגוט ז"ל הקפידו מאוד שלא יהיו מונחים אפילו פרורים מגולים על השלחן¹⁰⁷.

¹⁰⁶ ובענין השירה בעת ההלל בתפילת שחרית, כ' לנו הר"ר יעקב ווייס שליט"א שאמר לו רבינו כי המנהג בבית סיגוט היה באמירת ההלל להתחיל לנגן מפסוק קול רנה וישועה באהלי צדיקים, ולא מפסוק פתחו לי.

¹⁰⁷ אכן אצל זקנו הרה"ק מוה"ר שלום אליעזר מראצפערט זצ"ל לא הקפידו כ"כ שיהיו המצות מכוסים בעת הסעודה, כ"ה בשם רבינו בקונטרס עקבי חיים בסוף הגדת של פסח דברי חיים אות צ"ד בהערות שם אות ד' ד"ה אגב. ועיי"ע בספר ומשה היה רועה מענין זה.

צה. ומטעם זה אכל רבינו הדגים בימי הפסח במזלג שלא כמנהגו בכל השנה, כדי שלא יתלחח המצות ע"י ידיו שנתלחחו ע"י הדגים¹⁰⁸.

צו. ובענין שרייה במי פירות סיפר רבינו רבינו שבצאנו לא נמנעו מלהשרות המצה במי פירות להוד כשאין שם תערובות מים¹⁰⁹, והעיר רבינו שבזמנינו א"א לידע אם לא עירבו מים בהיין וחלב ושאר המאכלים, ובפרט אם לא נעשה בבית בזהירות יתירה.

חול המועד

צז. רבינו אמר בימי חול המועד בתפילת שחרית 'קוה' השייך לימות החול¹¹⁰.

אחרון של פסח

צה. סיפר רבינו ק"ז הד"ח מצאנו נהג לאכול באחרון של פסח מהנשלח אליו, אף מאנשים כאלו אשר בכל ימות השנה היה מחמיר שלא לאכול אצלם¹¹¹.

¹⁰⁸ מרשימות הר"ר יעקב ווייס שליט"א.

¹⁰⁹ קונטרס עקבי חיים בסוף הגדת של פסח דברי חיים אות צ"ד, ועי' בתשובת הרב התניא הנספח לשו"ע הרב ח"ו דבמי פירות פשיטא דאין להחמיר כלל כל ימי הפסח יעו"ש.

¹¹⁰ כן הבחינו התלמידים בשנים הקודמים כאשר עוד התפלל רבינו בסידור תפילה ישרה בימי חול המועד, שדפדף לקוה של חול. וראוי להעיר מה שהעירו כמה תלמידים שהבחינו שביום ר"ח דפדף רבינו לקוה של שבת ויו"ט, וכן הוא מנהג בעלזא (גם בימי חול המועד).

¹¹¹ מהר"ם ט"ב לפסח עמ' קי"ד ועיי"ש בטעמא דמילתא.

BEIRACH MOISHA

183 Wilson Street

Suit 119

Brooklyn NY, 11211

Email:

beirachmoisha@gmail.com

ועד להוצאת

ספרי ברך משה

על התורה, על המועדים, ועל סוגיות הש"ס

Tel 347-385-9580

Fax 718-384-2557

בס"ד

פתח לנו שער בעת נעילת שער

היות שאנו עומדים כעת בשלבי עריכת ספה"ק

ברך משה

לימי חנוכה

שיביל בתוכו חידו"ת ודרשות שנאמרו במשך ימי החנוכה בעת הדלקת הנרות
וגם לרבות הדרשות שאמר בימי חנוכה לפני ילדי תשב"ד ותלמידי הישיבות

ראשית הננו להביע רחשי תודותינו לכל אנ"ש שהואילו להמציא לנו הרבה חידו"ת ודרשות
מרביתנו זללה"ה שלא היה באמתחתינו אשר בעזרתם נגמרה הספר בהדרו לצמאון אנ"ש.
ובעמדינו כעת בסידור הספר דבר דיבור על אופניו, הננו מבקשים כל מי שיש לו איזה ידיעה
או רשימה או טעיף מדברי תורה שעדיין חסר לנו שנאמרו בימי חנוכה.

• שנת תש"מ

• ליל זאת חנוכה תשמ"א

• ליל ז' חנוכה תשמ"ב

יפנה אלינו במוקדם האפשרי כדי שנוכל להציגו במקום הראוי לו בתוך הספר.

נ. ב. גם אנו מחפשים להדרשה שנאמרה במאנסי לבחורי ישיבה קטנה ביום חמשה עשר בשבט תשמ"ח

מדור
למש
תספר

מלחמה באותות ובמופתים
עמ' מ"ב

והיו מספרים
עמ' ס"ז

משולחן מלכים
עמ' ק"א

צדקת רבי מאיר בעל הנס

ביזמא דהילולא רבא
כ"ו ניסן

מיר דארפן זען צו געבן פאר אייגענע.
דאס געלט וואס אנ"ש געבן, זאל גיין
פאר אנ"ש. ס'איז שכל אזוי, ס'איז
יושר אזוי, און ס'איז באמת אזוי,
מענטשן וועלן דאס פארשטיין אז
מענטשן פון אנשי שלומינו זאלן
געבן פאר אנשי שלומינו.

דברות קודש מכ"ק מרן רבינו הגד"ק שליט"א
אצל מעמד התמנות צאי צדקה
יום ג' יתרו תש"ע

מגבית השנתי

לטובת כולל עצי חיים לצדקת רבי מאיר בעל הנס

סעודת הילולא רבתי

של רבינו הגד"ק בעל כרך משה תשק"ל

מוצג'ק פ' קדושים הבעל"ט • בודלס ביהמ"ד הגדול קרית יואל

דער נאציסט

מלחמה, באיתות, ובמזבזים

השתלשלות ומאורעות תקופת מלחמת נאפאליאן

ודעת צדיקי הדור זי"ע

מבוא:

בפרוס חג המצות - חג הגאולה עלינו לטובה, אשר כידוע שהימים האלו יש בהם סגולה מיוחדת לעורר את הגאולה שלימה, כבימים ההם בזמן הזה, כל הלבבות מתמלאים על גדוהיהן מהתרגשות ותחנונים, עת אוהזים את הכוס בליל התקדש חג, ואומרים - אשר גאלנו וגאל את אבותינו ... כן יגיענו... שמחים בבנין עירך... ונודה לך על גאולתנו ועל פדות נפשינו... כן ידוע שכל עיקר עבודת הצדיקים הקדושים בלילה הזה, הוא לעורר רחמים בשמים שהשי"ת ישים קץ לגלותינו, וישלח לנו את גואלינו.

ומאידך, הוא חג האמונה, החג אשר כאו"א מחויב להשריש בלב בניו ודורותיו אחריו, שכל הגאולה תלויה במצותינו ומעשינו הטובים, ועי"ז נעורר עלינו מן שמיא ניצוצי הגאולה, אשר יבוא מן השמים, וכמ"ש המהר"ל (הו"ד בספה"ק דברי יואל באריכות) שענין פתיחת הדלת בשפוך חמתך וכו', להראות שהגאולה תלויה אך ורק בידי הקב"ה בכבודו ובעצמו.

על כן באנו לתאר לפני קוראינו הנאמנים אחת מן התקופות הסוערות בכלל ישראל, עת אשר רגזה הארץ ורעשה [וכפי שהצדיקים נתנו סימן לאותו שנה המתוארת במאמרינו - שנת תקע"ה - בגימטריא רעשה], מדינות רבות וגדולות נקלעו למלחמת דמים עקובה מדם, מלכויות רבות בשנים התפוררו ונקרעו לגזרים, הלא הוא תקופת כעשרים שנה של כהונת הקיסר של מדינת צרפת - צרפת נאפאליאן בונפארטה, אשר כידוע שעדיקי הדור, כולם כאחד, לא חשבוהו לאיזה שר צמא דם ותאב שלטון פשוטו כמשמעו, אלא חשבוהו לשלוחם של שרי מעלה הנלחמים זה בזה, הרבה כוחות הטומאה נלחמו בעדו וכן נגדו, והצדיקים סברו שהוא זמן מוכשר לעורר זמן הגאולה, ולהחיש עת פדיון לעם ישראל הפזורה בגולה, כן הוא הי' א' מהתקופות המסויימות אשר ממש כל צדיקי הדור, מכל המדינות, היו מעורבים בה, ונחלקו לב' כיתות בדיעותיהם, כפי שיתואר לקמן באריכות.

וזאת למודעי! שיעיקר כוונתנו במאמר זו להעתיק מכמה וכמה מקורות בספרים הק' וספרי הקורות שבהם רואין בעליל איך שהצדיקים הקדושים זי"ע הן המה שניהלו את מלחמותיו, את נצחונותיו וכשלונותיו, והמעין במאמרינו יראה וישתומם איך שכל תפילה וכל חג אצל צדיק זה, או עריכת ה'טיש' אצל צדיק אחר, הכריע את הכף או לטובה או לחובה, וכפי שמתאמרא משמיה של הרה"ק מלוכלין זי"ע שנענה ואמר אז: "אילו יודע היה נאפאליאן, כי צדיקי הדור הם - הם המנהלים את המלחמה, בוודאי משגר היה את צבאו להילחם נגד הצדיקים, ולא נגד המדינות של שונאיו!"

וכן עיין נא בספה"ק דברי יואל (על שמח"ת עמ' תש"ז) שרביה"ק ביאר ד' הגמ' ודברי רש"י הי רצון שתשים שלום בין פמליא של מטה ופמליא של מעלה, שידוע שבכל תקופת מלחמה אינו תלוי כלל בשרי המלחמה בעלמא הדין, אלא בדעת צדיקי הדור, כפי שהיה בתקופת

מלחמת רוסלאנד – צרפת, שאז היה וויכוח בין צדיקי הדור על מי לנצח, וע"כ מבקשים שיהיה שלום בין בצדיקים שיכריעו את הכף בדיעה אחת, עיי"ש בדבכה"ק.

אך לבל נקדים את המאוחר, באנו מקודם לתאר בקיצור נמרץ, את מאורעות התקופה, כיבוש המדינות, הנצחונות לצד הכשלונות [אשר ליקטנו מכמה ספרים וספרי קורות הימים, ובעיקר מהספר הנפלא 'עם לבדד ישכון'] ובתוך הדברים נתאר את חג הפסח הנורא בצל הרה"ק מרימאנוב זי"ע אשר הוא א' מהעובדות המפורסמים אשר כל אפיית המצות בערב פסח, וכל ליל הסדר הוקדש להכריע את המלחמה לצד אחת.

מהפיכת שלטון צרפת [פראנקרייך]

שנת תקמ"ח

באותן התקופות היה נהוג בכל מדינות אייראפא, שלטונות המלוכות, ומעמדות האצילים והרוזנים, אשר שלטו בהמון עם בשליטה ללא מיצרים, [כפי שנהוג עד היום במעט מדינות של ערביים] בידיהם היה להמית ולהחיות את בני הכפרים, הפריצים והנסיכים שלטו על מחוזות ועיירות, וכל העם היו כפופים למרותיהם, והיו עובדים ונשכרים ללחם חוקם. עד שבשנת תקמ"ח (1788 לס') החלה מהפיכה במדינת צרפת, אשר היה נקרא 'המהפיכה האזרחית', [הנקרא בלשונינו: שלטון רעפאבליקע] ומני אז התחילו להנהיג 'שלטון - העם', בכח הזרוע הדיחו את הבית המלוכה שמלכה כבר עשרות ואולי מאות שנים מכסא מלכותם, ומיום ליום הונהג תקנות וגזירות חדשות בתוככי צרפת כדי להקל על העם המדוכא, וכל תושבי המדינה קיבלו 'שוויון זכויות', וכמובן שהרעיון נתקבל בהתלהבות ושמחה גדולה בתוככי המדינה.

השמועה עשתה לה כנפיים, וכל המדינות מסביבות צרפת מאוד נפחדו לשמוע מהרעיון החדש עלי תבל, וידעו נאמנה שהדבר יתפשט כאש קוצים, ועוד יקעקע את שלטונם, ולכן כל המדינות השכינות של צרפת דהיינו: ענגלאנד – בצפון, איטאליע – בדרום, האלאנד, בעלגיע, דייטשלאנד, ועסטרייך – במזרח, וספרד ופורטוגאל – במערב, היה הדבר לצנינים בעיניהם, ע"כ חיברו ביניהם להילחם בכל עז במדינה הכפרנית – צרפת, וכוונתיהם היה

לכובשה ולכפות עליה להחזיר את השלטון המלוכה, וצבאות איטליע עם צבאות ענגלאנד פתחו מלחמה בדרום – מזרח נגד צרפת, ועלתה בידם לכבוש עיר אחת הנקראת: טולאן, וכבשוה מידי ממשלת צרפת.

~ ♦ ~

בשנת תקנ"ג נתמנה חייל צעיר ושמו נאפאליאן – בונפארטעה לנהל את המלחמה מול איטאליע וענגלאנד, והצליח מאוד במלחמתו, והחזיר את כבודה של צרפת ע"י שחזר וכבש את העיר טולאן מידיהם, וק המשיך להיכנס במחנות רבות של חיילים אל תוככי מדינת איטאליע.

~ ♦ ~

וכאן המקום לציין שאז שלט באיטאליע 'שלטון אכזרי עם חוקי האינקוועזיציע ע"י הפויבסט' שהיה ידוע בשנאתו לבני ישראל, והיהודים סבלו צרות רעות ומשונות, והכל בפקודת השלטון, ובאותו שנה ביום י"ד שבט גזר הפויבסט שכל יהודי איטאליע צריכים לחבוש על ראשם אות-קלון, ומידי יום ביומו אלפי יהודים נרצחו על לא עול בכפם, מיתות משונות ואכזריות היו מנת חלקם בכל מאורע ותקופה, וכמובן מיד כשהתחיל המלחמה עם צרפת מיד העלילו על היהודים שהם מצדדים בנצחון צרפת, והחלו פרעות רבות על בתי היהודים, בפרט סבלו תושבי העיר 'אנקונא' מפרעות רבות, וכן ידוע בקורות העיר שביים כ"ד אדר קבעו הגויים האכזרים להרוג ולרצוח רח"ל את כל התושבים היהודים, וע"י נס נודע הדבר להיהודים ועמדו על נפשם בתפילה

צבא צרפת, ונכנס במלוא עוזו לכבוש את מדינת איטאליע, וכאמור כל פסיעה ופסיעה שדרך על אדמת איטאליע עורר יותר שנאת הגוים לישראל, אז החליטו כל גויי העיירות, ותושבי אנקונא בפרט לעשות פראגראם אדיר, ולרצוח רח"ל את כל היהודים, אך הקב"ה ברוב רחמיו לא נתן את עמו למשיסה, והיות שצבא נאפאליאן שכנה בעיר פינצע בקרבת העיר אנקונא, שלחו בסתר משלחת מתושבי העיר למחנהו של נאפאליאן, ובעזרת החיילים היהודים ששירתו בצבאו, נפלו לרגלו ובקשו ממנו שיבוא לעזרתם ולחלצם ממיצר, ומן השמים נכמרו רחמיו של אותו רשע באותו מקום, ומיד נחלץ לעזרתם וכבש את העיר, וק שאר חלקי המדינה בנצחון גדול מאוד, ומיד ביטל את חוקי האינקוועזיציע האכזרית ששלטה במדינה, והנהיג במדינת איטאליע 'שלטון רעפאבליקע' ושוויון זכויות, וכל היהודים נשמו לרווחה, ושמחו וצהלו לקראתו.

במעמד גדול תלשו היהודים את האות-קלון שהיו מחוייבים לישא עליהם עד אז, עד שהיו אפי' שונאי ישראל שליחשו בנייהם שנאפאליאן מזרע ישראל להבדיל, כי כמובן שעיקר המרוויחים משוויון הזכויות היו כלל ישראל המדוכאים שהיה אסור להם לסחור בכל דבר, ולהתגורר בכל מקום.

מני אז נשתנו פני היהודים בכל המדינה, ונתערבו בתפקידי הממשלה, ואחר תקופה ממשוכת התחילו היהודים להרגיש הרעה הגדולה וסכנה הרוחניית שנגרם להם ע"י השלטון החדש, צעירי העם התחילו לפרוק מעליהם עול השעבוד והגלויות, סימני היהודי התחילו להיטשטש, וההתבוללות החלה בעיצומה, ורבים חללים הפילה.

ושתדלנות, ואנשי השלטון היו מוכרחים לעצור את הפרעות, וע"כ נקבע יום כ"ד אדר בשנת תקנ"ג ליום ההצלה לתושבי אנקונא, ורבות בשנים קבעוהו ליום שמחה וצהלה, יום אשר ניצלו מצפרני הרשעים.

אך עדיין לא נרגעו הרוחות, ולהבות השנאה נתגברו מיום ליום, והגאון החיד"א זצ"ל [שהתגורר בעיר ליווארנא שבאיטאליע] בספרו 'סנסן ליאיר' מביא תפילה וסדר סליחות שחיבר לחודש ניסן באותו שנה, לאומרו בכל לילה ולילה להינצל מאויביהם, אך השנאה גברה מיום ליום, וכך חיו בפחד ואימה תושבי המקום עד שנת תקנ"ו.

אמנם בחודש סיון שנת תקנ"ו כאשר נאפאליאן נתמנה להגענאראל הראשי על כל

מפת מדינות אייראפע

לאחר שנאפאליאן סיים כיבוש מדינת איטאליע בנצחון מזהיר, נצטווה ע"י שלטון צרפת לכבוש את מדינת ענגלאנד, אך כדי לכובשו החליט שעליו להכניס את ענגלאנד במצור כללי, וע"כ שם פניו לעבר מדינת מצרים אשר היתה אז תחת ממשלת טערקיי, כדי לכבושה, כי היא שימשה כעין מעבר למסחר בין מדינות העולם למדינת ענגלאנד, ובקיץ שנת תקנ"ח כבש נאפאליאן בסערה את העיר אלכסנדריה של מצרים, והמשיך לכבוש את כל המדינה לאורכה ולרוחבה, ופירסם כרוז בין חייליו להתייחס אל היהודים ורבניהם כמו במדינת איטאליע.

גילויי הסבלנות והרחמים שנאפאליאן גילה כלפי היהודים בכל מקום בואו, הטעה את היהודים התמימים שהיו נתונים בסבל וצרות רבות מכל הגויים, ורבים דימו בנפשם שכוונתו להחזיר את הארץ הקודש לידי היהודים הנרדפים בתוקף הגלות, ולכן יהודים רבים מכל המדינות עד צפון אפריקא הצטרפו לשרת בצבאו המהולל של נאפאליאן, עד שלפי ספרי המלחמה מנו אז כ"ב אלף חיילים יהודים בצבאו של נאפאליאן.

~ ~ ~

ביום ה' אדר א' תקנ"ט עזב נאפאליאן את מצרים, והשאיר שם חלק מצבאו אשר שלטו במדינה והנהיגו את שיטת צרפת 'שלטון העם' ותקנותיה המחודשות, ונשא רגליו לעבר ארץ הקודש לכובשה מידי ממשלת טערקיי ששלטה שם, ובמהלך שנת תקנ"ט הגיע לחופי ארה"ק וכבש את העיירות – החוף מצפונה לדרומה של ים הגדול, ביום י"ט אדר כבש את העיר עזה, וביום כ"ד אדר הגיעו צבא צרפת להעיר רמאללה ומשם לעיר יפו, שהיתה עיר מבצר לצבא הטורקי, ואחר מלחמה קצרה כבשו את העיר וטבחו אלפי חיילי טערקיי, והשמועות הטילו חיתתם על כל רחבי ארץ ישראל, והשמועה הלכה ונתפשטה שכוונת נאפאליאן להגיע לשערי ירושלים ולכבוש אותה כליל.

באותה התקופה כיהן הגאון המקובל רבי משה מרדכי מיוחס זצ"ל בתור ראשון לציון על ירושלים [חתנו של המהרי"ט אלגאזי], והוא היה נערץ ונקדש גם להבדיל אצל הישמעאלים, והשליט 'הפחה' מירושלים קרא אליו את הגה"ק הנ"ל וביקש ממנו שיכנס את היהודים שיסאו תפילה למרום שהצרפתים ובראשם נאפאליאן לא יכבשו את ירושלים, ובאותו מעמד ביטל את צו האיסור על היהודים להתפלל אצל הכותל המערבי, ואכן היהודים נתכנסו לעצרת תפילה אל יד שריד בית מקדשינו, ובחזרתו נכנס הרב לבשר להשר שתפילתו נתקבלה, ונאפאליאן לא יגיע לשערי ירושלים.

ואכן ביום ז' אד"ב נאפאליאן וצבאו הגיעו כבר להעיר רמלה, ולפי גירסא אחת כבר הגיע עד קרית יערים [כחיום: העיר טעלז-סטון], ולפתע החליט נאפאליאן לחזור על עקבותיו, ופנה צפונה, לכבוש את העיר עכו.

~ ~ ~

ביום ל"ג בעומר שנת תקנ"ח יצא הרה"ק רבי נחמן מברסלעב זי"ע לדרכו לעלות לארה"ק ולחונן את עפרה, ומרוסלאנד נסע אל מדינת טערקיי בעיר איסטאמבול, ומשם רצה להפליג בספינה לארה"ק, אך שם נודע לו על שהצבא הצרפתי יצא אל עבר ארה"ק לכובשה, ולכן לא היו השיירות מצויות כלל, אך הרה"ק לא שת לבו לכל זאת והיה מוכן למסור נפשו על מנת להגיע לארה"ק, ואין כאן המקום להאריך גודל הטלטולים שעבר עם עוד כמה יהודים עד שהגיע בליל ערב ראש השנה תקנ"ט לחוף העיר חיפה, ונשאר שם על הימים הנוראים ביחד עם ידידו הרה"ק רבי זאב וואלף מטשארני-אוסטראה זי"ע שגם הגיע כמה ימים לפני לארה"ק.

אחר הימים נוראים נעתר הרה"ק רבי נחמן לבקשת תושבי הגליל ועבר להתגורר בהעיר טבריא ששם היה קיבוץ תלמידי הבעש"ט ובראשם הרה"ק מקאליסק זי"ע והרה"ק משיפטיווקא זי"ע, ושם ישב כל ימות החורף, ועבד עבודתו ובפרט הירבה להתבודד ולעבוד את בוראו בחוף ים הכינרת, ופע"א בא' מימי

וּמִדָּק (מִלְפֻנֶּפֶאן) זֶה כְּחֻמְשִׁים שָׁנָה שְׁבִי כְּאִי . וְגַם אֵלֶּלֶה הִי יְדוּעַ
 עֵי סְפָרִי דְבָרֵי הַיָּמִים שֶׁשֶׁסְּ בָּרַךְ עֵינַי בְּחַל הַכֹּלִים גִּנּוּזִי וְחִפְרוֹ אֶת
 הַכֹּר כְּמִשְׁעַר עַד הַלִּיז . אֵךְ לִרְיֵק הִי יִנְעוּ וְלִשְׁוֹף הִי עֲמַלּוּ כִּי לֹא יִדַּע
 שֶׁלֹּא יִזְכְּלוּ לִכְחֻמְשִׁים אֵלֶּי וְלֹא לְאַחֵר עַד שִׁבְעָה מִשִּׁיחַ בֵּן דָּוִד לְדָקִינָה צִיִּיא .

צילום מס' שערי ירושלים שמזכיר את חיפושי נאפאליאן אחר כלי המקדש

חודש אדר טייל שם
 א' מקציני הצבא של
 נאפאליאן ונכנס עמו
 לשיחה ארוכה,
 ומאוד נתפעל מעומק

חכמתו של הרה"ק, וסיפר מזה למפקדו העליון
 נאפאליאן, [וכידוע מהרבה סיפורים שנאפאליאן
 בעצמו היה משקיע הרבה כוחות בריגול, כשהוא
 בעצמו היה פושט בגדי צבאו ודורש וחוקר
 תהלוכות הארץ ושיחות בנ"א], ופע"א באישון
 לילה הגיע נאפאליאן בעצמו לפגוש את הרה"ק
 רבי נחמן [להבדיל בין טומאה לטהרה], ולפליאתו
 הרבה רבי נחמן קם לקראתו וגילה שהוא
 נאפאליאן, ונכנס עמו לשיחה ארוכה, והרה"ק
 יעץ לו שעדיף שיחזור לארצו לשלוט באופן
 מוחלט, ולדכא את החותרים תחת ממשלתו,
 מלהסתובב ולכבוש מדינות רבות, כי תפשת
 מרובה לא תפשת, כי אם לא יתחזק מבפנים,
 הקערה יכולה במהרה להתהפך על פיה.

ועיין בס' שערי ירושלים להגאון רבי משה
 ריישער שמציין עובדא זו באריכות, וכן בס' מסע
 מירון מהרה"ג רבי מנחם מענדל רובין ז"ל מציין
 עובדא זו.

~ ♦ ~

כאמור לעיל, פנה נאפאליאן לכבוש את
 העיר עכו שהתפנה מיושביה לטובת חיילי
 טערקיי, שנלחמו בחירוף נפש נגד צבאו המהולל
 של נאפאליאן, אך כאן נחל מפלה גדולה, ולא
 יכול לכבושה, ואחר חודשיים ימים, ביום ט"ו
 אייר שנת תקנ"ט, הורה לחייליו לחזור על
 עקבותיהם, וביום כ"ג אייר חזר להעיר עכו
 להרוס את מבצריה, וחזר למדינת מצרים.

אך מאז יהודי ארה"ק התחילו לסבול צרות
 רעות ורבות מהישמעאלים והטורקים ששלטו
 בארה"ק, וכפי שמעיד ממכתביהם של רבני
 ארה"ק ובראשם המהרי"ט אלגאזי זצ"ל ליהודי
 הגולה שירחמו עליהם וישלחו להם כסף כדי
 לפדות את נפשם מהכופר הגדול שהושת
 עליהם.

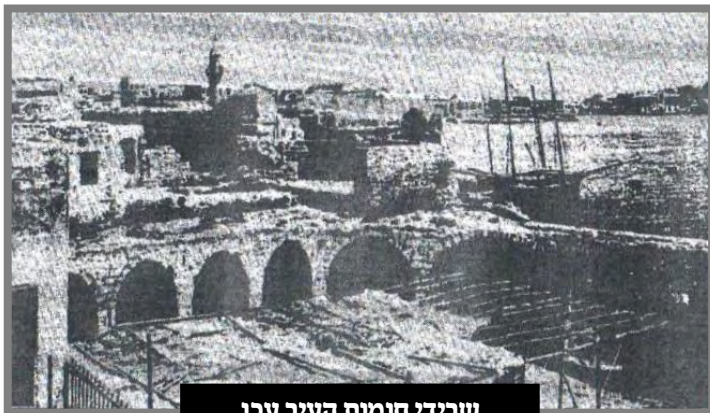
אמנם נאפאליאן אמר לו: הנני מעדיף –
 חיים קצרים מלאי תהילה ונצחון, מחיים ארוכים
 של שלום ושלווים, אך הרה"ק אמר לו: זכור! לב
 מלכים ושרים ביד ה', ונפרד לדרכו.

~ ♦ ~

עוד יש לציין, שבשעת שהותו של
 נאפאליאן בארה"ק, תאוותו השאפתנית
 להיחקק בתולדות העמים כיורשו של
 נבוכאדנצר ואחשורוש [שמלכו על העולם כולו
 כדאיתא במס' מגילה], הגיעה עד כדי כך שרצה
 למצוא את כלי המקדש הגנוזים, וכדאיתא בס'

חיבת ירושלים ובעוד ספרים
 קדמונים קבלה בידם
 שצדקיהו גנז את כלי המקדש
 בעין-כחל השוכנת בדרומה
 של העיר צפת, וכ"כ בספר
 תבואות הארץ.

ונאפאליאן נתוודע
 מקבלה זו, ועפ"י פקודתו
 הגיעו הרבה חיילים לחפור
 בהר ההוא, כוחות עצומים
 השקיעו כדי שימצאו את

שרידי חומות העיר עכו

הכתרת נאפאליאן לקייסער צרפת

שנת תק"ס

כישלוננו של נאפאליאן בארה"ק, היתה שרשרת ארוכה של כשלונות שנכשלה צבאו, בעת שהותו במצרים וארה"ק, באיטאליע הצליחו צבא האיטלקי וצבא של עסטרייך להבריח את כל חיילי הצרפתיים, וכבשוה מחדש, וכן נתכנסו צבא עסטרייך, רוסלאנד, וענגלאנד לחדש מלחמת קרב נגד צרפת.

לכן חזר נאפאליאן לארצו, ואז בחודש תשרי שנת תק"ס הוכתר לשליטו של מדינת צרפת.

נאפאליאן כבש מחדש את איטאליע, וכן חידש מלחמה קשה על מדינת עסטרייך, ובשנת תקס"א חתמו הסכם שלום וכניעה תחת ממשלתו, וכן בשנת תקס"ב הכניע את ענגלאנד ביד קשה, וגם חתמו עמו הסכם שלום,

ואחר עשר שנות מלחמות עקובות מדם, ניצח נאפאליאן נצחון מזהיר על כל מדינות יריבותיו, ומני אז התחיל בריש גלי להוציא לפועל כל רעיונותיו ובפרט רעיון 'שוויון הזכויות' באין פוצה פה נגדו.

ארמון הפאר של נאפאליאן בצרפת

להתערב ולא להתייחס להמשכילים והאפיקורסים שכל רצונם רח"ל לחבל בכרם בית ה' ולשנות תורת ישראל, וכמובן שרוח ההשכלה הארורה גברה ונתעצמה מאז שנאפאליאן הכריז על 'שוויון זכויות', התחילו המשכילים להרגיש שמתבצע זממם, והורשה להם להתערב בין הגוים רח"ל, ע"כ התחילו לשלוח משלחות לנאפאליאן שהם מוכנים ומזומנים לקיים כל החוקים העולה על רוחו, רק החרדים לדבר ה' לא יתנו לזה יד, וע"כ התחיל נאפאליאן לשגר שליחים שונים כדי להביא לידי הסכם בין הרבנים הצדיקים ולהבדיל בין המשכילים.

מושב 'הסנהדרין' בפאריז

אך משראה שכל ההשתדלויות עלו בתוהו, והרבנים הצדיקים נשארים חזקים כאיתן בדעתם-דעת תורתם, הכריז בחודש אלול שנת תקס"ו שברצונו לזמן 'סנהדרין גדולה' בת שבעים ואחד חברים, מכל מנהיגי ישראל, רבנים ולהבדיל משכילים ואפיקורסים, והם יחליטו איך לכפות על בני ישראל להתנהג עפ"י שוויון עם כל הגוים רח"ל.

בחודש אדר א' שנת תקס"ז נתכנסה הישיבה הראשונה של מושב הסנהדרין בעיר פאריז, ובפקודת נאפאליאן הוכתר הגאון הגדול רבי דוד זיצענהיים זצ"ל בעל היד דוד אב"ד שטראסבורג, לראש הסנהדרין, אשר במשך מסע כיבושיו של נאפאליאן פגש את הגאון הנ"ל, ונתפעל מעומק חכמתו ותבונתו, וכמובן, שהתמנות זו גרמה הצלה פורתא להיהודים, כי הבינו שהגאון הנ"ל יעמוד כאיתן חלמיש, וכתריס בפני הפורעניות שהמשכילים הארורים רוצים להביא על בית ישראל.

מון הענין לציין, שאין שום צל של ספק שאותו כופר באלוקי ישראל - נאפאליאן היה נחשד באהבת ישראל, אלא מחמת תאוותו השאפתנית להיות מושל-העולם, הבין שהוא צריך לצרף את היהודים להיות מאוהדיו ונאמניו, כי הם פזורים בארצות הגולה, וקשורים א' לחבירו באהבת ישראל, לכן עשה כל טעדיקי שבעולם להבין חוקי ישראל והלכותיהם, כדי לאחד את ישראל תחת קורת גג אחת.

וזה היתה הצרה הגדולה אשר עמדה כאבן נגף לבני ישראל אשר עמדו כצור החלמיש לא

ואכן הסנהדרין נתאספו שמונה פעמים, והגאון בחכמתו הסיח דעתם של הממשלה, כאשר עיקר התקנות שהוציא היו בנויים להראות נאמנות להממשלה ולנשיאה, ואף חיבר תפילה מיוחדת לשלום המלוכה, ומאידך שמר על כל עיקרי הדת, ולא נטה ימין ושמאל מההלכות הקבועות עפ"י השו"ע, ואח"כ נתבטל מושב הסנהדרין, כי נאפאליאן ראה שכ"א נתבצר בעמדתו, בענין ההתבוללות, כי היהודים החרדים לא יזו כמלא נימא מיסודות הדת, ומאידך המשכילים

תמונה ממושב הסנהדרין בפאריז כשמסביבה יושבים רבנים ומשכילים ובראשה יושב הנשיא הגאון בעל היד דוד ז"ל

רק קיבלו גושפנקא דמלכא להפיח רוח ההשכלה הארורה אשר רבים חללים הפילה רח"ל.

ובשנת תקס"ח נתמנה הגאון בעל היד דוד לרב הראשי על מדינת צרפת, ושם חיבר ספרו מנחת עני.

המלחמה בפרעשבורג בתקופת החת"ס

שנת תקס"ט

בשנת תקס"ט הופר ע"י הקייסער של עסטרייך ההסכם השלום בין מדינת עסטרייך לבין צרפת, כמובן שהדבר העלה את חמת נאפאליאן, והכריז לצאת למלחמת חורמה נגד עסטרייך שמרדה בו, והצבא הצרפתי נעמד מעבר לנהר – דונא כדי להיערך למלחמה אדירה, ונעמדו בדיוק מול העיר פרעשבורג, מקום כהונת מרן הגאון החתם סופר זצ"ל, כי בהעיר פרעשבורג היה מבצר גדול של חיילי עסטרייך, ולכן התחילו להילחם זו בזו, וכך נמשך מצב המלחמה מתחילת תקס"ט עד לשנת תק"ע, ובהעיר פרעשבורג נשרפו ונחרבו כמעט כל הבתים, ואלפי חיילים מצד עסטרייך נפלו כזבובי מות בידי הצרפתים.

מרן החת"ס זצ"ל עם כל בני הקהילה הוכרחו לברוח מאימת המלחמה להעיר יערגן הסמוכה, ויש לציין שמרן החתם סופר ז"ל כתב ספר הזכרון על אותו התקופה, בו הוא מתאר באריכות כל ההשתלשלות ומאורעות אותה התקופה, וכותב שכבר בהושענא רבא שנת תקס"ט ראה חלום נורא, וכן היו לו כמה וכמה מיני גילויים בהקיץ ובחלום שסכנה נוראה מרחפת על העיר ועל בני קהילתו, ולכן עשה תיקונים ותפילות מיוחדים להתפלל ולעמוד על נפשם, וכן הירבו בפדיון נפש ושאר

מעשים טובים, וכן הוכרח ללכת להתחנן בפני שרים ורוזנים להמליץ טוב על יהודים שנתפסו בעת צרה בסחורות שהוחרמו ע"י הצבא וכדומה, כפי שהחתם סופר מפרט בדברי הזכרונות.

ניסים גדולים ראו שם – כותב החת"ס – אשר בכל אותו התקופה לא נפגע שום בר ישראל בנפשו, חוץ מאברך א' בן ל' שנפגע מכלי המלחמה, ונסתלק לאחר יסורים נוראים, והחת"ס מרבה עליו בדברי הליל ושבה, וכפי שכותב החת"ס הוא עצמו גם נקלע להעיר פרעשבורג באמצע התקופה כי חשבו שכבר באו אל המנוחה, אמנם לא ארכו הימים והוכרחו שוב לברוח מאימת החיצים ובליסטרות שהועפו מכל עבר.

וכן כותב שם: ... שבמשך ימי המלחמה לא היה בית בהעיר שלא ניזוק ונחרב מהמלחמה, - אמנם מציין החת"ס – ולא נודע לי כי אם ארבעה בתים שהוא מבית הכנסת הקדושה עד ביתי וזו בכלל, שלא נפל שם חץ כלל, אבל זולת זה אפילו לגבוה מעל גבוה הר המבצר ובמבצר עצמו, לא היתה קריה אשר שגבה מהם.

כיבוש מדינת פולין

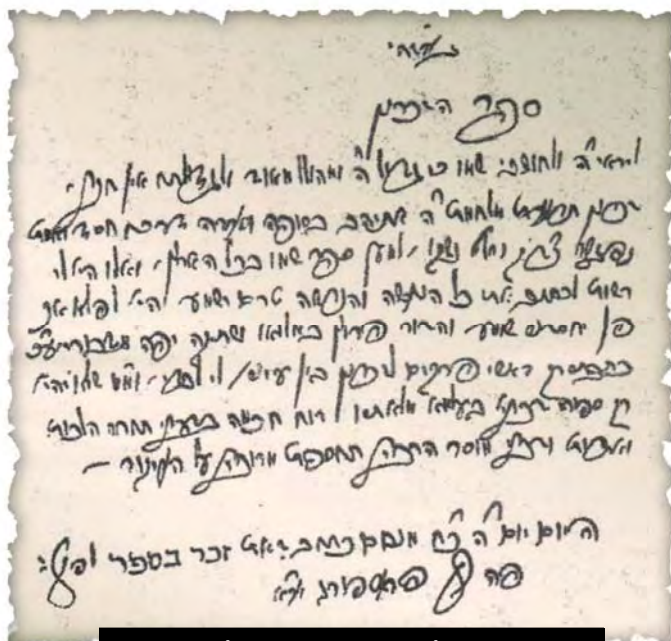
שנת תקס"ז

באותו תקופה שנאפאליאן לחם עם מדינת עסטרייך ויצא בנצחון מזהיר, כבש בחודש כסליו שנת תקס"ז את מחוז ווארשא ועיירות הסמוכות שהיתה עד אז תחת ממשלת דייטשלאנד, ונסיכות ווארשא נכנעו תחת ממשלת צרפת, וכן כל מערב גאליציע כמו העיר קראקא ולובלין וכדו' נכבש ע"י ממשלת צרפת, ונאפאליאן מינה מלך חדש מדינת פולין, וחוקי המדינה נשתנו ע"י נאפאליאן, ורעיון 'שוויון הזכויות' להיהודים ולהבדיל הגוים נכנסו לתוקפם,

שכללה שינוי המلبושים וחובת השירות בצבא וכדומה.

וכמו בכל שאר המדינות אשר דבר נאפאליאן ודתו הגיע, היה אבל גדול ליהודים, כי ראו הסכנה הרוחניית שיש בזה, וע"כ נתכנסו בשנת תקס"ז כל צדיקי פולין לדון בדבר איך לבטל את הגזירה, ובראש האסיפה היה הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע שהגיע מאוקריינא להשתתף בצערן של ישראל תושבי פולין, ושם החליטו להעביר את רוע הגזירה ע"י תפילות, והשתדלויות שונות, ואכן אחר כמה וכמה השתדלויות אצל המלך החדש על פולין הסכים להגביל את 'שוויון הזכויות' ולדחותה לעוד עשר שנים, ויהודי פולין נשמו לרווחה.

וביום ט"ו בשבט שנת תקע"ב חתם המלך פולין על חוק מיוחד ששיחרר כליל את יהודי פולין מלשרת בצבא, והוא היה ישועה גדולה.

כתב יד קדשו של מרן החת"ס בהקדמתו לספר הזכרון

עד שבערב ר"ח אב תקס"ט נכנעו מלכות עסטרייך וחתמו על הסכם שלום עם צרפת, וכל מלכות עסטרייך שכללה גם את מדינת טשעכין, בוהעמין, מארביא, ועוד אחוזות גדולות שהיו תחתם, כולם נכנעו תחת מרותה של נאפאליאן, ואף שהמלחמה נגמרה, אך עדיין כל העיר

פרעשבורג ועיירות הסמוכות היו מלאים בחיילי צרפת, ועדיין לא שב השלום על מקומו, עד שביום ה' חשון שנת תק"ע נגמרה המלחמה כליל, כי נאפאליאן נשא את בתו של הקייסער של עסטרייך, ואז נעשה שלום ביניהם, ובראשית חודש כסליו עזבו חיילי צרפת את אדמת עסטרייך, וליהודים היתה הרווחה.

חלק ממבצר חיילי עסטרייך ופרעשבורג

כיבוש מדינת ליטא

שנת תקע"ב

מקאזניץ זי"ע, ויש גירסא שהוא הגיע בפורים שנת תקע"ב והמגיד הק' היה באמצע קריאת המגילה וקרא את הפסוק נפול תיפול לפניו, וקרא בנקודות: כי 'נאפול' תפול לפניו וכו', [ויש גירסא שהמגיד הק' אמר את זה בפר' יתרו על הפסוק כי נבול תבול וגו'], ונאפאליאן נכנס להמגיד הק' אחר קריאת המגילה, והמגיד בירכו 'בברכת' שחלק מכבודו וכו' אף שעדיין לא גילה לו שהוא המלך המהולל כובש המדינות, והוא ביקש שהמגיד הקדוש יברכו לפני צאתו למלחמה עם רוסלאנד, והמגיד בירכו שיוכל להכות באויביו, אבל נזהר בלשונו ולא בירכו שינצח במלחמה, כפי שאכן נתקיימו דבריו הקדושים.

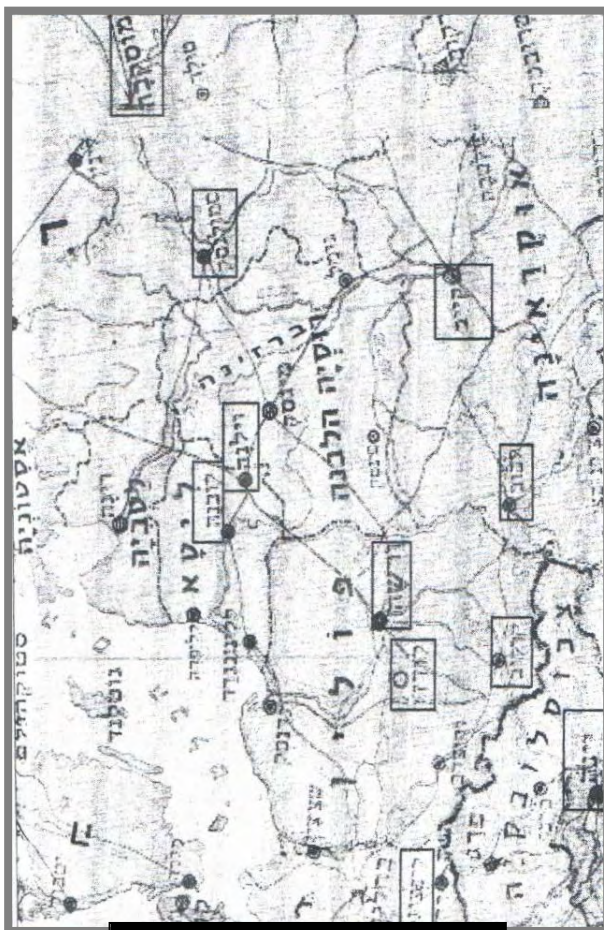
~ ~ ~

ביום י"ד תמוז שנת תקע"ב נכנס נאפאליאן עם יותר משבע מאות אלף חיילים למדינת רוסלאנד, והתחיל להילחם בעוז ובגבורה, ותוך שבוע ימים כבש את מדינת ליטא ומחוז רייסין שהיתה עד אז תחת ממשלת רוסלאנד, והיא נכבשה כליל והועבר ע"י נאפאליאן תחת ממשלת פולין, ומחנות הצבא חנו בסביבות העיר ווילנא ובעירות הסמוכות, וכמובן שהיהודים סבלו מהחיילים האכזרים אשר חמסו וגזלו מכל אשר בא לידם, וכפי שמתאר הגאון החיי אדם

באותו הקופה כשנאפאליאן כבש מדינה אחר מדינה, מי בחרב ומי בשלום, כולם נכנעו תחת מרותו, כן מדינת רוסלאנד חתמה הסכם שלום עמו, וקיבלו עליהם מרותו ורעיון 'שוין הזכויות' ושאר החוקים, אך ממשלת רוסלאנד בראשות הצאר לא שמעו בקולו, ולא קיימו כלל את חוקיו, ואחר אזהרות חוזרות ונישנות מנאפאליאן שיקיימו את פיקודיו, ראה שאינם שומעים לדבריו ומתייחסים לאזהרותיו, החליט לצאת במלחמה אדירה נגד רוסלאנד, בראשות צבאו - וצבא עסטרייך ופולין ועוד מדינות שהיו כפופים למרותו, וקבע את היציאה ממדינת פולין אל עבר מדינת רוסלאנד.

כפי המסופר, חנו מחנה גדולה של צבא צרפת בסביבות העיר קאזניץ, ושם נתוודע

להקצינים ושרי המלחמה מהמגיד הקדוש זי"ע המחולל פלאות, ושכל היהודים וכן להבדיל הרבה גוים באו להתדפק על דלתו כדי להתברך מפה קדשו, וכן הרבה משרי פולין היו מגיעים להמגיד הק' ועי"ז עלה בידו להושיע הרבה את ישראל בהשתדלויות שונות, עד שהדבר הגיע לאזני נאפאליאן, והוא בכבודו ובעצמו הגיע בבגדים פשוטים [כמנהגו הרבה פעמים] לבית מדרשו של המגיד הק'

מפה ממדינות פולין, רוסלאנד, וליטא

להם וחיבתו היא חסונה בכחיות ידי בהגות סרבות ופשר הלכות פסח כולו כי בדפוס הראשון הייתה חס על
הגאות והוצרכתי לקצר ופשיטא הלכות פסח שלא היה בדעתי להכניס א"ע בפסקי א"ח וליקח לי שם בין
הגרולים כי מה אני ומה היי ואפנים אחרי שמן השמים זכיתי לכתב חיבורי חכמת אדם על יד וזהו נשבה בין
הצופים והלכותי במר נפשי ללאגער שלהם להראש שלהם ואני באתי בקצה זה והגדל בא לקראתי סקצה השני
ובזיו הספר נתן ה' לי חן בעיני הראש וצוה להחליף לי ואח"כ ידעתי ה' להדפיסו ג"כ בדרך נס שהוצאה היה

החיי אדם בהקדמת ספרו מזכיר שחייל צרפתי גזל את הכת"י

שהודיעו להם על כל מהלכי ותנועות צבא
נאפאליאן, והרה"ק אמר ברוח קדשו
שנאפאליאן יפול ע"י עמו ובני מדינתו, אך
מקודם ינחל מפלה אדירה על אדמת רוסלאנד,
וכפי שאמר כן היה.

עד כדי כך גברה התנגדותו שיש גירסא
שהתכסיס שרוסלאנד נקטה להפיל את צבא
נאפאליאן היתה עצה עמוקה מהרה"ק הבעל
התניא ז"ע ששלחו לגלותו להצאר ע"י א'
מתלמידיו שהיו מקורבים למלכות.

והתכסיס המוחכם היה, שכפי שתיארנו
נאפאליאן הורה לצבאיו להשאר במדינת ליטא
עד תחילת הקיץ, ואז להכנס למזרח מדינת
רוסלאנד, אך לפתע הגיעו שמועות אל
נאפאליאן מכל עבר, שצבא רוסלאנד נסוג על
עקבותיו ומרוב פחד ואימה בורחים בבהלה
לאחוריהם, ואחר שבדק את השמועות וראה
שהם נכונים, הורה לצבאו להיכנס מיד באמצע
החורף למזרח רוסלאנד כדי להגיע לכבוש את

העיר מאסקאווע, וצבא
צרפת נכנס במלוא עוזו,
וכפי הנכתב בספריהם
הם רצו כשיכורי נצחון
במהירות הבזק עד
שהשיגו להגיע
כחמישים קילאמעטער
בכל יום!, ובכל מקום
ועיר שעברו שרפו
והחריבו את כל הבנינים
והשדות, והותירו
אחריהם אדמה חרוכה.

ציור עתיק ממחנה וצבא צרפת
ובראשה כשנאפאליאן רכוב על סוסו

אך, היות שכאמור היו באמצע החורף,
ובחבל מדינת רוסלאנד נתחזק הכפור והשלג
מיום ליום בקור נורא כידוע, וחיילי צרפת לא היו

זצ"ל בהקדמת
ספרו חכמת
אדם בהקדמותו
שחיילים גזלו
ממנו גם כתבי
ידו, ובדרך נס
נשא חן בעיני
מפקדו, ומצאו את הגזלן כשהכתבים בידו,
עיי"ש באריכות.

ובעצם היה מוסכם עפ"י החלטת
נאפאליאן שיישארו במדינת ליטא עד אחר ימות
החורף, ורק בתחילת תקופת האביב להכנס
למדינת רוסלאנד, אך לפתע שינה פקודתו וציוה
לכל צבאו להיכנס תיכף ומיד למזרח רוסלאנד,
עד שערי העיר מאסקאווע.

אשר בעצם שינוי החלטתו נבעה מתכסיס
מחוכם מצד מדינת רוסלאנד לנצח את
נאפאליאן וצבאיו, והיא אכן היתה סיבת נפילתו
וכשלונו הגדול, כפי שיתואר לקמן.

מלחמת צרפת - רוסלאנד

באותו העת, נכנסו צדיקי הדור בעובי
הקורה, כי בעצם כניסתו של נאפאליאן למדינת
רוסלאנד, היה שעת צחצוח חרבות בין שני
מלכויות גדולות ואדירות, והיו צדיקים שראו

שעת הכושר לקירוב
עת הגאולה, וכפי
שנתאר לקמן באריכות
היו הרבה צדיקים
שהתפללו שנאפאליאן
יכבוש את מדינת
רוסלאנד.

אך צדיקי
רוסלאנד ובראשם
הרה"ק הבעל התניא
ז"ע התנגד נמרצות
והתפלל ופעל פעולות

שרוסלאנד תנצח במלחמה, וציוה לחסידיז
לעזור בכל מילי דאפשר למדינת רוסלאנד, הן
ע"י שתרמו סכומים אדירים לצבא, והן ע"י

רגילים ומוכנים לזה כלל וכלל, לא במלבושים ולא בשאר צרכי מזון כדי להחיות נפשם בכפור הנורא, וכך סבלו ממחסור כל השבע מאות אלף חיילים, והלכו ונחלשו מיום ליום, וזה היתה טעותו המרה של נאפאליאן, וזה גרם לו את מפלתו הגדולה על אדמת רוסלאנד.

בריחת הרה"ק הבעל התניא

ומסע נדודיו

לנאפאליאן בעצמו נודע התנגדותו המפורשת של הבעל התניא והוראתו לעזור למלכות רוסלאנד, וזבה נכזבה תוחלתו, אשר כל הזמן תלה תקוותו שהיהודים תושבי העיירות יעמדו לימינו ויעזרו לחייליו בכל מקום בואם, ולכן הכריז מלחמה אישית נגד הבעל התניא, והורה לחייליו לרדוף אחר הבעל התניא בכבודו ובעצמו, בהיותו מסית ומורד בשלטונו, אך הבעל התניא אף שידע את כל אשר נעשה, נשאר חזק בדעתו שנאפאליאן יביא סכנה רוחנית על היהודים, וע"כ צריך להילחם עמו בכל עוז.

בחודש אב שנת תקע"ב נתקרבו צבא צרפת לעבר העיר ליאדי, ע"כ הורה הבעל התניא לארוז את כל חפציו, ובקבוצה של קרוב לשישים איש יצא הבעל התניא בלוויית שומרים וחיילי רוסלאנד לחצות את נהר דענפער ולברוח לעבר העיר סמאלאנסק, כדי לא להיתפס בידי חיילי נאפאליאן, ולפני צאתו אמר שלא להשאיר שום חפץ ממנו בביתו, כי אמר שנאפאליאן ירצה להשתמש בכוחותיו הכשפיים ע"י שיהיה לו חפץ ממנו, [אשר כידוע שהבעל התניא אמר שהוא משתמש בכשפים וכוחות הטומאה], ולפי המסופר הורה הבעל התניא אחר צאתו מן העיר לשוב אל ביתו ולהביא איזה חפץ שנשאר בעליית הבית ממנו, ואח"כ הורה לשרוף את הבית, עד שהגיע בתלאות רבות להעיר סמאלאנסק, אך גם שם לא ארכה שלוותו, כי הצרפתים כבר הגיעו בהמוניהם באותו הסביבה, והוכרח לברוח אל עבר העיר מאסקאווע.

~ ♦ ~

בראש השנה שנת תקע"ג שהה הבעל התניא בעיירת טריצא-זארקא, וכמתואר לעיל כל צדיקי הדור תלו עיניהם לראש השנה ז', להכריע את כף המלחמה לצד טובת המלכות, כל אחד לפי דעתו הקדושה, והרה"ק מרימאנוב זי"ע והרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע גילו לתלמידיהם הקדושים שהם הולכים לפעול בכח התקיעת שופר שנאפאליאן ינצח ועי"ז יתקרב קץ משיחא.

אך הרה"ק הבעל התניא זי"ע חזה כל זאת ברוח קדשו, והיות שדעתו היתה נחרצת שרוסלאנד תנצח, השכים קום בראש השנה ותקע בשופר באשמורת וכיון כוונותיו הק' ויחודיו.

וכשהמגיד הק' מקאזניץ נטל את השופר בידו, נאנח ואמר: דער ליטוואק (כוונתו על הבעל התניא שהתגורר במדינת ליטא) האט אונז איבערגעקליגט! כי כבר ראה ברוח קדשו שהבעל התניא כבר תקע בשופר, ופעל פעולתו.

ואכן אחר ראש השנה כתב הבעל התניא מכתבו הידוע לתלמידו הגאון רבי משה מייזליש זצ"ל בוילנא וזלש"ק:

ביום א' דראש השנה קודם מוסף, הראו לי (מן השמים), אם ינצח ב"פ (בנפארתה נאפאליאן) יורבה העושר בישראל ויורם קרן ישראל, אבל יתפרדו ויתרחקו לבן של ישראל מאביהן שבשמים, ואם ינצח א' (אלכסנדר הצאר הרוסי) אם כי יורבה העוני בישראל ויושפל קרן ישראל, אבל יתקשרו ויתחברו ויתעקרו לבן של ישראל לאביהן שבשמים.

וזה לך האות שבקרב הימים יוקח מחמד עיניכם (ובאן רמז על הסתלקותו) ובקרב הימים יתחיל ליקח לאנשי חי"ל מאחינו בני ישראל.

ידידו עוז ש"ז (שניאור זלמן)

ולמען ה', לדון את האגרת הזאת בשריפה.

עד כאן לשון המכתב, ואף שהרה"ק הורה לשורפו, אך מחמת סיבה לא ידועה לא נשרפה, ונתגלתה לעיני החסידים עשרות שנים אח"כ.

ולאחר ראש השנה המשיך הבעל התניא ופמלייתו לברוח מחיילי צרפת עד העיר וולאדימיר, ובשבת שובה אמר לבנו האדמו"ר האמצעי זצ"ל ולנכדו הצמח צדק זצ"ל שהצרפתים יכבשו את מאסקעווע, אך מיד לאחר מכן ינחל מפלתו.

והמשיך באנחה – אך בדרך בריחתם יביאו חורבן גדול על בני ישראל תושבי העיירות. הרה"ק בעל התניא זי"ע אשר כמתואר למעלה הוכרח לנדוד מעירו אל תוך עומקה של מדינת רוסלאנד, מפני צבאות נאפאליאן הכובשים, ותוך כדי נדודיו נפל הרה"ק למשכב בכפר מרוחק ושמו פיאנע, וביום כ"ד בטבת שנת תקע"ג נתבקש בישיבה של מעלה, אמנם, בתקופה זו כבר התנגדו רוב צדיקי פולין, לנצחונם של נאפאליאן.

מפלת צרפת והמרידה

ואכן באותו חורף מתו רבבות מחיילי צרפת מקור הנורא ששרר על אדמת רוסלאנד, ובהגיעם לשערי העיר מאסקאווה חלושי כח וכחושי רעב לחמו כנגדם חיילי רוסלאנד בעוז וגבורה, עד שנאפאליאן הוכרח להורות לצבאו לסגת אחור, ולחזור על עקבותיו, ותחת אש מלחמה חזקה מצד חיילי רוסלאנד ברח נאפאליאן את כל הדרך שהלך וכבש במשך הארבעה חודשים האחרונים, ורצה לחזור לוויילנא שבמדינת ליטא.

וכפי המסופר בא' הימים פגש סוחר עצים יהודי בשם ר' יוסף לוריא ביער את נאפאליאן בעצמו רכוב על סוסו, והוא התחנן לפניו שיתן

לו מחסה ממוחנה חיילים הדולקים בעקבותיו, ואכן הכניסו לביתו והאכילוהו, ובאמצע הלילה הובילוהו במעבי היער כדי להראותו שביל בלתי נודע איך להיפגש עם חייליו, ונתן לו למזכרת את אדרתו המלכותית. [ולימים כשרבי יוסף עלה לארה"ק נידב פרוכת לביהמ"ד בית ישראל שבשכונת ימין משה, שהיתה עשויה ממלבושו של נאפאליאן, וכהיום הוא נמצא במוזיאון בעיר חיפה].

כך המשיך נאפאליאן בנסיגתו לאחוריו, כשחיילי רוסלאנד מכים בחייליו ללא הרף, עד שכשהגיע לגבולות פולין עם עשרת אלפים חיילים בלבד, וכשנכנס לרוסלאנד היה לו יותר משבע מאות אלף חיילים.

~ ~ ~

מפלתו הגדולה של נאפאליאן נתפרסם בארצו - מדינת צרפת, וביום י"ז חשון תקע"ג התקוממו שרים כנגדו והוציאו שמועה שהוא נהרג במלחמה, וכן גררו אחריו מרידת הממשלות במדינות ספרד, איטאליה, אשר כחמש עשרה שנה היו כפופים תחת שלטונו מרדו בריש גלי, והדפו בכח את חיילי צרפת מארצם.

אך נאפאליאן חזר לשערי העיר פאריז, ודיכא את מתנגדיו מארצו ביד קשה, והתחיל להיערך למלחמה כוללת נגד המדינות שמרדו בו, אך כדי למלאות מכסת חייליו, הוציא כרח המחייב את כל יהודי מדינות פולין לשרת בצבא, והיא היתה א' מן הסיבות שצדיקי פולין התנגדו לניצחונותיו, ובמשך שנות תקע"ג-תקע"ד יצא להילחם בשער אויביו המדינות הנ"ל.

קוראים נאמנים! אחרי שגוללנו לפניכם פרשיות מלחמות נאפאליאן בפרטיות, נעצור לרגע של התבוננות, לבל נחשוב חלילה וחלילה שניצחונותיו ומפללותיו היו תלויים בידו או ביד אויביו, אלא הכל התנהל ע"י צדיקי הדור, אשר זה בכה וזה בכה, נחלקו ביניהם האם טוב ונכון שנאפאליאן יצליח או לא.

ומעתה נתאר בקצרה דעת הצדיקים הקדושים זי"ע אשר נלקטו מספה"ק ובפרט מאמר ימות המשיח ממה שסיפר הגה"ק בעל המנחת אלעזר זצ"ל ממונקאטש כפי ששמע מזהרה"ק משינאווא זי"ע ששמעו מפי הותנו הרה"ק הארי' דבי עילאה מתלמידי הרה"ק מלובלין זי"ע, וכן עוד פרטים מהספר עטרת מנחם ועוד.

- פרק ב' -

שיטת הצדיקים הקדושים זי"ע

בשעה זו, כאשר ריח המלחמה נדף בחלל המדינה ומילא את הלבבות באימה, היו שתי דעות חלוקות בבית מדרשיהם של צדיקי הדור שבמדינת פולין, כי היו אשר חפצו בנצחוננו של נאפאליאן, על פני הצאר ניקאלייא, אך לעומתם היו צדיקים אחרים, אשר רצו בנצחוננו של הצאר. וא' מן הדברים שנחלקו צדיקי הדור היה על עצם שיטתו ודרכו של נאפאליאן, כי היה סמל הכפירה וגסות רוח, אפילו בעיני אומות העולם בהיותו בז לכל דת, וכן בלט ממנו ה"כוחי ועוצם ידי" וכאיש שופך דמים, אשר הפך את מדינות אייראפא כולם לנחלי דמים וכמדורה של אש, רק לשם מילוי תאוות-השלטון שלו ולהשיג שאיפתו למלוך על עמים ומדינות רבים. אולם, לעומת זאת בגשמיות, לא היה כל דמיון בין יחסו הטוב של נאפאליאן אל היהודים - לבין יחסו האכזרי מצד הצאר הרוסי, אלכסנדר.

~ ~ ~

דעתו של הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימאנוב זי"ע היתה, כי הרשות מסורה בידם של צדיקי הדור, להפציר בתפילה שמלחמתו של נאפאליאן ברוסלאנד תיחשב כמלחמת "גוג ומגוג", הכתובה בנבואתו של יחזקאל הנביא (יחזקאל ל"ח), כדי שמיד לאחריה תבוא הגאולה שלימה, ולכן תמך הרה"ק בכל עוז בנצחוננו של נאפאליאן, וראה בכך תנאי לקירוב הגאולה שלימה במהרה. אמנם הוא עצמו אמר, כי הדבר תלוי בהסכמתם של שאר צדיקי הדור, כדי שכולם כאחד יתפללו ויפעלו לנצחוננו של נאפאליאן.

יש לציין, כי כבר בראשית מלחמתו של נאפאליאן וההצלחות הגדולות שהנחיל מיד במערכותיו הראשונות, החל הגאון רבי רפאל הכהן אבדק"ק המבורג, בעל ה"תורת יקותיאל" (נלב"ע ביום כ"ו מרחשוון שנת תקס"ד), לעסוק בלימוד

סדר קדשים, באומרו: "אולי יבוא משיח צדקנו בעגלא ובזמן קריב, וישובו כהנים לעבודתם בבית המקדש - ע"כ עליו להיות מוכן כדבעי לעבודת הכהונה!"

~ ~ ~

אמנם, מאידך היו צדיקי הדור שטענו, שהקדמת הגאולה ודחיית הקץ יגרום שרח"ל דם ישראל יישפך כמים על פני חוצות, אבל הרה"ק מרימאנוב אחז צדיק דרכו, ואמר שאם יתארך הגלות עוד, מי יודע כמה צרות ופורענויות עוד יעברו על היודים, וכמה כוסות ישתו מיין התרעלה, וכלשונו הקדוש: בלוט זאל זיך גיסן פון פריסטיק (מקום מושבו הראשון של הרה"ק) ביז רימאנוב, אבער משיח זאל שוין קומען!!!.

וידוע גודל התנגדותו של הרה"ק מראפשיץ זי"ע לשיטת רבו הק' מרימאנוב, ואף פעל כמה וכמה פעולות כדי לשבש נצחוננו של נאפאליאן, כאשר יתואר לקמן.

ברוסלאנד, נודעה דעתו הנחרצת של הרה"ק בעל התניא זי"ע, שפעל למען נצחוננו של הצאר ובמפתלו של נאפאליאן, וכבר מראשית דריכת כוכבו של נאפאליאן אחז שהוא יביא שואה רוחניית על בני רח"ל, כי לא ירגישו היותם כבושים בגולה, וגם כשנתפרסם על "שיוון הזכויות" שנאפאליאן העניק ליהודים בכל המדינות שכבש, אמר הבעל התניא שהוא "מכשף" שמשתמש עם כוחות הטומאה, וכאשר החליט נאפאליאן להקים את ה"סנהדרין" בפאריז, אמר הבעל התניא שהיות שעד עתה השתמש בכוחות הטומאה, הוא רוצה עתה גם לצרף לכוחותיו גם את כוחות הקדושה, להבדיל, וע"כ יצא חוצץ בכתב ובע"פ נגד נצחוננו של נאפאליאן, ודגל בנצחוננו של הצאר.

וכפי שכתב התניא בא' ממכתביו בזה"ל: "אם יצח בנפארטעה (נאפאליאן) יורבה העושר בישראל ויורם קרן ישראל, אבל יתפרדו ויתרחקו לבם של ישראל מאביהן שבשמים,

מתאמץ בעולמות העליונים, לבטל את הגזירה, אמנם כדי להצליח במשימתו הוא צריך ששלושה עשר מצדיקי הדור הגדולים יקבלו על עצמם להסתלק מן העולם מרצונם הטוב, כדי שהדבר ישמש לכפרת הדור.

בליל שבת אחד באותה תקופה, אירע במז'עביז' בשעת קבלת שבת, לאחר שהרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז', סובב לצד מערב, בעת אמירת החרוז "בואי בשלום" שבפיט "לכה דודי", כנהוג, לא חזר להסב את פניו למזרח, כי אם נותר עומד כך על עומדו, כשפניו למערב, עד לתפילת שמונה-עשרה.

זמן מה לאחר מכן, הגיע הרה"ק רבי יוסף מיאמפאלא בנו של הרה"ק המגיד מזלאטשוב זי"ע לשבות במחיצתו של מחותנו הרה"ק רבי ברוך ממעז'בוז', גם הרה"ק רבי יעקב אריה מקוואלע זי"ע בנו של הרה"ק רבי מרדכי מנעשכז זי"ע – הגיע לעשות את השבת שם באותה שבת.

במוצאי-שב"ק, הסתגר הרה"ק ממעז'בוז' עם הרה"ק מיאמפאלא ושניהם המתיקו סוד ביניהם, ואחר שעה ארוכה יצא הרה"ק מיאמפאלא כשרוחו נסערה עליו,

והרה"ק מקוואלע הפציר בו שיגלה לו שיחתם, אך הרה"ק סירב בדבר.

ואח"כ כשיצאו לדרכם ביקש הרה"ק מיאמפאלא לידיו הרה"ק מקוואלע שיבא לשהות בעירו ולשבות שם, והרה"ק מקוואלע הסכים להעתיר לבקשתו בתנאי שיגלה לו דבר שיחתם, ובאין ברירה גילה לו הרה"ק רבי יוסף זי"ע שהרבי ר' ברוך'ל ביקש ממנו שיצטרף לה"ג צדיקי הדור שמוכנים ומזומנים להסתלק מעלמור הדין, לכפרת כלל ישראל.

~ ♦ ~

ואם ינצח אדונינו אלכסנדר (הצאר הרוסי), אם כי יורבה העוני בישראל ויושפל קרן ישראל, אבל יתקשרו ויתעקדו לבן של ישראל לאביהן שבשמים".

דעת צדיקי פולין

וכמסופר לעיל בשנת תקס"ז הגיע הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע להשתתף בהאסיפה גדולה בווארשא, ששם נשאלו גדולי הדור, האם יש להתפלל ששלטונו של נאפאליאן יתפשט על עוד איזורים ומחוזות ברחבי אייראפא, אשר היו נתונים בעת ההיא תחת ממשלת רוסלאנד, השיב להם הרה"ק בחן מליצתו: "מדי ערב שבת, בלכתי לטבול לכבוד שבת, נוהג אני להחליף את כותנתי, רק בתנאי, שמוכנת ומזומנת לי כתונת אחרת, נקייה יותר".

שער הנצחון שנבנה בעיר פאריז
עפ"י פקודת נאפאליאן - וקיים עד היום

והנמשל הובן מיד, שנאפאליאן אינו הכתונת הנקיה אשר בשבילה כדאי ונכון להחליף שלטונו של הצאר, וכפי שמתואר בספרי הקורות העניק הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע תרומה גדולה למען מלחמתו של הצאר, ודבר תרומתו פורסם בגלינו של הכתב - עת הרוסי, "ידיעות פטרבורגיות", מאותה העת.

~ ♦ ~

בספרי הקורות מובא שהרה"ק רבי משה סגי נהור זי"ע שהיה מתלמידי הרה"ק רבי מענדל מוויטעפסק זי"ע סיפר שידידו הרה"ק רבי אהרן מוויטעפסק זי"ע נתגלה לו מעולם העליון, וגילה לו שבאותה העת בסביבות שנת תקע"ב, נתגלה הבעל שם טוב הקדוש זי"ע – אשר היה כבר אז כחמישים שנה לאחר הסתלקותו לגניז מרומים – לפני שלושה עשר מצדיקי הדור, וגילה להם, כי גזירה קשה ונוראה מרחפת על ראשי ישראל קדושים, והוא

ועלמיא". כאשר הגיע רבי ארון - לייב לתיבות: "פרוק ית ענך מפום אריוותא, ואפיק ית עמך מגו גלותא", נתלהב בלהב אש עד כדי כלות-הנפש, ושעה ארוכה הרעיש עולמות כשהוא חוזר על אותן התיבות, וכל אותה העת, ישב הרבי ר' אלימלך תפוס בשרעפיו הקדושים, ולא הסיר את עיניו מדמותו היוקדת של רבי ארון לייב. ולאחר שסיים נענה הרבי רבי אלימלך ואמר: "הייתי בטוח שרבי ארון-לייב, לא יניח ולא ישקוט הפעם, עד אשר יביא את משיח צדקנו בפועל ממש. אך מה אפשר לעשות, ומן שמים מעכבים!"

וכן מסופר, פע"א הופיע הרה"ק מראפשיץ זי"ע, לבקר בהיכלו של הרה"ק רבי ארון לייב זי"ע ונתגלגלה השיחה בעניינים העומדים ברומו של עולם, עד שהשיחה נסתובבה על ביאת משיח וקץ הגאולה, ומיד כשהרה"ק מראפשיץ הוציא מפיו השם 'משיח' נפל הרה"ק רבי ארון לייב והתפתל בגניחות עצומות מגודל צערו של שיח, כדכתי' והא מחולל מפשעינו מדוכא מעוונותינו.

בשנת תקע"ב, ערב פריצתו של נאפאליאן לרוסלאנד וכניסתם של צדיקי הדור לעובי המערכה, כבר פעל הרה"ק רבי ארון לייב גדולות ונפלאות על עסקי הגאולה, והיה ידוע שכשנתגלה לו ברוח קדשו ששורה דינים על כלל ישראל רח"ל, היה מאסף בסוד עשרה אנשים וערכו הקפות בביהמ"ד כמו שמח"ת, ובגודל עבודתו בקודש ביטל הגזירה, ועתה ביקש לאסוף דייקא עשרה מצדיקי הדוא המפורסמים, וכך יוכלו לבטל את הגזירה הנוראה שיש על מדינות אייראפא והסביבה, וכבר קבעו שעשרה צדיקים יתאספו בסוד בעיירת קנייניטש שבמדינת גאליציע, אך ביום המיועד לא מצאו צדיק עשירי במדינת גאליציע שיוכלו לצרפו, ולכן נתעכב רצון קדשו.

ובליל יום-הקדוש שנת תקע"ג, הרעיש הרה"ק רבי ארון-לייב בתפילותיו ובעבודתו למען ביאת הגאולה, בכוחות עילאיים למעלה מבינת אנוש, וכל העם העומדים בעזרה נחפזו

ואלה שמות צדיקי הדור הידועים, אשר הסתלקו בשנת תקע"ב ובסמוך לה:

- בראשית שנת תקע"ב, ביום ו' בתשרי, נסתלק הרה"ק רבי ארי' לייב זי"ע השפאלער זיידע.
- באותו שנה למחרת יום הכיפורים, נסתלק הרה"ק רבי צבי אריה זי"ע מאליק.
- ביום י"ח בכסלו באותה שנה, נתבקש הרה"ק רבי ברוך זי"ע ממעז'בוז' בישיבה של מעלה.
- ביום כ"ד בטבת, עלתה גם נשמתו הטהורה של הרה"ק רבי יוסף מיאמפאלא השמימה.
- כשבוע לאחר מכן, ביום א' בשבט, נסתלק הרה"ק רבי נטע מחעלים זי"ע בעל ה"נטע שעשועים", תלמידו של הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע.
- בשנת תקע"ג, ביום כ"ד בטבת, נסתלק הרה"ק בעל ה"תניא" זי"ע.

- כחמש שבועות לאחר מכן, ביום ב' באדר - ראשון, נסתלק הרה"ק רבי ארון לייב מפרעמישלאן זי"ע לשמי רום.

ואח"כ נסתלקו שאר צדיקים קדושים, ובעוה"ר עד שנת תקע"ה נשארו כלל ישראל עם חלל גדול כצאן בלי רועה.

דעת הרה"ק רבי ארון לייב זי"ע מפרעמישלאן

אחד מצדיקי הדור המפורסמים הרה"ק רבי ארון לייב מפרעמישלאן זי"ע גם נקט שעתה הוא עת רצון גדול לקירוב הגאולה, וע"כ פעל פעולות גדולות ונצורות שנאפאליאן יצליח במלחמתו.

וכפי המקובל היה הרה"ק כל ימי חייו מפציר בעד הגאולה, וכבר כשלושים שנה קודם לכן הסתופף הרה"ק רבי ארון לייב בצל הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע, והרה"ק כיבדו בעת עריכת השולחן הטהור לזמר "י-ה רבון עלם

והידוק רח"ל. ע"כ נענה הרה"ק מראפשיץ ונזדעק: היטב הדק!, דהיינו שנבקש שימתיק ויטיבו מן השמים את ההידוק וחבלי משיח, והוסיף: "לשליש ולרביע לא שמענו!" דהיינו אילו יחסר, חלילה, שלישי או רביעי של כלל ישראל – איננו רוצים לשמוע מזה!", אולם הרה"ק מרימאנוב המשיך להפציר להחיש את הגאולה ע"י המלחמה הזאת.

באותה תקופה, פשט מחנה של צבא נאפאליאן על העיר רימאנוב בעצם יום השב"ק, ותפסו אבות עם בנים, והועלו בכח על עגלות, כדי לקחתם לשדה הקרב להלחם עם אויביהם, ונשים צדקניות עם עולליהם בידיהם, אמהות ואלמנות חיות, התדפקו על שערי הביהמ"ד של הרה"ק מרימאנוב בעת ישבו בשולחן הטהור עם תלמידיו הק', והתחננו ביללות נוראות שהרה"ק יפעל לביטול הגזירות הנוראות, והרה"ק נענה ואמר לתלמידיו: "אתם שומעים את בכיית הגופים, ואילו אני שומע את תחנוני הנשמות, החפצות כי נפעל בכל הכוחות לקרב את הקץ, בכל אופן שהיא".

חג הפסח ברימאנוב ולובלין

שנת תקע"ג

בערב חג הפסח תקע"ג, הגיע הרה"ק מראפשיץ לרימאנוב, לחסות בצל רבו הק' בעריכת הסדר הקדוש, והשתתף באפיית המצות. ובעת ההיא נלחם נאפאליאן בשתי מדינות, האחת – מול מדינת רוסלאנד, והשניה – מול מדינת עסטרייך, וניהל קרבות עצומות במלחמה עקובה מדם, והרה"ק מרימאנוב עמד ליד התנור, וייחד יחודים נוראים למען הצלחת מלחמת נאפאליאן, וכשהכניס המצות בתוך התנור, צעק: נאך צוויי הונדערט רוסן און אויוון אריין... נאך דריי הונדערט רוסן אין אויוון אריין... וכך המשיך בפעולותיו הנשגבים, וכן זעק: אז מ'לייגט יעצט אריין, לאמר אריינלייגן אין וויען, ואכן כמסופר באותו חודש נחל נאפאליאן נצחונות גדולות, מול רוסלאנד ועסטרייך, וחייליה שני המדינות נפלו שדודים בשדות הקרב.

ונבהלו בראותם גודל עבודתו, ולפתע פנה הרה"ק אל עבר הקהל, וקרא בקול: טייערע אידן! האם מוכנים אתם לקבל על עצמכם מסירות-נפש למען קירוב הגאולה? האם מוכנים אתם לקבל על עצמכם לחזור בתשובה?, או אף לסבול יסורים קשים, חלילה – כדי שעוד בשנה זו נזכה לראות את פני משיח צדקינו?"

ומחמת גודל הפחד והאימה אף א' מבין הנוכחים לא פצה את פיו, וכך עמד הרה"ק כמה דקות, וכשראה שתשובת הקהל בוששה מלבוא, התאנח הרה"ק אנחה עמוקה ואמר: "לא הסכמתם לקבל עצמכם מסירות-נפש – התאזרו נא, אפוא, מעתה בסבלנות!"

מיד לאחר הימים הנוראים, התחיל הרה"ק רבי ארון לייב להתאונן: די 'אדערן' ציעהן איהם, וחשבו לתומתם שהגידים כואבים לו, אך באותו שנה [שהיתה שנה מעוברת] בהגיע יום ב' אדר-א' תקע"ג, נתבקש הרה"ק רבי ארון לייב בשיבה של מעלה. ואז הבינו שכוונתו היה על חודשי אדר שמושכים אותו להחזיר נשמתו הק' למקור מחצבתו.

דעת הרה"ק מרימאנוב

ותלמידו הרה"ק מראפשיץ זי"ע

אך הרה"ק מרימאנוב נשאר חזק ואיתן בדעתו שעדיף נצחונו של נאפאליאן, כי בכך יתגשם נבואתו של הנביא יחזקאל על מלחמת גוג ומגוג, ובכך יתקרב הגאולה שלימה, וכאמור לעיל תלמידו הרה"ק מראפשיץ זי"ע רצה להניאו והפציר בעדו שבכך יורבה דם חללים מישראל.

באחת השבתות בשנת תקע"ג, כשהרה"ק מראפשיץ שבת במחיצת רבו הק' ברימאנוב, נענה הרה"ק מרימאנוב ואמר בעת עריכת שולחנו הטהור:

"הוי! הדק היטב, רבונו של עולם! הדק היטב!"

והרה"ק מראפשיץ הבין מיד כוונת רבו הק' שהוא מתפלל שהכיבוש והמלחמה תתגבר, ובכך יחיש עת פדיון, כי הדק מלשון כתישה

חוץ מן הקרב האחרון במחוז וואטערלא
(אשר התקיים בערך ביום י' בסיון שנת תקע"ה, שהיא כשלושה
שבועות לאחר הסתלקותו של הרה"ק מרימאנוב), לא נראתה
לו עוד הדמות, ובו אכן נכשל נאפאליאן ושם
הוכרעו כוחותיו.

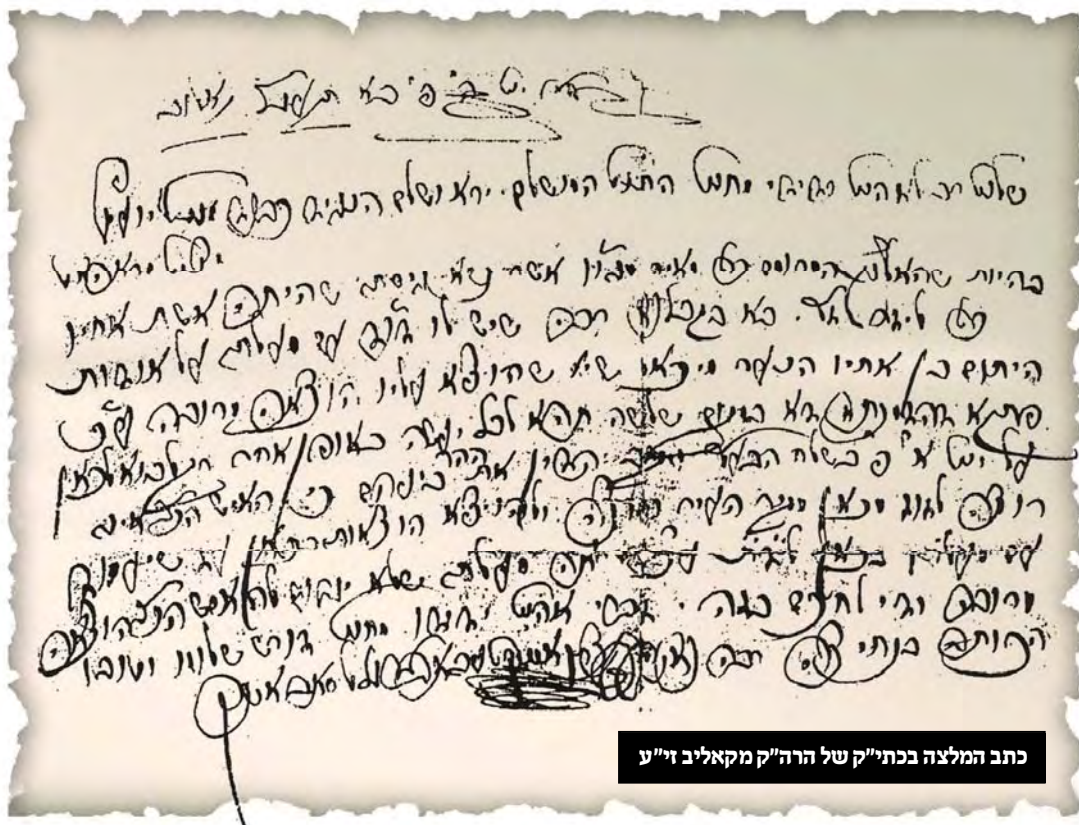
~ ♦ ~

לקראת חג הפסח של שנת תקע"ג, פתח
הרה"ק מלובלין זי"ע בהכנות מיוחדות לקירוב
הגאולה, והודיע לכמה מתלמידיו הגדולים
וצדיקי הדור, במדינות שונות, והמתיק סוד
בנידון זה עם הרה"ק המגיד הק' מטשערנאביל
זי"ע, והרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע,
והיהודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע, ומני וגמור
היה ביניהם, לערוך את ה"סדר" בכוונות
מיוחדות וביחודים עילאיים, אשר מטרתן לקרב
את הגאולה ולהביא להתגלות המשיח, אך
באמצע הסדר נאנח הרה"ק מלובלין וחזה בעיניו
הצופיות למרחוק שמעשי שטן הצליח, לשבש
את הסדרים בשלשת המקומות, כי
בטשערנאביל נגנב האפיקומן ולא הוחזר, וכן

והרה"ק מראפשיץ ראה את גודל עבודת
רבו, ובגודל רחמנותו על ישראל, העיז ונזדעק:
נאפאליאן, הרי טמא הוא, וטמא נדחה לפסח
שני!", והרה"ק מרימאנוב נזדעזע למשמע אזנו,
והרה"ק מראפשיץ נתיירא מאוד מהקפדת רבו
הק', ברח משם וערך את הסדר בכפר הסמוך.

~ ♦ ~

ויש לציין שבספר עטרת מנחם (שממנו לוקט
רוב הסיפורים אודות הרה"ק מרימאנוב) מציין שבספרי
הקורות מובא דבר נורא, שנאפאליאן עצמו כתב
בספרי זכרונותיו (אשר כידוע מפורסמים מאוד להבדיל
אצל חכמי אומה"ע עד היום הזה, כי רשם כל היגיו לבו והרבה
מכתבים משדה הקרב, והחוקרים הרוצים ללמוד את מאורעות
אותו התקופה ושיטת דרכו עוסקים הרבה בזה), כי בכל
מלחמותיו, ראה תמיד יהודי עם שערות אדומות
(שלפי המקובל כן היה דמותו של הרה"ק מרימאנוב) הולך
ונוצח לפניו – כפי שמובא בגמ' (יומא ס"ט).
שאלכסנדר מוקדון אמר על שמעון הצדיק:
"דמות דיוקנו של זה מנצחת לפני בבית
מלחמתו!".

כתב המלצה בכת"ק של הרה"ק מקאליב זי"ע

בפערשיסחא נתהוו מחלוקת בעזרת נשים, והרה"ק מקאלב הוכרח באותו שנה לערוך את הסדר בשפה הונגעריש, כאשר דרכו היה לפעמים, ובכך לא עלתה בידיהם להחיש קץ הגאולה.

דעת הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע

כן ידוע שהרה"ק המגיד הק' מקאזניץ זי"ע התנגד נמרצות לנצחוננו של נאפאליאן, והפציר בתפילתו למפלתו כי ראה בזה סכנה גשמי ורוחני לבני ישראל בגולה.

ומסופר, שבחג השבועות של שנת תקע"ג, הסתופף הרה"ק מאפטא זי"ע במחיצתו של המגיד הק' מקאזניץ, וכאשר הגיע בערב יו"ט לקאזניץ, פנה בראשונה להקביל את פני המגיד הק', אשר כידוע היה חלוש ותשוש מאוד ובמשך היום שכב במיטתו באין אונים, [חוץ מעת אשר הגיע שעת התפילה היה קופץ

ממיטתו כארי בגבורתו והתפלל בכח גדול למעלה מבינת אנוש, וכל צדיקי דורו דיברו מזה בהתפעלות עצומה כמובא הרה"ק בספה"ק]. וכשפרש בשלום המגיד הק', נענה המגיד ואמר: "כעת, הנני איש-מלחמה! את אותם חמשה חלוקי-אבנים אשר נטל דוד המלך עליו השלום, מן הנחל, כדי להילחם בהם נגד גלית הפלשתי (כמובא בס' שמואל א' י"ז)

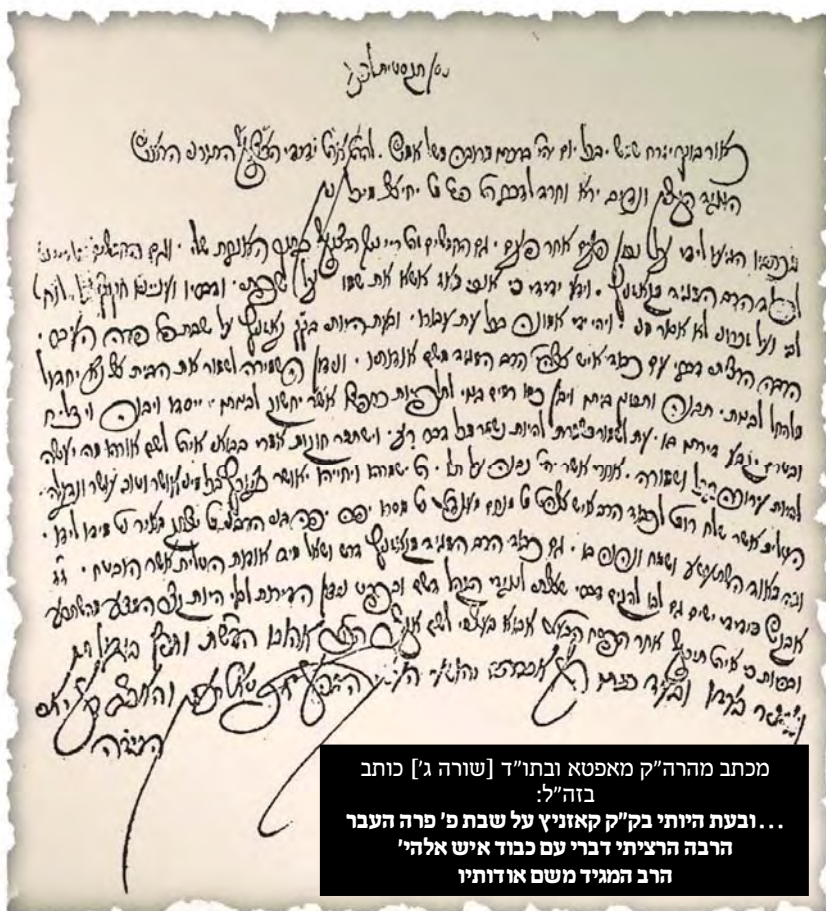
– הנני מחזיק עמי פה במיטתי!", דהיינו להילחם נגד מלחמת נאפאליאן.

[כפי המובא, עובדא זו סיפר הרה"ק מאפטא בעצמו להגאון רבי משולם נתן מרגליות זצ"ל אב"ד בארדיטשוב, והוסיף לו בהתפעלות – שעל אף גודל חולשת גופו של המגיד הק' עמד באותו חג השבועות שלש ערה שעות רצופות על רגליו לפני התיבה, דהיינו מתחילת תפילת שחרית וקריאת האקדמות וקריאת התורה ותפילת מוסף].

הראש השנה ברימאנוב

שנת תקע"ד

ביום הקדוש שנת תקע"ד שוב שהה הרה"ק מראפשיץ במחיצת רבו הק' ברימאנוב ולפני תפילת מוסף, הורה לו הרה"ק מרימאנוב שיעבור לפני התיבה, וציווה עליו לכוון בתפילה להצלחתו של נאפאליאן במלחמה. אמנם, הרה"ק מראפשיץ בחכמתו הגדולה, כלכל את צעדיו בתבונה, כיצד לקיים

ולפי הסתלקותו הבטית, כי לא ינוח ולא ישקוט, ואף לשאר הצדיקים שבעולם העליון לא יתן מנוחה, למען אשר יתדפקו על כל השערים וירעישו את כל העולמות העליונים, עד אשר תבוא הגאולה השלימה, הואיל וכבר חלפה מאז כל אותה תקופה, ועדיין אין קול ואין עונה ובן-ישי לא בא, הוחלט בין שלושת הצדיקים האמורים, כי אחד מהם יקבל על עצמו להסתלק מן העולם, כדי שיוכל להיפגש עם הצדיק מבארדיטשוב, ויתבע ממנו את קיום הבטחתו, והטילו הצדיקים גורל ביניהם, והוא עלה על הרה"ק מלובלין, אשר החל מיד בהכנה דרבה להגיע לעולם שכולו טוב.

אך כאשר נודע הדבר לתלמידו הגדול של הרה"ק מלובלין ה"ה היהודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע, התנגד על זה בכל תוקף, וטען ששלושת הצדיקים מוכרחים להשאר בעלמא הדין להגן על הדור, והוא מוכן להקריב עצמו במקום רבו הקדוש, ולהיות שלוחם הנאמנים שהני תלתא אריותא.

וכדבריו כן עשה, ובחול המועד סוכות ביום י"ט תשרי תקע"ד, התעצם היהודי הק' בשעת תפלתו בכוננות ובייחודים, והתדבק בקונו עד כדי התפשטות הגשמיות, ונשמתו הרקיעה לשחקים ושוב לא חזרה אל גופו. ובן מ"ח שנים בלבד היה בהסתלקותו.

ומאז ואילך, הכניסו אלו ג' הצדיקים את ראשם ורובם בעובי הקורה, ולא חדלו מלפעול בכל דרך להביא לימות המשיח ולגלות את אור הגאולה בפועל ממש.

ויש לציין שבאותו יום שמיני עצרת, כ"ב בתשרי תקע"ד, נחל נאפאליאן את אחת ממפלותיו הגדולות, בקרב הגדול שנערך בסביבות עיירת לייפציג, באותו הקרב איבד נאפאליאן שישים אלף חיילים, וצבאו הגדול והגאונות החל להתפורר לגזרים.

ובחודש טבת נתכנסו כל האומות מהמדינות בסביבות צרפת, ונלחמו עמה בכח גדול, עד שבליט ברירה הדיחו ממשלת צרפת

את פקודת רבו, מחד גיסא, ולא לעבור על דעתם של שאר צדיקי הדור, מאידך גיסא, ובמוצאי יום הקדוש נענה הרה"ק מרימאנוב בקפידא: ער האט מיר איבערגעדרייט דעם גאנצן סדר!

והרה"ק מראפשיץ מסר נפשו למען כלל ישראל, אך מאוד נתיירא מהקפדת רבו הקדוש, ונסע להרה"ק מלובלין זי"ע שיברכו שיינצל מהקפדת רבו, אך הרה"ק מלובלין לא רצה להתערב בזה, ולכן נסע ליום הושענא רבא להמגיד מקאזניץ זי"ע שיברכו, כי ידע נאמנה שגם המגיד הק' מתנגד לנצחונם של נאפאליאן, ומגודל חששו שגם המגיד הק' לא יברכו אז עז וכהמגיד הק' נישא על ידי משמשיו בערב יו"ט לטבול במקוה לכבוד יו"ט, נכנס הרה"ק מראפשיץ בחשאי למיטתו של המגיד הק', וכשהרה"ק חזר ורצה לשכב על מיטתו, הבחין בהרה"ק מראפשיץ שהתחנן ואמר: "אינני יוצא מכאן, עד שלא תבטיחו לי, כי לא אכוה מהקפדת רבי הקדוש מרימאנוב!", ובאין ברירה בירכו המגיד הק' שלא יאונה לו כל רעה.

בליל שמיני-עצרת [שחל בשב"ק] כשהגיעו ל"מזמור שיר ליום השבת", נענה המגיד הק' בהתלהבות אדירה וקרא: "אומרים, כי נאפאליאן מתקדם וכובש מדינה אחר מדינה – ואילו אנחנו אומרים: 'להשמדם עדי עד – ואתה מרום לעולם ה'!"

חודש תשרי בצל צדיקי הדור

שנת תקע"ד

בפרוס שנת תקע"ד, התאחדו שלושת גדולי צדיקי הדור ומנהיגיו – הרה"ק מלובלין, המגיד הק' מקאזניץ, והרה"ק רבי מנחם מענדל מרימאנוב, ונמנו וגמרו לפעול בצוותא, איש-איש על פי דרכו ובכל כוחותיו העילאיים, כדי להשיג את המטרה הזו הנשגבה, לסיים את הגלות ולקרב את הגאולה.

כארבע שנים קודם לכן, בכ"ה בתשרי תק"ע, נסתלק הצדיק הקדוש, סניגורן של ישראל, רבי לוי יצחק מבארדיטשוב, לשמי רום,

הקדוש, היה הוא מרגיש בכך, ואדרבה רק זכויות נזקפות לצידו, ומאז נרגעו הרוחות.

אך בהתקרב יום הדין נודע להאהבת שלום מענין האגרת וכששמע רצונו של הרה"ק מלובלין הביע רצונו לשהות בלובלין על ימי הדין המתקרבים ובאים, אך זקני החסידים נכנסו והתחננו לפניו שלא יסע, כי החסידים מכל קצוי המדינה באין ומתכנשין לבית מדרשו בראש השנה, ואיך ישיב פניהם ריקם, ובנוסף לזה אמרו לו תשובתו של הרה"ק מסטרעליסק שלא ראה שום סיבה מיוחדת שיסע, וכך לחצו החסידים בכל מיני אופנים.

ומן השמים נסתבב שהאהבת שלום החליט שאכן לא ישאיר את עדת צאנו בר"ה ללא רועה, ובקומו שלח את בנו הרה"ק התורת חיים זי"ע לשהות במחיצת הרה"ק מלובלין בראש השנה, וכשנכנס לקבל פני הרה"ק מלובלין שמח הרה"ק לקראתו, אך אמר לא לזה התכוונתי, וחבל שלא נתנו לי למלאות מבוקשי.

ובאותו ראש השנה תקע"ה, בטרם גשתו לתקיעת השופר, הכריז הרה"ק מלובלין בבית מדרשו: מי מוכן לגשת עמי אל המלחמה? ובין הנוכחים, היה גם הרה"ק מראפשיץ, אשר כל הזמן חרד שמשיח יופיע ויתגלה בדרך הקשה, וכפי שעשה שנה העברה ברימאנוב אצל רבו הק' כמובא לעיל, ועתה כששמע את דברי הרה"ק מלובלין, אשר משמעותה היתה הכרזת מלחמה גלויה נגד הסטרא-אחרא, נמלט הרה"ק מראפשיץ מבית המדרש.

אולם, הרה"ק מלובלין לקח עמו מימינו את תלמידו הרה"ק המאור ושמש זי"ע מקראקא, ומשמאלו את הרה"ק רבי נפתלי הערץ היילפרין זי"ע מבערזאן, ולבעל תוקע לקח את הרה"ק הארי' דבי עילאה זי"ע מווישניצא, והרה"ק מלובלין היה הבעל מקריא.

והרה"ק הארי' דבי עילאה עמד הכן לתקוע עפ"י דעת רבו הק' מלובלין, אמנם לא עלתה בידו להוציא אפי' תקיעה אחת, והרה"ק מלובלין נזדעק: אם עד כדי כך גדול כוחו של השטן, הבו לו את השופר שהוא יתקע!, וצעק:

את נאפאליאן ממלכותו, וביום ט"ז ניסן תקע"ד וויתר נאפאליאן על מלכותו, וקיבל בתמורה לכך את השלטון באי קטן בלב ים ושמו – אלבע, והיא דרומית מזרחית ממדינת צרפת, והמלוכה בצרפת חזרה למשפחת המלוכה.

ראש השנה בלובלין

שנת תקע"ה

בראשית שנת תקע"ה – זו אשר נחקה בדברי הימים, בשל מאורעותיה המרעישים, בכינוי: "ארץ רעש"ה" – 'רעשה' בגימטריא: תקע"ה – התעצמו הפעולות לקירוב הגאולה ביתר שאת.

עוד בקיץ של שנת תקע"ד, שיגר הרה"ק מלובלין זי"ע איגרת אל הרה"ק רבי מנחם מענדל זי"ע מקאסוב בעל האהבת שלום, שיואיל לבוא לשהות בראש השנה בקרבתו בלובלין, והוסיף לו – שע"ז יצמח טובה לישראל בכלל, ולאהבת שלום בפרט.

אמנם, השליח הביאהו לעיירת קאסאב ומסרו ליד א' החסידים, וכל נודע הדבר בין החסידים, וכמובן שהם לא רצו שרבים הק' יעזוב אותם בראש השנה, ע"כ היו שציידו להעלים את האיגרת מרבים הק', אך מאידך גיסא פחדו להכניס ידם בין שני הצדיקים, לאחר שקלא-וטריא, נמנו וגמרו לא להעלים את האיגרת אלא לעכב את מסירתה לידי הצדיק עד סמוך ונראה לראש השנה, כששוב לא יהיה 'בכדי שיעשו לקום ולנסוע ללובלין.

ואולם, הרה"ק מלובלין זי"ע בעיניו הצופיות ראה ברוח קדשו את כל אשר נעשה, ולא נח ולא שקט, ושיגר לקאסוב איגרת שניה, והפעם כבר חששו החסידים לדון בענין באיגרת כי התחילו לחשוש אולי יש איזה קטרוג על רבים הק', והרה"ק מלובלין רוצה להמתיקו, ע"כ נסעו כמה מזקני החסידים אל הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זי"ע אשר חוץ מזה שהיה גיסו של האהבת שלום גם היה מקור אליו בעבותות אהבה, ושאלו לו מה עליהם לעשות, והרה"ק הרגיעם שאם היה ח"ו שורה דינים על גיסו

וביקש ממנו שיואיל להיכנס אל הקודש פנימה, להזכיר את אביו המגיד הק' כדי שהרה"ק מלובלין יעורר עליו רחמים.

האיגרת, הגיעה לידי של רבי מרדכי דוד בערב יום הקדוש לעת ערב, לאחר שהוא עצמו כבר התברך כבר מפי רבו הק', ולמרבה יראת הרוממות נתיירא לשוב ולהיכנס שנית, בפרט באותן שעות נעלות ורוממות במעלי יומא דכיפורי, כאשר ניכר היה בעליל כיצד הרה"ק מלובלין אחוז בשערעפיו, וסביביו נשערה מאוד.

על כן ביקש מהרה"ק רבי יוסף מטארטשין זי"ע בנו של הרה"ק מלובלין שיכנס להזכיר את המגיד הק' מקאזניץ לפני אביו, אולם גם הוא לא הרהיב עוז בנפשו להכנס להפריע את אביו מעבודתו.

ע"כ החליטו שישלחו את העלם החתן הצעיר רבי יוסף בנו של הרה"ק מדאמבראווא (שנתארס עם בתו של הרה"ק רבי משהלי מקאזניץ זי"ע) שיכנס להעתיר בעד (המיועד להיות זקינו) המגיד הק' מקאזניץ, ואכן הוא אזר חיל ונכנס והניח את אגרתו של הדעת משה על השולחן הטהור, והרה"ק מלובלין קרא את המכתב, ונענה ואמר: הענין בריאות גופו של המגיד מקאזניץ, איני דואג כלל, כי מובטחני שבשנה הבאה אתראה עמו, ואילו אחר השנה הבאה איני רוצה לראות.... והוא יצא ובשמחה קיבלו את הבטחת הרה"ק מלובלין, אך את זאת לא ידעו - שכוונת הרה"ק מלובלין הוא להתראות עמו בעולם העליון.

~ ♦ ~

בערב יום הקדוש, הובא המגיד הק' לבית המדרש על מיטתו. אולם, הוא התחזק והתפלל "כל נדרי" לפני העמוד, לאחר מכן, התאזר המגיד עוז, ובנושא את עיניו לשמים פתח וקרא:

"רבונו של עולם! גודל גבורתך ועוזו נוראותיך, מי יוכל לספר ולמלל זולתך?! – וגם את רוב חולשתי ואפיסות כוחי – לא יודע איש מלבדך! והנה, גלוי וידוע לפניך, כי מאז ומקדם לא חסרתי יום מלהתפלל לפני העמוד, ואילו

רחמנא אמר תקעו!, ורק אז עלה בידי הארי' דבי עילאה לתקוע באין מפריע.

אך אחר התפילה נענה הרה"ק מלובלין: "הקטרוגים גדולים, ומן השמים מעכבים. ואולם את אשר לא הצלחנו לפעול באימה ופחד, על ידי השופר – נצליח, בעזר ה', לפעול בששון ובשמחה על ידי כוח התורה!", והתלמידים הק' ראו בכך רמז ברור, שכוונת רבם על שמחת תורה.

ראש השנה בקאזניץ

שנת תקע"ה

באותו שנה נחלש הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע מיום ליום, וניתוסף חולשת גופו הטהור על חולשתו ותשישותו התמידית אשר כידוע שכב כל ימיו על ערש דוי, אך באותו שנה נתחזק והתפלל כל חודש אלול לפני התיבה, כן מפורסם איגרת ששלח המגיד הק' ביום ה' באלול שנת תקע"ד אל הרה"ק רבי ישראל זי"ע מפיקוב, בנו של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע בזה"ל:

"... אבל עדיין אני חלוש ותש כוח מאוד, ולא אוכל לעמוד לשקוד על התורה ועבודה כדרכי תמיד, על כן גם אליו בקשתי להעלות זכרוני לטובה, בפרט בימים הקדושים הבאים עלינו לטובה, להתפלל בעדי לה', וגם לצוות להסרים למשמעתו לילך עבורי להשתטח על קברי הצדיקים, ה"ה כבוד אביו אדמו"ר המנוח זצ"ל, וכבוד אחיו (הרה"ק רבי מאיר בעל ה"כתר תורה") המנוח זכר צדיק לברכה, לעורר ישנים לבקש רחמים עלי, שישלח לי השי"ת רפואה שלימה בקרוב, ואשוב לבריאותי ואחזור לאינתי ברב כוח ויתר עוז, לשוב להסתפח בנחלת ה', כי זה חלקי מכל עמלי".

~ ♦ ~

בין כסה לעשור שנת תקע"ה, שיגר בנו של המגיד הק' ה"ה הרה"ק רבי משה אליקים בריעה זי"ע בעל הדעת משה, איגרת דחופה, אל מחותנו הרה"ק רבי מרדכי דוד מדאמבראווא זי"ע – ששהה אז במחיצת רבו הק' בלובלין –

שאומר סלחתי כדברך! כמשה רבינו, שאלמלא כן, לא ממשיך היה בתפילות מעריב!].

והרה"ק מלובלין חזה בעיניו הצופיות את אשר נעשה בקאזניץ ונענה למקורביו אחר תפילת כל נדרי: "מי יתן, כי יפנה היום ונתבשר בשורות טובות מקאזניץ, שכן החולה השוכב על מיטתו, הרעיש היום את כל העולמות!"

השמחת תורה בלובלין

שנת תקע"ה

לאחר יום הקדוש הוחמור מצב בריאותו של המגיד מקאזניץ הוחמר, ומצבו החמיר משעה לשעה, בערב חג הסוכות, קרא המגיד הקדוש את בנו ממלא מקומו, הרה"ק רבי משה אליקים בריעה, וגילה לו: שהרה"ק מבארדיטשוב נתגלה אליו, והוא שאל אותו למה לא קיים הבטחתו שהבטיח לפני שנסתלק (שנת תק"ע) שלא ינח ולא ישקוט עד אשר יעורר את הגאולה שלימה, וכבר עבר ה' שנים ועדיין בן דוד לא בא, עוד שאל לו: האם כדאי ונכון להתעצם ולהפציר בתפילה להחיש את הגאולה בזמן קריב.

וענה לו הרה"ק שבקרוב תבוא לעולם העליון, ותיווכח לראות שמה שנראה למעלה רעה, אינו אלא טובה גמורה.

על כן ציה המגיד הק' לבנו – שיודיעו תיכף ומיד להרה"ק מלובלין שימשוך ידו, ויחדל מלהפציר בתפילה על קירוב זמן הגאולה בזמן הזה, ושימסרו לו דברי הרה"ק מבארדיטשוב.

וכן אמר לו להזכיר לו להרה"ק מלובלין שפע"א בשיבו עמו בהיכל קדשו של רבם הק' מליזענסק נכנס הרבי ר' אלימלך ואמר להרבי מלובלין שצריך להתחנן ולבקש 'אל תשליכני לעת זקנה, סתם ולא פירש דבריו, עתה – הוסיף המגיד הקדוש – הנני חושש מהדיבורים הק' האלו.

לא ארכה השעה, עד שהשיב המגיד הק' מקאזניץ, את נשמתו הטהורה השמימה, ביום י"ד בתשרי תקע"ה.

~ ~ ~

בשנה החולפת לא יכולתי עוד לעמוד בכך, לרוב חולשתי ותשישותי, ואולם, למרות חולשתי הגדולה והנוראה, אשר אתה יודע ועד עליה, אזרתי עוז בכוחות עילאיים, ובמשך כל חודש אלול ירדתי יום-יום לפני התיבה. וכי למה עשיתי זאת? – הלא גלוי וידוע לפניך, כי אך ורק למען ישראל קדושיך, בניך רחומיך, עשיתי זאת, כדי להתפלל עליהם ולבקש בעדם רחמים וישועות.

"ועתה, שואל אני ומבקש מלפני כסא כבודך: איך יתכן, כי אדם חלוש כמוני, יכול ומסוגל לאמץ את כוחותיו הדלים ולעמוד שעות על גבי שעות, יום אחרי יום, ולהתפלל תפילות שלימות בעד עמך ובניך – ואילו אתה, אשר לך ה' הגדולה והגבורה, קשה יהיה לך לומר בעד בניך שתי תיבות בלבד: "סלחתי כדברך"!!

"אולי תשיבני" – המשיך המגיד וטען כלפי מעלה – "כי חסרון צדיקים בדור הזה, הוא הגורם כי לא ניתן לומר 'סלחתי'? יש לך הרי ברימאנוב, את רבי מענדלי מפרסיטיק, (אשר כן היה נקרא הרה"ק מחמת כהונתו הראשונה בעיירת פריסטיק) השקול כנגד כל צדיקי הדור!

"אולי תשיבני, כי מחמת שאין האורים ותומים, והוא המעכב בעדך מלומר 'סלחתי'? – יש לך הרי בלובלין, את רבי איציקעל, המאיר כמו האורים והתומים!

"ואם תאמר, כי חסרים לך בעלי תשובה בדור הזה – הנה אנכי, עם חולשת כוחי ודלות כוחותי, מוכן ומזומן לעשות תשובה בעד כל עמך בית ישראל!

"אשר על כן, מבקש אני ממך, אבינו שבשמים – סיים המגיד מקאזניץ את תחינתו – "אמור: 'סלחתי'!"

אחר שחזר על דבריו עוד ועוד, הורה המגיד למשוררים לפצוח בניגון של שמחה, ואז הכריז וקרא בקול אדיר וחזק:

ויאמר ה' סלחתי כדברך!"

[וידוע שכסיפרו להרה"ק מרוזין את הסיפור מהמגיד הק' מקאזניץ, אמר הרה"ק שמוטחני שהמגיד הק' שמע מפני הגבורה איך

בכל עוז, ממש במדריגת התפשטות הגשמיות ... עד אשר לפתע הבחינו שרבים הקדוש אינו ביניהם, אז נזכרו בדברי רבם הק' ורצו בבהלה לחדרו הקדוש לראות איה מקום כבודו, וכן הרבנית הצדיקת שעמדה כל הזמן לקיים פקודת בעלה הק', שמעה לפתע בכי של תינוק קטן ליד הדלת, ע"כ נגשה לראות את קול הנער, וכשחזרה למקומה נבהלה ונרעדה בראותה שבעלה הק' איננו!.

וכשנכנסו לחדרו הקדוש לא מצאו את רבם הקדוש, ורק חלון קטן למעלה מקומת איש היה פתוח למחצה, ע"כ לא ידעו היכן רבם הקדוש, והתחילו לחפש בחצר הביהמ"ד בין החסידים הנאספים, והרה"ק רבי אליעזר מחעמעלניק זי"ע (חתן רבי צ"ה מסטאשוב זי"ע מתלמידי הרה"ק מלובלין) התחיל לחפש ברחוב העיר, עד שלפתע שמע קול אדם חלוש גונח אנחה עמוקה,

הוא פנה בעקבות הקול, ומצא דמות אדם מונחת בצידו הדרך, אלא שמחמת החשיכה לא יכול קלסתר פניו, והתקרב אל הדמות וגחן ושאל לשמו, ענה לו: אני יעקב יצחק בן מאטיל, ורבי אליעזר נזדעזע עד עמקי נשמתו כשהבין שרבים הק' מוטל כאן, ורץ בבהלה לביהמ"ד והודיע להתלמידים מצב רבם הק', והם רצו אל עבר רבם הק', והרה"ק רבי שמואל ממאקריב זי"ע זכה להרים את הרה"ק בראשו, והבחין כי שפתותיו רוחשות, ושמע את תפילת "תיקון לאה" שמ"תיקון חצות", יוצאת מפורשות מפי הצדיק בקדושה ובטהרה, כי אז היה בדיוק השעה אחת-עשרה, בה נהג הרה"ק כל ימיו לערוך "תיקון חצות".

וכך הביאהו התלמידים הק' על כפיהם לביתו, שבור ורצוצ' בחלישות נוראה, פתאום פקח הרה"ק את עיניו, ושאל: "מדוע זה לא

השליח יצא מקאזניץ ללובלין, כדי להודיע את הסתלקותו של המגיד הק', וכן למסור להרה"ק מלובלין את דבריו האחרונים, אך החסידים עכבוהו שלא יבשר לרבם הק' הבשורה לא טובה, כדי שלא להפריעו משמחת החג, ומן השמים נסתמו עיניו של "יעקב" והרה"ק מלובלין לא ידע את אשר קרה בקאזניץ, והוא המשיך

לייחד ייחודים ולעבוד עבודתו בקירוב הגאולה, ובמשך החג הסוכות רמז כמה פעמים שהוא מתכוון ליום שמחת תורה ואז ישלים עבודתו.

ביום שמיני עצרת ציוה הרה"ק מלובלין שיתנו להחסידים לשמוח בשמחת היום ולשתות לחיים, ונענה ואמר: "אם נזכה לשמחת תורה שמוח – נזכה גם לתשעה באב שמח", והחסידים לא ידעו מה ניבא, וחשבו לתומם שהוא יעורר את הגאולה שלימה בשמח"ת כדי שיזכו לשמוח בת"ב, אך לא ירדו לסוף דעתו.

בליל שמחת תורה לפני עריכת ההקפות, פנה הרה"ק מלובלין אל החסידים והזהירם במילים חמורות ביותר: "להוי ידוע לכם, כי המלחמה הנטושה היום לפנינו גדולה וכבידה. הסטרא אחרא מתעצמת כנגדנו בכל כוחותיה, ועל כן עלינו להיות זהירים ביותר, לכן אני מבקש ממכם, כי תשגיחו עלי כל העת בעיניים פקוחות, ואל תסיחו את דעתכם ממני אפילו לרגע אחד!", וכן ציוה הרה"ק להרבנית שתעמוד בעזרת נשים ולא תגרע עיניה ממנו, אפי' לרגע אחד.

השמחה בשעת ה"הקפות" עלתה על גדותיה. החסידים רקדו ושוררו בכוחות עצומים, וההתלהבות הרקיעה שחקים כאשר הרה"ק נטל לידייו את ספר-התורה שלו, והחל מרקד עמו באמצע, ושעה ארוכה פיזו החסידים וכרכו

מצבת הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע

חג הסוכות ברימאנוב

שנת תקע"ה

מאידיך, באותו חג הסוכות שנת תקע"ה, באחד מימי חול המועד בעת שבתו בסוכתו מוקף בתלמידיו ובחסידיו, נענה הרה"ק מרימאנוב ואמר: התפללו עלי, כי אחיה עד סוף שנה זו, כי אז מבטיחני לכם, שתזכו לשמוע קול שופר של משיח!"

לאחר שמחת תורה של אותה שנה, תקע"ה, המשיך הרה"ק לערוך "הקפות" בבית מדרשו, מדי לילה בלילה, מניין מצומצם של בני עליה מתלמידיו, לאחר חצות לילה, בנפול תרדמה על אנשים, מתכנסים היו בחשאי בבית המדרש, שם מוציאים היו את ספרי התורה מארון הקודש ועוסקים בעבודת קודש שמייית ומסתורית, אשר ערכה עד אשמורת הבוקר, כן המשיך בעבודתו הקדושה עד ימי החנוכה.

וכפי שסיפר הגה"ק רבי שמעוני מזהליחוב זצ"ל שפע"א באותן השבועות חזר הרה"ק מרימאנוב זי"ע מטילתו לכבוד שב"ק, והביא עמו שק עבה והטילו מתחת מיטתו, ונענה ואמר באנחה עמוקה: זה כמה שנים שאני מסגף עצמי ומענה את גופי בשק זו, בצירוף תפילות ויילחודים שהקייסער נאפאליאן ינצח במלחמתו, אך מה אעשה, וכל צדיקי פולץ ורוסלאנד הביעו את התנגדותם לכך.

העיז א' מתלמידיו ושאל לו: הרי הרה"ק הבעל התניא זי"ע אמר בשנת תקע"ג שנצחונו של נאפאליאן יהיא פירוד לבבות בין ישראל לאביהם שבשמים (כמתואר לעיל), נענה הרה"ק אכן דבר אמת היתה בפיו, כך גילו לו מן השמים, אך ביאת המשיח יכול לבוא רק ע"י מסירות נפש, ומה יועילו חכמים אם הגאולה תידחה לעוד ק"נ שנים.

ואחר חג הפסח באותו שנה נענה הרה"ק מרימאנוב זי"ע ואמר: גרינע ווערים מיט קופערנע פיסקעס וועלן הערשן פאר משיח וועט קומען.

[ועיין בס' דרכי חיים ושלום (סדר תענית) איך שהרה"ק המנחת אלעזר זי"ע ממונקאטש היה

גליתם לי, כי המגיד מקאזניץ כבר איננו בעולם?! אילו ידעתי לא הייתי מעיז להיכנס לכל העניין, ואלמלא המגיד הקדוש מקאזניץ, אשר הגיע ממקומו בעולם העליון ופרס את טליתו מתחת, היו כל עצמותי מתפרקים מן הנפילה, ומתוך שראיתיו מלובש בתכריכים, ידעתי שכבר נסתלק מן העולם!"]

לאחר שהושכב על מיטתו, הוזעק אליו תלמידו הרה"ק הבעל התשובה הנודע הדאקטער רבי חיים דוד זי"ע אשר אף הוא הגיע להסתופף בצל רבו הק' בשמחת תורה.

והרה"ק אמר לו שירך השמאלית כואב לו, והוסיף לו - כל הסטרא אחרא כולה התאחדה כנגדי, ומשניתנה להם רשות מן השמים, הטילוני ארצה בכוח אדירים, ואלמלא המגיד מקאזניץ אשר בא לתומכני בצידי הימני, לא היתה נותרת בי, חלילה וחס, עצם אחת שלימה! ומני אז נחלש הרה"ק מלובלין עד יום תשעה באב המיועד לפרועניות, ואז נסתלק לע"ע.

~ ♦ ~

וכן באותו היום הופרעו שני תלמידיו הקדושים [אלו שעמדו לצד רבם בשעת תקיעת שופר באותו השנה], ובאותו שמחת תורה כשעמד הרה"ק המאור ושמש וייחד יחודים בעת עריכת ההקפות, ניפצו את חלונות הביהמ"ד ע"י זריקת אבנים, ומזה נעשה בהלה עצומה בביהמ"ד, כי לא ידעו ולא הבינו פשר הדברים, והמאור ושמש נאנח עמוקות ונענה: "אוי וויי! מי יודע מה נשמע בלובלין?"

ואילו בבית מדרשו של הרה"ק רבי נפתלי הערץ מבערזאן זי"ע פרצה שריפה גדולה באמצע עריכת ה"הקפות" בביהמ"ד, והאש התפשטה בביתו במהירות הבזק, ובניסים ניצלו בני ביתו מן האש, אך נערה משרתת אחת נשרפה למוות רח"ל.

מאותו היום ואילך, נותר ה"חוצה" חולה אנוש ורתוק למיטתו, בכל רחבי פולין היהודית הרעישו בתפילות להחלמתו, אך שערי התפילות ננעלו. ביום תשעה באב תקע"ה, נתבקש ה"חוצה" הקדוש בישיבה של מעלה.

קדמוניות, אך ההמון עם שכבר הורגל לרעיון 'שוויון הזכויות' שהונהג ע"י נאפאליאן, הביעו מורת רוח בגלוי ובסתר על מלכותו, וכמובן שהדבר לא הוסתר מאזני נאפאליאן.

ובחודש אדר א' שנת תקע"ה חזר נאפאליאן ממקום מושבו למדינת צרפת, והתחיל להסית את בני הכפרים ושאר העיירות נגד המלך, ואסף עמו חיילים רבים, ונכנס לעיר פאריז והדיח את המלך, והשלטון חזר לידיו, ואז פעל הרה"ק מרמאנוב בחג הפסח את כל פעולותיו כדי לפעול בשמים שכבר יהיה מלחמת גוג ומגוג, וקירוב עת הגאולה, אך השעה נדחתה מן השמים.

בחודש סיון תקע"ה הכה נאפאליאן בנצחון אדיר בחיילי דייטשלאנד (שהיה נקרא פרוסיע), ונכנס למדינת בעלגיע כדי לכובשה, אך שם במחוז 'וטרעלא' נחל מפלה גדולה, ואז החליטו ממשלת צרפת לומר די לכשלונותיו ומלחמותיו, והדיחוהו ממלכותו, וגרשוהו למדינת ענגלאנד, אך הם לא אבו לקבלו בארצם, והגלו אותו לאי קטן הלב ים ושמו סענט-הלנא ליד דרום אפריקא, ושם נשאר עד יום מותו כשהוא 52 שנה בלבד, ובכל נסתיימה התקופה הסוערת בתולדות עם ישראל בארצות הגולה.

מפציר בתפילה בסוף ימיו, שדברי הרה"ק מרימאנוב יתקיימו.

וכן עיי' בס' נפלאים מעשיך (ח"ב) שבשנת ת"ש כשהתחילו להמטיר הצרות וריח המלחמה ריחפה בחללה של מדינת אונגארין, היה הגה"צ מפאיע הי"ד מנחם את תלמידיו שמסתמא כוונת הרה"ק מרימאנוב היה על הדייטשען הצוררים כי היו הולכים בסמלים ובמדים ירוקים, ומעתה קרובה ישועתנו לבוא, אמנם בעוה"ר נטרפה עלינו השעה ועדיין בן דוד לא בא.

~ ♦ ~

ואחר הפסח נחלש הרה"ק מרימאנוב זי"ע מיום ליום עד שביום י"ט אייר נתבקש הרה"ק לשיבה של מעלה, ובכך נסתמו עינים של ישראל מצרת השעבוד, ואותן ג' הצדיקים הקדושים שמסרו נפשם למען כלל ישראל הפזורים בגולה, נתעלו ועלו למקור מחצבתם.

סוף שליטת הקיסר נאפאליאן

חודש סיון שנת תקע"ה

אך כאמור לעיל הוכתר מלך חדש ממשפחת המלוכה למלך צרפת, ובמשך התקופה התחיל לדכא את העם כבשנים

ולסיומא דמילתא נעתיק כאן דברי מרן רביה"ק בעל הדברי יואל זי"ע בדרשתו בהושענא רבא בשנת ת"ש לפ"ק (מובא בדברי יואל על הו"ר אות קנ"ה) כאשר החושך יכסה ארץ ומדינת אונגארין נתכסתה העננים שחורם, וקול אימת הרשעים הדייטשען ימ"ש הגיעו לאזניהם, כשהגיע רבינו להפיסקא 'הושענא ומציל ומושיע' התחיל רבינו לדבר מענין קירוב זמן הגאולה בבכיות גוראות, והזכיר את החילוקי דיעות שהיו להרה"ק מרימאנוב עם תלמידו הרה"ק מראפשיץ בענין קירוב עת הגאולה כשיישפך דם ישראל, או שעדיף שכלל ישראל יישאר בגולה עוד שנים רבות, וזעק רבינו: אנו מבקשים מהקב"ה 'ומציל' שיציל אותנו מהשפיכות הדמים הנוראים, אמנם 'ומושיע' שגם יושיע אותנו במהרה ע"י ביאת בן דוד, עיי"ש בדב"ה ק.

ועל זאת אנו עומדים ומבקשים 'קרב יום אשר הוא לא יום ולא לילה',

במהרה בימינו אמן.

תלמוד תורה יטב לב דרבינו יואל מסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

קרית יואל - בני ברק

יש"א ברכה מאת ה'

מריחוק מקום וקירוב ליבאה, נשגב בזה ברכת הודאה, אל מע"כ ידידינו הנעלה והחשוב, המזנוח הרגול והנכבד נשוא פנים, הוא הגבר אשר זכה לנהל את הת"ת רבות בשנים, בהתמסדות נפלאה וברוח נבונים, העמיד תלמידים ישרים והגונים, וגם לרבות ער הנה מסור ודואג למענינו בכל עת ועונה, במסירות רבה ואמנה, שמו הטוב מהללים בשפתי רננה

הרה"ח ר' אורי שווארץ שליט"א

מנהל כללי דמוסדותינו הק' בקרית יואל יע"א

על כל החסד והצדקה אשר עושה עמנו בכל עת,
ובמיוחד על אשר שלח לנו סכום נכבד לחג הפסח הבעל"ט
בכדי שנוכל לערוך את החג בהרחבה ובניקל

וצרפה בזה ברכותינו, ותערב לפני ה' עתידותינו, שבשכר מעשיו הברוכים למען הרמת התלמוד תורה, יתברך בשמחה ואורה, ואך טוב וחסד בביתו יהי' שורה.

החותמים ברגשי הודאה והוקרה ובברכת פסח כשר ושמח

עובדי מלאכת הקודש

בתוכי ת"ת יטב לב דרבינו יואל מסאטמאר ב"ב

יקותיאל יצחק בראך, מנהל רוחני - נפתלי צבי בראדי - צבי יודא ווייס - יואל גרנוואלד -
חיים הירש - שאול יחזקאל שווארץ - יוסף מאיר שווארץ - מרדכי מנחם שווארץ - דוד שלמה
וואנאצקער - יואל וויינבערגער - משה ווייס - משה יוחנן קליין - שמואל אלטער בנעט -
אברהם משה לאנדא - יעקב מיכאל היילברון - צבי גראס - מנשה ברוך קליין - מאיר חיים
שישא - משה ברוך כץ - משה ראטה - אהרן ווייסהויז - נפתלי יעקב פאלאטשעק - יואל כץ -
דוד בן ציון וויינבערגער - יואל ווייס - יואל אברהם שווארץ

והיי מספרים...

**עובדות וסיפורי קודש אשר היה מרגל'א בפומייהו
דצדיקי הדורות לספר בימי חג הפסח בכל שנה ושנה**

בהתקרב ובא ימי חג הפסח אשר הזמן גרמא היא לעסוק בסיפור הנסים והנפלאות כמאמר הכתוב (שמות י' ב) ולמען תספר באזני בנך ובן בנך... וידוע מש"כ באגרא דכלא (פ' עקב) לפרש הכתוב (דברים י' יז) כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם, לא תירא מהם זכור תזכור את אשר עשה ה' אלהיך לפרעה ולכל מצרים. דהנה כתבו רבותינו הקדושים (עיין נועם אלימלך פ' בא) צדיקי דורותינו בקבלה מבעלי רוח הקודש, כאשר יצטרך אדם לאיזה ישועה כגון לרפואה ולהצלחה ולעבור במצילות ים מבלי מכשול, אזי יזכור במו פיו מעין אותן הנסים בכיוצא בזה שנעשו לצדיקי הדורות לרבים או ליחיד. וז"ש גם בכאן בסגולה הגם שלא יהיה בידך זכות כל כך, זכור תזכור את אשר עשה ה' אלהיך לפרעה ולכל מצרים, ובהתעוררות סיפורי הנסים כביכול יתגבר כח חסד עליון עליך, עיי"ש באורך בדבריו הנחמדים. (ועמ"ש בייטב פנים הוד והדר אות כט). וכ"ק מרן רבינו שליט"א ביאר בזה מה שאמר נעים זמירות ישראל (תהלים מז, ב) "אלהים באזנינו שמענו אבותינו ספרו לנו" שסיפרו מגודל הנסים שעשית להם, ומכח זה פוע"ל פעל"ת בימיהם בימי קדם, כי השפעת מה שפעלת בימיהם ובימי קדם, נמשך לפעול כן גם בימינו אלה, כי בהזכרת הנסים הללו מתעוררים לעשות כן לנו גם בימינו.

על כן אמרנו וענינו להעתיק כאן באריכות עובדות וסיפורים מה שהיו רגילים אבותינו ורבותינו צדיקי הדורות לספר בימי חג הפסח, ובוודאי נשגבה מבינתינו להבין עומק כוונתם בזה, אך ברור מבלי שום ספק שבעת הסיפור היו ממשיכים ישועות ונסים גדולים לכלל ישראל, אשר על כן מה נכון הוא לחזור ולשנן את סיפוריהם ואף שחלק מהם כבר ידועים ומפורסמים לכל, ומה גם אשר מקצת מהסיפורים הם טמורים ובלתי מובנים אשר מי יעמוד בסוד קדושים בכל זאת דפסנ"ו מרובה דפסנ"ו בכדי שבזה יוכלו להמשיך השפעות טובות וישועות בכוחם ובזכותם של אותם הצדיקים אשר סיפרו עובדות הללו.

שבת מברכין ניסן

שלושת הסיפורים

המגיד הקדוש מקאזניץ זי"ע סיפר בכל שבת מברכין ניסן, אלו ג' סיפורים, ומסוגלים להשפיע לבני ישראל צרכי פסח בהרחבה:

סיפור א': יהודי אחד עשה לפני חג הפסח חבית יין שרף, ונסע עמה למכירת

היין, ולצורך כך היה צריך לעבור את גבולות הערים, כשעבר את הגבול תפסו אותו שומרי הגבול ולקחו ממנו החבית, כי היה אסור מחוקי המדינה לסחור עם יי"ש ללא רשות מיוחדת, היהודי בצר לו נסע תיכף להרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע ובכה מאוד על מר מצבו שלקחו ממנו את החבית שהיה מקור פרנסתו, אמר לו

הרר"א שילך ויאמר לשומרי הגבול, שיטעמו מהחבית ויווכחו לראות כי בתוך החבית לא נמצא רק מים בלבד ולא יי"ש, וכן עשה היהודי, וכן לפלא היה כשטעמו שומרי הגבול מן החבית ראו שהיא מלאה מים והחזירו לו את החבית, היהודי שב להרר"א ושוב בכה על מצבו על שהחבית נהפכה להיות מים, אמר לו הרר"א שיטעם עכשיו הוא מן החבית ויראה שהיא מלאה יי"ש, וכך היה שהחבית חזרה להיות יי"ש, והיה ליהודי צרכי פסח בהרחבה גדולה.

(ובס' רמותים צופים (א"ר אות סא) הובא סיפור דומה לזה, שהחסיד הנגיד ר' הירשלי מנאפאטשנע נכד ה'גאון צבי' נסע בפעם הראשון להרבי מלובלין וכו' ופקד עליו שבכל עת שיטע אחר מסחר היין יסע דרך לובלין ליטול רשות, ואז היה קאנצ' תחת ממשלת פרייסן, והוא הוביל יין מקיר"ה, פ"א עבר על הצווי הנ"ל, ובעת שהעביר היין על המוצר לקחוהו על הגבול השומרים מפקודת מלך פרייסן וזה היה תחילת מוצאי ש"ק - והרה"ק מלובלין ישב אז סעודה שלישית עדיין, ואמר לאנ"ש הירשל אינו מניח אותי לישב, צריך לבקש עבורו, ובזו הרגע טעמו השומרים היין וראו שהוא מים ושחקו ממנו ונתנו לו בחזרה אז תיכף נסע ללובלין, ובבואו על המפתח אמר לו, לא הנחת אותי אפי' בסעודה שלישית, ומשום נסך לא תחוש כי אין זה אותו היין כלל, וכמה גדולים מעשה צדיקים)

סיפור ב': למלך אחד נאבדה ממנו טבעתו, והוציא צו שרוצה הוא שיחפשו את הטבעת, ומי שקיבל על עצמו את חיפוש הטבעת נתן לו המלך הרבה מעות כדי שיתאפשר לו לחפש אחר האבידה, בעיירה אחת שבממלכת המלך הזה היה גר איש יהודי עני ואביון, שלא היה בידו מאומה להכין את צרכי הפסח הקרב ובא, אמרה לו אשתו, הנה אתה רואה שהמלך נותן מעות למי שרוצה לחפש את טבעתו, לך איפוא גם אתה ותאמר שאתה ג"כ רוצה לחפש את טבעתו היקרה של המלך, ובממון שיביא לך המלך יהא לנו במה להכין את צרכי החג, נראתה בעיניו עצת אשתו והלך אל המלך והציע את עצמו לחיפוש האבידה, ואכן קיבל את הממון, נסע מיד לעיירתו והכין את כל צרכי החג, לה"סדר", אחד מיועציו של המלך היה כומר שונא

ישראל וכראותו את היהודי מהין לקחת ממנו של המלך עבור חיפוש האבידה לא היה יכול לסבול זאת, איך רימה היהודי את המלך והוציא ממנו ממון, הלך הכומר בליל חג הפסח מתחת חלון ביתו של היהודי וראה איך שאוכל ושותה ואינו עוסק כלל בחיפוש הטבעת, מיהר אל המלך ואמר לו: יבוא המלך עמי ואראה לו מה עשה היהודי עם המעות, הלך המלך עמו, וראו את היהודי יושב כמלך בגדוד, כשעמד המלך מתחת חלון ביתו אמרו אז אצלו את החרוז של "דיינו" ושמו של הכומר ג"כ היה "דיינו", ואמר המלך הנה עכשיו עושה היהודי חקירה מי גנב טבעת המלך, וכולם אומרים "דיינו", הבין המלך שהכומר הוא הגנב הנוכל, וצוה המלך לאסור את הכומר ולהכותו עד שיודה ואכן נודע הדבר שהוא שלח ידו בטבעת המלך, והיהודי היה לו צרכי פסח בהרחבה גדולה.

(בספר בתי אבות (בית יוסף עמוד שד"מ) מובא המעשה דלהלן "מאשקע עם הפריץ" שמעותי במלוה דמלכה אצל כ"ק אדמו"ר ר' מאיר יוסף רובין הי"ד מקערעסטיר, ור' שלמה ענגעל סיפר המעשה אז, וזה היה קודם פסח, וסיים ר' שלמה שבכל פעם לפני הפסח ציוה לו הרה"ק ר' ישעיה'לע מקערעסטיר ז"ל שיספר המעשה, שזה המעשה מסוגל לפרנסה והצלחה)

סיפור ג': יהודי אחד עבד אצל פריץ, פעם התפאר הפריץ לפניו שאלולא היה נותן לו פרנסה היה גווע מרעב ח"ו, היהודי ענה לפריץ: הלא יש אלוקים בשמים הזן ומפרנס לכל, ואתה הנך רק השליח, כששמע הפריץ את דיבוריו של היהודי חרה לו מאוד ונטל ממנו את פרנסתו, היה זה לפני חג הפסח והיהודי העני לא היה בידו איך להכין צרכי החג, לאותו פריץ היה קוף שהיה חביב עליו מאוד, פעם נכנס הפריץ לנקות את אוצר מטבעות הזהב שלו, וכשראה הקוף איך מנקה הפריץ את המטבעות עם הרוק שבפיו, עשה גם הוא כמעשהו, אלא שהקוף בלע את המטבעות, עד שהתמלא כריסו במטבעות זהב ונפל

בימי הרה"ק רבי מרדכי המגיד מטשערנאביל זי"ע, היה דר בעיר טשערנאביל איש ת"ח וירא שמים אבל לא היה מהחסידים, ובא אל שולחנו של מרן המגיד זי"ע ביום א' וב' דפסח, מכיון שיש מנהג ישראל שלא להתערב עם חבירו בפסח, לא רצה לטעום מן השיירים של מרן המגיד, חרה הדבר להחסידים מאוד, ובחזה"מ מסרו את הדבר לרבם המגיד.

בשביעי של פסח בעת שנכנס המגיד לשולחנו עמדו שני שורות, וביניהם עבר המגיד, והלמדן הנ"ל היה בין העומדים, באמצע הליכה עמד המגיד הק' אצל הלמדן הנ"ל, והתחיל להביט עליו מראשו עד כף רגלו הלך וחזור כמה פעמים, עד שאמר לו המגיד: "לך לביתך, ושם בחבית המים שלך ששאבו לצורך הפסח נמצא שם דבר חמץ".

כיון שהיה איש זה ירא שמים, הלך מהרה הביתה בפחי נפש לראות אם כנים הדברים, וכיון שהביט בהחבית של מים, ראה שם חתיכת חמץ מונחת שם, מיד חזר אל המגיד בבכיה, וטענתו בפיו, א' על מה ולמה בא עליו הצרה הזאת, ומה חטאתו להיכשל בחמץ גמור בפסח? ב' איך שייך הדבר להמצא חמץ גמור בביתו? ג' ביותר חרה לו זה – אם אמת שהרבי רואה מה נעשה בביתי מפני מה לא אמר לי זאת מתחילת החג?

ענה מרן המגיד על ראשון ראשון, והתחיל לשואלו: איך שואבין המים לחג לצורךך? ענה הלה בהתרגשות: מה שייך לעשות עוד יותר ממה שאני עושה? שאלו המגיד שוב: מה אתה עושה?

ענה הלה: שנים גויים שואבי המים שלי הולכים קודם למרחץ, ורוחצין את עצמם, ואח"כ אני נותן להם בגדים אחרים כדי שלא יהיה שום חשש חמץ עליהם, ואח"כ שואבים את המים.

ענה לו המגיד: זה בעצמו הוא הטעות שלך, שאתה סובר כוחי ועוצם ידי וכו',

פגר מת, הפריץ שלא ידע על סיבת המוות החליט לזרוק את הנבילה לבית היהודי, כשראה היהודי את הנבילה בביתו הבחין שנבקע בטנה ומטבעות זהב נוצצים מתוכה, נטלם והוציאם להוצאות החג, כליל פסח שלח הפריץ לקרוא ליהודי ובירר אצלו מנין לו כל זה, סיפר לו היהודי את כל המעשה, או אז הודה הפריץ כי ה' הוא הזן ומפרנס לכל, והיה ליהודי צרכי פסח בהרחבה גדולה.

(אוצר ישראל, (עמ' לג אות יד). ששמע מהרה"צ רבי ישראל בין זצ"ל, ששמעו מרבו הרה"ק רבי קלונימוס קלמן מפיאסעצנע זי"ע בעל חובת התלמידים - ונזכר שם ש"ק מרן בעל שומר אמונים היה מצוה לספר הג' סיפורים בהיזמא דהילולא של הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע. וכן הובא במנהג ביאלא שהרה"ק ר' יחיאל יהושע היה מצוה להרה"ק ר' ישראל ראזנצווייג לספר הג' סיפורים בסעודת ההילולא בכ"א אדר, וכ"ה בזכרון ישראל (עמ' עג).

שבת הגדול

דרשת שבת הגדול

חותני הק' מרוויין יצוק"ל היה רגיל לספר בשבת הגדול מעשה זו:

רב אחד היה רגיל לדרוש בשבת הגדול הלכות תשובה, ובשבת תשובה הלכות תשמישי כלי חרס, והיה דורש טוב לעמו, כי בשבת תשובה צריך להיות לב נשבר ונדכה כשבירת כלי חרס, שידע שהוא חרס מחרסי מאדמה, ופסח שהוא מוחין דגדלות צריך לשוב בתשובה שלימה שיהיה פה סח לה'.

(צמח צדיק, חודש ניסן ד"ה ענין הדרשה)

מים שלנו

חמץ בפסח

דרבו של כ"ק אדמו"ר רבי יעקב יוסף מסקווירא ז"ל היה לספר מעשה זו בכל שנה ושנה כשנסע לשאיבת מים שלנו:

ברבנות קולבאסאוו בבואו לבית הכנסת
היתה הדרשה בעיצומה והוא הספיק לשמוע
את הרב אומר:

שתי ברכות ישנן האחת גאל ישראל
בלשון עבר אותה אנו אומרים בהגדה של
פסח ולפני תפלת שמונה עשרה, והשניה
גואל ישראל בלשון הוה אותה אנו אומרים
בברכת ראה נא בענינו הראשונה מדברת על
הגאולה שהיתה מגלות מצרים לקבלת
התורה, ואילו השניה מוסבת על הגאולה
שבכל עת, שאפילו אם ישנו באיזה כפר
יהודי שאין ידו משגת לתשלום דמי החכירה
במועדן והאדון שולחן את משרתיו לחולל
חורבן בביתו, גם ליהודי כזה ממציא
הקב"ה פדות וגאולה מצרתו.

שמע היהודי את הדברים ונתמלא
שמחה, הוא שב לביתו בשמחה ובצהלה
וקרא בשירה הרבי אמר גואל ישראל הרבי
אומר גואל ישראל! בינתים שלח האדון את
משרתיו לראות האם היהודי למד את הלכה,
שבו השליחים וסיפרו שהיהודי רוקד ושר,
שלח הפריץ לקרוא לו, והיהודי בא בפנים
קורנות, בטוח בברכתו של הרב, עתה היה
הפריץ בטוח שדעתו של היהודי נטרפה
עליו מרוב צרותיו, נכמרו רחמיו והוא אמר
שמע נא מאשקה, מדוע אתה כזה לא
יוצלח הנך עני מרוד אין לך כסף לשלם
את חובך, ואף לא כסף כדי לקנות י"ש
ולהרויח בו.

השיב היהודי וכי מה אעשה, ענהו
הפריץ אומר לך מה תעשה אתן לך פתק
למייצרי הי"ש שימכרו לך בהקפה, תמכור
ותרויח, תחסוך מעט ותשלם לי את החוב,
עשה כן ובמשך הימים המועטים שבין שבת
הגדול לערב פסח מכר כמות גדולה
שהספיקה בידו אף לשלם את חובו לפריץ
ולקנות את כל צרכי החג ביד רחבה, בערב
החג צרר מעות במטפחת ובא אל הרה"ק
ואמר: רבי, כ'האב געברענגט "גואל ישראל"
געלט...

שאתה סובר שבכח עצמך ומגודל הזהירות
שלך, אתה ניצול מחמץ בפסח, ובאמת
צריכין לדעת שאחר כל הטירדות צריכין
לסייעתא דשמיא מרובין, להנצל מחמץ
בפסח, ומפני זה הכשילו אותך מן השמים.
ומה ששאלת, איך שבא החמץ לשם,
הוא ע"י שראו הגויי שלך שאתה מחמיר
עליהם ביותר מכל תושבי העיר, חרה להם
הדבר ורצו לנקום ממך, ולקחו חתיכת חמץ
והשליכוהו לתוך חבית המים.

ועל מה שלא אמרתי לך מתחילת
החג, אגיד לך האמת, שגם אני לא ידעתי
מתחילת החג שהרי מה עסק לי להביט שם
בביתך, ומה נעשה שם, רק כיון ששמעתי
שאינך מתערב עמי בפסח, ואתה מחמיר
יותר מכל תושבי העיר, רצייתי לדעת אם
הנך במדריגה זו באמת, ומפני זה ראיתי את
החמץ שלך.

(הגדה מאור צדיקים, סקוירא (עמ' ע"ר) - וסיפור
זה נובא גם בספר קדושת ציון (פרשת פינחס)
בשם הרה"ק רבי יוסף מדאמבראוו ז"ל עם כמה
שינויים)

בדיקת חמץ

גואל ישראל

הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא ז"ל היה נוהג
לספר מעשה זה בכל שנה ושנה לבלי בדיקת חמץ:

בכפר אחד בסמוך לעיר קולבאסאוו גר
יהודי אחד שחזר את בית המשתה מאדון
הכפר, העסקים לא שגשגו ולא היה ביכלתו
לפרוע את דמי החכירה, האדון התרה בו
פעם ופעמיים, ובבקריו של שבת הגדול
שלח את משרתיו לחולל מהפיכה בבית
היהודי לאות אזהרה, הלכו המשרתים ושפכו
לארץ את קדירת הטשאלענ"ט, שברו את
השלחן ונפצו את הכלים כשהלכו הותירו
אחריהם חורבן וערבוביה ומשפחה נדהמת
ובוכיה.

החליט היהודי להפיג את צערו והלך
העירה לשמוע את דרשתו של הרב, הרה"ק
בעל האוהב ישראל מאפטא ז"ל שכינה אז

קרעפלעך בפסח

הרה"ק מראפשיץ זי"ע והרה"ק מצאנז זי"ע היו מספרים מעשה זו בכל ערב פסח, והיה ניכר שטמון בזה סודות טמירין:

היה פעם איש אחד עם הארץ, שהיה דר לבדו בכפר של גויים, והרי הלכה בידוע שעשו שונא ליעקב, וימררוהו ויתנו עליו צרות כל השנה, והיה טרוד ונחפז מאוד, ותמיד היה ירא וחרד שיוכל לחיות ולעבור בשלום את היום ואת הלילה. ומה ידע איש כזה מפסח, וידע זאת בלבד שבפסח אוכלים קניידלעך, וגם ידע שבשבועות אוכלים קרעפליך, ואיך עושים קניידלעך, במצות כתותות ושרויות, ואופים אותן, ומכניסים בו שמאלץ ומבשלים אותם, ואיך עושים קרעפליך, לוקחים חלה ועושים ממנה עיסה ומכניסים בו גבינה טמונה בו.

ובהתקרב יום ערב פסח, אמר האיש לאשתו: שמעי נא אשתי, הנני רואה שהולך להיות איזה יום טוב, אבל אינני יודע מתי פסח ומתי שבועות, לכן הכיני קניידלעך וגם תכיני קרעפליך, ואם אראה שמגיע הפסח אז אוכל הקניידלעך ואם לא אראה שמגיע הפסח אז אוכל הקרעפליך. והיה ביום ערב פסח, ויחכה כל היום לראות אם הפסח מגיע, ומה יכול היה לראות בכפר? ולא ראה כלום.

לעת ערב אמר לאשתו: כבר מאוחר וכבר חשך היום, ואינני רואה כלל שיבוא פסח, לכן הכניסי הקרעפליך, וישב לאכול הקרעפליך. פתאום, נפתח הדלת ונכנס הפריץ של הכפר, וישאל לו, מאשקע! (כדרך שהגויים קוראים לכל יהודי בשם מאשקע ע"ש משה רבינו), למה אין רואים אצלך שום פסח, ואילו אצל מאשקע השני הדר בכפר השני, הייתי אצלו, וראיתי שיש לו שמלה חדשה מכובסת לבנה ומצוחצחת, ומנענע עצמו וממלמל, ואוכלים שם ריקים כתותות ושרופות... מששמע היהודי את

דבריו, אמר: 'אזוי? הגוי אומר שפסח היום, ואילו אני לא ידעתי כלום רק שהגוי אומר כן, טראגזשע שוין ארויס די קרעפליך און ברענג שוין אריין די קניידלעך'.

(בצילא דמהימנותא, ובס' י"ג אורות (מערכת ראפשיץ פ"ז) מובא מה שסיפר כ"ק אדמו"ר מפשעווארסק ז"ל ששמע מהרה"ק מקאלאשיץ בשם אביו הרה"ק ר' מענדל האלבערשטאם מפריסטיק, שסיפר פ"א בשמות תורה סיפור דומה לזה בשם הרה"ק מראפשיץ, וז"ל: יהודי כפרי אחד שלא ידע את מועד חג הפסח, טיכס בלבו עצה לדעת מתי יחול החג, ובא לידי המצאה שהיות ויום אידם של הגוים חל בינוי הפסח, ובערב יום אידם הם עושים מקצת תענית, על ידי שנמנעים מלאכול חמאה וגבינה ושאר מעדנים ומשומנים, לאזת אמר לאשתו שתבשל עיסות ממולאות עם גבינות ומטוגגות בחמאה (קרעפליך), ותכבד בהם את המשרת שהי' שמו 'פאזע', ואם יסרב לאכול, סימן שהוא יום התענית שלהם, ולפי זה ידע שחג הפסח הגיע, ואם לאו הרי סימן מובהק שעדיין לא בא, ותעש אשתו כן, וכיום המיועד כבדה את פאזע בקרעפליך, פאזע לא חשב הרבה ואכל בתיאבון את כל מה שבקערה, הוכיח הכפרי מזה עדיין לא בא הפסח... למחרת נסע היהודי לעיר וראה שהיהודים חוגגין את חג הפסח, חזר לביתו ואמר לאשתו, הידעת כי פאזע שלנו האט זיך נישט באגארישט (נהג ככיל) ואכל ביום תעניתו - וכשסיים הרה"ק מקאלאשיץ לספר אמר: "הלואי שאבין המעשה", ותוך כדי דיבור חזר ואמר: "הלואי שאבין קצת מן המעשה", ועיי' עוד שם ב"ג אורות (הערה מ"ט)

צ"ל הסדר

סידור הקערה

מרגלא בפומיה של הרה"ק רבי שלום משאץ זי"ע, בליל התקדש חג, בעת סדרו הקערה והג' מצות:

אמשול לכם משל על כל עניני סידור הקערה, בשנים קדמוניות היה ריחיים של קמח ע"י סוסים, שקשרו הסוסים אל האבנים, ובין האבנים נתנו החטים וע"י שהסוסים הלכו סביב הסתובבו האבנים ונטחן הקמח.

פעם שאל הסוס להבעל הבית: אדוני בשלמא כשאני מוליכך בדרך אני מרגיש ומבין עבודתי, היינו לפני זמן בעיר אחת ואחרי שעה אנחנו בעיר אחרת, ואינני עומד על מקומו הראשון, אבל בעבודה זו אני עומד רק על מקום אחד, א"כ מה תועלת יש לך בעבודה כזאת ומה אתה מרויח על ידי? השיב לו בעל הבית: על ידי עבודתך

ובא, יצוא ושוב, והיה שמה מיום ג' עד עש"ק וגם שלום לא היה יכול ליקח מן הה"ק זי"ע.

וברוב עגמת נפש שלו, הלך תוך הרחוב וגם אכול ושתה לא היה לו, כי הפרוטה כלתה מאתו, פגע בו איש אחד ונתן לו שלום, ושאל אותו מדוע פניך רעים היום? וסיפר לו את כל ונוכחת, והאיש הנ"ל דיבר על לבו והובילו לביתו ונתן לו לאכול ולשתות, ואמר לו: איעצך ויהיה ד' עמך, הלא בשבת הלז הוא שבת הגדול, והה"ק דרוש ידרוש ברבים, ותלך לפניו בביהכנ"ס ותבל מאתו שלום, וימלא בקשתך (כי לכל הפחות יוכל לראות את פני הה"ק וליקח מאתו שלום). וכן היה שנכנס הה"ק מאפטא להגיד הדרשה, וניגד הארענדאר ונתן לו שלום, וכאשר אמר הה"ק מאפטא הדרשה, בתוך דבריו אמר: "אין מצרים זענען אללע יודען געהאלפען, עס איז געוועהן איין ישועה כללית, אין א צינד ווי אזוי קאנן זיין א ישועה כללית, נאר נישט מער, מען שרייט צים באשעפער, ממילא העלפט כביכול, אזוי ווי עס שטייט אין פסוק (שמות ב, כג), ותעל שועתם אל ה', נאר נישט מעהר ווי אזוי קענן מען שרייען, ווען מען זאגט קדש ורחץ, ברויך מען זיך מקדש צו זיין, אין צו שרייען ביז מען פארגיסט טרערן, אז מען וואשט זיך אפ מיט די טרערן".

והארענדאר הלז נסע לביתו, שהרי כבר נתן שלום להה"ק זי"ע וגם שמע מאתו, האריך להתנהג, כאשר בא לביתו, ואשתו שאלה ממנו מה היה אצל הה"ק? וסיפר לה שהה"ק אמר שה' יעזור.

בהגיע ליל הפסח, כשישבו על הסדר, והארענדאר התחיל לזעוק ולבכות אצל קדש ורחץ, כמו ששמע מפי הה"ק זי"ע, אשתו עמדה משתוממת כי מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שבכל השנים, כי בכל שנה ושנה, ערך את הסדר בשמחה רבה ועתה בוכה ומתחנן, אבל העבר עבר.

שהנך מסתובב למטה אתה לא רואה כלום, אבל למעלה בהריחיים נעשה מזה קמח כפי עבודתך! עד כאן המשל.

וכן הסביר האדמו"ר משאץ - אם אמנם שאנו אין לנו דעה להשכיל הסודות והיחודים הקדושים הנעשים בליל הסדר, אבל על ידי עבודתינו כאן בסידור הקערה וכו', נעשים למעלה תקונים בעולמות העליונים.

(הגש"פ אור הגנוז - שאץ, פתח דבר)

מגיד

זאת העובדה היה מרגלא בפומיה של הרה"ק ר' נפתלי מראצפערט זי"ע לספר אצל ההגדה:

בימי הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זי"ע, היה ארענדער אחד אשר ירד מנכסיו ר"ל, ולא היה לו אפילו לשלם להאדון דמי הארענדע, ואשתו הציקתו שיסע לאפטא, והאדון כבר שלח את משרתו שיכה על שולחנו של הארענדאר שיבוא לשלם דמי הארענדע ובאם לא ישלם אזי יחרץ את משפטו כטוב בעיניו, (כאשר היה מנהגם מאז ומקדם באם לא שלמו להם דמי הארענדע היו עושים הפריצים כטוב בעיניהם).

ואשת הארענדאר שהיתה לה אמונת צדיקים, הציקה בבעלה שיסע להה"ק הנ"ל, ויען כי גם עבור הוצאות הדרך לא היה לו, היה מוכרח לכתת ולילך ברגליו כאורח והולך, ומעות לא היה בידו זולת מטבע אחת אשר היה נקרא "פיערער", כאשר בא לאפטא ורצה לבוא בית המלך פנימה, אבל הגבאים אשר הי' נקראים "אדארגונער" (כן קרא אותם הה"ק מראצפערט) לא הניחו לבא לפני הה"ק ובקשו ממנו ב' כסף (יען כי היו עליו עדיין מלבושי כבוד, ודימו בנפשם כי בלא ספק הוא גבירעצום, רק שהוא קמצן, ועבור זה לא רצו להניחו להיכנס אל הה"ק זי"ע כל זמן שלא יסלק להם ב' כסף). אבל הארענדאר בענות צדקו ובמסוה הבושה שהיה על פניו (שהרי עד עתה באמת היה עתיר נכסין) הלך הלך

הרבה צדיקים היו רגילים לספר עובדא הנוראה דלהלן בליל התקדש חג הפסח, בו מבואר גודל החיוב בסיפור יציאת מצרים והאמונה בהם ומה גודל ענשו של מי שאינו מאמין בנסים אלו שנעשו לאבותינו במצרים:

מעשה היה בהרב הקוה"ט המקובל האלקי כמוהר"ר יצחק לוריא אשכנזי ז"ל בצפת תוב"ב, באשה אחת אלמנה שנכנס רוח א' בה וציער אותה צער גדול ורב עד למאוד ונכנסו בנ"א הרבה אצלה ודברו עמה והרוח השיב לכל אחד ואחד הודיע נגעי לבבו ודי מחסורו אשר יחסר לו. ובתוך הבאים נכנס חכם אחד אצלו ושמו מוהר"ר יוסף ארזין ז"ל, מיד א"ל הרוח: ברוך הבא אדמו"ר, אינו זוכר אדוני שהייתי תלמידו במצרים זמן רב ושמי פלוני ושם אביו פלוני? וכראות קרובי האשה את כאבה וצער זה כי גדול הוא עד למאוד, הלכו אצל הרב הקדוש כמוהר"ר יצחק לוריא זצ"ל לחלות פניו לילך עמהם אצל האשה ושיוציא הרוח מן האשה.

ובהיות שלא היה פנאי להרב זצ"ל לילך הוא לשם שלח עמהם תלמידו מוהר"ר חיים וויטאל זצ"ל וסמך ידו עליו ומסר לו הכוונות בשמות, גם ציוה עליו שיגזור עליו נדויים וחרמות ושיוציאנו בעל כורחו. והנה כשנכנס הרב מהרח"ו ז"ל אצלה, מיד הפכה האשה פניה אצל הקיר. אמר לה הרב ז"ל: רשע, למה אינך מסתכל בפני, ענה הדיבוק: אין לי כח להסתכל על צורת צדיק, כי אני הייתי רשע כל ימי, והתחיל לפרט העבירות שעשה, וכמה שנים הולך מדחי אל דחי... וכל העם שהיו שם געו בבכיה בראותם הדין הנורא בעולם האמת. מיד גזר עליו שיהפוך את פניו, אז הפך את פניו...

ושאל לו הרב: מי נתן לך רשות שתכנס בגוף האשה הזאת?, השיב הרוח ואמר: לנתי לילה אחת בביתה, ובאשמורת הבוקר קמה האשה הזאת ממיטתה, והיתה רוצה להוציא אש מן האבן והברזל,

ובחול המועד, בא משרת של האדון הפריץ, ומסר בפקודת האדון שלו שיבוא הארענדאר אצלו לעמוד על כל החשבון, (ולקח בתרמילו איזה קוויטקונגען אשר היה לו מן האדון הפריץ שלו), והארענדאר בא לפני האדון שלו, והאדון שאל אותו, "מאש פענעז" (האסט דיא געברענגט געלט) ואמר לו: "ני מאס" (איך האב נישט). אמר הארענדאר: "מאטא רייטער" (איך האב א רעכנינג), והתחיל לחשוב לפני האדון את החשבון הקוויטינגען אשר היה לו מאתו, והפריץ כתב וכתב עוד סכום קוויטינג ועוד סכום קוויטינג עד שעלה לחשבון גדול. ואמר הפריץ להארענדאר, מאשקע (משה) האם יש לך עוד חשבונות, עתה אנכי מקבל את החשבונות שלך, אבל בפעם אחר לא תבא לפני עם רייסטערעק (חשבונות) רק עם מעות מזומנים, והאדון חשב את החשבונות (קוויטינגען) ועלה הסכום עוד יותר מכפי החוב שלו, והאדון עוד שילם להארענדאר סך שלשים כסף במזומנים.

ובא לביתו וסיפר לאשתו את נסי ה' אשר ראה עכשיו, כי כל סכום הקוויטינגען היה רק סכום מועט ואף גם זאת לא דימה בנפשו כי יקבלם האדון מאתו "אויב וועט ער קאצעפטיערן", ואתה איתרחיש לי ניסא כי האדון נתן לי עוד שלשים כסף העדפה. אמרה לו זוגתו: מעתה בוודאי החיוב מוטל עליך שתסע לאפטא. ונסע להה"ק, ובפעם הזאת כבר היה בידו ליתן פדיון להגבאים, והגבאים הניחוהו תיכף ומיד לבא לפני הה"ק, וכאשר צעד על מפתן בית הה"ק, אמר לו הה"ק מאפטא: "שלום עליך ר' משה, מאשקע, מאש ווייטער גיט זיין". האדון הנ"ל די וועסט ווייטער האבן געלט, נאר דער קדש ורחץ זאל ווייטער גיט זיין.

(דברים ערבים, מערכת זידיטשוב אות ג' הערה א'
- ונוסח דומה לזה מובא בשאירת ישראל עמוד

לו רבו ז"ל, מיד נתנפח האצבע ונעשה כלפת ויצא דרך שם.

(הסיפור מובא באריכות בס' שבחי האר"י, ובעמוד המלך (שער תיקוני התשובה ס"ג), בשמות חיים (מאמר ד' פרק כ'), ונרמז גם בשבחי מהרח"ו, כמור"כ הוא בס' שמחת הרגל ובדבש לפי להרב החיד"א ז"ל (מגיד), ונה כותב רבינו החיד"א ז"ל: מגיד, יכנין לקיים מ"ע דאורייתא בליל הפסח סיפור יציאת מצרים ובקול רנה ותודה וגילה ברעדה יאמר ההגדה, ויזכור להמשיך דברי הגדה, ואחר ימלא פיהו לפני ביתו להגדיל ולהאדיר חסדי ה' כי לא תמנו, ויזהרים להאמין בכל דברי התורה ומפרשה ר"ז בסיפור הנס, וילה טפח מומעשה נורא בימי רבינו מהרח"ו זצ"ל שאשה אחת לא היתה מאמינה ביצי"מ ולקתה ועל ידי רוח' נשברה, ויצלח דברו בפירוש אמרי יושר המגיד כפי כוחו מפי סופרים וספרים, ורמז בתיבת מגיד לשון מומשיך, שם רמז להמשיך ולהאריך הדברים לכבוד ה').

והיא שעמדה

הרה"ק החקל יצחק מספינקא זי"ע היה מספר בכל שנה הסיפור הידוע.

מעשה באיש כפרי אחד שהיתה לו הגדה ישנה, ולפני והיא שעמדה כתוב 'כסה המצות ויגביה הכוס', בההגדה שהיתה לפני הכפרי היה נדפס בטעות במקום תיבת 'הכוס' פ' במקום כ'. והיה כתוב לפניו 'הפוס' (שמשמעו הרגל). הכפרי לא עמד על הטעות ולא ידע להבחין, וכשהגיע לפיסקא והיא שעמדה 'כסה המצות ויגביה הפוס', כיסה את המצות והרים את הרגל, וכך אמר והיא שעמדה. והרה"ק החקל יצחק היה נוהג לומר פלפול בקבלה בכל שנה, מה שפעל הכפרי בשמים מרוב תמימותו.

(הגש"פ אמרי אבות ספינקא)

והקב"ה מצילנו מידם

הרה"ק ר' שמואל קאמאדער זי"ע נהג לספר בכל שנה ושנה כליל הסדר מעשה זה:

פעם היה פארפאלק שהיו אנשים יראים וחרדים במצוות, אבל היו אנשים פשוטים מאוד. כשאמרו ביחד סדר ההגדה 'והיא שעמדה', שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו... התחילו שניהם לבכות מאוד 'חלות?!' וואו קען דאס פארקומען, אז ביי א איד איז געווען פסח חלות? ונצטער

והסמרטוט השרוף לא קיבל הנצוצות, והפצירה האשה עד מאוד לא עלה בידה, אזי נתכעסה האשה כעס גדול עד מאד והשליכה את האבן והברזל והסמרטוט השרוף הכל מידה לארץ, ואמרה בכעס גדול, תהא לשטן, ומיד נתנו לי רשות ליכנס בגופה.

שאל אותו הרב ז"ל ואמר: וכי בשביל עוון קל כזה נתנו לך רשות ליכנס בגופה ולצערך כל כך, הלא אשה צנועה וחשובה היא? צחק הדיבוק ואמר: אתם סבורים שהיא אשה חשובה וחסידה, זהו רק לפנים היא נראית צדקנית, אבל האמת הוא שאין תוכה כברה, ובליבה מלאה היא כפירה ומינות, ואינה מאמינה בנסים שעשה הקב"ה לישראל ובפרט ביציאת מצרים. ובכל ליל פסח שכל ישראל שמחים וטובי לב ואומרים הלל גדול ומספרים ביציאת מצרים, הוא הכל בעיניה היתול ושחוק, וחושבת בלבה שמעולם לא היה נס כזה, כי איך יכול להיות דברים כאלו, וכפרה בעיקר, ולפיכך קיבלתי רשות ליכנס בגופה.

או אז אמר הרב לאשה פלונית: "מאמינה את באמונה שלימה שהקב"ה יחיד ומיוחד ובורא שמים וארץ, ובידו כח ויכולת לעשות כל אשר חפץ ואין מי שיאמר לו מה תעשה?", השיב האשה ואמר: "הן, אני מאמינה את הכל באמונה שלימה".

שוב המשיך הרב ז"ל ופנה להאשה: "את מאמינה באמונה שלימה שהקב"ה הוציאנו ממצרים מבית עבדים וקרע לנו את הים ועשה לנו נסים הרבה?".

השיבה האשה: "הן אדוני החכם!, אני מאמינה הכל באמונה שלימה, ואם היה לי לפעמים דעת אחרת אני מתחרטת עליו" והתחילה האשה לבכות.

מיד גזר הרב על הרוח שיצא, וגזר עליו שלא יצא כי אם באצבע קטנה שברגל שמאל, בכדי שלא יעשה לה שום היזק ח"ו, כי האבר שממנו יוצא הרוח אותו אבר מתבטל לגמרי, וכיוון הרב בשמות שמסר

מאוד מזה, והחלו לבכות זמן מרובה על זה.

אחר שנרגעו מבכיתם, המשיכו באמירת ההגדה 'הקדוש ברוך הוא מצילנו מידם...!', שמחו שניהם מאוד באמרם: 'אה! מצה'לעך, ס'נישט געווען חלות, ס'געווען מצות, הייליגע אידן עסן פסח נאר מצות נישט חלות', יצאו שניהם במחול ורקדו מרוב שמחה.

והיה מסיים הרה"ק ר' שמואל קאמאדער זי"ע שזכו הפארפאלק הלז בגודל תמימותם להמתיק ולבטל גזר דין קשה שהיתה אז מתוחה מעל כלל ישראל.

(זכות אבות, בשם הרה"ח ר' ליפא מאנן ששמע מאביו אשר שמע מאביו הרה"ח ר' אברהם מאנן ע"ה שהסתופף בצ"ק הרה"ק ר' שמואל קאמאדער זי"ע)

ואקח את אביכם

הרה"ק רבי יהושע מזידיטשוב זצ"ל היה רגיל לספר בליל הסדר את הסיפור דלהלן:

היהודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע, בעת שבא להסתופף בצל רבו הקדוש מלובלין זי"ע, היה רגיל להיכנס לבקר אצל הרב דמתא בלולובלין הגאון רבי עזריאל הורוויץ זי"ע אשר לגודל חריפותו היה מכונה "דער אייזערנער קאפ" (הראש הברזל), בעת הביקור היו שני הגאונים האלו משוחחים בלימוד בנגלת התורה, מכיון שהראש הברזל היה מתנגד לדרך החסידות יצא להם לפעמים להתוכח על צדקת דרך החסידות, וכל אחד מהם החזיק בדעתו.

מכיון שהיהודי הקדוש הרבה תמיד לדבר על גדלותו של רבו הרבי מלובלין, חשב פעם ה"אייזערנער קאפ", בלבו שכדאי שהוא בעצמו ישמע דברי תורה מפי הרבי מלובלין, ולפי זה יווכח אם הצדק עם היהודי הקדוש.

מכיון ששמע שמנהגו של הרבי מלובלין להאריך בסעודה שלישית לתוך שעות הלילה, ואז הוא אומר תורה לפני החסידים, עלה בלבו הרעיון שיכנס לבית מדרשו בשעה כזאת, אז לא יראו אותו ולא

יבחינו בו החסידים, וממילא יוכל לשמוע את תורתו של הרבי ולפי זה ישפוט.

כך הוה, ה"אייזערנער קאפ" נכנס לבית המדרש בשעה מאוחרת שאז שרר חושך בביהמ"ד, ואף אחד לא שם לבו שהגאון הרב דמתא בא. האורח הקשיב בפניו לזמירות ששרו, והרבי התחיל את התורה בפסוק: ואקח את אביכם מעבר הנהר, ופירוש את הפסוק בזה"ל: "ואקח - איך וועל נעמען, את אביכם - אייער ווילן, מעבר - פון די עבירה, הנהר - עס זאל לייכטן". כשהרב מלובלין שמע את התורה הזו קם ויצא את בית המדרש.

בשבת ההיא היה גם היהודי הקדוש בלובלין, ולמחרתו ביום הראשון בא היהודי הקדוש לה"אייזערנער קאפ" לבקרו כהרגלו, ואז פנה אליו האייזערנער קאפ ואמר, מעתה לא תוכלו לספר לי על רבכם, כי אני בעצמי שמעתי מפי הרבי שפירש כך את הפסוק, ותגידו בעצמכם איך אפשר לפרש את הפסוק באופן כזה.

ענה היהודי הקדוש ואמר: אני מאמין באמונה שלימה שלרבינו היו אלף אלפי כוונות בעת שפירוש את הפסוק, ואנא זעירא דמן חברי יכול גם להבין כוונה אחת.

דהנה חז"ל אמרו מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה. ועוד איתא בגמרא כשעושה אדם תשובה מאהבה אז גדולה תשובה שזדונות נעשו לו כזכיות. נמצא לפי זה שכשהקב"ה עוזר ויהודי עושה תשובה מאהבה נחשבות לו רק עבירות שעשה במעשה כזכיות, אבל לא המחשבה כי מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, אבל אי לו הקב"ה היה מצרף גם המחשבה הרעה למעשה היה לו כעת הרבה יותר זכויות כי גם המחשבה של המעשה היה ג"כ נחשבת לו לזכות, יוצא שעיי"ז שאין הקב"ה מצרף את המחשבה למעשה יש לו פחות זכיות, לכן גילה רבינו הקדוש

גדול הוא ובני ביתו. הלה עשה כאשר צוהו המגיד, ובליל פסח כאשר בא להברכה הנ"ל צעקו בקול גדול הוא ובני ביתו.

בינתיים שלח האדון את משרתיו לבית היהודי לראות מה עושה, אם יש נרות דולקים ואם יש לו מה לאכול, כי ידע מכל ההתנהגות בליל פסח. ראו המשרתים דרך החלון מה נעשה, וגם שאר ערלים מהכפר נתקבצו לקולי קולות שלהם. הלכו המשרתים מהאדון, לקחו קוף מת שהיה מונח בחצר האדון, וזרקוהו ע"י החלון לתוך הבית בדרך ליצנות.

בתוך הבית נתבקע כרס הקוף ויצא ממנו רענדליך שוה כמה מאות רובל כסף, והיה לו מזה לשלם השכירות, וגם נשאר לו איזה רובל כסף לפרנסתו.

כששילם חובו אחר הפסח שאלו האדון מאין לקח מעות, סיפר לו כל הדברים, וגם מעשה הקוף. נענה האדון וסיפר כי ביום אתמול עמד הקוף בחדרו, והיו מונחים שם רענדליך אלה בגלוי, ואכל מהם ומת.

בשנה השניה כאשר בא האדון שישלם לו השכירות, ביקש מן האדון שימתין עד אחר הפסח, והבטיחו שאז ישלם לו, כי היה מוחלט אצלו שכאשר יצעק בקול גדול אשר גאלנו יהיה לו ישועה.

בליל פסח צעקו כולם בקול גדול זמן הרבה, עד שלא היה להם כח לצעוק יותר. אחר הפסח נסע תיכף להמגיד ובכה מאד לפניו, ואמר לו: 'עס גייט מיר שוין גארנישט אן, נאר עס איז דאך שוין א בושע פאר דעם פריץ, מען שרייט און מען שרייט און מען ווערט נישט געהאלפען'.

המגיד הקדוש היה רגיל לספר ענין זה בכל ליל פסח כשהגיע לברכת אשר גאלנו 'אז עס איז שוין נאך פסח איז נאר שוין א בושע פאר דעם פריץ'.

מלובלין פירוש בגמרא שאימתי אין הקב"ה מצרף את המחשבה רעה למעשה, רק אם ח"ו לא עשה תשובה מאהבה, אבל אם היהודי זוכה ועושה תשובה מאהבה ובאים לדון אם לצרף את המחשבה למעשה בכדי שהמחשבות יהיו לזכיות, אז הקב"ה מצרף גם את המחשבות הללו לזכיות.

וזהו שכיון הרבי להגיד בפירושו, ואקח את אביכם שהיינו הרצון מלשון ולא אבה, מעבר מן העבירה, היינו הרצון והמחשבה של העבירה, הנהר בכדי שיאיר היינו שיהיו לו לזכיות שהן אורות.

(הגש"פ ליקוטי ישועה וברכה, עמוד 20)

ובמורא גדול

מדי שנה בשנה בעת יושבו על הסדר היה הגה"ק מהר"ש ענגעל מראדאמישלא זי"ע מספר המעשה הלו:

הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע ביושבו עם כמאתיים תלמידים לבושי בגדי משי לבן כנהוג אצל צדיקי דורו, היה מעוטף בטליתו בעת אמירת ההגדה, ופעם בשעת אמירת 'ובמורא גדול זו גילויי שכינה...' גילה פני קדשו, ונפלו כל המסובים מרוב פחד ממחזה הבהיר והנורא שראו עליו, וכדברי הזוה"ק אנפי דצדיקא אנפוי דשכינתא, שהשראת השכינה שורה על פניהם, ונרעדו אז כל המאתיים תלמידים ונפלו על פניהם על הקרקע. כמו שהיו כורעים בביהמ"ק כשהיו שומעים את השם הגדול מפורש יוצא מפי כהן גדול בקדושה ובטהרה.

(הגש"פ אמרי התן)

אשר גאלנו

ידוע הסיפור שהיו צדיקים הרבה רגילים לספר בליל התקדש חג הפסח:

חוכר אחד שלא היה לו לשלם השכירות להאדון, בא להמגיד מקאזניץ ז"ל קודם הפסח וסיפר לו דאגתו. אמר לו המגיד שבליל פסח כשיגיע להברכה אשר גאלנו וגאל את אבותינו וגו' יצעק בקול

(תמונה גנוזה ח"ב עמ' קטו, וכבר הובא לעיל נוסח שונה קצת, שהרה"ק מקאזניץ זי"ע היה מספר מעשה כעין זה בכל שבת מברכין ניסן, ויש לציין עוד לס' גדולת מרדכי (עמ' כ"ג) שסיפר הרה"ק ר'

מרדכי מנדבורנא ז"ע כעין זה - ובס' שארית
 ישרטל כתב ששמע מהר"ר מרדכי יוסף מקארצוב
 ז"ל הוא האיש שמנה אותו הרה"ק ר' חיים מאיר
 יחיאל מומאגלינא להיות השד"ר במדינת פוילין
 עבור אחינו בני ארה"ק, שסיפר לו שדרכו היה
 להסתופף בצל רבו הקדוש הנ"ל בכל חג הפסח,
 ושמע ממנו בכל שנה ושנה את שתי אלה
 המעשיות בעת אמירת ההגדה על הסדר: בבואו אל
 המאמר, ונצק אל ה' אלקי אבותינו וישמע ה' את
 קולינו, סיפר המעשה הנ"ל בכמה שינויים
 מהמופיעים כאן, וגם סיפר עוד מעשה שני שיובא
 להלן בשמו בפסיקא "שפוך חמומתך"

אשר פסח על בתי בני ישראל

כ"ק אדמו"ר ר' יחיאל יהושע מביאלא זי"ע היה
 מספר כל שנה בליל פסח, ובכל מיני הזדמנויות כגון
 פדיון הבן וכדו' בהתעוררות רבה, עובדא דלהלן:

מעשה בהרה"ק רבי אלימלך מליזענסק
 והרה"ק רבי משה לייב מסאסוב ועוד
 מרבותינו שהיו מסובין במסיבת קדושים,
 כיבד הרבי ר' אלימלך את הרה"ק מסאסוב
 שיאמר ד"ת.

פתח הרה"ק רבי משה לייב והקשה
 כתיב ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר
 פסח על בתי בני ישראל, וקשה הלא לית
 אתר פנוי מיניה וא"כ מאי שייך לומר על
 קוב"ה אשר פסח, ותו מאי אשר פסח "על"
 בתי בני, הול"ל "מעל" בתי בני.

הוא מקשה והוא מתרץ, ע"פ משל
 למלך ב"ו שאימתו מוטלת על הבריות,
 וכשאדם רוצה לעמוד לפני המלך ולבקש
 איזה דבר, הזמן היאות לכך הוא, כשנמצא
 בחברת מריעיו וידידיו שאז לבו מלא דיצה
 וחדוה ואין הדין שורה ואפשר לפעול אצלו
 קטנות וגדולות, ומלכותא דרקינא כעין
 מלכותא דארעא.

המשיך ואמר, זה הדבר היה ג"כ
 באותו הלילה כשהקב"ה לבדו, ירד למצרים
 וראה אותה מלאה גלולים ונתמלא כולו
 חמה, והנה אך ראה את בתי בני העושים
 רצונו נתמלא לבו שמחה וחדוה, ובא לו
 כביכול בחינת "כיצד מרקדין לפני הכלה"
 כנס"י, והחל לרקוד ולפסוח על בתייהם
 מתוך רוב שמחה, כאן דר יהודי! כאן דר
 יהודי!.

ותוך כדי סיום דבריו נתלהב הרה"ק
 ר' משה לייב והתחיל לרקוד בהתלהבות
 קודש על השולחן בנוה קדשו של הרה"ק
 אלימלך דא וואוינט א יוד! דא וואוינט א
 יוד!...

(הגדה של פסח אדמו"ר בית ביאלא, וכה כותב
 שם: מה נורא היתה המחזה לראות את הרה"ק
 מביאלא מספר עובדא זו, פניו היו מאירות
 בהתלהבות עצומה וקדושה שאין לתאר ואין לספר)

שולחן עורך

הגה"צ רבי נתן גאלדבערג אבדק"ק לימאנוב זצוק"ל,
 היה מקובל בידו לספר בשם צדיקים שנהגו לספר
 מעשה זו בליל הסדר.

הגה"ק רבי אליעזר אשכנזי בעל
 "מעשי השם" זי"ע היה דר בארצות
 טערקיי, ופעם אירע גניבה אצל הסולטאן
 שגנבו ממנו כלי כסף, ויהודים הרי אוהבים
 כלי כסף, והגיע איזה כלי לידי הגה"ק רבי
 אליעזר, והוא לא ידע שגנוב הוא, וקנה
 איזה כלי מאותן הכלים, ובליל הפסח באו
 שני אנשים גויים שהתחפשו כיהודים,
 וביקשו שרוצים לאכול אצלו בליל הסדר,
 והניחם הרה"ק ר' אליעזר לבוא אצלו אבל
 חזותם לא נשאה חן בעיניו, ואמר להרבנית,
 להסדר צריכים להניחן לבוא, אבל אין
 צריכים לאכול אתם יחד בשולחן אחד, וייחד
 שולחן מיוחד עברם בחדר השני.

כשהגיעו לשולחן עורך, הציץ ר'
 אליעזר אל תוך החדר שערכו האורחים
 הסדר, וראה שהיין שהוכן להם עבור ארבע
 הכוסות שתו כולה, ושכובים המה כשיכורים
 על הארץ, ועל השולחן הבחין שהיה להם
 רשימות ושרטוטים שרשמו מכלי הכסף
 שהיה על שולחנו של ר' אליעזר, ותפס רבי
 אליעזר את כוונתם, שברצונם למוסרו
 למלכות וראה שרוחפת עליו סכנה, מיד
 אמר להרבנית, בואו ונברח מכאן כי הסכנה
 רוחפת, ומקום מגורם הי' עיר נמל (פארט)
 וארוז כמה מן החפצים שלהם, וניגשו מהר
 לקאפיטאן (רב החובל) וביקשו ממנו
 שברצונם לנסוע עכשיו, והיה זה באמצע
 הלילה בליל הסדר, והקאפיטאן לא רצה

בשום אופן לנסוע אז, עד שמסרו בידו את כל הונם ונענה לבקשתם.

בהיותם על הספינה, נתעלפה הרבנית, שהיה זה באמצע ליל הסדר, בשעת שולחן עורך, ועדיין לא אכלה כלום, ביקשו מקאפיטאן שיתן להם קצת מים שיוכלו לבקש איזה מרק, והתעקש הקאפיטאן שישלמו לו עבור זה, ולא הי' בידם שום דבר, רק את טבעת אצבעה של הרבנית, ונתנו לו את הטבעת, ובישלו המרחק, שוב אחרי זה נפל עכביש (שפיץ) לתוך המרק, והרי עכביש הוא מסוכן לאכול. אמרה הרבנית להר"ר אלימלך, מ'דארף שוין דעהרובן ווערן, כי הגענו לשפל המצב, אז מ'קען שוין נישט ארונטער גיין) ואז נעשה להם נס וקפצה להם הדר, והגיעו לישוב יהודי בפוילין בעוד לילה, והספיקו להמשיך לערוך את מחצית השני של הסדר, ואמר אז רבי אליעזר "ממצרים ועד הנה ושם נאמר".

מענין זה יש לציין עובדא אחרת מבעל מעשי ה' המוזכר בהקדמת ספר חת"ס עה"ת (דברים דף ח') וז"ל ואביא כאן מעשה נפלאה ששמעממנו (מן החת"ס) תלמידו והדפיסה בספרו ליקוטי חבר בן חיים חלק חמישי בפ' כי תבוא וז"ל, והיית רק למעלה, פי' בעל מעשי ה' כי רק מיעוט, דבאמת כתיב (משלי ט"ז י"ח) לפי שבר גאון, וכל גדולה מסוכנת, אבל כל זמן שנשאר מעלה אחת שלא השיגה עדן לא יירא, והיינו ר"ק למעלה.

וסיפר לנו מרן (החתם סופר) זצוק"ל כי הגאון בעל מעשי ה' היה מהשרים הראשונים למלך מצרים בימיו ונתן לו המלאך טבעת יקרה להראות אהבתו, ויהי היום יום הולדת המלך, הלך בבגדי חפש להביא להמלך ברכתו, ועל גשר אחד פגע בו א' מהשרים ושאל אותו אם לא שכח הטבעת בביתו, והראהו לו על אצבעו, והבליעל שלח ידו ורצה להשליכו את נהר נילוס וכמעט שלא נפל תפסו הגאון באויר,

ובבואו אל המלך נתכבד בכבוד יותר משאר השרים, ובהגיע זמן הסעודה הלך לביתו ולא מצא מנוחה לאמור, כי יש שבר מאחוריו, ולקח אבנים טובות ומרגליות וישב על ספינה קטנה וברח אל הים, וכן היה כי בלילה הזאת ע"י מלשינות השרים שלח המלך לתופשו ולתתו בבית הסוהר, ואמנם בעברו על הים נשברה האניה ובנס גדול שטן על קשר אחד עד חוף קאנסטאנטינאפל ובבואו שום ערום ובחסור כל פשפש במעשיו ותלה הכל בביטול תורה וחיפש אחר דירה קטנה ולחם צר לעסוק בתורה, ותפסחיהו אלמנה אלמנה אחת אל ביתה והאכילתו מלחמה העוני.

ויהי יום אחד נתנה לפניו הרוטה ושממית אחת ירדה לתוך הקערה, ושמח הגאון לאמר ה' ירחמיהו בקרוב, וכן היה, באותו יום הכריזו מבית המלך אחרי כי מת ריע המלך המשחק בכל יום עם המלך בשחוק שקורין שא"ך, הבקי בחכמה הזאת יודיע עצמו, והגאון הלך שמה וראות המלך רוב חכמתו בשחוק זה הלבשהו בגדי חופש והלך אליו מידי יום ביום לשחוק איזה שעות והיה נזהר למלאות שעות אלו בלילה בעסק התורה, ומחמת מניעת השינה בלילה אירע לו פ"א אשר בעת זמם המלך בעצה האיך לשחוק נרדם הגאון מול מפני המלך, ולא לבד אשר המלך לא קצף עליו כי אם מיד לקח ממטתו כר א' ונתנו תחת ראש הגאון ועזב החדר, וכחקיץ הגאון וראה זאת התנחם שוב לאמר אין כאן "רק למעלה" ועזב את העיר ואח"כ נתקבל לאב"ד בעיר פוזנא.

ומהגאון בא המשל: ממצרים עד הנה, על ערמה אחת שהערימו עליו אנשי פוזנא. רבי אליעזר ומשפחתו עברו להתגורר לעיר קראקא, ושהו בבית המגלה עמוקות, שהיה אז אבדק"ק קראקא, ונדברו שניהם יחד בדבריתורה, והבחין המגלה עמוקות שעומד לפניו אדם גדול וענק בתורה, למחרת ניגש המגלה עמוקות אל ראשי

רב בעיר קראקא, ועיר קראקא צהלה
ושמחה.

(זכות אבות (דף קמ"ז) בשם הרה"ג ר' יעקב
תאומים אב"ד קהל אלדשטאט, ששמע סיפור זה
בכל שנה בליל הסדר מפי זקינו הגה"צ אבד"ק
אלדשטאט זצ"ל, הובא בהקדמות ספרו שו"ת ברכת
חיים (עלים בונים עמוד ה') הביא בן המחבר:
מסורת בידו לחזור בליל הסדר את שלשת
הסיפורים שנהג חותנו הגה"צ מלימאנוב זצ"ל
לספר בכל שנה ושנה באותם הלילות, היינו את
המעשה על בריחת הרה"ק רבי אליעזר אשכנזי זי"ע
בעל מעשה השם, מסאראיעווא לקראקא בליל
פסח וכו', ועי' עוד להלן, ומן הנכון לציין שהרה"ג
מלימאנוב זצ"ל הסתופף בצל כל הצדיקים שבדורו,
והספיק להיות בליל סדר האחרון של מרן הישמוח
משה ז"ל, וגם היה מהיושבים הוותיקים בצאנז.
וראה בספר מעשה השם (מהדור' תשכ"ב הקדמות
המח"ל): "שמעתי מנ"ק אדמו"ר הה"צ אשר מאיר
האלכערשטאם אבד"ק באבניא ששמע מפי הרה"ק
צי"ע משינעווע זי"ע שבעל מעשה השם היה
מהצדיקים אשר העולם נשען עליהם, ובא לארצות
המערב ממצרים, וגדולי דורו אמרו עליו גפן
ממצרים תסיע, ובא לפולין עי' גם ומועשה נורא, כי
פעם אחד בזמן עריכת הסדר בליל פסח באו שני
אנשים בדמות אורחים, וא"ל שנגזר עליו מן השמים
שתומ"י יעקוב ויעזוב המדינה ויסע לפולין, והתבונן
בדבר ואמר לאשתו שתתפוס בחגורו, ועי' ענן
העבירו אותם לפולין, והחלק השני של הסדר גמר
בארץ פולין, ואמר אז ממצרים ועד הנה ושם
נאמר..."

ברח בשולחן עורך

ידוע ומפורסם העובדא שהי' מרגלא בפומי' דהרה"ק
רבי נחמן מברסלב זי"ע:

פעם הי' יהודי שהי' דרכו כל ימיו
לקבץ על הפתחים, ויהי בדרך פגש לו אח
לצרה גוי עני וקבצן כמותו, ובמשך זמן
קצר נעשה ביניהם קשר ידידות חזקה
וסיכמו ביניהם כי ילכו שניהם יחדיו בכל
מקום, היהודי התחיל ללמד את הגוי
מחוקות התורה היה זה בערב הפסח, אמר
היהודי לגרמני אלמד אותך קצת ממנהגי
היהודים בפסח, ובערב נכנס לאיזה בית
כנסת: והיהודים רחמנים הם וירחמו עלינו
ויקחו אותנו בתור אורחים לסדר של פסח,
הוא למד אותו איך עושים קידוש ונוטלים
ידים ועוד, רק שכח לומר לו שלפני
שמתחילים לאכול את הסעודה אוכלים
מרוור, בערב נכנסו לבית הכנסת ובעל בית
אחד, לקח את היהודי בתור אורח, ובעל
בית אחר לקח את הגרמני, בחשבו שגם

הקהילה ואמר להם, קיבלתם אותי עליכם
לרב, מפני גדולתי בתורה, אבל נתברר
הדבר שהיה טעות, כי איקלע לפנינו אדם
גדול ממני בחכמת התורה, ועליכם לקבל
אותו לרב, הסכימו ראשי הקהילה לדבריו
ונענו למבוקשו לקבל את הגה"ק רבי
אליעזר לאבדק"ק קראקא.

והחוק היתה אז, שכאשר רצו לקבל
רב, היו צריכים לקבל כתב הסכם ממושל
העיר שהיה נקרא "ווארציעצער" ובאו ראשי
הקהילה עם הרב החדש אל מושל העיר
והראו לו שזהו הרב החדש.

כשראה ה"ווארציעצער" את פני רבי
אליעזר נבהל, ושאל בתמהון גדול את ראשי
הקהילה: "לאיש כזה הנכם מכתירים
לאבדק"ק קראקא, והרי גנב הוא", כששמעו
את דברי הווארציעצער לא הבינו פשר דבריו,
והראה להם שקיבל מכתב מאת הסולטאן
שבטערקיי שאם יימצא איש גנב ותואר
קלסתר פניו כזה יענשו אותו כפי המגיע
לו, והיה מצורף תמונת תואר פניו של
הרה"ק רבי אליעזר אשכנזי, אכן, לא היה
מענה בפי ראשי הקהילה, ולא ידעו מה
להשיב על זה ולא עלתה בידם לקבל את
הרה"ק רבי אליעזר לאבדק"ק.

אח"כ רצו המושל ואנשיו לשלוח יד
בהרה"ק רבי אליעזר, וכפי החוק שכאשר
תפסוהו לגנב היו רגילים לגזוז חצי זקנו
וחצי שערות ראשו, ודימו בנפשם לעשות
כן גם להרה"ק רבי אליעזר, וכאשר לקח
הספר את זוג המספריים בידיו וניגש לגזוז
שערותיו, נתעלף ונפל ארצה, מיד החיו
אותו ושוב לרוחו, וחזר שוב לעבודתו,
ומשלחק את זוג המספרים התעלף ונפל
שנית ארצה. החיו אותו ונטל עוד פעם את
המספריים בידו לגזוז את שערות הרה"ק
רבי אליעזר וכמעשהו בראשונה ובשנית
אירע לו עוה"פ שנתעלף ונפל ארצה, הבינו
שיש דברים בגו, שאין זה איש גנב כלל,
רק איש קדוש עובר עליהם, ומיד פטרו
אותו לשלום, ונתנו לו כתב הסכם להיות

הוא יהודי.

הוא נדד מעיר לעיר עד שבאחת העיירות נזדמן לביתו של מוכסן יהודי, בור ועם הארץ, קמצן מופלג, שהסכים לקחתו למלמד עבור בנו סתומי המוח. עמל ר' פסח על ילדי המוכסן, והשקיע בהם יגיעה רבה עד שראו סימן ברכה בלימודם. אך מה גדלו יסורי נפשו בראותו את העניים המתדפקים על דלתי אדונו ועוזבים את המקום בידים ריקניות, לאחר שבעל הבית סירב להעניק להם נדבה.

ראה זאת ר' פסח ונפשו נתעגמה עליו מאוד, כי לא היה יכול להביט בצער העניים. נתיישב ואמר אל בעל הבית: הרי יש לי בידך את המשכורת שאתה עומד לשלם לי בתום מחצית שנה זו, אבקשך נא לתת לכל עני שיפקוד את ביתך נדבה הגונה על חשבוני, וכל אימת שתעניק נדבה לעני תרשום את הסכום בפנקסך, ובהגיע מועד פרעוני תגרע את כל הסכומים מכספי. הסכים המוכסן הקמצן להצעתו, ומאז החל לתת לכל עני נדבה הגונה. כאשר עברו ימי החורף, ור' פסח הכין עצמו כבר לשוב אל ביתו, ביקש את בעל הבית לסדר עמו את החשבון, ולסלק לו את העודף המגיע לו. התישב בעל הבית וערך את החשבון, ואחר הגישו לר' פסח ואמר: עבור שכר הלימוד מגיע לך שלשים זהובים, ואילו אני חילקתי על חשבונך סכום של שנים ושלשים זהובים, הרי שמגיע לי ממך שני זהובים.

שמע ר' פסח את דבריו ולא התאונן מאומה, אם כי ידע שעתה עליו להופיע לפני בני ביתו החלשים ברעב ומצפים בקוצר רוח למעות שיביא עמו, באין פרוטה בכיסו. ולא רק שאין הוא מקבל מבעל הבית מאומה, אלא אף נשאר לו בעל חוב...

צרר איפוא ר' פסח את צרור מטלטליו העלובים, הטיל את תרמילו על שכמו, ויצא לדרך לשוב אל ביתו, ריקם בא וריקם שב, ורק תרמילו על שכמו.

הגוי הלז בא לסדר כשהוא רעב מכל היום, וציפה בכליון עינים שיסיימו כבר את אמירת ההגדה ויתחילו בסעודת החג, בתחלה נתנו לו חתיכת כרפס במי מלח - ממנה ודאי לא שבע, אחר כך אמרו ואמרו, לבסוף נטלו ידיים ונתנו לו חתיכת מצה והוא כבר שמח - כי חברו אמר לו שאז מגיעים לסעודה ומגישים בשר ודגים וכל מטעמים, ופתאום נתנו לו משהו לאכול - ונעשה לו כה מר בפיו ודמעותיו עמדו בעיניו, והבין שזוהי הסעודה המובטחת, ורק את זה יאכלו - מיד קם וברח מן השלחן בכעס רב וצעק, 'יהודים ארורים, לאחר כל מהלך הסדר נותנים לאכול דברים כה מרים!', ומבחוץ שמע שאומרים 'שולחן עורך', חשב לעצמו מי יודע איזה דברים מרים הם מביאים עכשיו, והלך לבית הכנסת לחכות לחברו ולהוכיחו על עצתו, החבר הגיע לאחר זמן, שמח ושבע מהאכילה והשתיה, ושאל את הגוי כיצד עבר עליו הסדר, הביע בפניו גוי את גודל אכזבתו, אמר לו היהודי 'אי לך, גוי שוטה, אילו היית מחכה עוד קצת, הרי היה לך כל טוב, כמוני!'

כן הדבר בעבודת השי"ת שלאחר כל היגיעות והטרחות, כשמתקרבים לעבודת ה', באה לפעמים מעט מרירות לזכך הגוף, ומי שמחכה עוד מעט וסובל אותה - מרגיש לאחר מכן כל מיני חיות ותענוג!

(אבניה ברזל)

גילוי אליהו

הרה"ק ר' צבי אלימלך מדינוב זי"ע היה נוהג לספר בכל שנה ושנה בליל הסדר מעשה זה:

ר' פסח, אביו של הרה"ק ר' צבי אלימלך, היה עני מרוד ומטופל בילדים. כאשר גבר לחצו, ובבית לא היה לחם לפרוס לילדיו, נאלץ לקחת את מקל הנדודים בידיו, לתור אחר מקור פרנסה.

ישבתי על העגלה. ואמר לו אביו: 'הוא אליהו הנביא, וכך תראה אותו בכל פעם'.

(סיפורי יעקב, - אגב, בענין זה יש להעתיק מה שה' מרגלא בפומיה של רבי משה ארי' פריינד ז"ל (מסיגוט), שאביו רבי יהושע קראלער זי"ע היה רגיל לומר "מי שאינו זוכה לגילוי אליהו בליל התקדש חג הפסח, ובליל כל נדרי, אינו בגדר אנושי כלל", מן רביה"ק זי"ע היה רגיל להזכיר מימרא זו בליל התקדש חג הפסח, ובנעיונות לשונו היה רגיל לומר: "איצט וועל איך נאכזאגן וואס א בעל הבית פון אמאל האט געזאגט". וסיפר א' המושמשים אצל מון ז"ל, שפעם אחת ממוחרת הסדר שאלו מון אם זכה לגילוי אליהו, וכשתמה על השאלה, ענה לו מון ז"ל בצחות לשונו: "הלא רבי יהושע קראלער אמר שמי שאינו זוכה לגילוי אליהו בליל הסדר אינו בגדר אנושי. (תולדות הימים של רבי משה ארי' פריינד מסיגוט (דף י'))

גילוי צדיקים

הרה"ק ר' חיים מאיר יחיאל ממאגליניא זי"ע סיפר בכל שנה בהגיעו ל"שפוך חמתך" קודם פתיחת הדלת, מעשה זה:

הייתי ילד קטן בן ד' שנים, וזקני (המגיד הקדוש ונורא מקאזניץ זי"ע) הלא גידל אותי תמיד על ברכיו, וכן החזיק אותי גם בלילות חג הפסח על ברכיו. בשעת אמירת ההגדה ובכל הסדר.

והנה קודם 'שפוך חמתך' בשעת פתיחת הדלת הנהוג בישראל, בא לבית איש, ואני במכוון הייתי מביט להדלת כדי לראות את אליהו הנביא, כמו שמאמינים בני אחינו. לכן כשבא האיש הייתי צועק לאבי זקני ז"ל, זקני, זקני, הנה אליהו הנביא בא, והוא הניח את ידו הקדושה על פי, ויסתום את פי, ויהס אותי. וכל העם החסידים שהיו שם השתוממו ונתבהלו ולא הרהיבו בנפשם לדבר, או לשאול את פיו, אך נתבהלו והביטו זה אל זה בתמהון לב, ובהתעוררות רב אמרו כולם את המאמר 'שפוך חמתך' כנהוג.

ובגומרו את הסדר כאשר הלך המגיד לחדרו, והלכו עמו איזה מהמקורבים כנהוג, אמר להם: השמעתם את דברי נכדי חיים לעבעץ. ויאמרו: שמענו, בפה מלא, כי השתוקקו לדבר מזה ולשמוע מה בפיו.

כאשר הגיע סמוך לעירו, עיף ותשוש, יצא לקראתו בנו ר' צבי אלימלך - שהיה עדיין ילד - שמח וטוב לב, כי בטוח היה שבאמתחתו צרורים כל המעות שהשתכר במקום עבודתו, שהרי מאומה לא שלח אל בני ביתו במשך כל שהותו שם. מכאן שהמעות נמצאים עמו בשלימות.

טול את תרמילי - אומר ר' פסח רכות לר' צבי אלימלך - והוליכו לבית, ואילו אני אפנה לבית המדרש להתפלל תפלה במנין.

הוא נחפז לבית המדרש, וגם כאשר הבחין על הארץ בששה זהובים, לא נעצר כדי ללקטם, כי חשש שמא יאחר אמירת קדושה בציבור. אולם אחד העוברים הבחין בעמידתו ליד הזהובים, והיה סבור שהם נפלו מכיסו, על כן הרים אותם, והביאם לאשתו, ואמר כי הוא ראה שבעלה איבד אותם בדרכו. שמחה האשה על הזהובים, והלכה מהר לשוק כדי לקנות ביד רחבה את כל צרכי החג.

בערב יו"ט שלח ר' פסח את בנו ר' צבי אלימלך לשוק לקנות הירקות לצורך מרור וכדומה, וראה ר' צבי אלימלך - ועודנו נער - עגלה אחת וגוי אחד מנהיגה, וכל הנערים עלו על העגלה, וגם ר' צבי אלימלך ישב על העגלה. ולקח הערל את הבייטש והכה את ר' צבי אלימלך, ואמר ר' צבי אלימלך להערל: 'למה תכה אותי יותר מהנערים אחרים היושבים על העגלה, אספר לאבי כי הכית אותי'.

והשיב לו הערל - הבעל העגלה: 'פרש את הכנף ואתן לך הון רב ואל תספר לאביך'. וכן עשה ונתן לו סך גדול, ואמר לו: 'תן לאביך ולאמך, ובזה אפייס אותך, ויהי לכם למשיב נפש'. וכאשר בא לביתו וסיפר לאביו, אמר לו אביו: 'זה הגוי היה אליהו הנביא ז"ל'.

וכן היה כאשר ישב על הסדר עם אביו ופתח הדלת ב"שפוך חמתך" בא אליהו הנביא לביתו. ואמר ר' צבי אלימלך לאביו: הוא האיש אשר ראיתי אותו בעת

מנהגו של החתם סופר זי"ע היה לספר בליל פסח סיפור מהגאון רבי יהונתן אייבשיץ ז"ל, שקיבלה מרבו הכהן הגדול מרנ"א (רבי נתן אדלער) זצ"ל:

בימי המחלוקת נסע הגאון רבי יהונתן מביתו לעיר אחרת, והיה אחר ימי הפסח, ועל אם הדרך סר ללון בבית מלון אורחים, ופגע שם באנשים פחותי ערך, אשר דיברו עליו סרה, והם לא הכירוהו ויחשבו אותו לעובר אורח פשוט.

ופנה אליהם בשאלה על הפיוט חד גדיא: 'הלא החתול טרף את הגדי דזבין אבא בתרי זוזין, וא"כ טוב עשה הכלב שנשכו על עול בכפו, ולא טוב עשה המקל שהכהו, ויפה עשה האש ששרפו, ולא צדקו המים שכבו את האש, וטוב עשה השור ששתה למיא, ולא טוב עשה השוחט ששחטוהו, וצדק מלאך המות שהמית להשוחט, ולבסוף בא הקב"ה ושחטו למלאך המות, והלא לפי החשבון צדקו דרכי המלאך המות?'

והבינו מקושייתו כי מתחפש ואדם גדול הוא, על כן הפצירו בו שיגלה להם התירוץ, ויען ויאמר להם: 'אכן, הגדי והחתול יש להם ריב ביניהם, מ"מ יסדרו הדברים בינם לבין עצמם, אבל מהכלב מי ביקש מידו משפט, ע"כ לא נכון עשה הכלב, וטוב עשה המקל שהכהו, ולא טוב עשה האש ששרפו, והמים צדקו שכבו להאש, ולא צדק השור ששתה למיא, וטוב עשה השוחט ששחטו, ולא צדק מלאך המות בשחיטתו להשוחט, ועל כן לעתיד לבוא ישחוט הקב"ה למלאך המות הוא יצה"ר. והוסיף לאמר: 'ומזה תבינו שאם שני גדולי תורה יש להם ריב בינם לבין עצמם, אחם אנשים פשוטים מה לכם להתערב על ריב לא לכם? ופייסוהו ושתקו ולא דיברו עוד, והגאון ר' יהונתן נסע לדרכו לשלום.

זה הסיפור סיפר לי האברך מ"ר גאלדמאן בן הרב מהר"י גאלדמאן האבד"ק

והוא ז"ל ענה, כי זה לא היה אליהו הנביא אך הר"ר בער ממעזריטש ז"ל, אמנם תדעו כי גילוי הרבי ר' בער ז"ל גדולה מגילוי אליהו ז"ל, וצריך לזה יותר זכות, לא מפני שהוא גדול ממנו, אך קטן ממנו, ולהקטן ממנו לראות יותר זכות צריך לזה. וסיים אז בכל שנה בזה"ל: כשהיינו ילד היה לנו עינים נקיות ובניקל היה לנו לראות.

(שארית ישראל (עמ' 802) והובא גם בספר מאמר יהונתן בסוה"ס במכתב המצורף מאת הרה"צ ר' שלום שפירא מקאזניץ זצ"ל, ושם כתב מעשה זו בשם הרה"ק מנאגליניצא.

*

אגב, בענין זה מן הראוי להעתיק כי פעם אחת בבוקר של חג הפסח סיפר מרן רבינו בעל דברי יואל זי"ע, כי הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל מנאגליניצא זי"ע, שהי נכדו של המגיד הק' מקאזניץ זי"ע, ופע"א היה יושן בליל התקדש החג באותו חדר של זקינו הגה"ק מקאזניץ זי"ע, ובאמצע הלילה שמע כי אחד מקיש על הדלת, והמגיד הלך לפתוח לו, ונתגלה מול עיניו אדם אחד שזקנו היה לבן וארוך, והמגיד היה משוחח עם האדם הזה, ואח"כ נשיצא האדם מן החדר, שאל הרה"ק מנאגליניצא את זקינו המגיד בזה"ל: "זיידעש, איז דאס געווען אליהו הנביא?", והשיב לו המגיד: "לא נכדי, כי זה הרבי שלי, הרבי ר' בער, המגיד הק' ממעזריטש זי"ע". וכשסיים רבינו זי"ע לספר סיפור זה, נענה ואמר: "ידוע כי גילוי צדיקים היא מדריגה יותר גדולה מגילוי אליהו".

ובשנת תשי"ג כ"ח תמוז, סיפר רבינו בתוך הדברים, כי זקינו הק' מרן הייטב לב זי"ע בשעה שהספיד את מרן הדברי חיים זי"ע, אז נזרקה מפיו בתוך ההספד ואמר: "ידוע כי זקני הק' מרן הישנח משה בא אלי הרבה פעמים אף אחר הסתלקותו מוהאי עלמא" - והמשיך הייטב לב - "גילוי צדיקים אחר הסתלקותם הוא ביותר מדריגה מגילוי אליהו".

והוסיף רבינו זי"ע לומר, כי באמת קשה להבין, אמאי גילוי צדיקים היא מדריגה יותר מגילוי אליהו, אלא ע"כ צריך לומר כי יש בזה הרבה בחינות, והמשיך רבינו, כי באמת יש להסביר דבר זה גם בדרך הפשטות, כי ידוע כי כשבא אליהו הנביא לעשות את שליחותו בעולם הזה, נתלבש בגוף אחד, ואח"כ נשחזר ועולה למעלה, פושט את הגוף שעליו, ועולה בלא גוף כלל, משא"כ בצדיקים הקדושים, בשעה שהם באים בזה העולם אין להם גוף כלל, וכנדי לבוא לזה המדריגה, היינו לראות נשמה לבד ללא גוף בעולם הזה, צריך להיות יותר מזוכך ומקודש, מלראות אליהו הנביא שבא בגוף אחד. זכר צדיק לברכה (ח"א אות שפ"א)

סיפורים שצדיקים היו רגילים לספר בליל הסדר

בכל שנה ושנה אחר הסדר היה דרכו של הרה"ק ר' מנחם מענדל מרימאנוב זי"ע לספר עובדא זו, וז"ל:

אראנדער אחד הי' דר בכפר סמוך ליער, וביער נראה כפעם בפעם דוב אחד, שומר היער הי' אורב לו לצודו, ובכל יום ויום בא אל היהודי האורדנדר להקיף מעט יי"ש לשותות, והבטיח לו כי כאשר יצוד את הדוב ויהרגו ויפשיט עורו אז ישלם לו במיטב כספו אשר יקח בעד עור הדוב, עברו שבועות אחדים הנה נראה הדוב ביער, שומר היער קרא את היהודי וצוהו לעלות על האילן הגבוה ויראה איך הוא יורה בחציו על הדוב, ובכך יתן לו מעט יי"ש, ונתן לו ושתה, והלך היערה והעמיד את האקדח ויירה, ובהיותו שכור החיטא המטרה והדוב בא עליו, השומר נפל ארצה וישכב כאבן דומם ופגר, הדוב חשבהו למת וברח היערה הלאה ממנו.

היהודי ראה את כל זאת מעל האילן, ירד משם ונגש אל השומר שעדיין הי' מונח שם וישאלהו בצחוק מה לחש הדוב באזניך, ענה לו, הוא הגיד לי כברים האלה, "מעטה הוי זהיר מלשותות על סמך עור שאינו שלך ואינו ברשותך".

והנה כי כן היה כוונתו של הרה"ק מרימאנוב זי"ע שהי' מקפיד על רבוי החסידים בכמות, כי החסידות בטהרתה לא תוכל להתקיים רק אצל יחידי סגולה, ובני עלי, המעטים, וע"כ הי' אומר: "כשבאין אצלו מאה אנשים, חמשים שלח הס"מ, וחמישים באים מצד הקדושה ויש בכחו לבטל הרע, אבל כשבאים יותר יעזור השי"ת מערבוביא כזאת".

ולאשר כבר בימיו נתרבו החסידים מההמון למרות חפצו, והיו החסידים כבר אז בימיו, שלא הטו שכמם לסבול עבודת ה' כחפצו, והחלו להתרפאות מעבודתם, ולבקש "יומי דפגרי" לעשות סעודות מרעים ולשתות ביחד, וסמכו על רבותיהם הקדושים

נייפעסט שליט"א (זצ"ל), ואמר שאביו מספר זאת בכל ליל פסח אחר הסדר, ואביו שמע זאת מרבו הר"ר מנחם כ"ץ זצ"ל האבד"ק צעהלים, ששמע זאת מרבו הגאון בעל חתם סופר זצ"ל, ששמע זאת מרבו הכהן הגדול מוה"ר נתן הכהן אדלער מפראנקפורט דמיין זצ"ל, וכולם נהגו לספר זה הסיפור בליל פסח אחר הסדר.

(גדולת יהונתן (עמ' רס"ב), ובספר זכרון איש ח"ל (עמ' קמ"ה) כתב בזה"ל: ק"ז הגה"צ רבי יוסף גאלדמאן אבד"ק נייפעסט זצ"ל היה רגיל בכל שנה בליל פסח לספר סיפור ששמע מרבו הר"מ כ"ץ פרוסטניץ זצ"ל שהוא ז"ל שמעו מרבו מרן החת"ס זצ"ל ששמעו מרבו הגה"ק רבי נתן אדלער זצ"ל (וגם דרכם היתה לספר זאת בליל פסח), בעת המחלוקת הידועה שבין הגאונים הקדושים רבי יונתן אייבשיץ וריעב"ץ זצוק"ל שהרגיזה והרעישה תכל ומלואה, רצה הר"י אייבשיץ לידע דעת המון עם בענין המחלוקת, מה עשה התחבא עצמו בלבוש של יהודי פשוט ונכנס לבית מרוח (קרעטשמוט) אחד באמצע הדרך והושיב עצמו לצד השולחן לשמוע מה שמדברים מוענין המחלוקת ואתרני שהיו שם תלמידי הפני יהושע זצ"ל בדרכם חזרה מהישיבה - וכידוע החזיק הפני"י לצדו של יעב"ץ - ושמוע הרבי ר' יונתן האיך בחורים מתלוצצים ממנו, והיטב חרה לו שבחורים יתערבו בחלוקת לא להם, פנה להם באמרו שיש לו קושיא חמורה בזמנך "חד גדיא", דהנה כשאנו מחשבין בזמנך חד גדיא נראה ח"ו דהקב"ה אינו צודק, דהנה האב קנה גדי, והגדי לא עשה שום חטא ופשע, ובא השונא בלי שום סיבה ואכל הגדי א"כ השונא אינו צודק במעשיו ושוב כשהכלב בא ונשך לשונא הרי הכלב צודק שהרי החזיק לימין הגדי, והחוטא שהכה לכלב אינו צודק שהרי למנה הכה את הכלב שעשה נדק, ושוב צודק הנורא, והמים אינו צודק, והתורא צודק, והשוטט אינו צודק ושוב המלאך המות צודק, ונמצא ח"ו שהקב"ה ... ע"כ קושייתו. ומתוכן הקושיא הבינו שאין זה איש כפרי בעלמא ובדודאי יש לו תירוץ על זה, ושאלוהו שיפרשו להם, ואמר להם דהתירוץ הוא דהגדי יש לו זקן, ולהשונא אף שאין לו זקן מ"מ יש לו שפה (וואנצעץ) וא"כ מחולקים עכשיו ב' חשובים, א' חשוב יותר מחבירו, מ"מ שניהם חשובים הם, וא"כ הכלב שאין לו זקן ולא שפה (וואנצעץ) אינו שייך כלל להמחלוקת וא"כ אינו צודק כלל במה שמערב עצמו במחלוקת שאינו שלו, "און איינמאל אז די הונט איז נישט גערעכט איז שוין דער באשעפער גערעכט". ובזה סיים ואמר להם בנוגע להמחלוקת, הנה מחולקים ב' חשובים, ואה"נ שאחד חשוב מחבירו, אבל לבחוריים ולסתם בני אדם שאינם חשובים כלל מה להם להתערב במחלוקת לא להם דהם בודאי אינם צודקים - כן הוא הסיפור כפי שמסרו ק"ז הגה"צ ר' חנני יו"ט ליפא גאלדמאן מנייפעסט זצ"ל בשם אביו ז"ל בשם רבו ז"ל כנ"ל, ודלא כמו שנדפס בספר גדולת יהונתן בשם מ"ר גאלדמאן ק"ז זצ"ל, שאין ידוע למי כוונתו, והנכון הוא כמו שנדפס כאן, ע"כ).

שהם יכפרו ויגיגנו בעדם, שלא לפי רוחו וחפצו, ע"כ ה' דרכו בכל שנה בליל שמורים אחר הסדר לספר עובדא הנ"ל שיש בו לימוד בעבודת ה' שאם אין אני לי מי לי (אבות פ"א מ"ד)

(דור דעה (עמ' ר"ז), ילקוט מנחם (עמ' רצ"א) - ובס' שיחות יקרים (אות טו) מובא בזה"ל: שמעתי מנ"ק אדמו"ר ז"ל ממונקאטש (הדרכי תשובה) פ"א בערב ראש השנה לעת ערב במנחה בא אורח ר' מענדלע מרימאנוב אל ביהמ"ד והיה שם אורחים נכבדים החברייא שלו לערך ארבעים, ומענה בפיו: "בלי עין הרע עולם גדול יש כאן אבל תדעו שאני איני יכול לסבול כולכם על הפליצעס רק כל אחד יעבוד לעצמו", עכ"ל.

ענין הלז תמיד שמעו מספרים מזה"ק מזה"ר (מרימונוב ז"ע) הנ"ל בליל פסח אצל הסדר:

ערל אחד הלך על היומא דשוקא למכור העגל אשר ה' לו למכור, ובא אצלו פריץ אחד ושאל אותו בלשון פוליש (זע נאשיש טא פעס) פירושו מה תבקש עבור הכלב הקטן הלז? הערל המוכר השיבו בלשון פוליש (זשע ביישיזנאל זשע טא צאלעט קא אנע פעס) פירושו הלא עגל הוא ולא כלב, והפריץ אמר לו הלא כלב הוא? וכן התווכחו הערל והפריץ הערל, אמר כי עגל הוא והפריץ אמר הלא כלב הוא, כן התאמצו בטענותיהם, עדי כי הפריץ נתן להערל מכת רצח כי יודה לדבריו כי כלב הוא ולא עגל, והפריץ אמר לו, הנה נתתי לך מכת רצח למנע תזכור את יום צאתך לשוק, כי אם הפריץ אמר כי כלב הוא אזי כלב הוא ולא עגל.

הערל הנ"ל שמר את דברי הפריץ ליקח מאתו נקם ושלם, עוץ עצה בנפשו ושרף את פלטיץ וארמון של הפריץ הנ"ל, ואחר כך בא לפניו במקלו ותרמילו כי בנאי הוא, וכי יבנה ביתו בקרוב, וחשבו את תוכן הבית מוצאי ומובאי ועשה לו חשבון כיצד יבנה כמה יבנה, כמה מטראלען כמה עצים יצטרך לבנין הלז, ויען כי להפריץ הנ"ל ה' יערץ העצים לכרות שמה עצים הנצרכים לצורך בנין הבית, הלכו שניהם

תוך יערת העצים כי במכוון עשה את דבריו עדי ימשיך את הפריץ לתוך היער שלו למען ישלם לו שכרו משלם, וכאשר הגיעו לעצי היער, והבנאי אמר כי מזה העץ יפול כך וכך ויוכל עשות ממנו קורה עבה, כך המשיכו מדיבור לדיבור ויצא נגדו בעובי הקורה בטע נות שונות ומדד בידיו את העץ ההוא, ואמר להפריץ כי הוא יוכל ג"כ למדדו, והפריץ פשט את שתי ידיו וחייב את העץ ושער ג"כ את מדת עביו, והבנאי (הערל הנ"ל) לקח מדת החבל (אשר הכין לעצמו) וקשר את הפריץ על עמוד העץ שלו והכה אותו מכה רצח ופצע, ואמר לו זה לך האות הראשון, כי אם הערל אומר כי הוא עגל, אזי הוא באמת עגל ולא כלב, ועתה הראתיך כוחי בפעם הראשון, ועוד אלמד אותך הלכות מליחה עוד שני פעמים, והערל (הבנאי) הלך לדרכו.

והפריץ נשאר שמה כפות על העמיד ארבעים בכתפי' וקש"ר בקישורי מוסרות החבל גנוחי גנח וילילך, עדי כי הלך דרך שמה איזה איש וניתק מאתו מוסרות איב"ה הלזה והפריץ בא לביתו עיף ויגע ושכב על ערש דוי ונחלה עד למות, ושאל בעצת הרופאים ויאשו אותו כי אין תרופה למכתו, הערל הנ"ל התחפש א"ע בבגדי חופש, ובא שמה העירה, והרעיש בקול רעש גדול כי רופא מומחה בא העירה ורפא ירפא כל החולאים, עדי נתגלגל הדבר בבית הפריץ (וזאת ה' מגמת הערל הנ"ל) וקראו אותו בקול אנא הושיעה נא, ושלם ישלם לך הפריץ כל משאלותיך, הרופא (הערל הנ"ל) בא אצל הפריץ, אמר, הסירו כל איש מעלי, למען אתבונן על מחלתו ולרפאותו, כי הרופא צריך להיות אכזר ולחתוך בשר הנכאב והנשחת אפי' אם החולה יצעק, עכ"ז אין משגיחין בבת קול, והרופא (הערל) כי ראה כי אין איש בבית סגר את פתח הבית, ונתן (להפריץ) לו מחדש מכת הרב ואבדן, והפריץ צעק בקול, ואנשי הבית

גם אם הפריץ צעק בקול, ואנשי הבית גם אם שמעו את קולו, דימו בנפשם הלא הרופא גילה לנו זאת מקדמת דנא כי החולה יצעק מכאב הלב, הרופא (הערל) הנ"ל אמר להפריץ, עתה למדתי אתך פרק השני, אז א ערל (פויער) זאגט אז עס איזט א קעבלבל, זאלסטו דיא וויסען אז עס איז א קעבלבל, ועוד בה שלישיה, כי עוד פעם אחד תראה את כוחי ועוצם ידי, הערל הרופא הלך לדרכו, והפריץ גנוחי גנח מטורח המכות, ובוש הי' לגלות חרפתו.

הפריץ כאשר נרפא מצרעתו וממכתו, שת עצות בקרבו, לבקשו ולחפשו ולמצוא אותו וליקח נקם מאתו, פ"א בא על היוםא דשוקא (מקום הראשון אשר עבד שם עם הערל ועם העגל, אשר על ידי העגל, מצא די חובתו, מכות ויסורים הנ"ל) והערל (הבנאי והרופא) הנ"ל הי' ג"כ שמה, וראה את הפריץ בא לפניו בעגלת סוסים נאים, והערל הכיר את הפריץ אבל הפריץ לא הכיר את הערל, הערל הנ"ל התחכם כדת מה לעשות, חפש אנה ואנה, ומצא ערל אחר רוכב על סוס קל וטיב המרץ, העמיד אותו ואמר לו הא לך צוואנציגער אחד ועשה ממבוקשי, דלוק ורדוף אחר הפריץ הנ"ל ותעמידהו ותלחוש אצלו אז א פויער זאגט עס איז א קעבלבל איז עס א קעבלבל, ותרץ לדרכך ואל תעמוד בכל הככר הזה ואם ירדפו אותך, אל תאמור כלל וכלל רק תסע ותרכוב לדרכך ואל תנוח, כי ישיגו אותך, הערל הלז עשה כמבוקשו הערל הבנאי, והפריץ כאשר שמע את דיבורו של הערל הלז, דימה בנפשו הלא הוא הוא, וציווה למשרתו העגלון (קוטשער) שלו קום רדוף מהר אחר הערל הרוכב הלז, וציוה עליו כי יתום סוס אחד ממרכבתו, ותרכיב חיש מהר עדי תשיג אותו ותביא אותו אלי אצל המרכבה שלי, המשרת של הפריץ עשה כאשר ציוה עליו הפריץ, והפריץ נשאר שמה יחידי בתוך מרכבתו והמתין עד בוש, כי המשרת ישיג את הערל הרוכב

(כאשר כי הפריץ דימה בנפשו כי הוא הוא הערל הבנאי והרופא אשר יצא מאתו חטא העגל הנ"ל) ויובילו אצלו ויחרץ את משפטו, בין כך וכך, בא אצלו (אצל הפריץ) הערל (אשר הוא הי' באמת הערל המבוקש, הבנאי והרופא, ובעל העגל, הידוע, ונתן לו להפריץ, מכת רצח ואמר לו אני הוא ולא אחר, וזה לך האות השלישי אז א פויער זאגט עס איזט א קעבלבל איזט עס טאקע א קעבלבל, נישט א הינט, והפריץ הי' שמה יחידי יושב בעגלה שלו וקיבל שכרו משלם, והערל האמיתי הנל, אמר לו, זה עתה הכיתוך שלש רגלים, ותדע עם מי הוא האמת למי החותמת והפתילים והמטה, הערל הלך לדרכו וניצח את האדון הפריץ, אין דאס קעבלבל איזט געבליבן קעבלבל.

זאת העובדא סיפר הה"ק מהר"ם מראמנאב בכל ליל סדר של פסח, ויפה שיחתן כתיב. מעשה זו סיפר הרה"ק הרבי ר' מענדלע בכל שנה ושנה גם ביום הפורים, ואמר לבנו הרה"ק ר' נתן לייב ז": "אל תחשוב שהם דברים פשוטים, כי הם דברים העומדים ברומו של עולם", ומי יבוא בסוד קדושים.

צדיקי בית דעש זי"ע היו מספרים סיפור זה, ומסיימים בזה"ל: הרה"ק ר' מנחם מענדיל מרימנוב זי"ע, בסיימו לספר מעשה זו היה אומר: די פערדע נקמה דאס וועט זיין משיח וועט קומען, אין די מעשה ליגט די גאצע סוד פון די הגדה ע"כ.

(זכות אבות (ענו' קנה') דברים ערכים (דף ע"א ע"ב), וע"ע בחמדה גנוזה (ח"ב ענו' קיד) - אמנם יש בזה כמה נוסחאות - ו"א שהרה"ק הרמ"מ מרימנוב היה מספר מעשה זו בליל הסדר (וכן היה מקובל אצל הרבה צדיקים זי"ע), ו"א שהיה נוהג לספר מעשה זו בכל שנה בפורים, ו"א שהרה"ק מריזשין היה מספרה בכל שנה בליל הסדר (אורות יהושע שעניצא), ונהגו אצל כמה צדיקים שהיו מספרים זה אחר עריכת הסדר השני אחרי קריאת אגרת הר"ש מואסטראפאלי (וכן מונהג דעש), ויש שנהגו לספרו במשך ימי חג הפסח (הגש"פ כפתור ופרח בשם הה"צ מוואוידיסלאוו), ויש שנהגו לספרו גם בליל שלפני הנמילה - וכדאי לציין משי"כ בתפארת מהר"ל משפאלי, שפעם היה אחד נצרך לישועה שנסורו למלכות, וצויה הה"ק לעשות 'פערשטעלערס', שכן

ל"שולחן ערוך" ורבי יצחק הודיע לסולטאן, שעתה נגשים לסעודת החג ושאלו, האם ברצונו להשאר ולהצטרף לסעודה "וראיי", אמר הסולטאן.

חלק הרב מצה לכל המסובין, ונתן אף לסולטאן, טעם הסולטאן, ואורו עיניו, טעם גן עדן ממש. (ואין בכך כל פלא, הסביר הרה"ק מרימנוב, שכן היו מצות אלו משולחנו של הצדיק, משולחן ליל הסדר), כל מאכלי ליל החג נשאו חן בעיניו, אבל המצות אין כמותן, הוא הותיר פסת מצה לתת לאשתו (הסולטאנית) לטעום ממנה וליהנות מטעמה, ראה הרב, ונתן להסולטאן כמה מן המצות שהכין לשאר ימי החג.

שב הסולטאן לארמונו, וסיפר לאשתו על מה שראה בליל הסדר במחיצת הרב, נתן לה לטעום מהמצה שעמו, והיא טעמה בה טעם צפיחית בדבש, באמרו: "היועץ נתן לי כמה מהמצות הללו" "אמרה לו: "לא כדאי לאכול מהן עתה, הן מחר יחול יום גנוסיא שלך, והשרים יבואו למשתה ברכה, תן להם, ויטעמו ממעדנים אלו".

נראה לו דבריה, למחרת, כשבת הסולטאן במשתה השרים, אמר להם: "הכינותי בעבורכם מעדן שאין כמוהו, מאכל שלא טעמתם מימכם" וחילק לכל אחד מפתיתי המצה, טעמו השרים, והיה טעמה יבש ותפל, לא טעם ולא תואר לה, והשתאו ותהו, אך מי יאמר להסולטאן מאומה, הבליעו מלות שבח וחנופה, ובזו בלבם.

חש הסולטאן שמתנתו לא זכתה להערכה הראויה, לאחר שהלכו השרים שאל את הפקיא, ראש כהני הדת: "תמהני, שמצה זו של היהודים אבדה מטעמה".

שמע הפקיא צורר היהודים, שהסולטאן חילק לשריו פתיתי מצה, ואמר: "מלכתחלה תמהתי מה רעיון הוא זה, להאיל מוסלמים מאמינים במאכלם של היהודים, כל שכן כשתפל הוא וחסר טעם, הלא הסולטאן עשה עצמו לשחוק בעיני כל שריו".

היה דרכו בפורים שעשה לפעמים 'פורים רב' או 'פורים מלך' עם שרים ושופטים, והיו לו סודות גדולים בזה, כי פלאי פלאים נעשו ע"ז, ובאותו פורים צוה שיתחפשו כמו שופטים ערכאות, והס"ק בעצמו התחפש עצמו להיות המליץ וכו', אז התחיל לסדר מליצתו לפני השופטים וכו' וסיפר לפניהם מעשה זה להראות שיכול יהודי לעשות איך לקחת נקם מן השונא שלו, והנוסח הנקובל בחצרות הרבה צדיקים הוא, שבפעם הראשון התחפש היהודי עם בנו לסוחר עצים ועיירות, ובפעם השני התחפש לרופאים, ומושראה הפריץ שאין היהודי מרפה מלהינקם בו, טיכס עצה להינקם מן היהודי, ושוב בא בפעם השלישית והתחפש למכשפים וציוו להפריץ שיכנס תוך ארון אחד והתעללו בו שוב ואלו הן השלשה הנקמות. עוד כתב שם בשם הס"ק משפאל "וסוד זה המעשה הוא מלחמת עמלק עם ישראל ע"י החטא של העגל, והג' נקמות הן איך שנקם שאול המלך מן עמלק, ואיך שנקם דוד המלך מן עמלק על ידי יואב שר הצבא שלו, ואיך שנקם ביום הפורים מרדכי הצדיק מן עמלק, ויש עוד נקמה רביעית אשר השי"ת בעצמו ינקם ממנו ויבוא מאדום חמוץ בגדים ואז תהיה הגאולה שלימה

הרה"ק מצאנו ז"ע סיפר שהרה"ק ר' מנחם מענדל מענדל מרימאנוב ז"ע היה רגיל לספר מעשה זה בליל הסדר בכל שנה:

הגאון הקדוש ר' יצחק נוניס ז"ע היה יועצו של הסולטאן הגדול בקאנסטאנטינאפאל, והי' רואה את פניו יום יום, יום אחד לא בא, לערב יצא הסולטאן לטייל, וראה יהודי לבוש בגדי שבת, שאלו: "מה יום מיומים", ענה היהודי: "הלילה חוגגים היהודים את חג הפסח".

אמר הסולטאן: "אכן נודע הדבר, מדוע לא בא היועץ, עסוק היה בהכנות לחג", כיון שכך ביקש הסולטאן לראות כיצד חוגגים היהודים את חגם, שאל למקום מגוריו של היועץ, ושם פעמיו לביתו.

יושב היה הגה"ק רבי יצחק נוניס ומכין בדחילו ורחימו את קצרת ליל הסדר על פי רזי תורת הסוד, לפתע נשמעו נקישות על דלת ביתו, פתח את הדלת, והופתע לראות את מלכו, הכינוס לביתו בהדרת הכבוד, והסולטאן הביע את רצונו להיות נוכח בעריכת הסדר, הקצו לו מקום של כבוד ליד השולחן הערוך בכלים הנאים, והסולטאן עקב אחר הקידוש, שאלת הבנים ותשובת המסובין בניגון ובהטעמה, הגיעו

והתיצב בפניו, תמה הסולטאן ושאלו: "הן בקשת שלשת ימים וחיין תלויים בתשובתך, כלום הגעת כה מהר לחקר האמת, ובפיק תשובה נכוחה".

אמר הר"ר יצחק: "לא תשובה בפי, אלא שאלה, מעודי לא בא לפי בשר פגולים, ואף הסולטאן לא טעם מעולם בשר חזיר, לא ידוע לי אם טוב הוא אם רע, אם דומה הוא לבשר שור או דג, שאלתי היא מהיכן יודע הפקיא, שאם מושחים ריקן בשומן חזיר יש בו טעם נפלא שאין כמותו", נעתקו המלים מפי הסולטאן, לא הצליח אלא לומר "אין כוונתך להטיל דופי בפקיא הנערץ".

"איני יודע" אמר הר"ר יצחק, ברצוני רק לברר היכן הוא עתה", קרא הסולטאן לאחד מעבדיו שילך לברר היכן הפקיא, שב המשרת ואמר ביראת הכבוד, שהפקיא מתבודד בחדרו המיוחד לו התבודדות שאיש לא העז להפריעה, כי אמרו שהפקיא מתעלה, עד שהוא עולה לשמים, ולומד מפי נביא המסולמים בגן עדנו.

השיב הר"ר יצחק: "רצוני לראותו בעבודת בוראו", אמנם לא היה איש מעז להפריע בהתבודדותו, אף לא הסולטאן בכבודו ובעצמו, אבל הואיל ומדברי הר"ר יצחק השתמעה נימת בקורת ודבה, חש עצמו הסולטאן מחויב להזימה, קם והתלוה אל רבי יצחק ללשכתו של הפקיא.

בפתח הלשכה נצב משרת הפקיא וגונן על הדלת הסגורה, ואמר אליהם: "הפקיא בחדרו, אך לאיש אסור ליכנס אליו בשעה זו".

לתמהמתו, הושיט הסולטאן את ידו לדלת, ופתח את הלשכה, והפריע להתבודדותו, הסולטאן מצא את עצמו בלשכה ריקה. "רואה אתה", אמר הסולטאן לרבי יצחק בנימת תוכחה, "אכן עלה הפקיא למרום".

הביט רבי יצחק סביב כל החדר, והבחין שאכן החלון נעל, ובשום קיר אין

התנצל הסולטאן ואמר: "איני יודע, אמת הייתי במסיבת ליל החג של היועץ, והיה טעמה של המצה נפלא, אף לאשתי נתתי לטעום ממנה", קרא הסולטאן לאשתו שאישרה את דבריו, אכן היתה המצה טעימה עד מאד, היא זו שיעצה לתת אף לשרים לטעום ממנה.

"ברצוני להבין" אמר הפקיא "הסולטאן ואשתו אכלו ממצות ליל החג ואילו להשרים נתנו ממצות אחרות, שלא היו על שולחן החג, הלא כן".

"אמת", אישר הסולטאן, "אם כן איפוא" אמר הפקיא "הלא ברור הדבר כשמש בצהרים, היהודים מושחים את מצות ליל החג בשומן חזיר, ולכן הן טעימות כל כך, היועץ העז להאכיל את הסולטאן בשומן חזיר".

החזיר, פגול הוא למסולמים, חרה אף הסולטאן ביועצו היהודי, שהעז לטעמו והאכילו פגולים, קרא לו ושאלו, הכיצד הרהיב עוז לעשות כן, בן מות הוא, נרעש הרב ומחה: "חלילה לי מעשות כן, הן החזיר פגול הוא אף ליהודים".

"אם כן" השיב הסולטאן, "במה תסביר את העובדא שמצות ליל החג היתה כה טעימה, מימי לא אכלתי מעדן כמותה, והמצות האחרות היו בלא טעם, קשות ותפלות".

נעתקו המילים מפי הר"ר יצחק, אמר: "את האמת אומר ולא אכחד, כי נשגב הדבר מבינתי, יתן לי הסולטאן שלשה ימים ואחתור לתשובה האמתית" "הזמן נתון לך" אמר הסולטאן "אך דע לך, כי אם לא תשביע תשובתך את רצוני אדע שצדק הפקיא, ומות תמית".

שב הר"ר יצחק אל ביתו שבור ורצוץ, בעצבונו נרדם, ובחלומו נגלה אליו אליהו הנביא, אמר לו אליהו הנביא "שוב אל הסולטאן, ואנכי אהיה עם פוך, והוריתיך את אשר תדבר".

עלה הר"ר יצחק לארמון הסולטאן

פירצה, אבל קיר אחד מכוסה בוילון יקר, נגש רבי יצחק והפשיל את הוילון, מאחריו נגלה פתח, שממנו נראו מדרגות, "הוא לא עלה למרום" אמר רבי יצחק "הוא ירד לתהום".

ירדו במדרגות, והקיפו ברכת מים, המשיכו לרדת והגיעו לכוך, והפקיא ראש כהני הדת המוסלמים, כורע לפני "צלם" נוצרי".

ראה הפקיא שנגלה סודו, קם בהם במבט מתריס, ומפי הסולטאן נעתקו המלים, שאל ר' יצחק: לשם מה הבריכה שנפגשנו בדרך, והשיב הפקיא בחוצפה: "להטהר מטומאתם של המוסלמים", אין צריך לומר שגורלו נחרץ, צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו.

כנראה שיש בסיפור זה דברים שעמקו מבינתינו, ישמע חכם ויוסף לקח.

(זכות אבות (דף קנ"ח) הגש"פ אבותינו ספרו לנו בשם בנו של הגאון המפורסם מאלדשטאט ז"ע, שחותנו הרה"ק רבי נתן גאלדבערג אבד"ק לימאנוב זצ"ל שמעו מפי קדשו של הרה"ק הדברי חיים ז"ע. וראה עוד בעלים בונים בהקדמה לשו"ת ברכת חיים שמסורת בידו של הרה"ג מאלדשטאט בשם חותנו הרה"ג מלימאנוב לספר שלש סיפורים בליל הסדר, היינו את המעשה הלז, והמעשה מהרה"ק רבי אליעזר אשכנזי שברח בליל פסח לקראקא (הובא למעלה), וכן המעשה מוויכוח שבין מוכר לקונה בענין עגל).

מילתא דבדיחותא מהרה"ק מראפשיץ

המנהג אצל הרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב ז"ע הי' שבלייל שב"ק אצל פיוט לכה דודי הי' בבית מדרשו חבורת משוררים לזמר הפיוט לכה דודי, והרה"ק בעצמו הי' מסדר אותם בכל שבוע מי שיזמר בקול רם ומי בלחש, כדרך חברה המשוררים, וכן הי' אצלו ביום שב"ק בפיוט א-ל אדון, וכן בפיוט המבדיל במושצ"ק, ואיתרמי פעם בליל שב"ק כאשר רצו המשוררים להתחיל לזמר, צוה להם הרה"ק שיכלו להם ולא יזמרו, והי' לפליאה בעיניהם, אבל מי יבוא בסוד דבריו, וביום שב"ק ג"כ באו והעמידו

עצמן אצל הרה"ק וכאשר רצה לסדרם האיך לזמר שלחם מאתו, ובמושצ"ק לא באו הם, מכיון שכבר הי' כזאת ב' פעמים בשב"ק זו, וצוה להם הרה"ק שיבואו אצלו, וכאשר רצה לסדרם לשיר, שלחם עוה"פ מאתו, והי' כל זה לפליאה גדולה בעיני כל הקהל, וסיפר להם הרה"ק ביאור הדברים:

בשנות נעורי כאשר הייתי משמש לפני ולפנים אצל מורי ורבי הקדוש הרבי ר' מענדל'ע מרימנוב ז"ע צוה פעם בשבת חנוכה להכריז בביהמ"ד שלא יהין שום איש לבא להסתופף בצלו על חג הפסח, אולם גדולי תלמידיו באו על חג הפסח.

וכאשר ראה אותם הרה"ק בערב פסח, אמר לי המשמש, שבשנה זו יערוך הסדר בביתו, אבל להתלמידים יכינו הסדר בביהמ"ד, ולא יאכל שום אחד מהם עמו בביתו, רק יערכו הסדר לעצמם, ובאמת הי' קשה עלי הדבר מאוד, שמלבד רוב הטרדות שהי' לי בכל שנה בערב פסח להכין הכל להסדר, הייתי מוכרח בשנה זו להכין הסדר בשני מקומות, בבית הרבי, ובביהמ"ד להתלמידים, אולם מה הייתי יכול לעשות, ועשיתי כמצווה עלי.

ובליל התקדש החג כאשר הייתי עם רבי הקדוש, בביתו ורצה למלאות הכוס לקידוש, שמעו מביהמ"ד קול צחוק גדול, ושלח אותי הרה"ק לביהמ"ד לראות מה אירע שם שהצחוק גדול כ"כ, והלכתי לשם, וראיתי כש"א צוחק, ושאלתי מאיש אחד מה הצחוק גדול כ"כ, אמר לי שהרה"ק מראפשיץ ז"ע אמר איזה מילתא דבדיחותא וע"כ צחקו הקהל מזה, וחזרתי למורי ורבי הקודש וסיפרתי לו אלה הדברים, ומה שאמר הרה"ק מראפשיץ, וגם על שפתיו הקדושים עלה בת צחוק קל, והי' נראה כנהנה מזה.

ואח"כ כאשר מילא הרה"ק הכוס שוב שמעו קול צחוק מביהמ"ד, ושוב שלח אותי הרה"ק לראות מה שאירע שם, והלכתי לביהמ"ד ושוב שאלתי לאיש אחד לצחוק

מה זו עושה, ושוב ענה לי שהרה"ק מראפשיץ אמר איזה מילתא דבדיחותא וע"כ צחקו הקהל כ"כ, וחזרתי להרר"מ וסיפרתי לו כנ"ל וגם על הרר"מ עלה בת צחוק יותר גדול ממה שהי' אצל בדיחותא הראשונה.

ואח"כ כאשר רצה הרר"מ ליקח הכוס בידו לקדש, שוב שמעו קול צחוק מביהמ"ד, ושלח אותי הרר"מ עוה"פ לראות מה שאירע שם, ואמר לי איש אחד שהרה"ק מראפשיץ אמר עוד מילתא דבדיחותא וע"כ צחקו הנאספים, וחזרתי להרר"מ וסיפרתי לו את כל, ואז צחק גם הרר"מ בקול.

וממשיך הרר"ה לספר - אצלי הי' כל זה לדבר פלא, שלא הי' דבר בדיחותא כ"כ שכל אחד וגם מורי ורבי הקדוש יצחקו כ"כ, וע"כ אמרתי להרר"מ כמתרעם, שאין אני מבין כל זה, שבערב פסח עבדתי עבודה קשה בהכנות הסדרים, וגם כעת עליתי ממעלה למטה ג' פעמים, ואין אני מבין אפילו לצחוק מה זו עושה, ואמר לי הרר"מ, אל תדאג הנני מבטיח לך שלא תסתלק מעלמא הדין לפני שתבין כל אלו הדברי בדיחותא, וימים חלפו ועברו מאז ועד היום הזה.

והנה בליל שב"ק כאשר רצו המשוררים לזמר, עלתה בדעתי להבין דברי בדיחותא הראשונה שאמר אז הרה"ק מראפשיץ, והתבוננתי בדברי הרר"מ שאמר שלא אמות קודם שאבין דבריו, וא"כ אם אני מבין זאת כעת, סימן הוא זה שעוד מעט ואסתלק מעלמא הדין, וא"כ אין מן הצורך שיזמרו המשוררים.

וביום שב"ק שחרית עלה בדעתי שאמת הדבר שאמר לי הרר"מ, אולם יש עוד ב' דברי בדיחותא שאני צריך להבין, ועד עתה לא הבנתי זה, א"כ אפשר עוד למשוררים לזמר, וכאשר רציתי לסדרם, נפל במחשבתי ביאור בדיחותא הב', וע"כ שלחתים שלא יזמרו.

ובהמבדיל מאחר שהם לא באו עוד, חשבתי שהא אין אני מבין עוד בדיחותא הג', וא"כ עוד אפשר להם לזמר, וע"כ צויתי שיבואו לזמר, וכאשר רצו להתחיל לזמר, נפל במחשבתי ביאור בדיחותא הג', וא"כ סימן הוא זה שעוד מעט קרב קיצי להסתלק מן העולם, וא"כ בודאי מן הראוי שלא יזמרו עוד המשוררים אצלי, ואכן הי' זה השב"ק האחרונה לחיי הרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב זי"ע, ובשבוע שאח"ז נסתלק לחיי העוה"ב.

(מבאר הצדיקים (ח"א דף רכ"ז) בשם הגה"צ מנאנש שליט"א ששמעו מנחו' הגה"צ רבי אלימלך כהנא זצ"ל מספינקא ששמעו מאביו כ"ק אדמו"ר רבי נחמן כהנא זצ"ל מספינקא ששמעו איש מפי איש ממי שהיה נוכח שם בשעת מעשה, וכן איתא בספר דברי דוד קשאנוב בשם הרה"ק משינאווע זי"ע.

פ"א י"ט שני

סדר שני

המאור ושמש ז"ל וכן בנו הגוסער יוד ר' יוסף ברוך מניישטאט ז"ל, היו רגילים תמיד לספר זאת בליל שני דפסח אצל הסדר:

להמאור ושמש או לצדיק אחר הי' חבר נאמן, ונתנו זל"ז תקיעת כף, שמי מהם שימות תחילה יבוא אח"כ ויגיד לחבירו הנשאר פה את הנראה והנשמע בעולם האמת. והנה נפטר החבר, וזמן רב עבר עד שנתגלה בחלום לחבירו, ואמר, שקשה מאוד לנשמה להפרד מעולם האמת כעצם השמים לטוהר ולבוא לעולם המגושם הזה, וכאשר שאלו חבירו האיך הענין שמה, הגיד לו ככה, שבכל ליל שני דפסח הקב"ה ית"ש מקבץ לכל הפמליא של מעלה, ואומר להם לכו ראו בני בני ישראל באיזה יתרון הכשר ואש להבה מקיימים הסדר בלילה הלזו אשר לא צויתי, ורק אשר רבנן הוסיפו. ונעשה אח"כ שמחה בשמים ממעל שמחה גדולה, אשר ילאה כל פה לספר, ותענוג שמחה הלזו אין לשערה.

הרה"ק החקל יצחק מספינקא זי"ע הי' רגיל בכל פסח אחר גמר הסדר בליל יו"ט שני של גלויות לספר המעשה דלהלן בשם אביו הרה"ק בעל אמרי יוסף שגם הי' רגיל לספרו בליל שני של יו"ט פסח אחר הסדר:

ומעשה שהי' כך הי', פעם הי' אברך שישב בליל ב' של יו"ט פסח אחר הסדר, הוא כבר אמר שיר השירים וכבר סיפר סיפור יציאת מצרים ועדיין לא חטפו שינה, ולכן עוד לא רצה לשכב על מיטתו עד שתחטפנו שינה, בתוך כך התחשב שהיות שביום ב' דפסח הרי הי' סעודת אסתר, ודבר בעתו מה טוב, ולכן יקרא עתה את מגילת אסתר, איך שגמר לקרוא את המגילה הופיע לפניו נשמה מעולם העליון וביקשה ממנו שיתן לה תיקון שאל אותה האברך: 'איזה שייכות יש לך אתי, ומה את רוצה ממני עתה?'

התחילה הנשמה לספר: יש נשמות שאפי' אחרי שכבר דנו אותן וכבר עברו את כל מה שפסקו עליהן בבי"ד של מעלה, מ"מ עדיין אינן יכולות ליכנס בגן עדן, עד שיבוא להן איזה זכות מיוחדת, אבל עם כל זה זה כשבא חג הפורים פותחים כל שערי הגן עדן ואז כ"א יכול ליכנס, וכבר חודשים לפני בוא יום הפורים מתאספים כבר אלפים ורבבות נשמות ליד השערים, ומחכים שכבר יפתחו השערים ומי שעולה בידו נכנס ומי שלא עלה בידו להדחק בפנים צריך לחכות עד לשנה הבאה, והנני עומדת כבר זה רבות בשנים ליד שערי הגן עדן, אבל מחמת גודל הלחץ זו הדחק לא עולה בידי ליכנס, והאי שתא בדיוק כשהגיע זמני ליכנס, סגרו את השערים, לכן החלטתי שאשאר פה ולא אזוז מהמקום עד שיקראו את המגילה לשנה הבאה, כדי שלא אצטרך שוב להשאר מבחוץ, וכך בעמדי על מקומי עתה בליל פסח שמעתי קריאת המגילה, התחלתי תיכף לדפוק על פתח הגן עדן שירשו לי להכנס כי קוראים עתה את

המגילה, לקול הדפיקות יצא השומר מגן עדן ושאל אותי מה רצוני, עניתי לו שרצוני ליכנס היות שקוראים עכשיו המגילה, ענה לי השומר אמת שקוראים עתה את המגילה אבל עכשיו לא הזמן שנקבע לזה, וזה לא נחשב כלום, אבל אני בשלי טענתי שזה לא נפקא מינה והיות שקוראים המגילה הוא צריך להכניס אותי, בין כך ובין כך הגיעה המחלוקת שבינינו עד הבי"ד של מעלה, והם פסקו שבאמת הצדק עם השומר שקריאת המגילה לא מהני רק בזמן הקריאה, אבל אם ארד להאברך שקרא עתה את המגילה והוא יפסוק שאפשר לי ליכנס לגן עדן או אז ארשה להיכנס.

(הגש"פ אמרי אבות, עוד מובא שם: "זקני החסידים היו רגילים לומר, כי הרה"ק האמרי יוסף שהיה דייקן גדול בסיפורי עובדות, לא היה דרכו לספר שום סיפור מבלי שיזכיר את שם בעל העובד, או שיגיד בשם תלמידי הבעש"ט, ובסיפור זה שסתם ולא פירש מיהיה האברך הזה, נראה שכוונתו היה על עצמו - ובליקוטים יקרים (עמ' 99) הביא מעשה כזה שהרה"ק ר' נחום מטשערנאביל זי"ע לא היה יכול לישון בלילה ולא רצה לעבור על המותני' של חנינא בן חנניא שאומר הניעור בלילה והמלך בדרך יחידי ומפנה לבו לבטלה הרי זה מתחייב בנפשו ע"כ קם ממיטתו ולקח איזה ספר לעיין בו והזדמנה לו מסכת מגילה ולמד בה, וכשהפסיק ענינו ראה נשמה מעולם העליון וכו').

יום ב' דפסח

צדיקים הקודמים הי' מרגלא בפומיהו לספר עובדא זו ביום ב' של פסח - בסעודת אסתר:

מלך אחד היה לו גן שהיו בו אילנות טובות ויקרים שאין בנמצא כמוהם, והגן היה סגור ומסוגר שלא יכנס שום אדם בלתי ברשיון המלך, פעם אחת ראה המלך שיהודי אחד עומד בגנו, וישאלהו: מה אתה עושה כאן? ויאמר היהודי: רואה אני כאן אילנות טובים, שאם אתה תתן לי רשות לכרותם, אבנה לך מהם בית מפואר שבכל העולם לא יצא כמוהו. ויאמר הקיסר: מה ערבון תתן שיהיה כדברך? ויאמר: דמי וראשי! ויתן לו רשות, וכאשר רק התחיל הבנין ראו שהוא בנין מפואר, ונתעכב כמה זמן עד שנגמר.

העולם עצתנו, שתשלח עמו מכתב להקיסר מן הישמעלים, וכאשר יסע עם המכתב על הספינה, תשלח עמו לכבודו איזה פאלקאוויק עם כמה אנשי חיל, ותצוה עליו שכאשר יהיה באמצע הים ישליכו אותו לתוך הים, ויאמרו שנפל לתוך המים ונטבע, וישמע לעצתם.

וכאשר בא באמצע הים, והפאלקאוויק רצה להשליכו לתוך הים, אמר לו (היהודי): אני בידך ותעשה עמדי כחפצך וכרצונך, אבל יודע אני שאתה מן אוהבי, עכ"פ ספר נא לי מאיזו סיבה נעשה זאת שאתה רוצה להטביעני בחנם בלי שום חטא?

וכשסיפר לו כל הענין, אמר לו: הלא אתה מכיר אותי, ונשבע אני לך שלא יהיה לך שום רעה על ידי כל ימי חיך, רק שמע לעצתי ולא תמית אותי, וכפי שאני בקי בהים הזה תדע שרחוק מכאן עוד כמה מילין יש שם אחד מאיי הים הגדול מאוד, ושם בריה לא נמצא שם ותניח אותי שם, ועכ"פ אחיה בחיי צער ואתה לא תהיה שופך דם האדם, ומבטיח אני לך עוד הפעם ששום היזק לא יהיה לך על ידי, רק זאת תעשה לי כמה מאכלים שיש עכשיו על הספינה תתן לי שיהיה לי במה להחיות נפשי, וגם כלי הברזל הנמצא שמה כמו מרדה של ברזל וקרדום ומגל ועוד כלים כאלו תתן לי, ולאחר זמן תבוא עוד הפעם, ותביא לי מעט עצים שאוכל לבנות לי בית קטן לחסות מזרם וממטר וללון שם ולעשות בו תנור לאפות ולבשל בו, וכאן יהיה מקום מושבי לעולמים, ואתה בכל ג' חדשים עכ"פ, תבוא ותביא לי מאכלים וקמח ועוד ענינים שיהיו לי על ג' חדשים, וכן עשה לו (הפאלקאוויק).

והוא (היהודי) עשה לו רשת קטנה לתפוס בו דגים, והיו לו למאכל, וכך היה שם בעך שתי שנים, ופעם אחת תפס דג קטן, וכשחתך אותו מצא בו טבעת שהיא חותם המלך שבנה לו הבית המפואר, כי המלך נסע פעם על הים, והיה משחק עם

וכשנגמר הבנין, שלח הקיסר שלוחים לכל המלכים, ובחזרתם העידו שלא נמצא בנין מפואר כזה, ואגב נעשה הקיסר אוהב גדול ליהודי הזה, כי ראה שבקי בכל החכמות, ותמיד התיעץ עמו בכל הענינים.

וקראו להמזגנים שיוזגו את החלונות ומחמת שהחלונות נעשו בשינויים רבים וגדולים, לא ידעו האיך לזגם, וקראו לכל המזגנים שבעולם ולא נמצא מזגג. וכמה זמן עמד כך הבית, והיו יסורים גדולים להקיסר שאינו יכול לדור בבית המפואר הזה.

ופעם אחת ראה איש אחד גרעק מזרע עמלק עומד בגנו, ושאל אותו: מה אתה עושה כאן? ויאמר הגרעק: רואה אני אילנות טובות שאם תתן לי רשות לשרפן ומהאפר שלהן אעשה זכוכית שיהיה בכוחי לסתום החלונות מביתך! וישמח לבו, וישאלהו: מה שורך? ויאמר: איני רוצה שום שכר רק שתהרוג את היהודי שבנה ביתך, ויאמר הקיסר: איך אוכל לעשות הרעה הגדולה? ויאמר הגרעק: אין אני יכול לכוף אותך, רק אם לא תעשה רצוני גם אני לא אעשה רצונך. ואמר לו שיבוא עוד שלשת ימים, עד שיתשב בדבר הזה. ותיכף קרא לכל שריו ויועציו ויספר להם, ויאמר: איך אפשר לשלם לאיש רעה גדולה שאין כמוה בעד הטובה הגדולה שעשה ג"כ באין כמוה? והשנית, הלא כל העולם יפערו פיהם בשחוק עלי שעשיתי רציחה כזאת לאוהבי, בעת שזה עשה לי טובה גדולה יותר מכל האוהבים שלי!

ולפי שהשאלה הזאת היה על יהודי הסכימו כולם שיהרגו אותו, ויאמרו למלך: הן אמת שעשה לך טובה גדולה, אבל מנמוסי המלוכה שאם יבוא איזה איש ויעשה להקיסר יסורים קטנים על איזה מינוטען אחדים חייב מיתה, וע"י האיש הזה יש לך יסורים גדולים בכל עת, בפרט שאין באפשרותך לבטל מעליך היסורים הגדולים, ע"כ הרי ודאי חייב מיתה הוא! ולנגד אנשי

הטבעת שעל ידו עד שנפל לתוך המים והדג הזה חטפו.

ואח"כ כשבא לפניו עוד הפעם והביא לו מאכלים, אמר לו: עכשיו הגיעה העת שתקחני לביתי והקיסר ישמח בי, ויתן לך תשואות חן על שיוודע לו בטח שקיימת מאמרו, רק כשנבוא בהים הסמוך להמרחץ של הקיסר תוריד אותי להים, וכן עשה, וכאשר הקיסר היה במרחץ בהחדר שלו שבתוך הים, הוציא ראשו מתחת הים, ואמר תיכף להקיסר: אל תבהיל, כי חי אני כמוך, ובביתך אספר לך כל הענין.

ויספר לו: איך שבאמצע הים לקח אותי האפלקאוניק להשליכני לתוך הים, ואחר כל הבכיות והבקשות שלי לא הועילו, וכאשר נפלתי לתוך הים ונזדמן דג גדול ובלע אותי, והוא היה גדול שהייתי מוטל בבטנו כמו בחדר גדול, וכמה מאכלים היה בבטנו שתמיד בולע אותם, ואכלתי כמה שרציתי, וממש היה לי טוב כמו בחוץ.

פעם אחת הרגשתי שהוא רץ מאוד, ונתודע לי שהדג לויתן שסובב כל העולם מאכלו הוא רק דגים, והדגים גדולים כמו הדג שלי מטילין בכל יום גורל, ועל מי שיצא הגורל הוא הולך לפני הלוייתן שיאכל אותו בבליעתו, ופחד גדול נפל עלי כי ידעתי שזה קצי.

אבל המנהג אצלו כפי שיוודע שבטנם גדול מאוד, ע"כ שואל אותם מקודם מה שנמצא בהם, והדג שלי סיפר לי שבלע בעל חי גדול ואינו יודע מה הוא, וצוה עליו שיפלוט אותי, וכאשר פלט אותי, שאל אותי (הלוייתן) מה היה סיבת הדבר שנפלתי להים? וסיפרתי לו כל הענין. ויאמר: אפשר תבנה לי ג"כ בית כזה. ואמרתי לו: אם יש אצלך אילנות כמו שהיו לי ודאי אוכל לבנות לך ג"כ ארמון כזה. והראה לי את הגן שלו ומצאתי שם ג"כ אילנות טובים, ובניתי בית כביתך ממש, וזה הבנין התעכב שתי שנים.

ובגמר הבנין קרא ג"כ לכל המזגגים

שבעולם, ושם ג"כ לא נמצא מזגג כזה שיוכל לסתום החלונות בהזכוכית ושאל לי: מה עשית אתה? וסיפרתי לו שבא איש אחד ושרף כמה אילנות שבגנו, ומהאפר עשה זכוכית, ובהזכוכית הזה סתם היטב החלונות ע"כ ביקש ממני שיצוה על דג גדול שיבלעני, ויוליך אותי תחת המים עד לביתך ולומר: שתשלח לו ג"כ אותו האיש שבידו לעשות הזכוכית הראויה לבית הזה, ותשלח את האיש למקום הזה ממש אשר השליכו אותי לשם, והוא יזמין דג גדול שיבלעהו, ויוליכהו אותו לביתו. וסימן לדבר, שלח לך את הטבעת החותם שלך שמצא בדג אחד.

ויקחו לאותו האיש, וישליכוהו במקום אשר השליכוהו ליהודי, שישע להלויתן לעשותן זכוכית, ולסתם החלונות. וכשסיים הרה"ק מרוזין ז"ע המאמר, שחק מאוד ואמר בלשון לעז: ער גלייזט נאך, כן יאבדו כל אויבי ד'.

(הגש"פ כפתור ופרח, בשם הה"צ מוואיזיסלאו ז"ל - אמנם בלקוטים יקרים (עמוד 312) מובא שהרה"ק מריזשין ה' נוהג זאת בסעודת פורים כמזעט מדי שנה בשנה, - עוד מובא שם שמקור המעשה הוא בתוספתא (?). - ובשיחות חיים כתב על מעשה זו בשם השרף מוואגלינצא ז"ע "שמע בני, אספר לך מעשה נפלאה, למען השם אם תספר אותה לאחר כל תשנה אות אחת ממונו אף קצו של יו"ד, כי המעשה הוא בדרך סוד, וכל המושגה אות אחת מהמעשה הזאת כאילו דילג אות אחת מספר תורה" - ובס' תפארת משה"ל מושפאלי (סיפור ו"א) כתב: "דרכו של השפאלער זיידע היה לספר לפעמים מעשה נפלא שהיה מלא סתרי תורה ורזין דאורייתא, ובפורים היה מנהגו כמזעט בכל שנה לספר מעשה נפלא זו וכו' ואח"כ מרוב שמחה לקחו עצמם כל החסידים לרקוד... ועתה אם נצייר שזה הקאזאק הוא המן הרשע, וזה היהודי הוא מרדכי הצדיק, האם לא נצרך לנו לשמוח שפטרנו את הקאזאק?", ותיכף שתה לחיים והחסידים התחילו לשמוח ולרקוד עד למסלת הקאזאק, וגם ידוע שהחסידים ספרו סיפור המעשה לפני הה"ק מריזשין, וישבם מאוד את המעשה הזה והרבה פעמים ביקש שסיפרו לפניו המעשה הזה ביום הפורים, ולפעמים סיפר הוא בעצמו את המעשה הזה בשם הה"ק מושפאלי, ותמיד אחר סיפור המעשה שחק הוא בעצמו על הקאזאק ובין החסידים נעשתה תיכף שמחה גדולה - וז"ע בס' חמדה גנוזה (ח"א פרק י"ד אות קס"ב) מה סיפר הה"ק מוצאנו ז"ע שכאשר ישב הרה"ק מריזשין בבית האסורים כידוע, היה שם גם כפורים ולא היה לו מוגילה, וסיפר הה"ק מריזשין לאיש שישב עמו

בבית האסורים, שהי' סיפור זה במקום קריאת המגילה. וראה עוד בנפלאות קדוש ישראל (אות 3) ובספר מאמר מרדכי (סלאנים), מערכת הרה"ק מריזשין (אות 10) שסיפר הרה"ק ר' נחמיה מביחוב בן היהודי הק', כששבת בצל רבו הק' בריזשין, ישב הרה"ק בעת שמלחו הדגים לכבוד שבת וסיפר מעשה אז, עיי"ש כמה שינויים. ונוסח שונה מובא גם בספר תפארת הצדיקים (עמ' 10) שסיפרו הרה"ק מריזשין כשנפגש עם הרה"ק ר' שמעון דייטש זי"ע).

שביעי ואחרון של פסח

לעבור את הים

הרה"ק רבי שלמה חיים מקידינוב זי"ע היה מזכיר בכל שביעי של פסח הסיפור של הבעש"ט זי"ע:

פעם אחת היה הבעל שם טוב הק' צריך לעבור את הנהר דינעסטיר ונתן חגורו ועבר עליו, והיה מסיים: מפני מה נתן חגורו, ע"ש והיה צדק איזור מתניו, והאמונה אזור חלציו (ישעי' יא, ה) כי ע"י גודל קדושתו והאמונה ובטחון שהיה לו עבר את הנהר.

(דברי שלום, קידינוב - ועי' בדגל מנחם אפרים (פ') וישלח) זי"ע: "עוד יש לפרש כי במקלי עברתי את הירדן הזה, על דרך שסיפר אא"ז ב"ע זללה"ה שפעם אחת עבר הנעסטר בלי שום שם רק היה מניח חגורו ועבר עליו ואמר שבאמונה גדולה הוא שעבר, זה יש לומר שיימנו יעקב אבינו ע"ה במקלי גימטריא יעקב היינו בשמו שהוא יעקב מידת אמת והיינו לגודל אמונה של בזה עברתי את הירדן והבנ".

נסיעת מרן הבעש"ט הק'

הרה"ק ר' ישראל דוב מווילעדינק זצוקלה"ה היה גאיל לספר ביום שביעי של פסח כל ימיו:

הנה בעת אשר היה הבעש"ט הק' בקונסטנטינופול עם בתו ועם הרב ר' צבי סופר זצוקלה"ה, ויתמהמה עד הפסח, ויען כי לא היו מכירים אותו שם, היה שם בלחץ גדול מאד, עד כי בערב פסח ממש לא היה לו אפילו פרוסת מצה למצוה, ולא כוס יין, לבד חדרו אשר שכר לו ולבתו עם ר"צ, וכאשר לחצה אותו בתו כל היום מה יהיה לימי הפסח מה נאכל בו, ענה לה השי"ת יזמין לנו, והוא ישב כל היום

ערה"פ בביהמ"ד, ויהי לפנות ערב ממש, והנה איש א' נוסע מארץ פוילן בהרחוב אשר התאכסן שם הבעש"ט, וישאל איה פה ר' ישראל בר' אליעזר מארץ פוילן אשר הגידו לו כי הוא מתאכסן פה ויראו לו אנשים את אכסנית הבעש"ט ויבוא לשם עם אשתו, וישאל את בת הבעש"ט אם יוכל להתאכסן פה, כי רצונו להיות בצוותא עם אביה בימי הפסח, וכבר הכין כל צרכי הפסח כיד הגביר, ותען לו, אבי בביהמ"ד ותוכלו להתאכסן פה, כי לא יקפיד ע"ז, תיכף נשאו המשרתים שלו את כל החפיצים לבית, וערכו השלחן בכלים נאים, ובמטה מוצעת ומהודרת, והכין כל צרכי הסדר עם מצה שמורה, הכל על צד המעולה והגבירות, והדליקו נרות גדולים הרבה, ויתמהמהו עד בא הבעש"ט מבית תפלתו.

ויהי כאשר בא מבהכ"נ תיכף עשה קידוש על יין המשובח וקיים הסדר, עד אחר כוס שני, אז נתן שלום להאורח החדש וישמח עמו, אח"כ אמר לו הבעש"ט הנה ידעתי מבוקשך כי אתה חשוכי בנים, לכן עבור שהחיית אותי הנני נשבע לך כי אשתך הזאת - אשר הראה עליה באצבע - תלד לך בן, וישמח האיש מאוד, ויאמר לו כי גם את מחצית הוני אתן לאדוני, שמח הבעש"ט ומלמל, במחצית רכושך אצליח לעלות לארץ הקודש, אך תיכף שמע הבעש"ט כרוז כי ר' ישראל בעש"ט הפסיד חלקו בעולם הבא, יען כי בשבועתו הוכרח השי"ת כב"י לשנות המערכה, כי האיש הנ"ל היה עקר בטבעו, וגם האשה היתה עקרה, ומחמת שבועתו הוכרח לשנות סדרי הטבע.

ויהי כאשר שמע הבעש"ט את הכרוז הנ"ל וישמח מאוד בלבו, ויאמר עתה ברוך השם, אוכל לעבוד את השי"ת בלי שום פני', אפילו פניית עולם הבא לא יהיה לי כי כבר הפסדתי חלקי, ואל האיש שנה דברו לאמור, לא ידעתי כי אתה עקר בטבעך, אך עכ"ז אל יפול לבך כי לא יפול מדברי צרור ארצה, ואשר נשבעתי יקויים

אנה ואנה למצוא את הדרך, תוך כדי הליכתם נכנסו ליער לעבור, ובתוך כך נפלו עליהם גזלנים (היידאמאקס) אשר לא הבינו את לשונם, ויאחזו בם ויאסרו אותם בעבותים, ויניחו אותם והשחיו אותם הסכינים, ובתוך כך חלש לבם וישבו לאכול, ויניחו את השבויים מאוסרים זה אצל זה, אז אמר הר' צבי סופר להבעש"ט למה אתם מחשים לא העת לחשות, עתה עשו זאת איפוא איזה דבר כאשר הסכנתם עד כה, ויען לו הבעש"ט כי אין אני יודע כעת מאומה ניטל כל הכח שלי, אולי אתה זוכר איזה דבר מאשר למדתך, תזכיר אותי ויאמר ר' צבי גם אני אינני יודע מאומה זולת הא"ב הפשוט אשר אנכי זוכר, אז צעק הבעש"ט, ומה אתה מחשה קרא לפני הא"ב, ויתחיל ר' צבי סופר לקרוא לפניו א' ב' ג' ד', והבעש"ט עונה אחריו בקול והתלהבות עצומה כדרכו בקודש תמיד עד שהחזיר אליו כל כחו כמאז, וכמעט אשר נתק העבותות והנה קול פעמון צלצל באזנם מקאפיטאן א' זקן, אשר בא פתאום לכאן עם אנשי חיל, והחריד את הגזלנים, וינתק את השבויים ממאסרם, ובאין אומר ודברים לקח את הבעש"ט עם ר' צבי סופר, ויסע אותם עד הביאם ביום השביעי של פסח, לסטאמבול. ולאחר החג עשה הבעש"ט נסיעתו לחזרה לביתו, והרה"ק רי"ד מוילעדניק צוקללה"ה כאשר היה מסיים המעשה הזאת בשביעי של פסח, היה אומר תמיד וזה הקאפיטאן היה אליהו ז"ל זכותם יגן עלינו להדריכנו לעבודתו ית"ש.

הרבה צדיקים היו מספרים סיפור זה באחרון של פסח, וכן מנהג צדיקי בית טשערנאביל ועוד, וי"א שהבעש"ט בעצמו היה מספרו באחרון של פסח, וקבע לזכר נס זה לערוך סעודה באחרון של פסח ולאכול בו מאכל הקניידלעך (הלכות והליכות בחסידות).

ועי' בסוף ספה"ק תולדות יעקב יוסף ששם נזכר הנסיעה במילים אחדות וזלה"ק:

בעזה"י, ומחמת שמחתו זאת, שמע תיכף כרוז כי החזירו לו כל זכויותיו, על כי רצה לעבוד השי"ת בלי שום פניה, ויחוגו כן את שני ימים הראשונים בשמחה ובטוב לבב, ובחזה"מ פסח פטר את האורח בכבוד לביתו.

בחזה"מ פסח אמר הבעש"ט לר' צבי סופר כי רצונו לנסוע תיכף לארץ הקודש וילך אתו על החוף, ולא מצא ספינה אשר בה יהודים, אז אמר הבעש"ט להסופר ר' צבי אם רצונך אפרוש מטפחתי על הים, רק שתזהר לחשוב בשם פלוני אשר אני מוסר לך, ולא תניחו מרעיוןך אפילו רגע, כי אם חלילה תניח מחשבתך ממני, נאבד אני ואתה ובתי כולנו, אך אנכי רוצה לנסוע במסירות נפש, ואתה החזק דעתך, רק ר' צבי הרהר לרגע, ואח"כ אמר רבי אשתדל לאמץ בכל כוחי את מחשבתי, אך מה יהי' עם בתך היא אשה ועלולה לטעות, ואז נהיה כולנו בסכנה, ולא רצה הסופר לסכן נפש הבעש"ט ז"ל ולא הניח אותו כן, ויכרחו לשכור ספינה, בשביל נסיעה מיוחדת זו, דרש רב החובל סכום אשר היווה את כל הסכום שקיבל הבעש"ט מידי הסוחר, אך הבעש"ט לא נרתע והסכים גם לזאת, ויכנסו ביום ראשון של חזה"מ פ' לספינה, ומיד קם רוח סערה ונשא את הספינה בלא דרך וכן הלכו בלא דרך שני ימים רצופים, וייצר להם מאד ויחלו פני ה' - גם יש גירסא המובא בנתיב מצותיך שנשבר הספינה עיי"ש.

ויהי ביום הג' דחזה"מ הבין הבעש"ט שמן השמים מונעים בעדו לנסוע לארץ ישראל, והחליט לחזור לאייראפא לעירו מעזביז, כיון שהחליט כן נח הספינה מזעפו, והוקם סערה לדממה, ויאמרו לנסוע בדרך חזרה לסטאמבול, בין כך פסק הספינה מלנסוע, ויאסרו את הספינה אצל אי אחד מאיי הים, וילכו כולם לראות האי ההוא, כי המלח מהספינה לא הכיר את האי, וילך הבעש"ט עם ר' צבי לטייל אל האי וילכו

דרך החסידות, שרק אחר המעשה הזו נתפשט ונתפרסם.

חסידים ואנשי מעשה היו נוהגים לזכר אותו נס ליטול ידיהם לסעודה שלישית אשר יכונה בשם "סעודת בעל שם טוב" בעת עריכת הנעילת חג הפסח כאשר נטו צללי ערב ביום האחרון של פסח, לזכר נס ההצלה שנעשה למרן הבעש"ט זי"ע ביוםא הדין.

בנוגע סעודת בעש"ט היו מנהגים שונים, היו צדיקים שנטלו ידיהם לסעודה שלישית בכל אחרון של פסח גם כשחל באמצע השבוע, ויש אשר לא עשו הסעודה ביום רק נטלו ידיהם לפנות ערב והמשיכו הסעודה עד מוצאי החג וכך נהג כ"ק מרן רביה"ק זיעזעכ"א, בטשערנאביל עשו סעודת הבעש"ט מלכתחלה אחרי הבדלה של מוצאי יו"ט, אמנם כאמור ברוב מקומות עשו הסעודה לפנות ערב ואכלו בה מאכלי חג הפסח ועסקו בזמירות ובדברי תורה בדיבוק חברים עד זמן מוצאי יו"ט.

גם בנוגע הזמירות של סעודה זו איכא מנהגים שונים, יש אשר נהגו לזמר זמירות החג של שביעי ואחרון של פסח, ובראפשיץ וכן בצאנז זימרו את כל סדר ההגדה של פסח וכיבדו בכל פסקה ופסקה את אחד מבין ציבור הנאספים.

הסעודה שלישית באחרון של פסח נערכה על פי רוב אצל הצדיקים נכדי הבעש"ט ברוב עם הדרת מלך, גם אדמור"י אוקריינא ורוסלאנד כמו ליובאוויטש, קארלין, רוזין, וטשערנאביל, ערכו סעודות גדולות והאריכו למעניתם עד מאוחר בלילה של מוצאי חג.

בימים ההם בעיירות אוקריינא אשר שם היה מרכז דרך החסידות עשו הרבנים סעודה גדולה לזכר הנס וזימנו אליה את כל אנשי העיר, הסדר היה שכאשר באו הבעלי בתים לפני פסח למכור את החמץ הזמינם הרב לסעודת הבעש"ט אשר עפ"י רוב נערכה ע"י הרב בכבודו ובעצמו.

"שמעתי בשם מורי שהלך בנסיעה הידועה, הראה לו רבו במקום זה הוא מרומז הנסיעה שהיו נוסעין ישראל במדבר במסע זו, וכל נסיעות האדם מרומז בתורה וכו', וכן כשנשברה לו הספינה והי' בעצבות גדול, ובא רבו ותמה עליו, והראה לו באיזה עולמות הוא עכשיו, הי' שמות... ואז התחזק בלבו למתקן בשרשן כידוע לו וכו'..."

ומקובל מפי חסידי קמאי שהבעש"ט רצה עם נסיעה זו לפעול גדולות ונצורות ותיקונים נפלאים, והשתוקק מאוד לעלות לארץ ישראל כי הי' חפצו ברצונו להיפגש עם בעל ה"אור החיים" הק' ודבר זה יקרב את הגאולה, והטעים הטעם לזה כי כשיזכה להגיע לארץ ישראל יבוא הגואל צדק, יען כי הבעש"ט הק' הי' בבחינת "נפש דוד" והאזהרה"ק הי' בבחינת "רוח דוד", ואם יפגשו שני צדיקים אלו ימשיכו נשמתו של דוד מלכא משיחא והנה משיח בא, אולם מאחר שלא הגיע עת פקידה על כן מן השמים עכבו על ידו ועברו עליו צרות ויסורים עד סכנת נפשות ל"ע, ובאותו יום אחרון של פסח נעשו לו ולמלוהו נסים גדולים, ולפיכך נתקנה המנהג אצל החסידים לערוך סעודת הודאה לזכר הנסים והנפלאות ההם.

וע"י בהגש"פ מאור הצדיקים (עמ' רפ"ד) שכ"ק אדמור"ר ר' יעקב יוסף מסקווירא זי"ע היה אומר על המעשה הנ"ל שהעולם טועים בעיקר המעשה, ומצוה לפרסם האמת, כי העולם סוברים שהנס היה כי רצה לנסוע ונסתכן וניצל, ועל זה עושים סעודת הודאה, והאמת הוא כי אז קודם שהגיע להנמל שהיה שם צרתו צרה, כבר היה מוחלט בדעת מרן הבעש"ט לחזור למעזיבוש, רק השטן קטרג בשעת הסכנה, ולא רצה שהבעש"ט יחזור לעירו לפרסם דרך החסידות, ועל זה אנו חוגגים את סעודת ההודאה, על הבעש"ט ויחד עמו את

מעשה באיש אחד שרצה לאכול קניידלעך, והביאה אשתו הקניידלעך לפניו, ואכל וביקש עוד ואכל, אחר כך התחיל לחוש במעיו מחמת ריבוי האכילה, וביקש שתביא לו את ה"פאקרישקע" (מכסה הקדירה) שהיה חם, ושם אותו על מעיו, והרגיש שהוקל לו היסורים, וביקש שיביאו לו עוד קניידלעך, ואכל עד שהרגיש עוד שחש במעיו, וציווה להביא לפניו עוד פעם את ה"פאקרישקע", ומשהוקל לו ביקש עוד קניידלעך, והיה כן חוזר חלילה כל הלילה, א קניידל א פאקרישקע, א קניידל א פאקרישקע...

וביאר הרה"ק רבי יודאלע מדזשיקוב זי"ע המוסר השכל היוצא מזה, שכל אדם עושה "שפיל" זה, שהאדם יודע בעצמו האין שעבר עליו השנה, כמה גשמיות ועבירות השיג, ומתחיל לחוש בזה, ומגיע הימים הקדושים וטועם קצת רוחניות וכשמרגיש שכבר הוקל לו חוזר להגשמיות וכן חוזר חלילה.

בסגנון זה נציין למה שכתב בספר חיי אדם (ח"ב כלל קמ"ג) והנה ההמון חושבים כששבים ביה"כ נתכפר להם הכל, ועל סמך זה הם עושים עוונות בכל השנה כאילו הם ברשות עצמן, ולכן יש שמתעניין משבת לשבת בהפסקות ב' או ג' ימים רצופים, ועומדים ביום הכפורים כל היום והלילה ואינם מגביהים ידיהם כלל, וכיוצא בדברים אלו בסיגופים ותעניות, ובכל השנה הם עושים נאצות ותועבות גדולות, ועליהם אמר המוכיח הגדול ר' ליב טארלער זלה"ה משל נאה ואמר שפעם אחת נתאכסן אצל בעל בית א' וביקש ממנו למחול לו שאינו יכול לכבדו כראוי וא"ל אמת כי יש לי איזה אוונות שאשביע אותם לפטם אבל הן כחושות עדיין ואינן ראויין להתכבד. והיה היום, לאחר איזה חדשים, נודמן עוד לאותו פונדק, וקבלו הבעה"ב בסבר פנים יפות, ושחט אווז וכבדו. וכשישבו לאכול א"ל הבעה"ב, זו מן האוונות שאמרתי שהן

בימים ההם בעיירות אוקריינא אשר שם היה מרכז דרך החסידות עשו הרבנים סעודה גדולה לזכר הנס וזימנו אליה את כל אנשי העיר, הסדר היה שכאשר באו הבעלי בתים לפני פסח למכור את החמץ הזמינם הרב לסעודת הבעש"ט אשר עפ"י רוב נערכה ע"י הרב בכבודו ובעצמו.

בשולחן הטהור של רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע בליל ב' דפסח אחרי ספירת העומר היו מזמרים הפייט "אחד מי יודע" ו"חד גדיא" ועוד שאר ניגוני קודש לכבודו של חג, והרה"ח הישיש ר' לייבל בערקאוויטש ע"ה הי' לו חזקה רבות בשנים לזמר ניגון דביקות בלשון האידיש על הפייט "אדיר במלוכה". וסיפר ר' לייבל שהניגון הזה קיבל מחותנו הרה"ח ר' משה מאיר גוטסמאן זצ"ל מוואלאוויטץ שהי' מפורסם כגדול בתורה ובחסידות אשר פעם בהיותו בעיר אינסטאמבול לצרכי מסחר שמע את הניגון דביקות הלז מיהודים ספרדים שאמרו שיש להם בקבלה שהבעש"ט הק' בחג הפסח ששהה שם בעיר (על אם דרכו לארץ ישראל) זימר את ניגון זה בשפת האידיש בליל הסדר על החרוז אדיר במלוכה.

בנוסף למעשה ניסים זו מקובל עוד הרבה סיפורי קודש על אותו חג הפסח כאשר שהה הבעש"ט בעיר אינסטאמבול, וידוע המעשה הנורא אשר הבעש"ט ביטל גזירת עלילת דם בחג הפסח ההוא, ואכמ"ל.

(עדת צדיקים (עמ' י') בסיפור זה ישנם נוסחאות רבות, ראה אמרי פנחס החדש (עמ' תקו אות טו), נתיב מצותיך, קאמארנא (נתיב אמונה אות ט'), נוצר חסד (פ"ד מושנה ג'), ספר מעשיות מהגדולים והצדיקים (עמ' יז) ועוד.

קניידלעך

הרה"ק החקל יצחק והרה"ק העטרת ישועה מדזשיקוב זי"ע היתה דרכם בקודש לספר בכל שנה ושנה באחרון של פסח מעשה זו, אשר בוודאי טמירין גניזין ביה:

למאכל, והכניסה בתוכו שמאלץ ומלח, והכינה בדוד גדולה הנקרא 'פאמעשוב' והיא כלי שהיו מכבסים בו הבגדים, והוא נתייב ליד השולחן והתחיל לאכול קניידעל ועוד קניידעל, עד שכבר נהיה כריסו מלא, ואדם הוא בר גבול, ואין יכולת יותר, והתחילו הקניידעלץ לצערו, ואמר א"כ הקניידעלץ הם רוצחים, והלך לחלון והתחיל לזרוקם מבעד לחלון, באומרו: 'אוועק רוצח, אוועק רוצח...' וכך זרק כל הקניידעלץ.

(בציילא דמהימנותא. ועי' בתחילת מאמרינו גירסא אחרת בזה)

הרה"ק רבי ישעיה מקערעסטיר זי"ע היה מספר בכל שנה באחרון של פסח, שהרה"ק מרוזין זי"ע סיפר פעם בשעה שאכל הקניידעלץ אחרון של פסח:

שהיה פעם איש ארענדאר שנהג כל השנים לאכול משך כל ימי החג קניידעלץ. ופעם נודע לו שאצל החסידים אין אוכלים שריו' בימי הפסח, ורצה להיות פרומער, ולא אכל בשנה הלז קניידעלץ משך ימי החג, והיה תאב מאוד לאכול הקניידעלץ, ובהגיע ליל אחש"פ הסתכל אם נראים כבר הכוכבים כי היה רעב לאכול הקניידעלץ שהיה רגיל בהם, ואמרה לו אשתו שהקניידעלץ עדיין לא מוכנים ויכול לאכול בינתיים מה'מצה בריי', ואכל מהם והחיי את נפשו ומילא א"ע מזה, וכבר לא היה בכח לאכול מהקניידעלץ.

אבל רצה לקיים המנהג כמאז לאכול הקניידעלץ, ולכן ביקש שיביאו לפניו 'שטערץ' (מכסה קדירה) חם והחזיקו ביד אחת על בטנו, וככה אכל הקניידעלץ, ומכיון שאכל הרבה לפני זה החל לחשוש במעיו ולא רצה לאכול עוד, וצעק 'ארויס מיט די רוצחים, ארויס מיט די גזלנים'.

וכשסיפר הה"ק מרוזין המעשה הזאת לקח את הכף שאכל בו וזרק אותו מאחורי השטוהל באמרו 'ארויס מיט די רוצחים ארויס מיט די גזלנים'. ובוודאי טמורים בו סודות ומליצות.

כחושות. וא"ל המוכיח, הלא א"א לפטם אווז רק ערך ג' או ד' וה' שבועות וזה כבר זמן רב. והשיב שכך אני עושה, כאשר האווז כבר מפוטם באופן שא"א לה עוד לאכול, אין אני נותן לה לאכול כמה ימים, וע"י התענית אז יכולה לחזור ולאכול, וכן אני עושה לה תמיד עד זמן שאני רוצה לאכלה. כך דרכו של יצה"ר, כמש"כ הולך אחריה פתאום כשור אל טבח יבוא, ר"ל שהשור קודם שחיטה מפטם אותו, והשור סובר שהוא לטובתו ובאמת הוא לרעתו. והנה כל חיות הקליפות הוא כשאדם עושה איזה מצוה והוא רשע ובוזה מניצוץ הקדושה אשר מגיע לאדם בשכר מצותו, כ"ז לוקח הקליפה והוא חיותו. וכאשר ירבה אדם לפשוע הרבה עד שלא נשאר בו שום ניצוץ קדושה, אזי מפתה אותו להתענות בסיגופים ותעניות ולשוב בתשובה ואז הוא כקטן שנולד, ואז כשיחזור לחטוא הוא חוזר ליתן בו כח. ומזה תראה כמה טועים אותן אנשים, כי אפילו להסוברים דיוה"כ מכפר בלא תשובה, היינו כשעבר עבירה במקרה. אבל כשחוטא ואומר יוה"כ מכפר, לכו"ע אין יוה"כ מכפר, דאין קטיגור נעשה סניגור כדאי' להדיא בגמ'. ולכן אל יסמוך האדם על זה, ויהיו כל ימי השנה אצלו כמו ימים נוראים, רק שבימים האלו ראוי לאדם להשגיח יותר ויותר על מעשיו.

(זכות אבות, עמ' קס"ה)

הרה"ק מצאנו היה נוהג לספר בשם רבו הרה"ק מראפשיץ זי"ע מעשה זה בכל אחרון של פסח:

היה פעם יהודי שדר בכפר לבד בין הגוים, ולא ידע כלום מיהדות, שלא היה לו מי שילמדו, וידע רק זאת שבפסח יש מצוה גדולה לאכול קניידעלץ, ובהתקרב החג אמר לאשתו: 'תדעי שיש מצוה גדולה לאכול קניידעלץ ותכניי הרבה קניידעלץ'.

ואיזה אשה כשרה העושה רצון בעלה, והלכה ואספה כל חתיכת מצה שמצאה בבית שרופה וקלויה שלא היה ראוי כבר

(זכות אבות עמ' קס"ו)

הרה"ק רבי יהושע מדזיקוב זי"ע בעל עטרת ישועה
היה אומר משל זו בכל שנה בשם זקינו הרה"ק רבי
אליעזר מדזיקוב זי"ע:

ענין מה שנהגו צדיקי בית ראפשיץ
לגלות את המצות בסעודה אחרונה של
אחרון של פסח, למה הדבר דומה, למלך
אדיר שמלך על מדינות רבות ונשמע פתגם
המלך כי בזמן פלוני יבקר המלך בכבודו
ובעצמו במדינה מסוימת של מדינותיו,
תושבי ואזרחי מדינה סבלו רבות בשנים
ממצוקה כלכלית נוראה שהיתה ניכרת על
פני התושבים, ועלה בלבם כי בבוא המלך
למדינה ויראה מיד עגמת נפשם, הרי הדבר
יגרום צער להמלך ויפגע בכבודו של מלך
אדיר זה שרגיל אשר בבואו למדינה
מקבלים אותו בסבר פנים יפות, לכן
החליטו אנשי המדינה להתאמץ בכל
המאמצים שכל אחד ואחד יעצור הצער
בקרכו שלא יהא ניכר מבחויץ, וסדרו קבלת
פנים נלהבת בשערי כבוד וקבלו את פניו
בתפים ובמחולות והריעו ותקעו בנימוסי
מלכות, והמלך היה שש ושמח בראותו כי
אנשי המדינה עושים רצונו ומקבלים אותו
כראוי וכיאות כחוקי המלכות.

אמנם בעת שהגיעו הזמן שהמלך רצה
לעזוב את המדינה הופיעו לפני המלך אנשי
המדינה ואמרו לו: "מלך אדיר, יקר ונעלה,
אם כי אין לתאר את גודל יגוננו ממצוקתנו,
אמנם התאמצנו לכסות את צערנו כדי שלא
לפגוע בכבודו של מלך, אבל עתה בעת
עזבו את מדינתנו הננו מגלים לפניו את כל
לבנו", ושמע המלך את דבריהם, וכלום
חסר מבית המלך ועזר לאנשי המדינה.

כן אנחנו, מלך מלכי המלכים צוה
אותנו לעשות ימי הפסח כהלכתו ובשמחה
של מצוה, ואם כי דלפה נפשנו מתוגה
מהשפלות הגלות המר והנהר, הרי עשינו
רצונו ית"ש ושמחנו עם מצות המלך ית"ש,
וכסינו את המצות - לחם עוני, אבל עתה
בעת שאנו נפרדים מהחג הקדוש, אנו
מגלים את הלחם עוני כאומר ראה נא

בענינו, ואנו ועינינו לי' כי יגאלנו ברוב
רחמי וחסדיו, ובוודאי ירחם ה' עלינו
בראותו כי בנים אנו לד' ונאמנים אנו לו
ית"ש וחבוקים ודבוקים בתורתו הק' ויפדה
אותנו בגאולת הגוף והנפש בביאת בן דוד.
עוד היה הרה"ק ר' אליעזר מדזיקוב
זי"ע רגיל לומר בשעת נעילת החג באחש"פ
בזה"ל: "קינדערלעך ביז יעצט האב איך
איין געזאגט אז מצה איז גוט, יעצט זאג
איך איין אז חמץ איז גוט".

(הגש"פ זרע קודש (מנהגי קודש אות סה) זי"ל שם:
נהגו רבוה"ק מראפשיץ זי"ע לגלות המצות באחרון
של פסח (מאחר שבכל ימי הפסח נזהרו שלא
יעמדו המצות על השולחן בגלוי רק שיהיו מכוסים
במצה טאש). ובספר נאות דשא להגריא"ז מרגליות
זי"ל הביא משל זה ששמע מהה"ק מבארנוב זי"ע -
וראה עוד בספר ישועות מלכו בשם הרה"צ
מבארנוב שסיפר שהרה"ק ר' אליעזר בן רבינו
הרה"א מליזענסק זי"ע אמר, שבסעודת מלוה מלכה
יבוליים לפעול ישועות יתר מהסעודות של שבת
ויו"ט והמשיל הדבר למשל זה עיי"ש. ונכון לציין
ענין זה בספר קול יעקב (לבעל מלא הרועים)
פרשת ראה שכתב: דבשבת קודש מחמת שהוא
ית"ש דבוק עמו וכו' הרי אבינו שבשמים דבוק
עמו ואין אנו חסרין כל, וע"כ שאלת צרכים אסור
בשבת וכו' אך אחר שבת בסעודת מלוה מלכה
שהאב פורש מאתנו ואנו מליין אותו אז דרכן של
הבנים לשאול צרכיהם מאביהם הפורש מאתם, ואז
דרכו של אב להניח מותנה לבניו)

**בבית סקאליא היו מקובל לספר סיפור זה באחרון
של פסח:**

הרה"ק רבי יוסף ספראוידלער זי"ע
אבי הרה"ק רבי יצחק מדראהביטש זי"ע,
כשבא בימים לעת זקנותו רצה לשנות דירתו
ולעלות לחונן עפר ארץ הקדושה, ועשה
שאלת חלום או עליית נשמה, וגילו לו
שבכל דור יש א' בבחי' ריש גלותא, וצריך
לקבל ממנו רשות, והבעש"ט הק' הוא
הריש גלותא בדור הזה, וכן עשה ונסע
להבעש"ט לבקש ממנו רשות, ולא סיפר
להבעש"ט ממה שהודיעו לו מן השמים,
ואמר להבעש"ט היות שיודע שהבעש"ט
מתכוון לעלות לא"י על כן רוצה להצטרף
עמו בנסיעתו, ויפה כח השנים מן האחד.
והשיב הבעש"ט, שימתין עליו קצת,
כי עוסק הוא בכמה הכנות, וגם להר"ר

קדימה, ועלו על הספינה ראשונה, וכשהגיע תורו של רבי יוסף לעלות על הספינה, סגרו עליו הספינה ולא נתן לו הקרבניט לעלות, נשאר לו לבדו במקום הנמל והוצרך לחכות עד שתגיע הספינה הבאה.

האנשים הספרדיים הפליגו לארץ הקודש, בהגיעם סיפרו ש"ארי עלה מבבל", שצדיק וקדוש אחד בעל צורה נפלאה מתכונן להגיע לארה"ק, וסיפרו מסדר עבודתו שזכו לראות כמה שבועות. חכמי ספרד שבארץ ישראל יצאו לקראתו לעיר עכו מקום הנמל לקבל פניו וכבוד גדול עשו לו כראוי לצדיק זה, אבל כשהגיע הספינה וירד רבי יוסף מן הספינה, הציג רגליו על אדמת קודש, עשה תנועה של דביקות ונשם כמה נשימות ואמר בדביקות גדלה "אה, אורא דארץ ישראל", ופנה ראשו לצדדים, והיה בדביקות נוראה כולו אחוז שרעפים, והיו כולם יראים מגשת אל הקודש, אחר כמה שעות בא עמוד ענן והקיף אותו, והיה עמוד הענן מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, וככה היה שלשת ימים ושלשה לילות, שנעלם ולא היו יכולים לראותו.

כל האנשים ראו גם תמהו מגודל הפלא אשר לפניהם, והחכם שביניהם עשה שאלת חכם להבין פשר הדבר לדעת מה זאת, ומן השמים גילו להחכם שרבי יוסף היה ראוי שתשרה השכינה עליו אלא שאין הדור ראוי לכך, ומדריגה זו לא היה יכול להשיג בארץ העמים רק בארץ הקודש, ומשהציג רגליו על אדמת קודש זכה למדריגה זו, וכיון שאין הדור ראוי לכך היה צריך להסתלק מן העולם, ובקבורת גופו הטהור נתעסקו בו מלאכי קודש, וטמנו את גופו במירון במערת רבי שמעון בן יוחאי, וסימן לזה מסרו מן השמים שבאם ילכו לשם עד שלשים יום ימצאו במירון הציצית מטליתו של רבי יוסף, ואכן נסעו למירון ומצאו שם חבילת הציצית מטליתו.

יוסף יהיה נוח ביותר, מכיון שנוסע הוא עם פמליא ממקורביו ותלמידיו. רבי יוסף נענה לבקשת הבעש"ט, והמתין למשך זמן מה, ובני החבריא של הבעש"ט לא היו מרוצים כל כך שיצטרף רבי יוסף עם נסעת הבעש"ט, מפני שהיה גברא קפדנא, וגם שהיה זקן מופלג והוצרכו לשמשו בכל עת (וכוונת הבעש"ט בזה שעיכבו היתה, מפני שהבעש"ט לא היה יכול לנסוע לא"י כידוע, ולכן רצה להצטרף עמו בנסיעה אולי בזכותו לא יהיה לו שום תקלה בדרך, ולכן המתין עד שתגיע לפניו שעת הכושר).

אחר שנתעכב זמן מה, פנה רבי יוסף להבעש"ט שרוצה לנסוע כבר, והפציר בו הבעש"ט שוב שימתין עליו, מפני שעדיין עוסק בהכנות לנסיעתו, ויהיה לו נוח לנסוע יחד, וגם יוכלו לשמשו. השיב רבי יוסף להבעש"ט, איש זקן אנכי ואיני יודע מה יוולד יום, ורוצה אני להספיק להיות בארץ ישראל בימי חיי, והבעש"ט נענה לו ונתן לו רשות, והמשיך להפציר בו. ואמר רבי יוסף להבעש"ט, אני אסע כמו עני ואיש פשוט ואגיע לשם, ואתם תסעו כמו מלך עם מפליא ותלמידים ולא תגיעו, ונפרד ממנו רבי יוסף ונסע לבדו לעיר הנמל איסטאנסבול שבארץ טערקיי.

במקום הנמל היתה אז הסדר, שהיו מחכים האנשים בתור להספינה שתגיע למקום הנמל, ולפעמים נתארכה הזמן לשני שבועות או לג' שבועות, ולא ידעו מתי תגיע הספינה, ולכן לא משו האנשים ממקום הנמל כל זמן היותם שם, ובתקופה זו עדיין לא נסעו בני האשכנזים, ורוב הנוסעים היו אנשים מבני הספרדיים.

בהיות רבי יוסף שם במקום הנמל משך כל היממה, ראו האנשים סדר היום שלו כולו שוה לטובה בתורה ועבודת ד', ונתפעלו מאוד ממנו באמרם איש קדוש עובר עלינו, ושמשו אותו כל צרכו. ברם טכסיסי וגינוני חסידים לרבי לא היה להם, וכשהגיע הספינה, לא נתנו לא האנשים דין

ארץ ישראל על דבר ביאתו של אותו צדיק, באו הרבה חכמים לקבל פניו של רבי יוסף, אולי היה זה בעיר עכו, וכאשר התקרבו אליו ורצה אחד מהחכמים לגשת אליו לקבל שלום כנהוג, אולם תיכף בראותו את צורת קדשו נפל פחד גדול עליו ותיכף נסוג אחור, ואחריו ניסה חברו וגם הוא נס מפניו כקודמו, עד שרצה לגשת אליו ראש החכמים (אולי היה זה הרב אבועלפיא זצ"ל) ותיכף הקיפו ענן כבד ולא ראו אותו יותר וככה עברו כמה ימים שחפשו אחרי רבי יוסף ולא מצאו אותו, (וכמדומה לי שאמר לי שראש החכמים גזר תענית על זה) וראש החכמים עשה שאלות חלום, וענו לו מן השמים, היות כאשר הגיע רבי יוסף לארץ הקודש ודרך רגליו על אדמת קודש, תיכף נתעלה במדריגות גדולות עד שלא היה ראוי לשום ילוד אשה לנגוע בו, וכאשר הקיפו הענן אז עלתה נשמתו השמימה והיות שלא היה מי שיהיה ראוי לטפל בגופו הקדוש, על כן שלחו שליחים מן השמים שיטפלו בו, וקברו אותו במערה במירון, ותיכף הלך החכם למירון לאותו מערה, וראה שאחד מציצותיו נשאר מחוץ למערה, והבין ששם קבורתו, וספרוהו שם הספר גדול, זי"ע.

(זכות אבות קסח בשם הרה"צ מסקאליא שליט"א וראה עוד בספר דברי אהרן ובקונטרס אור יוסף (עמוד ב). וראה עוד כמה וכמה נוסחאות בסו"ס מלכי בקדוש (מדור ילקוט סיפורים עמוד ו')

יש סיפור זה נוסח שונה קצת: בבית סקאליא היה מקובל לספר מעשה זה בכל שנה בשביעי של פסח, או באחרון של פסח: הרה"ק ר' יוסף ספראוידלער (אבי הרה"ק רבי יצחק מדראהאביטש) זי"ע, בסוף ימיו נפגש עם הבעש"ט זי"ע, וישב זמן מה בבית מדרשו, ואחר כך החליט לחונן את עפר הארץ לעלות אל ארץ ישראל ונפרד ממרן הבעש"ט. אחר שנפרד הרה"ק ר' יוסף מרן הבעש"ט, נסע לאיזה מקום ובא לשפת הים, והתחיל להתחנן ולבכות להשי"ת, שיזכהו לבוא לארץ ישראל, ופתאום עברה שם איזה ספינה, ושאל אותו רב החול על בכייתו ועל מבוקשו וסיפר לו כנ"ל, ואמר לו שיעלה על ספינתו והוא יקח אותו לארצינו הקדושה, וכאשר התחילה לשחוט על פני המים הבא רוח והולוכה את הספינה במהירות רבה, וכמדומה שאמר שמעולם לא נסעה ספינתו כל כך במהירות, ובמשך כמה שעות הגיעה הספינה לארץ ישראל, והרה"ק רבי יוסף התפלא מאד

מכל זה, וכאשר ירד רבי יוסף מהספינה ביחד עם בעל הספינה, וכנראה שפנה לעשות צרכיו, ואח"כ רצה להפרד מבעל הספינה ולהודות לו על כל הטובה שעשה עמו, אולם תיכף נעלם הספינה עם בעלה ולא נראו עוד, וההבין שבוודאי היה זה שלי מן השמים. כאשר נודע לחכמי

לעילוי נשמות

האה"ח מרת שרה לאה ב"ר שמעון הלל ע"ה

אשת יבלחט"א הרב רבי מנחם מענדל אטיק שליט"א

נפטר ב"ט ניסן

ולע"נ האה"ח מרת הדסה ב"ר אברהם פריינד

אשת יבלחט"א הרב רבי חיים אורי פריינד שליט"א

נפטר ב"ד ניסן

הונצח ע"י נכדם הרב ר' יעקב אטיק הי"ו

אדמת קודש ~ להצלת בתי עלמין ברחבי תבל

Admas Kodesh

The Preservation of Jewish cemeteries worldwide

445 Park Ave. suite 200 Brooklyn NY 11205

ושמוא"ל בקוראי שמו

שפתותינו שבח כמרחבי רקיע, ברכת מזל טבא להביע, בעשרת מונים
מול פני הרבני הנגיד והנכבד ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, אוהב חסד לתפארת גאונים
וגיל יגל לבבינו קדם איש חי ורב פעלים, איש האשכולות יקר הוא מפנינים
אשריך ר' שמואל יונה! אשר שם שמים מתקדש על ידו בנועם הליכותיו ויושר מעשיו העצומים
לבו הזהב נמס כדונג מול לבבות הנצרכים, ולהחיות לב נדכאים
יש קונה עולמו בפעלים כבירים, ולהצלת בתי עלמין עשה ביתו בית ועד לחכמים
ולעת כזאת נודה לו על כל פעולותיו ומעשיו הכבירים, שעשה ועושה ומעשה לילות כימים
נחת דקדושה ירוה ברננים, בנים ובני בנים, בתורה ובמצוות עוסקים, וזה יהי חלקו בנעימים
הוד והדר פעלו וצדקתו עומדת לעד, לו ולזרעו אחריו לעולמי עולמים

ידידינו עוז וידיד נפש כל חי
הרבני הנגיד והנכבד המפואר, מוכתר בכל תואר, עושה חסד לזולתו, וזה כל מגמתו

הרה"ח ר' שמואל יונה שלעזינגער הי"ו

מראשי חברי הנהלת כולל "דברי יואל" ד'סאטמאר – בארא פארק

לרגל השמחה אשר במעונו, דיצה וחדוה בארמונו, באירוסי בתו למזל טוב
עב"ג בן הרבני הנכבד והמפואר, יפה פרי תואר,

מוה"ר אברהם שלמה ווערצבערגער הי"ו

אב"י בעיר וויליאמסבורג יע"א

וכשהשמחה בהיכלו, הננו בזה להללו ולשבחו, על אשר זכה לעשות ביתו בית ועד לחכמים

לטובת "ועד להצלת בתי עלמין באייראפע"

בנשיאותו של מרן הגאון הגדול ראש ישיבה הרמה שליט"א

על כן נמלא פיות, מקרב לב וכליות, לאחל רוב ברכות בשפתי שושנים, שהזיווג יעלה יפה כגפן
פורחת, ויראה וירוה רב נחת, להעמיד בנים נאמנים, עדי נזכה לשמוע קול חתן וקול כלה, בבנין
הבית בשכלולה, במהרה תקות השנים, ומלכינו בראשינו, במהרה בימינו.

המברכים בלוג"ח

אדמת קודש

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

פנימי — קסג — בלתי מוגה

ביקור הגאון הגדול רבי אליהו שטערנבוך שליט"א

ראב"ד אנטווערפן

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

והיה שם גם הגאון הגדול רבי שלום אליקים געציל בערקאוויטש שליט"א

דומ"ץ קרית יואל – בעמח"ס שו"ת אגלי דבש

ד' דחוח"מ פסח תש"ע לפ"ק

יכיל בקרבו:

סגולת המצה לרפואה – בענין חידושו של האבני נזר בישראל ששלח גוי לבער חמצו ביו"ט שנחשב כמלאכה לגבי ישראל – בחקירת המנחת חינוך אי מצות תשבתו בקו"ע או בשוא"ת – כמה נפק"מ להלכה בחקירת המנ"ח – במחלוקת הראשונים אי לוקחין בליל פסח ב' מצות ללחם משנה או מצה אחת ופרוסה, ומנהג הגר"א ז"ל – בד' החזקוני והגר"א שיש מצות אכילת מצה כל ז' ימי הפסח – בענין אלו שנהגו לברך על אכילת מצה כל ז' – במנהג טשערנאביל לברך על ההלל בשעת אפיית המצות בערב פסח – במנהג החסידים לברך על ההלל בליל פסח – במעלת שחיטה מונחת ועוד דיני שחיטה

רבינו דרש בשולמו ובזמן הנעתו לנוי יארק

רבינו: פאר א יאר זענט איר אויך געווען דאדוי (באמערקא בעיר מאנסי אצל חתנו הגר"ח פייג שליט"א) אויף יו"ט, זעהט זיך אויס אז איר האט הנאה געהאט פאר א יאר, אז איר זענט נאכאמאל געקומען.

והזכיר את זוגתו דרבנית תחי' לרפ"ש

רבינו: יא, כזווייס, אביסל געזונט איז א טייערער ארטיקל.

ראב"ד אנטווערפן: מיינ שווער ז"ל (האדמו"ר המקור

ברוך מסערעט וויזשניץ) האט מזר דערציילט, אז ער איז געווען צוזאמען מיטן אלטן אנטנייער רבי'ן אין קארלסבאד, איז צוגעקומען צו זיי א אמעריקאנער איד, האט זיי געזאגט 'אונז אידן זענען זייער אינטערסאנט, ווען מאיז יונג, גיט מען אוועק די געזונט פאר די געלט, שפעטער ווען מ'ווערט עלטער מוז מען אוועק געבן דאס גאנצע געלט פאר די

געזונט...! האט דער אנטיניער רבי געזאגט 'אוי, ווי גוט דער איד זאגט'.

רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן, ער זאל געבן געזונט, מצה איז דאך מיכלא דאסוואת (וזה"ק ח"ב דף קפ"ג), מצה איז מושפיע רפואה, 'מצה' איז בגימטריא 'חיים טובים', עס שטייט אזוי פונעם בלאזשובער רב (בצבי לצדיק).

כאן הגיע הגאון דומ"ץ קרית יואל שליט"א

ורבינו כיבדו לישב

רבינו: כ'האב פריער געזעהן א אינטערסאנטן אבני נזר (אורח סי' שמ"א אות י"א) וואס רעדט וועגן פארברענען חמץ דורך א גוי, צי מ'מעג אין יו"ט, זאגט ער אז ווייל ער איז מקיים תשבתו, איז עס א חילול יו"ט, אזוי ווי מידי דהוה קשר לגבי תפילין – אזוי ווי רבינו אליהו זאגט לגבי תפילין – אז אויב ס'איז א קשר לגבי תפילין, איז עס א קשר לגבי שבת, וועגן דעם ווען מ'שיקט א גוי זאל פארברענען די חמץ, איז ווייל ער טוהט מיין שליחות לגבי די מצות עשה פון תשבתו, איז עס א איסור מלאכה אין יו"ט, אפילו ווען דער גוי מאכט עס.

ראב"ד אנטווערפן: ס'איז עפעס אזא אינטערסאנטער צושטעל.

רבינו: שפעטער זאגט דער אבני נזר אז ער איז נישט צופרידן פון דעם,¹ אבער קודם וויל ער אזוי זאגן.

רבינו הראה לפניו כפניהם את התשובה שבשרות אבני נזר שכתב ליישב קשיית השואל, האך הוכיח רבי עקיבא דאך ביום הראשון תשבתו מיירי בערב פסח משום שמצינו להבערה שהוא אב מלאכה ואסורה ביו"ט (פסחים ה.) הא משכחת לה לקיים תשבתו ע"י שיאמר לעב"רם לשרוף את החמץ כמבואר במג"א (פר תמיד ס"ק ב') דיוצא מצות תשבתו ע"י עב"רם, וע"ז תי' האבנ"ז ודל: ויכולים לומר יותר ברווחא עפ"י המרדכי (בהנחות מרדכי פ"ק דחולין) לשיטת רבינו אלי' צריך לקשור (את התפילין) בכל יום, מ"מ חשיב קשר של

1

שכתב האבנ"ז שם וז"ל: אך הא ליתא, בשלמא קשירה דתפילין דקשר שאינו של קיימא לאו קשר והכא קרייה קשר מוכח דמשונה קשר זה ואף בשבת חייב, אבל בחמץ דינא הכי דלענין ביעור חשיב גרמי מעשה משא"כ לענין שבת ויו"ט לא הוי מעשה, עכ"ד.

קיימא משום דחמנא קרייה קשר (דכתיב וקשרתם), הכי נמי כיון דרחמנא קרייה תשבתו חשיב עושה בעצמו גם לענין שבת ויו"ט (ואסורה ביו"ט ומוח הוכיח רבי עקיבא דאך ביום הראשון חיינו בערב יום טוב), עכ"ל.

רבינו: ער האלט אז מ'איז נישט יוצא תשבתו מיט דעם וואס עס ווערט מושבת, במילא הייסט עס א מלאכה.

אבער בפשטות דאס וואס רחמנא קריה תשבתו (שהוכיח האבנ"ז סברא זו), איז נישט מייטש ווייל 'ער' האט עס געטוהן, נאר ווייל עס איז געווארן מושבת, ס'איז שוין נישטא קיין חמץ. אבער ער שטעלט צוזאם אזא סברא.

דומ"ץ קרית יואל: ער אליינס ציהט אויך שפעטער צוריק פון דעם. אבער ער האט געלערנט אז ס'מוז יא זיין א מעשה, ס'מוז יא געטוהן ווערן מיט א פעולה.

ראב"ד אנטווערפן: דאס איז די חקירה פונעם מנחת חינוך (מצוה ט' אות א') צי די מצוה פון תשבתו איז בקום ועשה, אדער ס'איז א שב ואל תעשה.

דומ"ץ קרית יואל: דער רבי האט געזאגט די שבת הגדול דרשה אויף דעם מנחת חינוך, ביי די דרשה איז אויסגעקומען אסאך נפקא מינה'ס.

ראב"ד אנטווערפן: דער מנחת חינוך אליינס זאגט אסאך נפקא מינה'ס אין דעם.

רבינו: ער זאגט אז ס'איז א חילוק לגבי מצוה הבאה בעבירה [שאם השבת חמץ בפסח על ידי שאכלו, אם נאמר שמצוה זו היא בקום ועשה, לא קיים המצוה כי הוי מצוה הבאה בעבירה, אבל אם המצוה היא בשב ואל תעשה, א"כ אפילו אם אכלו, מ"מ אינו ברשותו וקיים המצוה עשה, הואיל ואין לו חמץ], און ס'איז אויך א חילוק צי נשים זענען מצווה אויף דעם [דאם החיוב היא בשב ואל תעשה, י"ל דנשים מחויבות כמו שמצינו אצל מצוות יו"ט שהנשים חייבות כמו"ע שהזמן גרמא, היכא דחמנא הוא בשב ואל תעשה, אבל אם המצוה היא בקום ועשה, יש להסתפק ולומר דנשים פטורות משום דהוי מ"ע שהזמן גרמא דנשים פטורות, עיי"ש במנחת חינוך].

דומ"ץ קרית יואל: דער רבי האט ארום גערעדט ביי די דרשה פון דעם, און אויך בדרך דרוש.

רבינו: דער רי"מ (החידושי הר"ם - שו"ת סי' ו') זאגט אז אויב די מצוה איז אז עס זאל זיין מושבת - און מ'האט נישט מושבית געווען - איז מען עובר יעדע רגע, ער איז תולה די שאלה צי מ'איז עובר יעדע רגע צי נאר איינמאל, אין די חקירה פונעם מנחת חינוך, אויב די מצוה איז בקום ועשה איז ער עובר נאר איינמאל [בוה שלא קיים את העשה], און אויב די מצוה איז ס'זאל זיין מושבת, איז ער עובר יעדע רגע אויף תשביתו [בוה שהחמץ עדיין אינו מושבת].

דומ"ץ קרית יואל: דער רבי האט ארום גערעדט פון המשחה חמץ על מנת לבערו מיט דעם שאגת אריה (סי' פ"א). [דנודע שיטת הר"י (עי' תוס' פסחים דף כט: ד"ה רב אשי) שהמשהח חמץ על מנת לבערו, אינו עובר באותה שהיה, והמעם דלאו דבל יראה הוא ניתק לעשה דתשביתו, ולכן אינו עובר אם לבסוף מבער את החמץ, ובשאתג אריה הרבה להקשות עליו, עיי"ש].

*

דומ"ץ קרית יואל פנה אל ראב"ד אנטווערפן

ושאל: מ'פירט זיך ביי אייך אז מ'נעמט דריי מצות און מ'מאכט יחץ, אדער מ'פירט זיך אזוי ווי דער גר"א (מיוולנד ד"ל) [שהיה לוקח רק ב' מצות (מעשה רב אות קצ"א)]? **ראב"ד אנטווערפן:** מ'פירט זיך אזוי ווי דער שולחן ערוך...²

נישט נאר דער גאון האט אזוי געהאלטן, נאר דער רי"ף (דף כ"ה: מדפי הר"ף) וואס ער איז נאך פון די ראשונים.

רבינו: דער רי"ף זאגט, אז מ'האט נישט גענוצט נאר איינס און א האלב.

ראב"ד אנטווערפן: עס שטייט אין עליות אליהו אז דער גאון איז געגאנגען אין גלות, און איז איינגעשטאנען ביי איינעם א אדם גדול, און האט אים געבעטן נאר א מצה און א האלב, יענער איז געווארן אביסל דערשראקן, רחמנא ליצול... ער האט דא צומוהן

2

המחבר כתב (סי' תע"ז סעי' ד) מביאין לפני בעל הבית קערה שיש בה שלש מצות, וכן כתב בס' תע"ה (סעי' א) 'טול ידיו ויברך על נטילת ידים ויקח המצות כסדר שהניחם הפרוסה בין שתי השלימות ויחזום בידו וכו'.

מיט א עם הארץ... ווי קען זיין אז יענער ווייסט נישט פון לחם משנה אין יו"ט. נאר נאך וואס ער איז געווען דארטן זיבן גאנצע מעג, און האט געזעהן די גאנצע הנהגה פונעם גאון, האט ער שוין פארשטאנען, און נישט געהאט קיין קשיות.

דומ"ץ קרית יואל: תוס' זאגט (פסחים דף קטז: ד"ה מה דרכו) וכן פסק רב אלפס, זאגט אויף דעם דער מהרש"א אז עס איז נישט אינגאנצן ווי תוס', ווייל דער רי"ף לערנט אז עס איז גענוג איינס און א האלב.

רבינו: ער זאגט אז די חיוב פון די פרוסה וואס מ'לערנט ארויס פון לחם עוני (פסחים קטז:). איז די כוונה מ'זאל גורע זיין, ס'זאל נישט זיין קיין לחם משנה.

ער (הגר"א) האט זיך געהאט אסאך זאכן אזוי אויסגעארבעט פון די ראשונים, און מכריע געווען.

א' הנוכחים: דער גר"א האט מסיים געווען די ברכה ברוך אל הוהודאות (מעשה רב אות מ"ה) און ברוך המקדש שמו ברכים מיט א שם (שם אות י"א), אזוי ווי עס שטייט אין ירושלמי אז מ'האט מסיים געווען מיט א שם.

*

והזכיר רבינו אודות מה שאמר הגר"א שמקיימים מצות

אכילת מצה בכל ימות הפסח

ראב"ד אנטווערפן: כ'מין אז ס'איז שוין א חזקוני.³

רבינו: ס'איז אזוי ווי די גמרא זאגט (חולין קה). מצוה לגבי חובה רשות קרי ליה [ולכן אף שבגמרא (פסחים כב) אמרו שששת ימים רשות הם, מ"מ רק לגבי חיוב לילה הראשונה שהוא חובה נקראים שאר הימים רשות], אבער לעולם איז עס א מצוה (וכ"כ בשו"ת חתם סופר יו"ד סי' קצ"א בנידון זה).

דומ"ץ קרית יואל: אפילו לויטן גר"א האט מען נישט געמאכט א ברכה 'על אכילת מצה',

רבינו: ס'איז געווען וואס האבן אפילו געמאכט א ברכה...⁴

3

ו"ל החזקוני: 'יש לך דברים שמקבלים שכר בעשייתן ועונש כשאין עושין אותן, כגון מצה בליל הראשון, ויש לך דברים שמקבלים שכר בעשייתן ואין מקבלין עונש כשאין עושין אותן, כגון מצה מליל הראשון ואילך, ומו"מ במצות עשה מצות האכלו שבעת ימים כתיב, כלומר אם אכל מצה כל שבעת הימים קיים הוא את הפסוק של שבעת ימים מצות האכלו', ע"כ.

דומ"ץ קרית יואל: ס'איז דא א תשובה אין מהרש"ם אין חלק א' (ס' ר"ט) זייער שטארק אקעגן דעם.

רבינו ציוה להביא שו"ת מהרש"ם ועיינו בה מש"כ שם בתשובה לדומ"ץ קהילת יאם במאלדראוי וז"ל: וע"ד שאלתו היות שנחגו שם כמה אנשים עפ"י הנהגת א' המכונה בשם צדיק שישב שם איזה זמן, לברך כל ז' ימי פסח על אכילת מצות, ור"מ ערער על זה וכו' – וסיום ולכן אותו צדיק וחסידיו אין רוח חכמים נוחה מהם (בדאיא כהנ' בשבת קכא) ויש לבטל המנהג, וחז"ן מוחשש ברכה לבטלה, איכא הפסק בין ברכת המוציא לאכילה ואוכלים בלא ברכה עכ"ד

רבינו: אין סקווירא מאכט מען ערב פסח א ברכה אויפן הלל ביים באקן מצות, ס'איז ביי זיי מקובל פונען טשערנאבלער מגיד מפי אליהו (הנביא ז"ל),⁵ און זיי מאכן א ברכה – לקרוא את ההלל – ס'איז א פלא. אויף ראש חודש איז דאך א שמועס צי מ'מאכט א ברכה (עי' שו"ת או"ח סי' תכ"ז סעי' ב' שהמחבר כ' ד"א שאין מברכים על ההלל בר"ת, והרמ"א כתב דנוהגין לברך עיי"ש).

ראב"ד אנטווערפן: אוויז, ס'איז ממש למעשה?

רבינו: יא, זיי טוהן אזוי, אוודאי זיי מאכן א ברכה.

דומ"ץ קרית יואל: דאכט זיך מיר אז די ספרדים מאכן היינט אויך נישט א ברכה (כדעת המחבר הנ"ל).

ראב"ד אנטווערפן: נאר לגמור את ההלל.

דומ"ץ קרית יואל: אפילו פסח ביינאכט איז שוין א מחלוקת (בשו"ע סי' תפ"ז סעי' ד' שהמחבר כתב שאומרים אז הלל, והרמ"א כתב 'זאנו אין נוהגין כן...'), מ'האט זיך שוין

אויסגעקריגט מיט די חסידים וועגן דעם. כ'מייז אז היינט זאגן שוין אלע.

ראב"ד אנטווערפן: כמעט אלע זאגן שוין היינט.

א' הנזכרים: דער רבי ז"ל (מורן רבינו בעל דברי יואל ז"ל) איז געגאנגען די ערשטע נאכט פסח אין אשכנזישן בית מדרש (בעיר סאטמאר) – אין שוהל – און האט איינגעפירט אז מ'זאל זאגן מיט א ברכה.

רבינו: ער האט דארט איינגעפירט אז מ'זאל בכלל זאגן הלל, ווייל זיי האבן בכלל נישט געזאגט קיין הלל, דער רמ"א זאגט 'זאנו אין נוהגין כן...'⁶

רבינו כיבדו לברך על הפירות

*

ראב"ד אנטווערפן מסר לדומ"ץ פריסת שלום מאחיו הר"ח

ר' ליפא הי"ד אב"י באנטווערפן וגבאי בית מדרשינו

דומ"ץ קרית יואל: דער רב איז דאך א בעל מכשיר.

ראב"ד אנטווערפן: נישט אלץ דעם, נאר סתם אזוי מיט זיין שווער רבי הערשל (הרב החסיד ר' הערשל פריעדמאן ז"ל מאנטווערפן המכונה רבי הערשל סופר) בין איך זייער גוט געווען, א פארציטישער איד, כ'האב זיינע תפילין, ס'האט א חשיבות זיינע תפילין.

6

כאשר נעשה מורן רבינו בעל דברי יואל ז"ל לרב ואב"ד בעיר סאטמאר הנהיג כן בביה"כ הגדול שבעירו של אנשי נוסח אשכנז שיאמרו הלל בברכה אחר התפלה בלילי פסחים, והגם שהקפיד שלא לשנות מהנהג מקודם, עכ"ז הי' רגיל לומר להם שדבר נשגב כזה מותר לשנות, ורביה"ק ז"ל בעצמו הלך להתפלל שם בלילי פסחים ויירד לפני התיבה וגמר את ההלל בנעימה יתירה ובהתעוררות עצומה.

ומתאמרא משמיה של הרה"ק מצאנו זי"ע שדיבר פעם מענין אמירת הלל בליל פסח בביהמ"ד אחר התפילה, כי בימים ההם סבלו החסידים על אודות מנהג זה, ובעיר רישא המתינו החסידים שאנשי העיר ילכו לביתם ואח"כ אמרו שם הלל, ועכ"ז חזרו ובאו המתנגדים והכו אותם במהלומות קשות, באמנם שהלא על מנהג זה שהזכיר המחבר בשו"ע כתב הרמ"א דאין אנו נוהגין כן, ואנן קיי"ל כהרמ"א, והגבוי אז הרה"ק מצאנו זצ"ל דבעת שכתב הרמ"א זאת, ירדו מעיניו שתי דמעות וכתב בתנועה של התמרמרות על שאין אנו נוהגין במנהג טוב כזה...

4

ועי' בשו"ת משיב דבר מהנצי"ב (י"ד סי' ע"ז) ושו"ת יפה ללב (ח"ב סי' רע"ה) שכתבו דבר פלא שלפי דברי הגר"א ז"ל דהמברך אשר קדשנו במצוותיו וציונו על אכילת מצה בשאר ימי החג לא הוי ברכה לבטלה, אמנם הרבה אחרונים חולקים בדבר זה. ועי' שדי חמד מערכת חמץ ומצה סי' י"ד אות י' אריכות דברים בזה.

5

ומסופר שהאגון רבי נפתלי צבי מאץ אב"ד דק"ק סקווירא הלך לשאול על כך את הרה"ק ר' יצחק מסקווירא, והשיב לו הרה"ק אם היית מוצא מנהג זה מוצא בשערי תשובה בשם איזה אחרון מלפני עשרים שנה, היית שבע רצון, היום אני אומר לך ששמעתי מאבי המגיד מטשערנאביל שהוא שמע מאביו המאור עניים, והוא שמע מפי אליהו, זהו מקור טהור.

רבינו: כ'האב אויך געהאט מיינע פרשיות פון אים, מיינ טאטע ז"ל האט געלאזט ביי אים שרייבן פאר מיר.⁷

רבינו הזמין את ראב"ד אנטווערפן לבקר אחר הפסח אצל

הבית השחיטה המהודרת דקרית יואל

ראב"ד אנטווערפן: כ'בין נישט אזא גרויסער מבין... אבער די וועלט זאגט אז אויף בארשט דארף מען נישט קיין ציינער... ווייל ס'איז אזוי גוט, וועט מען שוין אליין קענען זעהן...

ראב"ד אנטווערפן סיפר מעניני השחיטה דבאנטווערפן ששם שוחטים 'שחיטה מונחת', וגם סיפר ששמע ממה שרבינו יסד הבית השחיטה לגמול עם הידורים, אבל במדינת ענגלאנד במלח הממשלה שחיטה כזו.

רבינו: ס'איז נאך געווען אין די צייטן פונעם מנחת יצחק (בחיותו ראב"ד מאנטשעסטער), ער שרייבט אין א תשובה (חי' סי' נ"ט) געלויבט דער אויבערשטער אז ס'איז נאך דא...

ראב"ד אנטווערפן: היינט איז שוין דארט נישטא, און ביי אונז איז נאך דא און מ'איז לוחם אויף דעם, רבי יוסל ווייס (הש"ר באנטווערפן) איז געווען נאך אין די ווישעוועס א שוחט, מ'האט זיך געשמעלט אויף דעם, ס'זאל זיין אזוי, מ'דארף אריינלייגן גרויסע כוחות אויף דעם.

רבינו: פון משה רבינו איז געווען מקובל דור אחר דור צו שחט'ן שחיטה מונחת [ווי"ל הש"ך: ומוכח מש"ס ופוסקים דבסכין תלושה שלא נעצו בשום דבר אפילו צואר בהמה למעלה מותר בדיעבד דכל שתופס הסכין

בידו מסתמא אינו דורס, ומשמע בש"ס דלכתחילה מיהת אסור, וגם בעוף יש לחוש לכתחילה].

ראב"ד אנטווערפן: היינט איז עס שוין מיט א ... כ'געדענק אמאל איז עס געווען מיט א שטריק, מ'האט געבינדן די דריי פוס.

רבינו: כ'האב עס נאך אויך איינמאל געזעהן אין בני ברק, מ'האט געשלעפט ביז ווילאנג די בהמה האט זיך איבער געקערט, מ'דארף זיין געשיקט צו קענען צובינדן.

ראב"ד אנטווערפן: רבי יחזקאל שטויבער איז דאך געווען א שוחט אין אנטווערפן, און ער האט אמאל באקומען א בריק פון א בהמה, און איז געווען אין שפיטאל.

רבינו: היינט [כשיש באק"ס שהבהמה נכנסת לתוכה ואח"כ מתהפכת] גייט דער שוחט רוהיגער.

ראב"ד אנטווערפן: מסתמא פאר די ביזנעס איז עס נישט אזוי גוט, ווייל עס דויערט לענגער, אבער זיי דארפן מסכים זיין אזוי ווי אלע הידורים, נישט יעדער פארשטייט אז א הידור קאסט געלט, ביי אונז איז אויך אזוי, דער עולם וויל זייער ביליג, אבער מ'דארף פארשטיין אז מער משגיחים איז מער געלט.

דומ"ץ קרית יואל: מ'שחט א וואך הונדערט און פופציג טויזנט עופות.

ראב"ד אנטווערפן: ביי אונז שחט מען צוויי דריי טויזנט עופות, פאר א יו"ט אפשר נאך א טויזנט עופות.

דומ"ץ קרית יואל: בכלל וויל מען משעפען די שחיטה, וועגן צער בעלי חיים.

רבינו: די דייטשן נאך פון פאר די קריג זענען געווען די ערשטע וואס האבן געטשעפעט די שחיטה וועגן צער בעלי חיים, און ביז דערווייל זענען זיי אליינס געווען אזעלכע רוצחים...

ראב"ד אנטווערפן: אויף זיי פלעגט מען זאגן די פסוק (הוישע יג, ב) 'זובחי אדם עגלים ישקון', אז מענטשן קענען זיי שחט'ן, אבער אויף די קעלבלעך האבן זיי רחמנות...

רבינו: דאדי אין אמעריקא איז אויך דא פראבלעמען וועגן דעם.

*

7

ע"י בס' ומשה היה רועה (חלק ה' שוה עתה יצא לאורה - עמ' מ"ח) שמביא מכתב קודש ששלח מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל לר' הערשל פריעדמאן אשר בו מזמין אצלו הפרשיות של התפילין של מרן רבינו שליט"א: וז"ל המכתב: ב"ה, יום ג' לך תש"כ לפ"ק ברוקלין נ"י. שוכט"ס לכבוד הרבני המופלג בתורה ויראה חכם וסופר כש"ת מוה"ר צבי פרידמאן נ"י. אהדשה"ט, דברי עם ידידי הרבני המופלג בתו"י כש"ת מוה"ר יו"ט ליפא פ"מ סופר [ה"ה הרה"ר ר' ליפא הכהן פריעדמאן ז"ל מק"ק חוסט, אשר הי' סופר סת"ם באותה תקופה בארה"ב], שיכתוב למעלתו נ"י שיכתוב פרשיות בשביל בני היקר שיחי, לזה אבקש את מעלתו נ"י להתאמן לכתוב כתיבה תמה כפי האפשרות בידו ואכיר לו טובה. ה"ש וברכת כל טוב, חת"ק

דומ"ץ קרית יואל: ס'האט זיך איבער געקערט די וועלט מיט רבי עניל סטרי וועגן א שוחט.

רבינו: דאס איז געווען אין בארדיטשוב.

זיי האבן געהאט טענות, ווייל ער איז געווען אין בארדיטשוב דריי וואכן און ער האט גארנישט געזאגט, נאר ווען ער איז אהיים געקומען האט ער געזאגט, זיי האבן אים געזאגט 'אויב עס איז געווען אזוי שלעכט וואלט ער ווען געדארפט גלייך זאגן'.

דומ"ץ קרית יואל: ער האט זיך פארענטפערט אז ער האט מורא געהאט.

רבינו: מ'האט גע'מסר'ט פאר רבי שלמה קלוגער אז ער קומט פון אויסלאנד - ער איז געקומען פון בראד - ער איז נישט געווען רוסישער.

ס'איז א פלא אין דברי חיים (י"ד ח"ב סי' 1) ווען ער רעדט פון די שוחטים, ער זאגט 'זייני ראו יראי השם לומדי תורה [שהיו אצל צדיקים] ולאחר שנתחנכו באומנות הוּו נהפכו לאיש אחר [אשר אם לא ראיתי בעיני לא האמנתי], עפעס א שארפן אויסדריק.

ראב"ד אנטווערפן: די גמרא זאגט דאך אויף א שוחט מוזל מאדים (שבת קכ"ו).

רבינו: דער ייטב לב האט אמאל צוגערעדט א יונגערמאן זאל ווערן א שוחט, האט ער געזאגט 'רבי אויך האב מורא, האט אים דער ייטב לב געזאגט 'נאר וועמען דען זאל איך מאכן א שוחט, דער וואס האט נישט קיין מורא, טאקע דיך וועגן דעם ווייל דו האסט מורא'.

דאדי האט מען גענומען יונגעלייט, און מ'האט זיי אויסגעלערנט שחיטה, מ'האט געלערנט מיט זיי די הלכות, און מ'האט געלערנט די אומנות, און שטעלן א חלק, און זיי זענען געווארן וואוילע שוחטים, ווען נישט דעם וואלט געווען א מאנגל אין שוחטים.

א' הנוכחים: ר' חיים הערש גאלד איז געווען מנהל פון די 'בית רחל' אין בארא פארק. דער רבי ז"ל האט אים גערופן אין בעל-הארבער, און אים געזאגט ער זאל ווערן מנהל, האט ער געזאגט אז ער האט מורא פון די אחריות, האט אים דער רבי דערציילט די מעשה מיטן ייטב לב, און געזאגט לכך נבחרת.

רבינו העניק לו ספר מהר"א ט"ב דרושים עה"ת
ונפטר בברכת ישר כח
און א גוט יו"ט

לאחמ"כ מיום ה' פרשת שמיני שנת תש"נ, נסע רבינו לבקר בביקור גומלין בבית חתנו שליט"א במאנסי, ואמר שברצונו חי' באמת לבוא לבקר שוב את רבינו, כמבואר בגמרא ששלח צריך לומר לחמשלה עשיתי שליחותי, ומכיון שרבינו כיבדו לבקר בבית השחיטה המהודרת דקרית יואל, וחזא צריך לומר לרבינו שעשה כבקשת רבינו.

וסיפר שבמשך שעה ארוכה שהה שם, והרב הגאון רבי משה פאלאטשעק שליט"א מו"מ מוגד יהודה הלך עמו להראותו כל החידושים. ואמר: כ'גלייב אז ס'איז נאך אויף די וועלט נישטא אזא שחיטה - וויפיל כ'האב שוין געזעהק - ס'איז ממש פלאי פלאים. ושיבת זאת מאוד ואמר שהוא זכות גדול עד למאוד שמשתדלים שיודה הכל בחידושים נאים

ונפדרו לשלום

ביקור בבית הגאון הגדול רבי שלום אליקים געציל בערקאוויטש שליט"א

דומ"ץ קרית יואל יע"א – בעמח"ס שו"ת אנלי דבש

והי' שם גם מחותנו הגאון הצדיק רבי יחזקאל ראטה שליט"א

גאב"ד קארלסבורג – בעמח"ס שו"ת עמק תשובה

ובנו הרה"ג ר' משה ראטה שליט"א, דומ"ץ קהל יראי ה'

יום א' פרשת פקודי תשע"א לפ"ק

יכיל בקרבו:

מנהג העולם באמירת שבע ברכות בס"ג, ומנהג צאנו וסיגעט – בירור האם מותר לומר שבע ברכות באמצע הסעודה או שהחיוב הוא רק אחר ברכהמ"ז – בד' הראשונים שיש חיוב ז' ברכות אפי' בלא סעודה – דיני אבילות לגבי שמחות ומשלוח מנות – סיפור מסעודת ז' ברכות שהשתתפו בה הרה"ק הקדושת יו"ט עם הגאון הערוגת הבושם – בענין מות ל"ע ביו"ט ראשון האם עדיף להלינו ליו"ט שני כדי שיתעסקו בו ישראל או ביו"ט ראשון ויתעסקו בו עממין – במחלוקת המחבר והרמ"א בענין הנ"ל – במת ל"ע שצדיכין להוליכו מעיר לעיר ביו"ט לגבי דין תחומין ודיני אוהל ביו"ט.

דומ"ץ קרית יואל: עם מאכט זיך א שאלה ביי שלש סעודות, ווען מ'האט אנגעהויבן בייטאג ווכשברכו ברכת המזון כבר הי' לילה, ויום הנישואין הי' ביום ראשון לפני השקיעה שאז יום השבת יום השביעי'ן.

רבינו בא לבית דומ"ץ שליט"א לברכו בברכת מזל טוב לרגל נישואי בנו ניו"ר עם בת הרה"ג ר' משה ראטה שליט"א בנו של גאב"ד קארלסבורג

ודיברו אודות אמירת שבע ברכות בסעודה שלישית

רבינו: אין צאנו האט מען נישט געזאגט קיין שבע ברכות ביי שלש סעודות (כ"כ בספר דרכי חיים).¹

גאב"ד קארלסבורג: אפילו אינמיטן די שבע ברכות טעג האט מען נישט געזאגט?

רבינו: יא, מ'האט בכלל נישט געזאגט, און אין מונקאטש האט מען אויך נישט געזאגט (עי' דרכי חיים ושלום אות תתנ"ח),² און סיגוט האט מען יא געזאגט.

2

כ"כ בים של שלמה (כתובות סי' י"ח) דאין מברכין שבע ברכות בסעודה שלישית אפי' כשיש פנים חדשות, דלא תיקנו לברך אלא בסעודות הקבועות בוקר וערב, ותו לא. וכן כתב בספר פני יצחק (מערבת הברכות) שכן הוא מנהג הספרדים. ובס' הקנה (דף צ"ט:) מבאר עפ"י סוד שלא לברך בסעודה שלישית.

ובנטעי גביראל (נישואין) מביא בשם כ"ק האדמו"ר מבאבוב ז"ל לבאר הטעם שבצאנו לא אמרו שבע ברכות בסעודה שלישית משום השאלה אם מותר לשתות את הכוס אחר ברכת המזון קודם הבדלה כמבואר באו"ח סי' רצ"ט סעי' ג', עיי"ש. ובס' הנ"ל מביא מנהגו של כ"ק האדמו"ר בעל ויחי יוסף מפאפא ז"ל שהיה מברך את הברכות מתוך נוסח הגמרא של מסכת כתובות.

ובשו"ת התעוררות תשובה (סי' כ"ה) כתב להכריע שאם נתמשך סעודת יום שבת קודש עד אחר חצות היום, אין לברך בסעודה שלישית.

1

ועובדא הוה בסעודה שלישית בימי השבע ברכות של בן רבינו שליט"א הגה"צ ר' חיים צבי שליט"א אב"ד סיגוט, שכיבד רבינו הברך משה את כ"ק הגה"צ מקוויאשד שליט"א שהיה סב הכלה לברך ברכת המזון בס"ג, וסירב באמרו כיון שהוא נכד צאנו ואינו אומר שבע ברכות אינו רשאי לשתות הכוס, כנהוג בזמן שיש שבע ברכות בס"ג שהמברך שותה הכוס.

רבינו: די שאלה איז צי עס איז שייך צו ממשיך זיין מיט די שבע ברכות.

דומ"ץ קרית יואל: מ'האט דא פריער געשמועסט א שאלה, צי ווען מ'וואשט זיך נאכמיטאג דעם זיבעטן טאג, און מ'זעהט אז מ'זעט בענטשן ביינאכט, און רוב עולם איז נאכנישט אנגעקומען, צי מ'קען זאגן שבע ברכות אינמיטן די סעודה פאר'ן בענטשן.

הגר"מ: מ'איז דא וואס זאגן אז חתן כלה זאלן בענטשן מיט אפאר אהבים.

רבינו: די שאלה אז אינמיטן סעודה זאל מען זאגן שבע ברכות אויפן כוס.

ופנה הדומ"ץ לגאב"ד קארלסבורג: דער רב האט שוין געשריבן אויף דעם?

גאב"ד קארלסבורג: מ'זעהט אים אז די שבע ברכות דארף צו זיין אויף א כוס.

רבינו: די שאלה איז טאקע צי מ'זאל זאגן די שבע ברכות אויף א כוס, מ'זאל אנגיין א כוס (ולומר עליו הו' ברכות באמצע סעודה).

דומ"ץ קרית יואל: מ'איז אינטערסאנט, רבי ישראל יעקב פישער ז"ל (ראב"ד העדה החרדית ירושת"ו) ברענגט פון רבי שמואל סאלאנט, אז ביז ווילאנג מ'איז נישטא קיין ברכת המזון, איז נישטא קיין חוב כוס. אבער מ'איז דא אחרונים וואס זענען מחולק אויף דעם.

רבינו: ער – רבי ישראל יעקב פישער – אליינס זאגט אין זיין ספר אז אינמיטן סעודה קען מען אויך זאגן שבע ברכות (ובסוף הסעודה לברך ברכת המזון לחוד).

דומ"ץ קרית יואל: ער שרייבט זיך פסקי הלכה למעשה.

הביאו לפניכם את ספרו של הגאון רבי ישראל יעקב פישער ז"ל ועיינו בזה

דומ"ץ קרית יואל: מ'איז א שכיח'דיגע זאך, ווייל די חופה איז בייטאג, און דעם זיבעטן טאג וואשט מען זיך בייטאג, און מ'ווארט דעם עולם, און מ'ווייל נאך טאנצן, און מ'האלט נאך אינמיטן די סעודה.

רבינו: ס'קומט אסאך מאל פאר די שאלה, און ווינטער (שהיום קצר) נאך מער ווי זומער.

גאב"ד קארלסבורג: מ'זעהט נישט אים אין די פוסקים אזוי ווי ער וויל מענה'ן (שוכלו לברך ו' ברכות באמצע הסעודה), אזוי ווי מ'זעהט אים ביי ברכת אבלים וואס איז אמאל געווען, איז עס געווען ביי די סעודה (כתובות ה), און מ'האט עס געזאגט ביי ברכת המזון, דאס איז אזוי לעומת זה, ברכת אבלים און ברכת חתנים.

רבינו: יא, מ'האט עס טאקע קובע געווען מ'זאל עס מאכן ביי ברכת המזון.³

גאב"ד קארלסבורג: אזוי איז געווען די קביעות, און מ'האט נישט געזעהן אז מ'זאל אזוי טוהן.

דומ"ץ קרית יואל: מ'איז דא פון רבי דוד קארלינער.

רבינו: דער שאלת דוד.

דומ"ץ קרית יואל: יא, ער זאגט אזוי אינמיטן בפשטות אין יד הלכות אז מ'קען יא זאגן שבע ברכות אינמיטן די סעודה, רבי ישראל יעקב האט מכוון געווען צו אים.

גאב"ד קארלסבורג: מ'קען אזוי טוהן אז צעהן מענטשן זאלן בענטשן, און מ'זאל זאגן שבע ברכות, און נאכדעם קען מען טאנצן.

רבינו: כ'האב שוין געזעהן אז מ'טוט אזוי, מ'בענטשט און מ'זאגט שבע ברכות, און שפעטער קען מען מאריך זיין בשולחן.

דומ"ץ קרית יואל: כ'האב אמאל געזעהן ביים רבי'ן ז"ל ביי שלש סעודות אין בעיקרמאון ראוד,⁴ מ'איז

3

כמבואר בתניא רבתי (סימן צ"א) מסתברא כל היכא דאיכא סעודתא וכו' מברכין לאחר ברכת המזון, וכן משמע מסתימת המחבר והרמ"א בסימן ס"ב, וכ"כ בים של שלמה (פ"ק כתובות אות כ"א) דמברכין רק עם ברכת המזון.

4

בעת התייטדות עיר קרית יואל בקיץ תשל"ד, קבע רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל את משכנו שם בדירתו, ושם הי' דר רביה"ק משך חמש שנים עד הסתלקותו לגנוי מרומים, ובמשך שלש שנים הראשונים הי' רביה"ק שם בדירתו הג"ל גם בשב"ק, ותושבי קרית יואל היה להם הזכות לילך להסתופף בצל הקודש ע"י סדר ורשימה, חלק א' בליל שב"ק, חלק א' ביום שב"ק, חלק א' בעת רעוא דרעוויין, ובשתי שנים האחרונות, מעת שנגמר בנין ביהמ"ד הגדור בקרית יואל, בא רביה"ק על כל השבתות בביהמ"ד הגדול, ולחדרו מצד מזרח ביהמ"ד, והי' מגיע לשם בכל ערש"ק קודם מניסת השבת, וכמוצ"ש אחרי הבדלה חזר לדירתו הג"ל בבניקערמאון ראוד -

געווען אזא פאל, און דער רבי האט צוגעיאגט און פאר'ן רבינו תם זמן בין השמשות האט דער רבי געבענטשט און געזאגט די שבע ברכות.

ער האט נישט געוואלט זאגן שבע ברכות אינמיטן די סעודה, נאר ער האט אפילו מקצר געווען און געבענטשט און נאכדעם געזאגט שבע ברכות, ס'וואלט געווען א הוראה תמוה לרבים אז מ'זאל זאגן שבע ברכות פאר'ן בענטשן.

גאב"ד קארלסבורג: אזוי איז, אז מ'מאכט שלש סעודות מיט א חתן, דארף מען מקפיד זיין מ'זאל בענטשן פאר'ן זמן.

דומ"ץ קרית יואל: רבי ישראל יעקב האט להלכה למעשה געזאגט שבע ברכות אינמיטן די סעודה. **רבינו:** אבער מ'זעהט אז מ'האט עס קובע געווען על הכוס.

גאב"ד קארלסבורג: יא, מעולם לא ראינו ולא שמענו. **א' הנוכחים:** אז מ'פארגעסט די ברכה בורא פרי הגפן נאכ'ן ליינען די כתובה, צי מ'זאל עס זאגן שפעטער? **רבינו:** דער סדר הברכות איז דאך נישט מעכב, זאל מען זאגן שפעטער, מ'דארף מאכן א בורא פרי הגפן (שהיא אחת מהשבע ברכות).

דומ"ץ קרית יואל: יא, אזוי ווי מ'מוט ביים בענטשן. מ'מוטשעט זיך מאקע ארום אין די חילוק וואס ביי נישואין זאגט מען קודם בורא פרי הגפן, און ביי שבע ברכות [בברכת המזון] זאגט מען נאכדעם.⁵

רבינו: אין זידיטשויב (בשולחן הטהור (ס' ק"צ ס"ק א') הביא שכן נהג העטרת צבי ז"ל והנמשכים אחריו) האט מען מאקע

ועובדא הנ"ל היה עוד בשנים הראשונים בדירתו בבניקערטאון שלא הניחו להיות שם ציבור גדול, משא"כ בעת שערך רבינו ז"ל ס"ג בביהמ"ד הגדול לא הקדים רבינו ז"ל מעולם לברך ברכת המזון בס"ג, ואם היה חתן של יום השביעי, לא אמר רבינו ז"ל די ברכות.

5

והמו"א (ס' ק"צ ס"ק א') כתב הטעם שמברכין ברכת פרה"ג משום לא פלוג, דבכל פעם מברכים ברכת פרה"ג באחרונה סמוך לשתיה, ובבית שמואל (אבהע"ז סי' ס"ב ס"ק ב) כתב הטעם שלא יהי' גראה דמברכין פרה"ג לצורך ברכת המזון ולא לצורך הברכות הנאמרות לכבוד חתן וכלה לכן מאחרין לברך פרה"ג באחרונה.

אלעמאל געזאגט פריער [בורא פרי הגפן], פאר די שבע ברכות.⁶

דומ"ץ קרית יואל: איינמאל איז געווען ביים רבי'ן ז"ל, וואס דער רבי האט ביי שלש סעודות ביים בענטשן תיכף נאכ'ן געמען דעם כוס, האט ער געמאכט א בורא פרי הגפן, און נאכדעם די אנדערע זעקס ברכות, אזוי ווי ביי א חופה, פונקט איז דעמאלטס געווען ביי שלש סעודות א זידיטשויבער אייניקל, האט דער רבי אים שפעטער געזאגט בדרך צחות 'דער זידיטשויבער אייניקל האט מיך בא'מופת'ט'.

גאב"ד קארלסבורג: מ'קען עס אזויפיל נוצן [מש"כ הגר"י פישער דחיוב ז' ברכות הוא מחמת הסעודה ואינה שייכת לברכת המזון] אז מ'האט יא געבענטשט, און ס'איז נאך אין די זמן וואס מ'קען זאגן שבע ברכות, און מ'האט עפעס נישט געזאגט קיין שבע ברכות, אויב חתן כלה זענען נאך דארטן, קען מען נאך זאגן שבע ברכות, אפילו מ'האט עס נישט געזאגט תיכף נאכ'ן בענטשן קען מען אויך זאגן.

רבינו: ס'איז דא ראשונים (עי' בב"י סי' ס"ב ש"כ בשם הר"ן) וואס זאגן אז מ'קען זאגן שבע ברכות אן א סעודה.

*

דומ"ץ קרית יואל: מ'האט געשמועסט אז די סעודה פון די שבע ברכות איז נישט אין די שמוב (באותו הדר) וואו מיר געפונען זיך יעצט.

רבינו: ס'איז ווען א בית חתנות (ולאכל אמור להיכנס לשם).

דומ"ץ קרית יואל: יא, כ'זוייס אז דער רבי איז זייער מקפיד נישט צו גיין צו א בית חתנות אינעם יאר (בהיותו בשנת האבילות על פטירת אמו הרבנית ע"ה).

6

ומקורו מדברי הריטב"א (כתובות ז:) דמיד אחר ברכת המזון מברכין פרה"ג, והששה ברכות לא הוי הפסק בין ברכת היין להשתיה, דהוי מעין הכוס כמו ביקנה"ו, וכן כתב הרמ"ע מפאנו (סי' ט) וכמוה אחרונים רצו להוכיח כן מדברי הוה"ק פרשת תרומה (דף קס"ט) אמנם כתב באגרא דפרקא (רמז רפ"ה) שמדברי הוה"ק אין הכרע שם.

רבינו: די שאלה וועט יעצט אויסקומען וועגן משלוח מנות.

דומ"ץ קרית יואל: ס'איז דא א תשובה אין דברי מלכאל (ח"ה סי' רל"ז), אז פאר א רב איז עס אריינגערעכנט אינעם חלק פון די שכירות (והוי כמו פריעת חוב), און מ'מעג שיקן משלוח מנות פאר יעדן וואס איז א איינגעשטעלטער אין די קהילה.

רבינו: דער מקור פון משלוח מנות [שאסור לשלוח לאבל] איז פון שאילת שלום [שאסור לשאל בשלום האבל] אזוי שטייט אין די פוסקים (הרמ"א בהל' פורים סי' תרצ"ו סי' ציין להל' אבילות ב"ד סי' שפ"ה ששם נזכר איסור שאילות שלום).

און ביי שאילת שלום ווייסט נישט די וועלט פון דעם, און ביי משלוח מנות ווייסט יא די וועלט און מ'איז מחמיר, און צו זאגן שלום עליכם ווייסט מען נישט, יעדער גיט שלום ווען מ'קומט אין די פרעמד.

א' הנוכחים: די וועלט מאכט אויך א מעות, מ'האלט אין איין פרעגן צו א אבל מעג שיקן משלוח מנות, און דאס שטייט נישט.

רבינו: ס'שטייט ביידע, ס'שטייט אויך ער זאל נישט שיקן, נאר פאר צוויי מענטשן, עס שטייט שוין אזוי פון הגהות מיימונית (בסוף סדר שפטים בשם המהר"ם מרומנובורג) אז אפילו אינמיטן די שבעה זאל ער שיקן פאר צוויי.

ס'שטייט אז מ'זאל נישט שיקן קיין מיני שמחה (כ"ה לשון המג"א סי' תרצ"ו סק"ז). ער איז דאך מחוייב מיט כל המצוות, און דאס איז דאך א מצוה, איז ער מחוייב צו שיקן פאר צוויי, און מ'שיקט א הלה (צרכי סעודה).

הגר"מ: מחלפי סעודתיהו (מגילה ז).

הדומ"ץ כיבד את רבינו ואת מחותנו גאב"ד קארלסבורג.

בברכת לחיים

רבינו איחל לגאב"ד קארלסבורג: לחיים לחיים, מיט בריאות השלימות עד זקנה ושיבה, דער אויבערשטער זאל העלפן מיט הרחבת הדעת מיט געזונט און נחת מיט אלעם גוטן.

ואח"כ איחל רבינו להגאון הדומ"ץ ולמחותנו ולהחתן ולכל

בני המשפחה

רבינו: ווען דער ערוגת הכושם האט חתונה געמאכט זיין מאכטער (עב"ג החתן הגה"צ רבי אהרן זילבערשטיין זצ"ל אב"ד בעלעד, בנו של הגאון הצדיק המעשי למלך אבד"ק ווייצען זצ"ל), האט ער איינגעלאדנט דעם זיידן דעם קדושת יום טוב, ס'איז דא א בריוו ווי ער לאדנט איהם צו די חתונה, ⁷ אבער דער קדושת יום טוב איז נישט געפארן צו די חתונה על פי סיבה, נאר ער איז געקומען אויף א שבע ברכות קיין חוסט, ער איז געווען דארטן צוזאמען מיטן דרכי תשובה דער מונקאטשער רב.

די שבע ברכות איז געווען נאכמיטאג, איז געווארן א שאלה צי מ'דארף קודם דאווענען מנחה און נאכדעם די סעודת שבע ברכות, האט דער זיידע דער קדושת יום טוב געזאגט אויף א ווערטל מ'זאל פרעגן דעם חוסטער רב (בעל ערוגת הכושם) אויב ער האט אנגעגרייט א סעודה

7

ו"ל ראשית המכתב: "לעת תשובת השנה, יבורך מן קדם מעונה, בברכות מי מנה, מתוך שמחה גילה דיצה ורנה, האדם הגדול בענקים, היה לראש פינה, ה"ה כ"ג הרב הגאון הצדיק המפורסם בוצינא קדישא, חסידא ופרישא, מופת הדור והדרו, תפארת ישראל ונורו, עמוד הימיני, פטיש החזק, נר ישראל, בקש"ת מוה"ר חנניא יו"ט ליפא ט"ב שליט"א האבד"ק ס'יגוט יע"א עם כל המסתופפים בצל קדשו יצ"ו.

אודה השי"ת ככל לבב כי בחסדו הגדול הגיענו לתור כלולת בתי הבתולה הכלה מן שרה וכבוד בת יוסל ת' עם ב"ג הבחור החריף המו"מ בתו"י מוה"ה אהרן נ"י בן הרב הגאון מוה"ר ישעי' נ"י אבד"ק ווייצען יע"א אשר נחוג למו"ט בשטומ"צ ביום ג' פ'ר' כי תבא ט"ו אלול הבעל"ט.

ובאתי בשורות אלו להעלות זכרוננו לטובה לפני הדרג"ק נ"י יועיל נא בטובו ובצדקתו לישא בעדינו רבה ותפילה לפני המרום על כל ברכה ותהלה ו"ש שאוכה לראות מהם נחת ושיהי' זיווגם עולה ואוכה אני וביתי לראות מהם דור ישירים זרע ברך שלשים גם רבעים ת"ה יראים ושלמים, ויתקיים בי ברכת גבר ירא ה' האמורות ע"י נעים וזמירות ישראל אכ"ר.

והנני בזה לחלות פני הדרג"ק אנא תיקר נא נפשינו בעיניו לכבדנו נגד זקני עמנו להופיע אלנו הדרג"ק לקחת חבל בנעימים בשמחתנו, ואם אין יוצא בגיני יצא נא בגין הבחור החתן שהוא מתלמידיו של הדרג"ק הלא המה בבחינת בנים, ואם אוכה ליותרת הכבוד הזה אמרתי אך עשרתי מצאתי הון לי....

גדולה, דעמאלטס דארף מען דאווענען מנחה קודם אזוי ווי די הלכה איז.⁸

האט מען געפרעגט דעם ערונגת הכושם, האט ער געזאגט, אוודאי האט מען אנגעגרייט א סעודה גדולה, רש"י זאגט דאך אין פרשת וירא אויפן פסוק (בראשית כא, ה) ויעש אברהם משתה גדול, וואס מיינט משתה גדול 'שהיו גדולי הדור מסובים בה', במילא אז דער סיגעטער רב איז דא איז דאס א משתה גדול...

הגר"מ: מ'זעהט אז ס'איז דא שמוא ימשך ביי א סעודה, און ס'איז אויך דא שמוא ימשך ביי דברי תורה. נו, זעהט מען אז די גדולי הדור איז אזוי ווי א סעודה.

רבינו: נאר ביי בדיקת חמץ טרעפט מען אזוי אז מ'זאגט שמוא ימשך (ש"ע או"ח סי' תל"א סעי' ב'), ביי אנדערע זאכן שטייט נישט מ'זאל נישט לערנען (עי' בטו"ז שם שטפלפל ב"טעם הדבר שבבדיקת חמץ החמירו יותר).

הגר"מ: דער מו"ק אברהם (שם סק"ה) מאכט א חילוק צווישן א פלפול.

רבינו: ביי מנחה שטייט נישט וועגן לערנען, נאר א סעודה שטייט, ס'שטייט (שבת פ"א מ"ב) לא ישב לפני הספר סמוך למנחה.

רבינו לא רצה להתעכב עוד כי המחזותנים

היו צריכים לילך לסעודת השבע ברכות

ונפרד רבינו מהם לשלום

8

ו"ל הרמ"א בשו"ע או"ח (סימן רל"ב): הגה ויש חולקים וסבירא להו דסעודה קטנה מותר ואינו אסור רק בסעודת נשואין או מילה (טור בשם ר"ח), וי"א דאפילו סעודה גדולה סמוך למנחה גדולה שרי (בעל המאור והג"מ פ"ק דשבת) וי"א דסעודה קטנה אפילו סמוך למנחה קטנה שרי (טור בשם ר"י). ונהגו להקל כשתי הסברות דהיינו בסעודה גדולה סמוך למנחה גדולה ובסעודה קטנה סמוך למנחה קטנה ואפשר הטעם משום דעכשיו קוראין לבית הכנסת לא חיישינן דלמא יפשע ולא יתפלל (אגודה פ"ק דשבת) (וע"ל סימן פ"ט) מיהו בסעודה גדולה יש להחמיר אפילו סמוך למנחה גדולה ואפי' אם התחיל קודם לכן כשמוע מנחה קטנה והשעה עוברת צריך לקום ולהתפלל (טור וב"ב בשם הפוסקים).

מכאן חלק השיחה בביקור הגאון הצדיק גאב"ד קארלסבורג שליט"א בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א בקרית יואל יע"א

רבינו: היינט האבן מיר געהאט א אסיפה (עם דיין ורבני קהילתינו הק) וועגן חברה קדישא ענינים ס'זאל זיך נישט טרעפן, וועגן מת ביו"ט ראשון ווי אזוי מ'זאל זיך פירן וועגן די קבורה, ווייל אין שולחן ערוך (יור"ד סי' תקכ"ו סעיף א') שטייט אז יתעסקו בו עממין, און דער מו"ק אברהם ברענגט (שם ס"ד) א מהרש"ל (ים של שלמה ביצה פ"א סי' י"ג) אז מ'זאל עם אפלייגן אויף יום השני.⁹

גאב"ד קארלסבורג: להלכה ברענגען זיי דאך אז מ'זעהט דאך אז מ'דארף נישט מליץ זיין וועגן דעם קיין מת, אבער דער עולם ווייל דאך נישט אז יתעסקו בו עממין.

רבינו: דער רמ"א (בסעיף ד') זאגט דאך אז אפילו יום טוב שני זאל אויך יתעסקו בו על ידי עממין, דער מחבר איז מקיל, און דער רמ"א איז מחמיר.

גאב"ד קארלסבורג: אבער ס'איז דא זאכן וואס א איד קען טוהן, טראגן און ברענגען, מ'זאל נישט דארפן אז א גוי זאל אנרירן דעם מת.

רבינו: די מלאכות דרבנן קען מען טוהן דורך א איד אויך, אפילו דעם ערשטן טאג אויך, נאר מלאכות דאורייתא איז מען מחמיר דעם צווייטן טאג אויך.

גאב"ד קארלסבורג: נאר ביים חלק הקבורה.

רבינו: יא, דארט איז מען יא מקיל.

גאב"ד קארלסבורג: אזוי ברענגען זיי, אז דער עולם ווארט אויף יום טוב שני, כדי ס'זאל זיין יתעסקו בו ישראל, היינט איז עם נישט קיין גרויסע זאך (שכחים אפשר לעשות שלא יבוא המת לידי בזיון).

הגר"מ: מ'האט זיך נישט געפירט צו מקבר זיין ביים ראשון, אויב מ'האט געקענט?

9

דהנה המחבר (שם) כתב דאפי' אם יכולים להשהותו עד למחר שלא יסריח יתעסקו בו עממין, וע"ז כתב המו"ק אברהם, וז"ל: וים של שלמה כתב מקום שאין מנהג, נכון שלא לקברו ביו"ט ראשון ע"י עכו"ם, אלא א"כ אישתי או שיעטרך להשהותו או שהוא נפוח, וכן כתבו מקצת רבונות וכו' עכ"ל. ולפי"ז היכא דאין לחשוש על בזיון אין לקברו ביו"ט ראשון אפי' ע"י עכו"ם לדעת המו"ק.

גאב"ד קארלסבורג: ס'קומט אויס, אמאל מאכט זיך ווען מ'זיט אוועק שבת, אדער פרייטיג, און מ'קען נישט האלטן אזויפיל צייט, און מ'דארף צוקומען אז מ'זאל מקבר זיין ביום הראשון.

רבינו: למשל ווען שבועות איז פרייטיג און שבת.

היינט ביי די אסיפה האט מען אזוי מוחליט געווען, אבער טאמער פאסירט עס ערב יום טוב, און מ'האט נישט געקענט מקבר זיין מאזיה סיבה, און ס'קומט יום טוב, און אז מ'זעט הייסן ווארטן ביז יום טוב שני איז עס שוין א לאנגער זמן, דעמאלטס זאל מען מאכן יום טוב, און אויך טאמער איז יום טוב פרייטיג שבת, משא"כ טאמער די פטירה איז געווען יו"ט ראשון, זאל מען יא צווארטן ביז ביינאכט (ליל יו"ט שני).

גאב"ד קארלסבורג: דא (בקרית יואל) קען מען דאך ביינאכט אויך קובר זיין.

דאס איז דער וועג וואס מ'דארף מוחן.

רבינו: ס'איז דא א שאלה צי כיסוי הארון אויב ס'איז ווי א אוהל, צי ס'איז א מלאכה דאורייתא, מ'האט געהייסן מ'זאל אנגרייטן פאר יו"ט דורך צירים, נישט קיין אייזערנע, במילא וועט נישט זיין קיין חשש פון קיין אוהל.

א' הנוכחים: ס'איז אויך א שאלה ווען מ'ברענגט פון שטאט ביז קרית יואל.

רבינו: פון דא אין קרית יואל איז איין שאלה, און ווען ס'איז פון שטאט איז עס א עקסטערע שאלה וועגן תחומין.¹⁰

10

בדין תחומין ביו"ט חוץ ל"ב מילין אי הוה דאורייתא, הנה לדעת הפוסקים דתחומין חוץ ל"ב מיל בשבת הוה דאורייתא, נסתפקו האחרונים לענין יו"ט אי הוה דאורייתא, עיי' בספר כפות תמים בספרו יום תרועה ר"ה (דף ל"ב) דנסתפק בזה וכתב שלא מצא גילוי לדין זה, וז"ל ומספק לי אם יש איסור תחומין דאורייתא ביו"ט לר"ע חוץ מאלפים ולרבנן חוץ ל"ב מיל לדעת הרמב"ם או דלמא כולוהו מודו דביו"ט תחומין דרבנן, וכעת לא מצאתי לזה, ושוב ראיתי פ"ב דהגיגה דף י"ז ע"ב על פסוק ופנית בבוקר דיראה מדברי רש"י שם דתחומין ביו"ט הוי דאורייתא יע"ש עכ"ל. ועיי' בהגהות רעק"א שם דהעיר מתוס' פסחים (דף צ"ג), וז"ל ות"ל מצאתי להדיא בתוס' פסחים דף צ"ג ע"ב ד"ה רב יהודה וכו' דלתרועה מבואר להדיא דלר"ע גם ביו"ט תחומין דאורייתא, עכ"ל עיי"ש. ועיי' בפר"ח (סי' תצ"ה) שהעיר מרש"י ותוס' הגיגה (דף י"ז) דדעתם דהוא דאורייתא, וכן העיר בכפ"ת הנ"ל.

גאב"ד קארלסבורג: כ'האב שוין געשריבן וועגן דעם. **רבינו:** דארט פון שטאט איז א שאלה פון י"ב מיל, ס'איז א ווייטע מוחלך.

גאב"ד קארלסבורג: דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל זוכה זיין צו שמחות.

רבינו כיבד את גאב"ד קארלסבורג לברך על הפירות

*

והיות שכאשר בא גאב"ד קארלסבורג לבקר את רבינו באו אז כמה בחורים מישיבתינו חק' לדבחן אצל רבינו כל

הלכות שבת

אמר רבינו: כ'זעל מכבד זיין דעם רב מ'זאל פארהערן הל' שבת, אין כבוד אלא תורה (אבות פ"ג מ"ו).

גאב"ד קארלסבורג: ביחד עם רבינו בחנו את הבחורים משך שעה ארוכה, ולאחר שהבחורים השיבו בשפה ברורה על כל

השאלות שנשאלו נענה גאב"ד קארלסבורג

ואמר: ברוך השם, זיי קענען זייער פיין.

רבינו: יא, די בחורים לערנען וואויל.

גאב"ד קארלסבורג: כ'זעה דאך אזוי, כ'האב שוין טאקע פארהערט אסאך בחורים פון די ישיבה דא, ס'איז דא וואס פארהערן זיך אין יורה דעה חלק א', און ס'איז דא אין הלכות שבת, ס'איז דא וואס פארהערן זיך מסכתות.

רבינו: געווענליך ביינאכט קומען זיי זיך פארהערן.

גאב"ד קארלסבורג: אזוי האבן דאך געמוהן אלע גדולים, דער חתם סופר, און דער ייטב לב, דער קדושת יום טוב א.א.וו.

דאס אז די בחורים זאלן קענען הלכות שבת איז א גרויסע זאך.

ונפרד בברכה: דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל זעהן נחת פון די תלמידים, מ'זאל קענען מרבה זיין די גבולי התלמידים, מתוך נחת און הרחבת הדעת, מיט בריאות עולם, מ'זאל הערן בשורות טובות און א שמחת פורים.

רבינו: א שמחת תמיד, א גוטע נאכט, בשורות טובות.

וליוהו רבינו בכבוד

ביקור הגאון הגדול רבי מנחם זכרי' זילבער שליט"א

גאב"ד פריימאן - בעמח"ס שר'ת מאזני צדק, וש"א"ס

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א - בוויילאמסבורג יע"א

יום ג' פרשת פקודי תשע"א לפ"ק

יכיל בקרבו:

בירור במנהגי ודיני שמחות – בחקירת האחרונים בחתיכת איסור הנאה הראוי' להתכבד שנתערבה בחתיכות איסורי אכילה – בענין מחלוקת הראשונים אי חתיכה הראוי' להתכבד דייקא באורח ישראל או באורח נכרי סגי - דברי אגדה בענין השם הקדוש המסוגל לבער שונאי ישראל מן העולם – בענין נסיון עקידת יצחק שהיה נסיון יותר לאברהם מליצחק – בירור מנהגי אבילות במי שהוריו מתאבלים ל"ע – דו"ד האם מותר לתקן מילת תינוק מבלי ידיעת האב – מחלוקת התרומת הדשן והקצוה"ח אי מהני שליחות במילה ובהפרשת חלה – קושית האחרונים על יסודו של הקצוה"ח בגדרי זכיה – בירור גדרי זכיה בתרומה לפי ב' השיטות הנ"ל – חיוב ישראל לבער חמצו של חברו אי הוי מגדרי זכיה או מגדרי שמירה – בתינוק שקבל אנטיביאטי"ק עד מתי לדחות הברית מילה ובענין מחלת ה'געהלקייט' – שמותיו של נכדי מרן הישמוח משה זי"ע

רבינו: יא, צום זיידן דער עצי חיים, כ'ווייס אז ביים זיידן דער עצי חיים איז ער געווען בעל שחרית, אפשר אויך ביים קדושת יו"ט אויך, אבער כ'ווייס נישט קלאר. **גאב"ד פריימאן:** ער איז נישט געווען קיין אייניקל פונעם ייטב לב.

רבינו: ער איז געווען א זון פון רבי שמואל דער גארליצער רב (בנו של הגה"ק רבי אלעזר ניסן ז"ל), ער איז געווען זייער נאנט צום ישמוח משה.

רבי אהרן מייז זיידן (הגה"ק רבי אהרן ז"ל הי"ד) פון מייז מאמעס זייט – דער וואלאווער רב – זענען געווען ערשטע קאזינ'ס (כי אבי רבי אהרן ז"ל הרה"ק חו"פ רבי לייבוש ואביו של הגה"ק רבי אהרן ז"ל וואלאווע, ז"ל הגה"ק רבי ישראל יעקב יוקל ז"ל אבד"ק וואלאווע היו שניהם בני הגה"ק רבי שמואל הנ"ל) פון מייז מאמעס זייט איז ער גענערער קרוב, ווי פון דעם טאמק'ס זייט.

*

גאב"ד פריימאן בא עם בנו חתן נ"י להתכבד אצל רבינו לרגל נישואיו בשעטורם

גאב"ד פריימאן: דער מוחותן איז ר' ירמיו' מייטלבוים. **רבינו:** ר' ירמיו' בן רבי לייבוש.

דער זיידע רבי לייבוש – רבי אהרן'ס פאטער (ה"ה אבי אביו של המוחות)¹ – איז געווען א איש מכובד. ער האט געוואוינט אין אוהעל, און האט געהאט א בית המדרש דארטן. און ער איז געווען דער 'בעל שחרית' אין סיגוט איין די ימים נוראים.

גאב"ד פריימאן: אזוי, אז ער איז געפארן די הייליגע טעג קיין סיגוט.

1

ה"ה הרב החסיד ר' אהרן ט"ב ז"ל מחשובי זקני אנ"ש אצל כ"ק מרן רבינו בעל דברי יואל ז"ל במשך כל השנים אחר המלחמה באר"ב, ואח"כ אצל כ"ק רבינו בעל ברך משה ז"ל, והי' בעל תפילה קבוע לתפילת שחרית בביהמ"ד הגדול דקהילתנו הק' בוויילאמסבורג בימים הנוראים, בהתעוררות רב.

גאב"ד פריימאן: דער רבי איז דאך אין יאר (בשנת האבילות אחרי אמו הרבנית הצ' ע"ה), וועט מען נישט קענען קומען...

רבינו: אבער לחיים קען מען זאגן...

רבינו ציה להביא כיבוד

רבינו: ס'איז דא אסאך מענטשן וואס נעמען אן פארשידענע קולות צו גיין צו שמחות.

גאב"ד פריימאן: אויף דעם מהרשד"ם (ח"א יו"ד סי' ר"ב) פארלאזט מען זיך די מערסטע, ער זאגט אז אויב ס'ווערט צושטערט די שמחה מעג מען גיין, איז מען זיך מורה דיתר אז עס ווערט געשטערט די שמחה.

רבינו: יא, אבער איך האב נישט געזוכט קיין קולות, לויטן שולחן ערוך איז עס זייער שווער מתיר צו זיין.

גאב"ד פריימאן: ביי א טאטן א בעל שמחה און אפילו אמאל ביי א זידן איז מען מקיל, אויך נאר וועגן דעם טעם אז עס ווערט צושטערט די שמחה. אבער אין שולחן ערוך וואלט אפשר אויף דעם אויך נישט געווען קיין דיתר, נאר אז עס ווערט געשטערט די שמחה, זאגט מען אז שמחת חתן וכלה איז מער.

רבינו: כ'מאך דא אויך ב"ה חתונה אייניקלעך, און כ'בין מיך משתתף מיט די הוצאות החתונה...

גאב"ד פריימאן: איז עס אזוי ווי איינער וואס איז משמש ביי די סעודה. (עי' בשו"ע סי' שצ"א סעיף ג' ברמ"א מה שחביא כמה שיטות בזה).

רבינו: יא, אז איינער באצאלט, איז טאקע ער דער גאנצער בעל שמחה.

גאב"ד פריימאן: ס'איז זיכער אז אויב א זיידע האלט נישט מיט די שמחה, ווערט די גאנצע שמחה צושטערט.

רבינו: כ'בין געפארן קיין ארץ ישראל ווען רבי חיים הערש מייזליש (הנה"צ ראש ישיבת מהר"ט בני ברק שליט"א) האט חתונה געמאכט, און דעמאלטס בין איך געווען אין יאר נאכן טאטן ז"ל (באבילות ל"ע) און כ'בין געווען נאר ביי די חופה, און נישט ביי די חתונה.

גאב"ד פריימאן: דאס שטייט אז א רב וואס איז מסדר קידושין מעג גיין.

רבינו: צו וואס מעג מען גיין? צו א חופה, דאס שטייט אין רמ"א (שם).

גאב"ד פריימאן: אמאל – פאר די מלחמה און אפילו אין אנהויב נאך די מלחמה – האט מען נישט אזוי מקיל געווען.

רבינו: כ'האב אמאל געהערט פונעם טאטן ז"ל רעדן וועגן די שאלות, און ער האט אויך נישט מקיל געווען.

גאב"ד פריימאן: ס'איז דא מענטשן וואס זאגן אז דער טאטע אליינס (שעלוי מתאבלים) וואלט ווען מסכים געווען מ'זאל גיין צו א חתונה, אבער דאס איז נישט קיין דיתר (כ"ב הרמ"א יו"ד סי' שד"ט סי' י', ועיין בפ"ת סק"ב מש"כ בזה), ס'איז דא א רש"י אין מסכת סוכה (דף כה. ד"ה מירדא) – און דער מהר"ם שיק ברענגט עס אראפ אין א תשובה – אז דער טעם וואס מ'איז זיך מתאבל איז צו ווייזן כבוד וז"ל רש"י שם: שאף על פי שהוא חייב לנהוג אבילות של נעילה רחיצה וסיכה להראות כבוד מתו וכו').

רבינו: יא, אבילות איז א כבוד, ארויס צו ווייזן אז ס'טוט וויי, און מ'איז זיך מתאבל אויף זיי, עס גייט אריין אין מכבדו בחיים מכבדו במותו (קידושין לא) – ועיין ש"ך סימן שד"ט סק"ט וגליון רעק"א שם).

טאנצן איז נאך דאס הארבסטע, ס'איז דא אמאל א קעמערער (בעל אולם או מנהל בית התבשיל) וואס ער גייט אריין ווייל דאס איז זיין ארבעט, אבער ער האט נישט קיין רעכט זיך צושטעלן טאנצן וועגן דעם, א אבל איז אסור בשמחה (עי' סימן שצ"א ס"ב) וולכן אף אלו המורים דיתר לעצמם ע"י שמשמשים בשעת הסעודה, מ"מ אין להם דיתר לקחת חבל בריקודין ומחולות (וכ"כ כתבו הפוסקים, עי' בנשמת ישראל פרק י"ט אות כ"ט).

גאב"ד פריימאן העניק לרבינו ספרו ח"ב עה"ת שנדפס בו מה שנשא בפני קהל ועדה בסעודה שלישית מורי שבת בשבתו

ורבינו כיבדו לברך על חיין

ובירכו רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן עס זאל זיין בשעה טובה ומוצלחת, מיט נחת און מיט שמחה, ס'זאל זיין א קשר של קיימא און א בנין עדי עד.

ואח"כ בירך להחתן נ"י

וכן לבנו הבחור נ"י הלומד בישיבה גדולה ויואל משה

ד'סאטמאר בארא פארק

רבינו: כ'בין געווען אין די ישיבה נישט לאנג צוריק (ביום ג') פרשת תצוה העעל'ט בחיות רבינו על אם הדרך בא לבקר

בישיבותינו הק' דבאר אפאק אשר בסניגים בלי שום הודעה מקודם ואחר תפילת מנחה לפלל רבינו עם תלמידי הישיבה).

גאב"ד פריימאן: זיי לערנען דעם ערשטן חלק יורה דעה.

רבינו: כ'האב זיי דעמאלטס געהאט געפרעגט א שאלה אין וואס זיי לערנען.

גאב"ד פריימאן: וואס איז געווען די שאלה?

רבינו: א חתיכה הראויה להתכבד, א איסור הנאה האט זיך אויסגעמישט מיט א איסור אכילה, צי עס ווערט בטל, ווייל ווען א חתיכה בשר בחלב מישט זיך אויס מיט כשרע פלייש, און ס'איז נישטא קיין שיעור, אדער ס'איז א חתיכה הראויה להתכבד, איז עס אסור באכילה ובהנאה, (דהיינו שהיות שהיא ראויה להתכבד אינה מתבטלת ברוב, ואפילו באלף, כן נפסק בשו"ע י"ד (סי' ק"א)) אפילו דער איסור איז דאך נישט ראוי להתכבד, ווייל ס'איז דאך א איסור, און מ'קען נישט מכבד זיין מיט דעם (כי הוא אסור לאכילה). אבער וויבאלד ווען ס'וועט בטל ווערן וועט עס ווערן ראוי להתכבד [ולכן אינה בטילה].

אבער דא (כחתיכת איסור הנאה שנתערב עם איסורי אכילה) אפילו אז ס'וועט בטל ווערן, וועט עס אויך נישט זיין ראויה להתכבד, ווייל ס'וועט דאך זיין א איסור אכילה, דאס מיינט אז לאחר הביטול וועט עס אויך נישט זיין ראויה להתכבד, מ'וועט עס נישט קענען געבן פאר קיין אורחים.

גאב"ד פריימאן: די שאלה איז צי ראויה להתכבד איז טייטש אז במציאות איז עס ראוי להתכבד, צי נאר ווייל ס'וועט באמת זיין נאכדעם ראויה להתכבד (עי' שם במחבר).

בנו נ"ר: דער פרי מגדים (שם סק"א) זאגט אז פאר א גוי הייסט עס נישט ראויה להתכבד.

רבינו: ער האלט אז ס'מוז זיין ראוי פאר אידן, די שאלה וואס כ'האב געפרעגט איז מאקע א איסתפקתא פונעם פרי מגדים אין די פתיחה, און ער בלייבט 'וצריך עיון'.

גאב"ד פריימאן: פון די שאלה זעהט מען אז א מציאות'דיגער ראויה להתכבד איז נאכנישט גענוג.

רבינו: דאס לשון פון די ראשונים, דער רמב"ן (בחולין ק"א) זאגט ווי אזוי איז עס ראויה להתכבד, ס'איז דאך

אסור, נאר וויבאלד ס'וועט בטל ווערן וועט עס זיין ראויה להתכבד.

אנדערע ראשונים (עי' בתוס' והרא"ש והר"ן שם) זאגן, אז איך קוק אויף דעם שטיקל אז דאס איז א חתיכה הראויה להתכבד.

גאב"ד פריימאן: און לויט די ראשונים וואלט געדארפט זיין די הלכה אז אפילו ס'איז ראויה להתכבד פאר א גוי, וואלט עס אויך געדארפט הייסן ראויה להתכבד.

רבינו: יא, דאס איז די שאלה אויך לגבי דעם. [וועיי' בס' בדי השולחן (סי' ק"א אות ה')] שג"כ תולה האיסתפקתא במחלוקת הפוסקים, דאי סברי שבעינן שתהא ראוי לישראל (דעת הרשב"א בתורת הבית בית ד' שער א'), וא"כ הרי גם לאחר הביטול לא היה ראוי לכבד בה אורח ישראל, וא"כ היא מתבטלת כי אינה נחשבת ראוי' להתכבד, אך אי נימא כדברי הדרכי משה (שם) שגם באורח גוי נקרא ראוי' להתכבד, הרי לאחר הביטול יסולק איסור הנאה, וא"כ יהיה מותר למוכרה או לכבד בה גוי, וא"כ שפיר נחשבת לחתיכה הראויה להתכבד, ואינה מתבטלת אפי' באלף, עיי"ש, ועי' בכרתי ופילתי (סק"א ד"ה והנה וכו', וכן בס' שערי דורא (סי' מ').]

*

גאב"ד פריימאן: כ'וואלט געוואלט עפעס זאגן בדרך אגדה, דער רבי האט שוין נאכגעזאגט עטליכע מאל די גמרא אין ברכות (דף ס"א) ביי רבי עקיבא, וואס די תלמידים האבן געזאגט 'עד כאן'. [דאיתא שם: בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו מורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים, אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן, אמר להם כל ימי חייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי מתי יבא לידי ואקיימה, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנה, היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד. וביאר המקובל האלהי הרמ"ז זללה"ה, על פי מה דאיתא בכתבי האר"ז (פרע"ה ש"ו פ"ה) שמשוה רבינו הרג את המצרי בשם תכ"ה, ולכן מצינו (שמות ב יג) כאשר ראה אחר כך אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכ"ה רעך, ויאמר הלהרגני אתה אומ"ר כאשר הרגת את המצרי, כי כששמעו מפיו תיבת תכ"ה חששו שיהרגם במאמר

מכאן השיחה בביקור גומלין של כ"ק מרן רבינו שליט"א

בבית הגהצ'צ' גאב"ד פריימאן שליט"א

יו"ג / פרשת ויקרא תשע"א לפ"ק

רבינו בירכו בברכת מזל טוב להגל נישואי בנו ני"ו למז"ט
גאב"ד פריימאן: דער חיד"א רעדט פון דעם, צי וואס
 האט א מענטש מער אהבה, צי צו זיך, אדער צו די
 קינדער – כ'בין א מחותן, כ'האב חתונה געמאכט א
 קינד, און דער רבי האט חתונה געמאכט א אייניקל (ח"ה)
 החתן הרב יואל שליט"א בן הגהצ'צ' רבי חנוך הענק אשכנזי שליט"א
 (דב"ק) – ער ברענגט א ראב"ן – א ראשון – אז די
 אהבה צו א קינד איז מער ווי צו זיך אליינס.

רבינו: עס זעהט אזוי אויס, ווייל אין די נסיונות פון
 אברהם אבינו, איז געווען דער נסיון פון אור כשדים,
 וואס דאס איז געווען ביי זיך אליינס, און די נסיון פון די
 עקידה פון יצחק איז געווען דער צענטער נסיון, און
 דאס איז געווען דער גרעסטער נסיון, גרעסער פון די
 נסיון פון אור כשדים [שהשליכו את אברהם לכבשן
 האש] (מכובאר במדרש (בר לט, ט) שני פעמים כתיב לך לך ואיני
 יודע איזו מהן חביבה, הוי אומר העקידה חביבה עיי"ש).

גאב"ד פריימאן: דער חתם סופר זאגט אז ביים
 דאווענען זעגט מען 'עקידת יצחק לזרעו חיים ברחמים
 תזכור', ווייל ער האט עס נאר געהערט מפי נביא, און
 ער איז געווען גרייט זיך צו לאזן שחט'ן.

רבינו: ס'איז געווען אין די אויגן פון יצחק אזוי ווי תורה
 שבעל פה (ועיי' ברכ משה פר' וירא עמ' צ"ב).

מ'בעט אויך 'כמו שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו/
 דערמאנט מען ביי דעם דער נסיון פון אברהם אבינו.

(עיי' בייטב פנים על ר"ה מה שביאר בזה באריכות)

גאב"ד פריימאן חזר לענין הראשון: דער חיד"א
 מיינט מיט דעם די מדרש (עיי' בהקדמת הכותב לעין יעקב)
 רבי עקיבא אומר ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יח, יט) זה
 כלל גדול בתורה, בן עזאי אומר זה ספר תולדות האדם
 (בראשית ה, א), אז רבי עקיבא האט געהאלטן אז זיך ליב

וויש לעיין שמרן רבינו שליט"א ביאר גס כ"ל בדרשה לאנ"ש
 בירושלים בשנת תשס"ג בחיותו בארה"ק לאחר שמחת הבר מצוה
 של הרב יואל מייזליש שליט"א בבני ברק.

פיו כאשר הרג את המצרי. והנה השם תכ"ה נרמז גם
 כן בסופי תיבות ואהבת א'ת הוי"ה אלהיך, ולכן
 כשראו תלמידי רבי עקיבא איך שמייסרים אותו במיתה
 אכזרית והוא מאריך בתיבת אחד, אמרו לו רבינו ע"ד
 כא"ן, פי' למה אתה מאריך בתיבת אחד, ולא תאמר
 הפסוק שלאחריו ואהבת את ה' אלהיך ותכוין בסופי
 תיבות השם תכ"ה ותנצל מיד הרשע, השיב להם רבי
 עקיבא הן כדבריהם כן הוא שיש בידי להמית שונאי
 ולהציל עצמי, אבל כל ימי הייתי מצטער על פסוק ככל
 נפשך מתי יבא לידי ואקיימנה, ועכשיו שבא לידי אני
 חפץ ליהרג על קידוש השם ואין רצוני להנצל.

רבינו: ס'איז א מייטש פונעם מקדש מלך בשם הרמ"ז
 (ח"ה המקובל האלקי הרב משה זכותא ז"ל, והובא במקדש מלך פ'
 משפטים (דף קח), ובספרי החידא, בס' פתח עינים (ברכות ס"א) ובדבש
 לפי (אות מ' ס' כ')).

גאב"ד פריימאן: און אין דברי יחזקאל (אגדות הש"ס)
 ברענגט ער עס בשם דער ישמח משה.

רבינו: יא יא, דארט שטייט אז ער האט עס געהערט
 פונעם ישמח משה, אבער ס'איז א מקדש מלך בשם
 רמ"ז, ער איז געווען נאך פריער, מסתמא האט עס דער
 ישמח משה נאכגעזאגט בשמו.

גאב"ד פריימאן: און עס שטייט אין פרשת וישלח,
 וישלח יעקב מלאכים, זאגט רש"י 'מלאכים ממש',
 ווערט געברענגט (עיי' בתפארת שלמה פ' וישלח) אז ס'איז
 ראשית תיבות מ'קבלת מ'לכות ש'מים, דאס מיינט מיט
 דעם שם איז ער איהם אקעגן געגאנגען. [דהיינו שעל
 זה התכוון יעקב אבינו ששלח לו אותם המלאכים
 שנבראו ממצות קריאת שמע שלו, כי באלו המלאכים
 יוכל לנצח את עשו וארבע מאות איש עמו, עיי' השם
 תכ"ה היוצא מסופי תיבות של הפסוק ואהבת א'ת
 הוי"ה אלהיך].²

מרן רבינו ז"ל בעל ברכ משה הי' מוזכרו בשם החיד"א, עיי' מהר"ם
 ט"ב עה"ת פר' חיי עמ' ע"ז, עיי"ש. ובברך משה פר' פנחס עמ' רמ"ז
 נדפס חידו"ת נפלאים בענין זה, ממה שאמר בסעודה שלישית
 בשב"ק בעיר קראקא בשנת תשנ"ב לפ"ק. גם היה רגיל על לשונו
 דברי התפארת שלמה הנ"ל, ועיי' בברך משה פרשת וישלח מש"כ
 לפרש בזה.

האבן איז דער גרעסטער אהבה, וועגן דעם זאגט די תורה ואהבת לרעך 'כמוך', און בן עזאי זאגט, זה ספר 'תולדות' האדם, אז דאס מערסטע אהבה איז צו די קינדער.

*

גאב"ד פריימאן: עמיצער האט מיך גערופן פרעגן, אז זיין מאמע זיצט שבעה ל"ע, איז זיין שאלה צי ער מעג גיין צו א שבע ברכות, צו א חתונה גייט מען נישט ביז נאך שבת...

רבינו: צו א שבע ברכות דארף מען אויך נישט גיין.

גאב"ד פריימאן: כ'האב אים אויך געזאגט אז לכאורה גייט מען נישט, אבער כ'האב געוואלט וויסן אויב מ'פירט זיך מאקע אזוי.

רבינו: יא.

א' הנוכחים: וואס איז אויב ס'איז אין א אנדערע שטאט?

רבינו: ווען ס'איז אין א אנדערע שטאט, איז שוין דא מקילין (עי' שו"ת אדני פו סי' י"א שכתב בן), דאס איז דער לשון אין די גמרא (מועד קטן כ:) אז נאר 'באפה' דארף מען זיך מתאבל זיין [וז"ל הגמרא: כי הא דאמר ליה רב לחייא בריה וכו', באפה (בפני אשתך כשהיא אבילה) נהוג אבילותא, בלא אפה (שלא בפניה) לא תנהוג אבילותא].

גאב"ד פריימאן: דער פסקי תשובה (שו"ע יו"ד סי' שע"ד סק"ד) ברענגט אראפ אז יש מקילין, און ס'איז א גרויסער חידוש.

רבינו: די גאנצע זאך איז א חידוש, דער רמב"ן (הובא בטור שם) זאגט דאך אז די איסור איז נאר 'בעודו לפניו', אין א אנדערע שטאט איז מותר.

גאב"ד פריימאן: ס'איז נישט מכה כל המתאבל עליו מתאבלין עמו (כ"כ הרמ"א שם סי'), נאר ס'איז א מנהג.

רבינו: און דער רמ"א זאגט (שם) אז ס'איז נאר ביז שבת.

*

ודיברו אודות השאלה בילד שנימול שלא נחתך עוד הערלה כולו, והגיד נתכסה עד שלא נראה רק בשלש מהעמרת, והחכמת אדם (כולל קמ"ח סי' י"ז) מחמיר מאוד בזה וכותב שאינו נקרא נימול, וצריך לתקנו. ובשו"ת דברי חיים ח"ב יו"ד סי' ק"ד – כתב להקל בדיעבד, ומרעיש מאוד נגד אלו שכתבו

להחמיר, וכתב בלשונות חריפים מאוד, עיי"ש. ועיין בתשרי דברי יואל (יו"ד סי' פ"ח) שג"כ דן בדבדכ"ק.

וכאן נכנס רבינו בשאלה היות שבקימפעטארן-היים בכל מושבות בני ישראל נהוג שאם ילד אינו נימול כראוי מתקנין את המילה, מבלי ידיעת ההורים, האם צריך ע"ז שליחת האב, או שיכולין לעשותו מבלי ידיעת האב.

רבינו: די שאלה איז איבעראל ווי עס איז דא א קימפעטארן-היים, דאזי און אין ארץ ישראל, און נאך פלעצער, אויב מ'דארף על פי הלכה האבן די שליחות פונעם טאטן אויף דעם, צי מ'קען מאכן אזא זאך זוכין לאדם שלא מדעתו. די מצוה איז דאך אויפן טאטן, אזוי שטייט אין די גמרא (קידושין כט.) און אין שולחן ערוך (שו"ע יו"ד סי' ר"ס), אז מ'קען נישט מל זיין שלא מדעתו.

גאב"ד פריימאן: ווייל מ'כאפט אים אויס די מצוה. עס קען זיין אז דער טאטע איז שוין געווען א מתחיל במצוה, ער האט שוין געטוהן – ער האט שוין מצוה געווען פאר א שליח – און אז א אנדערער איז משלים, איז נישט אזוי געפערליך.

ווען דער טאטע מאכט עמיצן פאר א שליח, און מ'דארף עפעס צוהעלפן וכדומה, און דער אנדערער מאכט דעם גמר, ווערט עס נאך אלס גערעכנט פאר'ן טאטן [שנעשה כולו בשליחותו].

א' הנוכחים: דאס איז ווען דער שליח צו מל זיין – דער מוהל – ער נעמט נאך א מוהל זאל אים העלפן.

רבינו: דאס גייט אריין אין ארצויי ארציה קמיה, ס'איז א גמרא אין קידושין (דף מה:) אויב מ'קען ווערן א שליח ביי ארצויי ארציה.

ביי שליח שלא מדעת, איז דער קצות (שו"ע חו"מ סי' שפ"ב סק"ב) זייער שטארק חולק אין דעם, ער זאגט אז מ'קען נישט זיין א שליח שלא מדעת ביי א מצוה,³ ער זאגט

3

וז"ל: ...ולעז"ד מדברי הרא"ש שפיר מוכח דלא מהני שליחות במצות מילה שעל האב. דאי נימא דשליח של אדם כמותו בזה א"כ כי היכי דאם האב עצמו רצה למוהלו וכא אחר וקדמו דחייב לשלם עשרה זהובים ה"נ אם נתנו לשלוחו כיוון דשלוחו כמותו ומצותו עליו נתקיים ע"י שלוחו כמותו והשאת שבא אחר וקדמו ואינו שלוחו הרי ביטל מצותו והיה בדין לשלם לו עשרה זהובים. אע"כ דלא מהני שליחות במצות האב למולו ומשום הכי כל שנותנו לאחר וקדם אחר פטור דאנו מפסיד לאב כיוון דלאו שלוחו הוא בזה ואת האחר נמי לא מפסיד כיוון דעדיין לא זכה בה... עיי"ש באריכות.

אויך (ס' רמ"ג סק"ח) אז ס'איז נישטא קיין זכין לאדם שלא בפניו, נאר אויב מ'זיט אים עפעס.⁴

גאב"ד פריימאן: ס'איז דא אנדערע חולקים אויפן קצות.

רבינו: יא, דער מ"ז (שו"ע יו"ד ס' שכ"ה סק"ב) זאגט אפילו ביי לא נתקלקל.

גאב"ד פריימאן: ס'איז דא וואס רעדן ביי דעם ביי מכירת חמין, אז איינער האט נישט פארקויפט דעם חמין, צי מ'קען עס פארקויפן.

רבינו: איין ראיה אקעגן דעם קצות איז טאקע ביי די מעשה פון יוחנן חקוקאה, וואס די גמרא ברענגט אין פסחים י"ג (ע"ב א'), אז רבי האט געהייסן מ'זאל פארקויפן יענעס'ס חמין [דאיתא התם: מעשה באדם אחד שהפקיד דיסקיא מלאה חמין אצל יוחנן חקוקאה, ונקבוח עכברים והיה חמין מבצבץ ויוצא, ובא לפני רבי, שעה ראשונה אמר לו המתן, שניה אמר לו המתן, שלישית אמר לו המתן, רביעית אמר לו המתן, חמישית אמר לו צא ומוכרה בשוק], און לויטן קצות ווי אזוי האט מען געקענט פארקויפן יענעס'ס חמין.

זאגט מען דארט, אז פון דארט איז נישט קיין קשיא, ווייל א רגע נאכדעם וועט עס שוין נישט ווערד זיין, ער מעג טאקע פארקויפן נאר די לעצטע מינוט (ע"י באמרי בינה הל' הלואה ס' י"ג שכתב כן, וע"ע בס' ברית אברהם אהע"ז ס' ק"א סק"ט).

גאב"ד פריימאן: ווען עס קומט דער זמן הביעור איז הכל מצווין עליו לבערו (בבא קמא צח).

4

הקצוה"ח מביא שם מש"כ בתרומת הדשן (ס' קפ"ח) באשה שביקשה ממשרתת שלה שתלוש לה עיסה, והבעלת הבית הלכה לפני שהפרישה חלה, והמשרתת ראתה שהעיסה מתחמצנת ותתקלקל, ע"כ הפרישה חלה כדון, האם ההפרשה מועיל, או דבעינן שליחות. והקצוה"ח כתב ע"ז שאינה יכולה להפריש חלה, דאין דין זכיה רק כשמוכה איזה חפץ לחבירו, אבל זה נקרא נחוחתא, וע"ז אין דין שליחות.

וכע"ז איתא במרכבת המשנה (פ"ו מהל' גירושין) שאין באופן כזה דין שליחות, רק כשמקבל איזה חפץ, [ועצם העיסה שהיא מקבלת שהרי היא עלולה להתקלקל, אינו נקרא זכיה, כי הרי יכולה גם להפריש חלה בדיעבד אחר האפיה], וכתב דוכין 'לאדם' אמרען, ולא זכין 'מאדם' שלא בפניו, ע"ש.

רבינו: דאס פארקויפן [שאמר רבי ליוחנן חקוקאה] איז נישט אלץ דער חוב פון הכל מצווין עליו לבערו, נאר אלץ חוב שמירה, אזוי נעמט אן דער מגן אברם (שו"ע אריה ס' תמ"ג סק"ח), און הכל מצווין איז ערשט נאכ'ן זמן האיסור, בתוך המועד.

דער מגן אברהם זאגט דארט אז ער דארף עס פארקויפן אלץ חוב שמירה, אזוי ווי ער איז מחוייב מקדם צו זיין ברועים ובמקלות (כמבואר בבבא מציעא דף צג:) דכשבא זאב או אריה ופרפו כבש מן העדר, חייב הרועה לשלם משום הדחיה לו לקדם נגד הארי או הזאב ברועים ובמקלות להבריחם מן העדר). ווען דעם חוב וואלט געווען אלץ השבת אבידה, איז א צווייטער אויך אויף דעם מחוייב, וואס דאס ליגט אויף יעדן איינעם, נאר דער שומר איז מער. דער מגן אברהם זאגט דארט אויך אז דער שומר איז מחוייב צו באצאלן [אם לא היה מוכרו], ווייל עס גייט אריין בגדר פשיעה דאס וואס ער האט עס נישט פארקויפט.

גאב"ד פריימאן: יא, השבת אבידה איז א חוב וואס ליגט אויף יעדן, ווען איינער זעהט אז עס רינט וואסער אין יענעס'ס פעלדער איז ער מחוייב.

רבינו: מציל צו זיין יענעם פון א חזק, איז א חוב פון השבת אבידה, און דא [כשהפקידו חמין אצל אחד] וואלט יעדער איינער מחוייב געווען צו פארקויפן אלץ די מצוה פון השבת אבידה, אבער דאס איז נאר א מצוה, און אז איינער האט נישט משיב געווען זיין חברים אבידה, וועט ער נישט דארפן באצאאלן. אבער א שומר איז מדין פשיעה, און אויף דעם זאגט דער מגן אברהם אז מ'דארף באצאלן.

דער קצות קריגט דארטן אויף א תרומת הדשן (ס' שו"ת ס' קפ"ח) - ער רעדט דארט ביי חלה [וז"ל התרומת הדשן: אשה בעלת הבית לשה לה משרתת שלה עיסה והלכה לחוץ קודם שהפרישה חלה, וקודם שחזרה נתחמצנה העיסה כל צורכה, שאם עוד תשהה שלא תאפה תקלקל העיסה, ובשביל כך רוצה המשרתת להפריש חלה בלי רשות בעה"ב שרי למיעבד הכי או לאו. תשובה, יראה דשפיר דמי למיעבד הכי, דכיון דמיתקלקל זכות הוא לבעה"ב, וקיי"ל זכיה מטעם שליחות אתרבי וכו', והכי נמי המשרתת נעשית שלוחה אפי' שלא מדעתה מטעם דזכות הוא לה, ואפי' אין כאן חשש קלקול העיסה וכו'] - און דער רמ"א (יו"ד הל' חלה ס' שכ"ה סק"ג) ברענגט יא

אראפ דעם תרומת הדשן, זעהט מען אז דער רמ"א אליינס האט יא געהאלטן אז מ'קען אפשיידן חלה, אנדערש פונעם קצות.

דער מקור פונעם קצות איז דער רשב"א - אין חידושי הרשב"א - ביי התורם משלו על של חברו, אז עס דארף האבן דעת בעלים, ס'איז אין נדרים דף ל"ו (ע"ב, ד"ה הא).

גאב"ד פריימאן: די זעלבע זאך שטייט ביי די סוגיא פון יאוש שלא מדעת (בבא מציעא כב.), אז דער בעל הבית האט געזאגט כלך אצל יפות, אם נמצאו יפות הימנו תרומתו תרומה, אז מ'קען תורם זיין שלא מדעת.

רבינו: דער תרומת הדשן (שם) זאגט אז תרומה איז אנדערש, ווייל עס שטייט 'אתם' לדעתכם, במילא דארט איז נישט די זכיה מטעם שליחות, ווייל ער האט נישט געוואסט בשעת די תרומה אז ער איז תורם. (ולכן אמר' שם בגמ' שהשליחות אינו חל למפרע).

גאב"ד פריימאן: די גמרא (שם) אליינס וויל זיך אויפדרינגען פון דעם אויף די מחלוקת יאוש שלא מדעת, און די גמרא זאגט אז עס איז נישט קיין ראיה, ווייל עס שטייט 'אתם' דרש'נט מען, מה אתם לדעתכם, אף שלוחכם לדעתכם.

רבינו: די חולקים באנוצן זיך מיט די סברא, ווייל ביי תרומה איז עס א אויסנאם.

כ'מיון אז דער ריטב"א אליינס רעדט פון דעם אין פרק האיש מקדש (קדושין מא: ד"ה ודא דתנן), ער פרעגט אז עס זעהט אויס אין די גמרא (שם דף מב.) אז ושהטו אותו כל קהל עדת ישראל (שמות יב, 1) איז נאר דורך שליחות, פארוואס זאל מען נישט קענען שחט'ן א קרבן פסח פאר יענעם בתורת זכיה, ווייל זיין לאדם שלא בפניו, און לויטן קצות איז נישט שייך זכיה ביי דעם, ווייל איך שחט דאך יענעם קרבן פסח.

דאס אליינס, גייט אריין אין די פלוגתא צי זכיה איז מטעם שליחות, צי נישט מטעם שליחות, ווען זכיה איז מטעם שליחות וואלט מען ווען געקענט מוהן א מצוה פאר יענעם, ס'איז א גרויסע פלוגתא. (עי' בקצות"ה סי' ק"ה ס"ק א') שמביא ד' הראשונים לכאן ולכאן.

גאב"ד פריימאן: רוב הראשונים האלטן אז זכיה איז מטעם שליחות.

א' הנוכחים: איז אז דער טאטע וויל נישט מתקן זיין (מילת בנו), ליגט די מצוה אויף בית דין? **רבינו:** ביי מילה איז אזוי.

איז ווען דער טאטע וויל נישט - ער זאגט ארויס במפורש אז ער וויל נישט - איז בעסער ושהרי אז ב"ד חייבים למולו לדעתם אף בלי שליחות רצון האבן.

ודיברו מעור כמה הלכתא דמילה

ודיברו גם אודות חזמן שממתינין על התינוק שיבריא אחר שקיבל אנטיביאטיק בכדי שיוכלו למולו

רבינו: דאס לשון הרמב"ם (הל' מילה פ"א הל' ט"ז) איז 'עד שיבריא' ביז ער וועט ווערן אינגאנצן אויסגעהיילט. אויב ס'איז שוין נישט געווען בזמנו, דארף מען שוין ווארטן ביז ווילאנג די מחלה גייט אוועק.

גאב"ד פריימאן: ס'איז דא וואס זאגן אז דער אנטיביאטיק אליינס מאכט שוואך, אבער כ'זוייט נישט אויב ס'האט עפעס א יסוד.

רבינו: דאס וואס דער תינוק דארף נעמען דאס אנטיביאטיק די פאר טעג - דריי טעג אדער פינעף טעג - איז ווייל די דאקטורים זענען משער אז כדי ס'זאל אוועק גיין די מחלה מוז מען נעמען אזויפיל טעג.

גאב"ד פריימאן: ווייל עס בלייבט נאך א משהו פון די חולי, האט מען מורא ס'זאל נישט צוריק קומען, וועגן דעם נעמט מען נאך אנטיביאטיק, אבער ס'הייסט נישט בגדר חולה.

רבינו: ער הייסט טאקע נישט בגדר חולה, אבער ער האט דאך געהאט א חולי, און עס הייסט נאכנישט נתרפא לגמרי.

גאב"ד פריימאן: בפשטות מיון איך אז עס האט נישט צו מוהן מיט דעם אז זיי הייסן נעמען אנטיביאטיק, אז ס'הייסט אז ס'איז נאך אלץ נישט נתרפא.

רבינו: נו, איז ווער זאל דאס מבחין זיין וויפיל און ווען... ס'איז זייער שווער מבחין צו זיין אין די זאכן.

גאב"ד פריימאן: לכאורה אז מ'זעהט אז ס'איז נישט קיין שום מחלה, דארף מען נישט האלטן אז דא איז א חולי.

רבינו: אבער פארוואס האט דער דאקטער געגעבן אנטיביאטיק, ווייל לכתחילה איז יא געווען א מחלה, און ס'האט זיך אנגעהויבן מיט עפעס.

די זאכן זענען תלוי אין שיקול הדעת.

גאב"ד פריימאן: ס'איז א אינטערסאנטע זאך, מ'ווייסט אז מ'קען נישט קוקן אויף וואס א רופא זאגט אויב ס'איז אקעגן חו"ל,⁵ איז דא א תשובה אין מהר"א אסאד (חלק יו"ד סי' טו), און דער חת"ס סופר זאגט אויך אזוי, ביי איינס פון די תשובות ביי א שאלה ביי א ברית, אז מ'זאל פרעגן א רופא, און וואס דער רופא וועט זאגן זאל מען טוהן. ווייל ס'איז דא זאכן וואס שטייט נישט אזוי בפירוש ארויס געשריבן, וואס עס הייסט בגדר א מחלה, דעמאלטס פארלאזט מען זיך אויף א רופא.

רבינו: חו"ל זענען נישט אריינגעגאנגען וואס איז בגדר א מחלה.

גאב"ד פריימאן: למשל ביי 'געחלקייט' איז דא צוויי צדדים אין דעם, ס'איז דא וואס האלטן אז דאס איז ירוק פון די גמרא, אנדערע טענה'ן אז 'ירוק' מיינט נישט דאס, ס'איז א אנדערע מין זאך (ע' במ' ברית אברהם (על עניני מילה שהביא כל השיטות והדעות בסומ"ד ובאריכות)).

רבינו: די גמרא זאגט (שבת קלד.) אז ירוק איז ווייל ס'איז לא נבלע דמו, מ'האט געזעהן שלא נבלע דמו [דאיתא בגמרא (שם) אמר רבי נתן פעם אחת הלכתי למדינת קפוטקיא, ובאת אשה אחת לפני שמלה בנה ראשון ומת, שני ומת, שלישי הביאתו לפני, ראיתי שהוא ירוק, הצצתי בו ולא ראיתי בו דם ברית, אמרתי לה המתני לי עד שיפול בו, דמו והמתנה לו, ומלה אותו וחי, והיו קורין שמו נתן הבבלי על שמי].

גאב"ד פריימאן: און לויט דעם איז עס א קראנקייט פאר זיך, ס'נעמט זיך טאקע פון דעם אז די לעבער ארבעט נאכנישט אזוי אז ער זאל פילטערן די בלוט, איז די שאלה וויפיל הייסט ירוק, ס'איז זייער א שווערע זאך מבחינ צו זיין וויפיל איז דער גדר אז ס'איז 'געחל', און מ'זאל הייסן בגדר פון א מחלה.

רבינו: ס'איז דא מקומות וואס מ'איז בכלל נישט מקפיד אויף דעם, טאקע וועגן דעם, ווייל זיי נעמען אן אז דאס 'געחלקייט' הייסט נישט ירוק פון די גמרא.

גאב"ד פריימאן: ס'איז דא א אנדערע מענה, אז דאס איז נישט מסתבר אז א זאך וואס איז מצוי ביי יעדן קינד - רוב קינדער - איז מצוי אביסל 'געחלקייט' און פון דעם רעדן נישט חו"ל און נישט אין שולחן ערוך, און פון ירוק וואס איז אינגאנצן היינט נישטא במציאות, פון דעם רעדט מען יא, במילא וויל מען טענה'ן אז בעל כרחך מיינט ירוק יא די געחלקייט.

רבינו: אבער דאך, די גמרא זאגט דאך שלא נבלע בו דמו.

גאב"ד פריימאן: יא, בפשטות, קוקט נישט אויס אז עס מיינט דאס.

איז ווי אזוי פירט מען זיך וועגן געחלקייט?
רבינו: כ'האב נישט געהערט פון טאטן ז"ל (מרת רבינו בעל ברך משה) וועגן נאמבער'ס אז דאס זאל זיין דער קובע, נאר לפי ראות עיני המוחל, אויב ער זעהט אז ס'איז געחל, אזוי האט מען געטוהן אינדערהיים.

גאב"ד פריימאן: מ'האט דאך נישט געקענט טוהן אנדערש.

רבינו: ס'איז נישט געווען קיין טעסט ביי קיין ברית'ן, ס'איז נישט געווען די אלע זאכן.

ודיברו אודות שבדורות האחרונים נתרבו בהשגחה עליונה דרכי הרפואה ועי"ז הרבה מאריכים ימים עד זקנה ושיבה בעזחשית

רבינו: מ'דערציילט א מעשה, איינער פון די רבי'ס איז אנגעקומען אויף א פלאץ, האט ער געזעהן ווי אזוי א איד שרייט אן א אלטער איד, האט ער געפרעגט זואם איז דאס?, האט דער יונגער מענטש געענטפערט 'דער אלטער איז מיין זוהן...', ווייל ווען ער איז געווען א יונגל איז ער געווען אין בית מדרש אין מעזיבוש, און דעמאלטס איז נאכנישט געווען קיין סידורים פאר יעדן איינעם, און פאר'ן בעל שם טוב איז געווען אנגעגרייט א סידור אויף זיין פלאץ, און דאס יונגל האט געדארפט א סידור, איז ער צוגעגאנגען און גענומען דעם סידור פון בעש"ט הק', שפעטער ווען דער בעש"ט הק' איז אריינגעקומען אין בית מדרש האט ער געזען אז ס'פעלט איהם זיין סידור, האט ער זיך אויסגעגרייט זוכן דעם סידור זעהט ער דעם יונגל אז ער האט דעם סידור, זאגט ער איהם, 'יונגעלע, זאלסט לעבן הונדערט און

ע' בספר טוב טעם ודעת (סי' רכ"ב) ושו"ת לבושי מרדכי (יו"ד סי' ק"פ), ושו"ת תשורת שי (ה"א סי' שצ"ב) שהביא כן בשם הב"ח (או"ח סי' שכ"ד סי' ה') והפרי מגדים (שם מ"ז סק"ג).

צוואנציג יאר, נאר גיב מיר צוריק מיין סידור.../ און ער האט טאקע געלעבט הונדערט און צוואנציג יאר.
ער איז שוין טאקע געווען א אלטער איד, אבער ער האט זיך נאך געהאלטן פריש און יונג, און זיין זוהן האט שוין אויסגעזעהן עלטער פון אים, און ווען דער זוהן האט אים עפעס נישט געפאלגט האט ער אים אנגעשריגן.⁶

גאב"ד פריימאן: דער רבי ז"ל (מזן רבינו בעל דברי יואל ז"ל) פלעגט דאס אליין נאכזאגן, אז רבי מענדעלע וויטעפסקער שרייבט 'אחד היה הבעש"ט ויגזור אומר ויקם לך', וואס ער האט ארויס געזאגט איז מקויים געווארן.

גאב"ד פריימאן כיבד את רבינו לברך על הפירת

רבינו: כ'בין געווען ביים פעטער ז"ל, און ער האט נישט מקפיד געווען אז דער בעל הבית זאל קודם מאכן א ברכה,⁷ כ'האב עס אפאר מאל געזעהן, ער פלעגט צו זאגן 'אז מ'האט עס אנגעגרייט פאר'ן גאסט' ולכן יכול האורח לברך קודם בעל הבית).

גאב"ד פריימאן: כ'האב געהערט אויף א גרויסן רב אז ער איז אמאל געקומען צו עמיצן, און יענער האט אים שטארק מכבד געווען, האט ער געזאגט פאר יענעם 'זעצט אייך', און ער האט געזאגט ס'שטייט אז ווען דער אויבשיטער איז געווען ביי אברהם אבינו, האט אברהם אבינו געוואלט מכבד זיין דעם אויבערשטן, זאגט אים דער אויבערשטער, 'שב ואני אעמוד', ווייל ווען איך בין דא, בין איך דער בעל הבית...

רבינו איחל לגאב"ד פריימאן ולבנו החתן נ"ו

ברכת לחיים וכל מילי דמיטב.

6

סיפור זה סיפר פ"א כ"ק אדמו"ר מהר"ש מנאבוב ז"ל לכ"ק מזן רבינו בעל ברך משה ז"ל כשהשתתף בשמחת שבע ברכות שנערכה בביתו של מזן ז"ל לאחד מנכדיו שחיו.

7

ע"י באר היטב (או"ח סי' ר"ג סק"א) מוש"ב בזה, ומתאמרא משמיה דהגה"ק בעל קדושת לוי שאמר שבעל הבית מחוייב מקודם לברך, עפ"י הגמרא (ברכות לה) דלאחר ברכה ניתנה הארץ לבני אדם, ורק אז יכולים לכבד בזה את האורחים.

רבינו: ער ווערט א קרוב...

ואמר רבינו שהרב החסיד הישיש רבי אהרן מייטלבוים ז"ל זקינו של המחזות ה' בן הרב חו"פ רבי לייבוש מייטלבוים ז"ל מוק"א אהעל אחי הגה"ק רבי ישראל יעקב יוקל מייטלבוים ז"ל אבד"ק וואלאווא אבי הגה"ק רבי אהרן ז"ל אבד"ק וואלאווא זקינו של רבינו שליט"א שעל שמו נקרא

גאב"ד פריימאן: פון וואו שטאמט דער נאמען 'אהרן' (אצל נכדי הגה"ק רבי שמואל מנארליין ז"ל)?

רבינו: רבי אהרן מייטלבוים - דער זיידע פונעם מחזות - האט מיר געזאגט אז ער האט געהייסן נאכ'ן קרייזער רב (הגה"ק רבי אהרן האלבערשטאם ז"ל אבד"ק צאנז-קרייז בן מזן הדברי חיים ז"ל), און ס'איז אינטערסאנט, ווייל מיין זיידע איז געווען א ערשטע קאזין מיט אים (עס רבי אהרן אביו של רבי לייבוש ט"ב), און געווענליך הייסט מען נאכ'ן זעלבן מענטש, זיי האבן דאך געהאט א זיידע - רבי אלעזר ניסן'ס שווער - וואס האט געהייסן רבי אהרן פון האדרוב (מתלמידי והסידי רביה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק ז"ל והרה"ק החוזה מלובלין ז"ל, מובא בייטב פנים (הנחיה אות כ"ב)), אבער כ'זוייס נישט צי מ'האט א נאמען געגעבן נאך אים. מיין זיידע איז געווען דאס יונגסטע קינד ביי רבי יוקל דער וואלאווער רב.

דער ייטב לב האט אויך געהאט א זוהן 'אהרן', אבער ער האט אים א נאמען געגעבן 'אברהם אהרן'.

גאב"ד פריימאן: דער קאלבאסאווער רב.

רבינו: יא, ער האט דאך געהייסן נאך דעם ייטב לב'ס זיידע - זיין מאמע'ס טאטע - און אז ער איז יונגער הייט נפטר געווארן, האט מען א נאמען געגעבן אברהם אהרן, איז פארוואס פאר מיין זיידן האט מען א נאמען געגעבן נאר 'אהרן', כ'זוייס נישט.

כ'האב אמאל געפרעגט רבי אהרן, האט ער געזאגט אז ער ווייסט אז ער הייסט נאכ'ן קרייזער רב.

גאב"ד פריימאן: ער איז געווען משפחה מיט אים?

רבינו: ניין, מן הסתם איז ער געבוירן ווען דער קרייזער רב איז נפטר געווארן, זיין פאטער רבי לייבוש פלעגט פארן קיין שינאווא.

ונפרדו לשלום בברכת שמחה ונחה

וכט"ם

ג"ם ברו"ך יהיה

מריחוק מקום וקירוב לב, נשגור בזה ברכת מזל טוב, מתוך רגשי הערכה והודאה, ובאותות ידידות מעומקא דליבאה, קדם מעלת כבוד ידידינו הרבני היקר הנכבד והנעלה, נודע לשם ולתהילה, תוך אמוני עם סגולה, ברו"ך ומבורך בפי כל, על כל יודעיו ומכיריו נערץ ומהולל, ומרדכ"י רצוי לכל אחיו, חן וחסד נסוך על פניו, חיי"ם שיש בו כל מעלה ומידה, אוצר כל כלי חמדה, מלא חכמה ומדע, מתמסר בל"נ לעזרת מוסדותינו ברוח נאמנה, נהנים ממנו עצה נכונה,

הרבני הנגיד המפואר, מוכתר בכל תואר

חיים ברוך מרדכי גאלדבערגער מוה"ר הי"ו

חבר הנהלת מוסדותינו הק' בעואב"י בארא פארק יע"א

**לרגל הכנס בנו יניק וחכים כמר שמואל ני"ו
לעול התורה והעצוות**

וזאת ברכותינו ואיחולינו, בשם מאות תלמידי מוסדותינו, שזכות רביה"ק מייסד המוסדות יגן בעדכם להתברך בכל משאלות לבכם לטובה, מידו המלאה הפתוחה והרחבה, ותזכו לרב תענוג ונחת במידה גדושה, עם כל ברכאן דנפישא, ותתברכו בחג פסח כשר ושמח.

החותמים למען שמו בתודה וקול זמרה
הנהלת מוסדות סאטמאר
בני ברק יצ"ו

אות הכרת הטוב

אין בפינו די מילים להודות, למע"כ האי גברא רבא ויקירא
חודף צדק וחסד זוכה ומזכה את הרבים,
שמו הטוב הולך לפניו, ברחובות ובשווקים,
ה"ה כבוד שמו תפארתו

הרב החסיד הנכבד

מו"ה אהרן וועלץ הי"ו

מנכ"ל מוסדות סאטמאר בארא פארק

ואתו עמו בנו החשוב כליל המעלות, ה"ה
הרב ישכר בעריש וועלץ הי"ו

**על כל הטוב שגמלנו זה רבות בשנים בפתיחת שערי גניזו
בכדי שנוכל לערוך שם את היריד השנתית
למכירת צרכי חג הפסח למאות משפחות ישראל**

ישלם ה' פעלם ותהי משכורתם שלימה,
וימלא כל משאלות לבבו לטובה, וזכותיו הגדול יעמוד
לו ולב"ב ולזרעו אחריו עד עולם, ונזכה עוד השתא לאכול
מן הזבחים ומן הפסחים בביאת משיח צדקינו בב"א

המברכים בלונ"ח

אשר זעליג גאלדשטיין, שרגא פייוול גרינבוים
משה שלמה עלעוויטש, ישראל שפיצער, שמעון שימענאוויטש
בשם ק"ק תולדות יעקב יוסף דחסידי סקווירא ב"פ

יוחנן גרינוואלד, מרדכי שמואל גרינוואלד
מענדל בראנדוויין
בשם מפעל טוב וחסד
דחסידי ראחמסטריווקא

חלק מהוצאות גליונינו

נתנדב

ע"י ידידנו הרבני הנגיד הנכבד והמפואר, יפה פרי תואר

מו"ה ר' מאיר הירש הי"ו

מנהל מוסדותינו הק' ומראשי ק"ק קרית יואל יע"א

לעילוי נשמת אביו

הרה"ח ר' אברהם אבא ב"ר מנחם זאב ז"ל

נלב"ע יום שמיני עצרת תשס"ט לפ"ק

ישא ברכה מואת ה' ובכל אשר יפנה ישיכיל ויצליח מתוך אושר ועושר

והרחבת הדעת וכל טוב סלה

חלק מהוצאות גליונינו

נתנדב

ע"י ידידנו הרבני הנגיד הנכבד והנעלה, נודע לשם ולתהילה

מו"ה ר' יצחק ראזנבערג הי"ו

ס. ראה"ק דקהילתינו הק'

ואחיו ידידנו הנכבד והמפואר

מו"ה ר' אברהם יודא ראזנבערג הי"ו

לעילוי נשמת

אביהם הרה"ח ר' צבי ב"ר יצחק ז"ל

נלב"ע ט' מנחם אב תשנ"ה לפ"ק

ישאו ברכה מואת ה' ובכל אשר יפנו יצליחו מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת וכל טוב סלה

חלק מהוצאות הדפוס

נתנדב

ע"י ידידנו הרבני הנגיד הנכבד והמפואר, יפה פרי תואר

מוה"ר יוסף זאב וואלדמאן הי"ו

אב"י בטאראנטא יע"א

לעילוי נשמת

האשה החשובה מרת חיה ע"ה

בת הגה"צ ר' שרגא שמואל שניצלער זצ"ל אב"ד טשאבע

נלב"ע ביום י"א ניסן תשס"ט לפ"ק

ישא ברכה מאת ה' ובכל אשר יפנה ישיכיל ויצליח מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת וכל טוב סלה

לעילוי נשמת

האשה החשובה

מרת

רחל לעווי

בת ר' זאב ע"ה

נלב"ע ט"ו ניסן

הונצח ע"י בנה ידידנו
הרבני הנכבד והמפואר

מוה"ר אלי' זאב לעווי הי"ו

אב"י בעיה"ב ווינא יע"א

לעילוי נשמת

האשה החשובה

מרת

ליפשא

טאבאק

ע"ה

בת ר' חיים ז"ל

נלב"ע י"ז ניסן

הונצח ע"י בניה ויוצ"ח שיחיו

חלק מהוצאות גליונינו

נתנדב

ע"י ידידנו הרבני הנגיד החשוב הנכבד והמפואר,

מוכתר בכל תואר

שמואל אבערלענדער הי"ו מוה"ר

ס. ראה"ק דקהילתנו הק'

לעילוי נשמת אביו ז"ל

ישא ברכה מאת ה' ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח מתוך אושר ועושר

והרחבת הדעת וכל טוב סלה

חלק מהוצאות גליונינו

נתנדב

ע"י ידידנו הרבני הנגיד החשוב הנכבד והמפואר, יפה פרי תואר

יעקב זוסמאן סופר הי"ו מוה"ר

חבר הנהלת המתיבתא בקרית יואל יע"א

לעילוי נשמת אביו

הרה"ח ר' שמואל בנימין

ב"ר מרדכי אפרים פישל ז"ל

נלב"ע כ' מנחם אב תשס"ב לפ"ק

ישא ברכה מאת ה' ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת וכל טוב סלה

חלק מהוצאות גליונינו

נתנדב

ע"י ידידנו הרבני הנגיד החשוב הנכבד והמפואר, יפה פרי תואר

מזה"ר **אהרן משה שלאגער** הי"ו

חבר הנהלת מוסדות יטב לב בארה"ק

לעילוי נשמת אביו

הרה"ח ר' **אברהם ב"ר אהרן משה יודא ז"ל**

נלב"ע כ"ד אדר א' תש"ס לפ"ק

ישא ברכה מאת ה' ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח מתוך אושר ועושר

והרחבת הדעת וכל טוב סלה

חלק מהוצאות גליונינו

נתנדב

ע"י ידידנו הרבני הנגיד החשוב הנכבד והמפואר, יפה פרי תואר

מזה"ר **חיים הלוי העללער** הי"ו

אב"י בויליאמסבורג יע"א

לעילוי נשמת אביו

הרה"ח ר' **אברהם יודא ארי' ב"ר נחמן דוב ז"ל**

נלב"ע י"ד אדר תשנ"ב לפ"ק

ולעי"נ אמו האה"ח מרת **מלכה ב"ר חיים ע"ה**

ישא ברכה מאת ה' ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת וכל טוב סלה

חלק מהוצאות גליונינו

נתנדב

ע"י ידידנו הרבני הנגיד החשוב הנכבד והמפואר, יפה פרי תואר

מוה"ר **יצחק וואלף פיליפ** הי"ו

אב"י בויליאמסבורג יע"א

לעילוי נשמת זקינו

הרה"ח ר' **שלמה זלמן ב"ר מרדכי** ז"ל

גלב"ע ח' כסלו תשס"ב לפ"ק

ישא ברכה מאת ה' ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח מתוך אושר ועושר

והרחבת הדעת וכל טוב סלה

חלק מהוצאות גליונינו

נתנדב

ע"י ידידנו הרבני הנגיד החשוב הנכבד והמפואר, יפה פרי תואר

מוה"ר **משה כהנא** הי"ו

מראשי קהילתינו הק' בבארא פארק יע"א

לעי"נ אביו הרה"ח ר' **יוסף מרדכי ב"ר אביגדור** ז"ל

גלב"ע ה' ניסן תשמ"ה לפ"ק

ולעי"נ חותנו הרה"ח ר' **יהודה ב"ר אהרן ברוך** ז"ל

גלב"ע כ"ה ניסן

ישא ברכה מאת ה' ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת וכל טוב סלה

חלק מהוצאות גליונינו

נתנדב

ע"י ידידנו הרבני החשוב הנכבד והמפואר,

יפה פרי תואר

מזה"ר **שלום אליעזר פראנקל** הי"ו

גובר קהל יטב לב וויליאמסבורג יע"א

ישא ברכה מאת ה' ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח מתוך אושר ועושר

והרחבת הדעת וכל טוב סלה

חלק מהוצאות גליונינו

נתנדב

ע"י ידידנו הרבני החשוב הנכבד והמפואר,

יפה פרי תואר

מזה"ר **שמואל דוד מארקאוויטש** הי"ו

גבאי נאמן דקהל יטב לב וויליאמסבורג יע"א

ישא ברכה מאת ה' ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח מתוך אושר ועושר

והרחבת הדעת וכל טוב סלה

חלק מהוצאות גליונינו

נתנדב

ע"י ידידנו הרבני הנגיד החשוב הנכבד והמפואר, יפה פרי תואר

מוה"ר **חיים פריעדמאן** הי"ו

אב"י בויליאמסבורג יע"א

לעילוי נשמת אביו

הרה"ח ר' **משה** ב"ר **יונה** ז"ל

נלב"ע ט' אדר ב' תש"ל לפ"ק

ישא ברכה מאת ה' ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח מתוך אושר ועושר

והרחבת הדעת וכל טוב סלה

חלק מהוצאות גליונינו

נתנדב

ע"י ידידנו האברך היקר והמפואר,

יפה פרי תואר

מוה"ר **יונתן בנימין יאזשעף** הי"ו

לעילוי נשמת זקינו

הרה"ח ר' **יהודה דוד** ב"ר **יצחק** הלוי ז"ל

נלב"ע כ"ה ניסן

ישא ברכה מאת ה' ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח מתוך אושר ועושר

והרחבת הדעת וכל טוב סלה

ועד להוצאת ספרי
בית מדרן אדמו"ר שליט"א

בס"ד

שמחה לב מבקשיה'

בשמחה רבה הגנו מודיעים לכל אוהבי תורה ושוחריה כי אך יצא לאור הספר החדש

ספר לב אהרן

על מס' אבות

חלק ראשון

מכ"ק מדרן אדמו"ר מסאטמאר שליט"א

ויהיה אי"ה להשיג

**ביומא דהילולא רבה
של רביה"ק זי"ע**

**אצל הסעודת הילולא
בקריית יואל
מועשי"ק פרי קדושים**

כל האברכים והבחורים
שהשתתפו במעוֹת קדימה
מתבקשים שלא ליטול
ממקום המכירה, ויבא אי"ה
להכוללים והישיבות
בהתחלת זמן הקיץ בעז"ה

אלו שהשתתפו במעוֹת
קדימה ורוצים להשיגו ביום
היאריצייט יפנה אל הטעל:
845.662.4196

